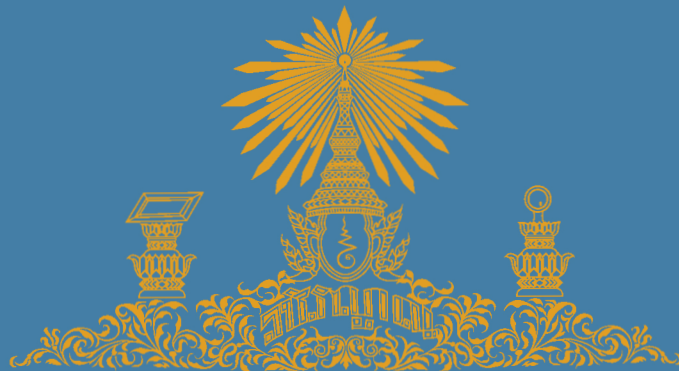

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่

วชิรญาณวิเศษ ฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

วชิรญาณสโมสร

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดพิมพ์

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

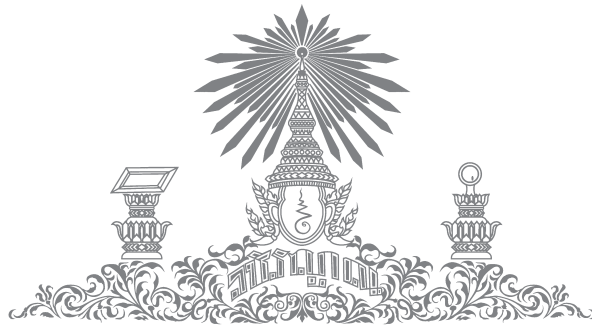
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่

วชิรญาณวิเศษ
ฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

วชิรญาณสโมสร

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดพิมพ์

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

วชิรญาณสโมสร

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๕

จำนวน ๕๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์ มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

อาคารศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๐ ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๘๘๐-๙๒๑๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา วชิรญาณสโมสร. -- กรุงเทพฯ:

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๕. (มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕).

๑๒๔ หน้า.

๑. รวมเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

๐๘๙.๙๕๙๑๑

ISBN 978-616-7308-26-5

จัดพิมพ์โดย บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด

เลขที่ ๑๑ ซอยสุขุมวิท ๓๑ (สวัสดี) ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

www.nanmeebooks.com

เพลทที่ คลาสสิกสแกน โทร. ๐-๒๒๙๑-๗๕๗๕ พิมพ์ที่ อักษรสัมพันธ์ โทร. ๐-๒๔๒๘-๗๕๐๐

ผู้สนับสนุนโครงการ

ไทยพาณิชย์
SCB

B. GRIMM
SINCE 1878

INTOUCH

SCG

ThaiBev

TESCO
Lotus

เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ มุลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ได้จัดพิมพ์หนังสือ ชุด วชิรญาณ ออกเผยแพร่เพื่อเฉลิมพระเกียรติด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

หนังสือชุด วชิรญาณ ประกอบด้วยหนังสือวชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณสุภาสิต วชิรญาณวิเศษ ฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร เป็นหนังสือพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ออกโดยหอพระสมุดวชิรญาณ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๒๗ เป็นต้นมา โดยเริ่มออกหนังสือพิมพ์วชิรญาณ เป็นรายเดือน จนถึงพุทธศักราช ๒๔๔๘ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๒๘ ถึงพุทธศักราช ๒๔๓๖ กรรมสัมปาติก และสมาชิกหอพระสมุดฯ ได้ออกหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งเป็นรายสัปดาห์ ชื่อว่า หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษ นอกจากนั้นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ของบ้านเมือง หอพระสมุดวชิรญาณยังได้ออกหนังสือพิมพ์เฉลิมฉลอง โอกาสพิเศษนั้นด้วย ได้แก่ หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ หนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิม พระชนมพรรษา และหนังสือวชิรญาณสโมสร หนังสือพิมพ์ที่ออกโดยหอพระสมุดวชิรญาณนี้มีลักษณะเนื้อหา ที่เป็นสารประโยชน์ ทั้งเรื่องเก่าที่ยังไม่เคยจัดพิมพ์เผยแพร่มาก่อน รวมทั้งเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ ตลอดจนเรื่องแปล ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยกรรมสัมปาติก และสมาชิกหอพระสมุดฯ ในขณะนั้น อันได้แก่ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ พระยา ศรีสหเทพ (เส็ง วิริยศิริ) และบุคคลอื่นๆ ซึ่งล้วนเป็นนักปราชญ์ผู้ทรงภูมิความรู้เป็นอย่างดีของสังคมไทย ทำให้ หนังสือชุดวชิรญาณยังคงเป็นหนังสือดีที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าอย่างแท้จริง

การจัดพิมพ์หนังสือชุด วชิรญาณ นี้ นับเป็นการจัดพิมพ์หนังสือครั้งสำคัญยิ่งอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจาก เป็นหนังสือเก่าที่มีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปี ซึ่งไม่เคยมีการนำมาจัดพิมพ์ให้สมบูรณ์อีกเลยหลังจากที่เลิกออกแล้ว ดังนั้นการจัดพิมพ์หนังสือชุดนี้เนื่องในมหามงคลวโรกาสฯ ดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ความรู้จากหนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หลายสาขา โดยเฉพาะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณกรรมของชาติ

หนังสือชุด “วชิรญาณ”

หนังสือชุด “วชิรญาณ” เป็นหนังสือที่ออกในนามหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล ประกอบด้วยหนังสือ ๖ ชื่อ คือ วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณสุภาสิต วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร โดยมีที่มาและสาระสังเขป ดังนี้

๑. วชิรญาณ เป็นหนังสือที่กำหนดออกเป็นรายเดือน มี ๑๘ เล่ม ออกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๗-๒๔๒๘ รวม ๒ ปี แล้วหยุดไป กลับมาออกเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๗-๒๔๔๘ รวม ๑๒ ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ ให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิก ตลอดจนรายงานข่าวสารของหอพระสมุดฯ

เนื้อเรื่องแบ่งเป็น ๘ แผนก คือ

๑. คำนำ เป็นเรื่องแสดงความคิดเห็นในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
๒. การต่างประเทศ รวมเรื่องต่าง ๆ ในนานาประเทศที่สมาชิกส่งมาลงพิมพ์
๓. กิจการ เป็นเรื่องที่เห็นว่ามีความประโยชน์ เพื่อความรู้ ความประพฤติ ตลอดจนการประกอบสัมมาอาชีพ
๔. เรื่องอ่านเล่น เป็นนิทาน หรือเรื่องต่าง ๆ ที่ทำให้สมาชิกอ่านแล้วสนุกสนานเพลิดเพลิน
๕. เบ็ดเตล็ด เป็นเรื่องปกิณกะ
๖. เรื่องโบราณ เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ที่ควรรู้ ได้แก่ จดหมายเหตุ สารตราถึงเมืองประเทศราช เป็นต้น
๗. โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
๘. รายงานหอพระสมุดวชิรญาณ รายงานการประชุมกรรมสัมพันธ์ (กรรมการ) และกิจการของหอพระสมุดฯ

๒. วชิรญาณวิเศษ เป็นหนังสือที่มีกำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ ออกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๘ และฉบับสุดท้ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๖ มี ๙ เล่ม

วชิรญาณวิเศษเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรรมสัมพันธ์สภาปีที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๒๗ มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ (พระยาศวณเฑาะว์) เป็นสมานายก ทรงคิดจะจัดทำหนังสือข่าวสารของหอพระสมุดวชิรญาณให้แตกต่างจากหนังสือวชิรญาณที่ได้ออกมาแล้วเมื่อ ๒ ปีก่อน โดยการออกหนังสือขึ้นอีกเล่มหนึ่งชื่อว่า “วชิรญาณวิเศษ” กำหนดออกทุก ๓ วัน คือวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี ควบคู่กันไปกับการออกหนังสือวชิรญาณ จุดประสงค์ของวชิรญาณวิเศษ คือรายงานข่าวสารการที่เกิดขึ้นทุกวันโดยพิมพ์แจกสมาชิกหอพระสมุดฯ เพื่อทราบ หนังสือนี้ออกได้ไม่นานจึงยกเลิก เนื่องจากโรงพิมพ์หลวงไม่มีกระดาษสำหรับพิมพ์

ต่อมาเมื่อพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ทรงดำรงตำแหน่งสมานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงรื้อฟื้นหนังสือวชิรญาณวิเศษขึ้น แล้วเปลี่ยนเวลาออกและวัตถุประสงค์เสียใหม่ เป็นออกทุก ๗ วัน ฉบับแรกเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๘ และมีเนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้น กำหนดให้กรรมสัมพันธ์ภักดีเปลี่ยนหมุนเวียนกันเรียบเรียงเรื่องมาลง อีกทั้งเชิญสมาชิกร่วมเขียนเรื่องมาลงพิมพ์ด้วย ขณะเดียวกันเมื่อทรงออกวชิรญาณวิเศษแล้ว วชิรญาณรายเดือนที่ออกอยู่จึงทรงยกเลิกไป

วชิรญาณวิเศษที่ออกใหม่นี้ มีการเปลี่ยนแปลงขนาดและรูปเล่ม คือ กว้าง ๒๔ เซนติเมตร ยาว ๓๒ เซนติเมตร วัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องแสวงหาความรู้ตลอดจนความบันเทิงแก่สมาชิกหอพระสมุดฯ ดังนั้นเนื้อหาภายในเล่มจึงมีเรื่องดี ๆ น่ารู้ น่าอ่านมากมาย ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ขนบธรรมเนียมของบ้านเมือง เรื่องเหล่านี้กรรมสัมปาทิกและสมาชิกแต่งขึ้นเองบ้าง แปลจากหนังสืออื่นบ้าง นำเรื่องเก่าทั้งวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา มาลงพิมพ์ใหม่ บางเรื่องเป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ บางปีนำประกาศพระราชบัญญัติในรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ มาพิมพ์ไว้เพื่อผู้อ่านจะได้รับทราบ วชิรญาณวิเศษออกอยู่นาน ๙ ปี ๙ เล่ม จึงยกเลิก

๓. วชิรญาณสุภาชิต เป็นหนังสือเพียงฉบับเดียวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงตำแหน่งสมานายกหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล แทนสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร โปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสจัดงานฉลองหอพระสมุดวชิรญาณที่ได้ตั้งมาเป็นปีที่ ๘ และพิธีเปิดอาคารใหม่ ณ บริเวณตึกโรงทองเก่า (ปัจจุบันคือ ตึกสำนักราชเลขาธิการ) วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๓๒

เนื้อเรื่องนั้น ทรงขอให้สมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายใน และพระราชอาคันตุกะ จำนวน ๒๔๒ ท่าน แต่งโคลงหรือสุภาชิตอย่างสั้น ๆ ตามความถนัด พอให้เป็นสำนวนโวหารของสมาชิก จะใช้คำประพันธ์ชนิดใดก็ได้ไม่จำกัด ทั้งโคลงกระทู้ ฉันท์ กาพย์ กลอน ร้อยแก้ว บางข้อเป็นสุภาชิตของเก่าที่ผู้แต่งประทับใจ หรือเป็นสุภาชิตที่นิยมกันในสมัยนั้น แล้วส่งมาจัดพิมพ์ เนื้อหาทั้งคติโลกและคติธรรม แนะนำให้ละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดีอันเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพาดิตตาม

๔. วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ เป็นหนังสือที่ออกเพียงฉบับเดียว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ เรื่อง เป็นพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ และนิพนธ์ของกรรมสัมปาทิกทั้งหมด มีจำนวนหน้า ๔๓ หน้า

๕. วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นหนังสือเพียงฉบับเดียวที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมายุ ๓๗ พรรษา ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ เรื่อง เป็นพระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ และนิพนธ์ของกรรมสัมปาทิกทั้งหมดเช่นเดียวกับวชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ มีจำนวนหน้า ๒๖ หน้า

๖. วชิรญาณสโมสร เป็นหนังสือเพียงฉบับเดียวที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสสมานายกหอพระสมุดวชิรญาณเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พิธีเปิดอาคารใหม่ ณ สลัลักษณะสถาน (ปัจจุบันคือ ศาลาสหทัยสมาคม) ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๕ ประกอบด้วยเนื้อหา ๑๑ เรื่อง เป็นพระนิพนธ์ และนิพนธ์ของกรรมสัมปาทิก ๑๑ ท่าน มีจำนวนหน้า ๔๒ หน้า

นอกจากหนังสือวชิรญาณที่จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสพิเศษทั้ง ๓ คราวแล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยันตมงคล สมานายกปีที่ ๑๓ มีพระดำริที่จะพิมพ์หนังสือที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชดาภิเษก พุทธศักราช ๒๔๓๖ ขึ้นอีกเล่มหนึ่ง เพื่อแจกแก่สมาชิกดังเช่นที่ผ่านมา ให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า วชิรญาณรัชดาภิเษก โดยทรงรวบรวม

โคลงจารึกแต่งประทับ พระนิพนธ์และนิพนธ์ของพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนาง ที่แต่งประดับล้นไฟ ในงานพระราชพิธีรัชดาภิเษกที่จัด ณ พระราชวังบางปะอิน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๖ มาจัดพิมพ์เป็นเล่ม อย่างไรก็ตาม หอพระสมุดวชิรญาณก็ไม่ได้พิมพ์หนังสือวชิรญาณรัชดาภิเษกออกมาตามที่ตั้งความประสงค์ไว้ แต่ได้นำ โคลงจารึกฯ นี้ไปลงพิมพ์เป็นตอนๆ ไว้ในหนังสือวชิรญาณฉบับออกรายเดือน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๗

นอกเหนือจากหนังสือวชิรญาณทั้ง ๖ เรื่องดังกล่าวแล้ว กรรมการสมาคมนักการศึกษาศึกษาปีที่ ๑๐ มีพระเจ้า น้อยยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ดิศพลัด (พระยศในขณะนั้น) เป็นสมณนายก มีพระประสงค์จะผลิตหนังสือ อีกเล่มหนึ่ง ให้ชื่อว่า แก่นวชิรญาณ เป็นการรวบรวมบรรดาเรื่องที่ลงพิมพ์กระจายอยู่ในวชิรญาณ เล่มต่างๆ นำมาจัดหมวดหมู่และรวมเป็นเล่มให้เป็นหนังสือชุด (Series) เพื่อความสะดวกในการอ่านและ การศึกษาค้นคว้า แก่นวชิรญาณ เล่มแรกที่กรรมการสมาคมนักการศึกษาศึกษาปีที่ ๑๐ ได้จัดพิมพ์คือ การรวบรวมพระราชนิพนธ์ในพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องพระราชพิธีต่างๆ ที่ลงพิมพ์ในวชิรญาณพิเศษ เล่ม ๔ พุทธศักราช ๒๔๓๑ และเล่ม ๕ พุทธศักราช ๒๔๓๒ เรียกหนังสือเล่มนี้ว่า พระราชพิธีสิบสองเดือน ซึ่งได้รับอนุมัติให้โรงพิมพ์ หม่อมเจ้าวัชรินทร์จัดพิมพ์ได้ในการประชุมครั้งสุดท้ายของกรรมการสมาคมนักการศึกษาศึกษาปีที่ ๑๒ พุทธศักราช ๒๔๓๖

สำหรับ **สารบัญหนังสือชุด “วชิรญาณ”** เป็นการรวมรายชื่อเรื่องต่างๆ ที่จัดพิมพ์ไว้ในหนังสือชุด “วชิรญาณ” ทุกเล่ม มีตรรชนีช่วยค้น ซึ่งมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาได้จัดทำขึ้นใหม่ เพื่อประโยชน์และ ความสะดวกรวดเร็วในการศึกษาค้นคว้า

บทนำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริจะจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ จึงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จัดพิมพ์หนังสือชุด “วชิรญาณ” อันประกอบด้วยหนังสือ วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ วชิรญาณสุภาสิต วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในวาระสำคัญครั้งนี้

นับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูลขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๕ แล้ว หอพระสมุดวชิรญาณได้จัดพิมพ์หนังสือเพื่อรายงานข่าวสาร กิจการของหอพระสมุดฯ แลกเปลี่ยนวิชาความรู้ซึ่งกันและกัน และนำเรื่องโบราณออกเผยแพร่แก่สมาชิก รวม ๒ เรื่อง คือ หนังสือพิมพ์วชิรญาณ และหนังสือพิมพ์วชิรญาณวิเศษ และเมื่อมีวาระพิเศษก็ได้พิมพ์หนังสือที่ระลึกในโอกาสนั้นๆ อีกด้วย รวม ๔ เรื่อง คือ

พุทธศักราช ๒๔๓๒ พิมพ์หนังสือ วชิรญาณสุภาสิต ในโอกาสที่หอพระสมุดวชิรญาณเปิดมาเป็นปีที่ ๘ และเป็นปีที่ระลึกพิธีเปิดอาคารใหม่ ณ บริเวณตึกโรงทองเก่า (ปัจจุบันคือ ตึกสำนักราชเลขาธิการ) วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๓๒

พุทธศักราช ๒๔๓๓ พิมพ์หนังสือ วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ และจัดพิมพ์หนังสือ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมายุ ๓๗ พรรษา ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๓

พุทธศักราช ๒๔๓๕ พิมพ์หนังสือ วชิรญาณสโมสร ในโอกาสสมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พิธีเปิดอาคารใหม่ ณ สลัลักษณ์สถาน (ปัจจุบันคือ ศาลาสหทัยสมาคม) ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๕

สำหรับหนังสือเล่มนี้ เป็นการรวบรวมหนังสือที่ระลึก ๓ เรื่องไว้ด้วยกัน คือ วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา และวชิรญาณสโมสร

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ ออกเพียงฉบับเดียวเมื่อวันอังคารที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ โดยกรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๙ มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เป็นสมณายก ลักษณะรูปเล่มมีขนาดเท่ากำบวชิรญาณวิเศษที่ออกเป็นปกติทุกว้นอาทิตย์ คือกว้าง ๒๔ เซนติเมตร ยาว ๓๒ เซนติเมตร แล้วเย็บเป็นเล่ม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบปกพิมพ์ลวดลายอย่างงดงาม กับทรงออกแบบลายที่ขอบปฏิทินรัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ (พุทธศักราช ๒๔๓๓) เป็นพระรูปและรูปกรรมสัมปาทิกประจำปี ที่ ๙ ครอบทุกตำแหน่งด้วย ปฏิทินนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ทรงคิดเทียบเป็นวันจันทร์คติสุริยคติ แล้วกำหนดว่าจะพิมพ์ไว้ภายในเล่ม ส่วนพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาติศรมหิป ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิตทรงแกะลายใบปกหนังสือ

เนื้อเรื่องเป็นเรื่องแต่งใหม่และเรื่องที่เกิดขึ้นมาจากนิทานของเก่ารวม ๖ เรื่อง ประพันธ์เป็นร้อยแก้วและโคลง จำนวน ๔๐ หน้า แต่ละเรื่อง กรรมสัมปาทิกทรงพระราชนิพนธ์ ทรงพระนิพนธ์ และนิพนธ์ทั้งสิ้น

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา ออกเพียงฉบับเดียวเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๓ โดยกรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๙ ลักษณะรูปเล่มมีขนาดเท่ากับวชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ เนื้อเรื่องประพันธ์เป็นร้อยแก้วและโคลง โดยกรรมสัมปาทิกหอพระสมุทวชิรญาณ ๖ ท่าน รวม ๖ เรื่อง จำนวน ๒๓ หน้า

วชิรญาณสโมสร ออกเมื่อวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๓๕ โดยกรรมสัมปาทิกสภาปีที่ ๑๑ มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นสมานายก ลักษณะรูปเล่มมีขนาดเช่นเดียวกับวชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา เนื้อเรื่องกำหนดให้กรรมสัมปาทิกหอพระสมุทฯ ทั้ง ๑๑ ตำแหน่ง ทรงพระนิพนธ์และนิพนธ์เรื่องต่างๆ ที่สนุกสนานเพลิดเพลินได้ตามความต้องการ รวมเนื้อหา ๑๑ เรื่อง จำนวน ๔๐ หน้า

นับแต่พุทธศักราช ๒๔๓๕ เป็นต้นมา หอพระสมุทวชิรญาณสำหรับพระบรมราชตระกูล ก็ได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกในโอกาสพิเศษต่างๆ อีกเลย จวบจนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศตั้งหอพระสมุทวชิรญาณสำหรับพระนคร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๘ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง ให้ทันสมัยและดียิ่งขึ้น

หนังสือวชิรญาณทั้ง ๓ เรื่องนี้ นับเป็นวรรณกรรมเล่มสำคัญของชาติไทย ที่ผู้อ่านจะได้รับทั้งความรู้ทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี ศาสนา และความเพลิดเพลิน สมดังวัตถุประสงค์ของกรรมสัมปาทิกสภาผู้จัดพิมพ์ ตลอดจนสะท้อนสภาพสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี

คำชี้แจง

ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ได้จัดพิมพ์ ให้เลขหน้า และมีคำแนะนำในการใช้ ดังนี้

การจัดพิมพ์ หนังสือเล่มนี้ใช้วิธีการถ่ายภาพ (Plate) จากต้นฉบับพิมพ์ครั้งแรกที่ออกทุกเล่มตามลำดับศักราชที่กล่าวไว้ครบถ้วน ดังนั้น ถ้อยคำสำนวน พระนาม หรือนามและพระยศหรือยศของแต่ละพระองค์ และแต่ละบุคคลจึงมีวิธีการเขียนตัวสะกดการันต์ตามความนิยมในสมัยนั้น โดยไม่มีการแก้ไข รวมทั้งคุณภาพของเส้นตัวอักษรที่ปรากฏในต้นฉบับก็สะท้อนพัฒนาการการพิมพ์และอายุของต้นฉบับได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานจัดพิมพ์ได้ใช้เทคโนโลยีในการตกแต่งภาพ (Retouch) ทำให้ภาพพื้นซึ่งเป็นกระดาษสีเหลืองและกรอบแตกหักเนื่องจากมีอายุมากกว่าร้อยปี ดูสะอาดสบายตา ไม่แสดงสีมากจนรบกวนเส้นตัวอักษรในต้นฉบับได้

การให้เลขหน้า กำหนดให้วางไว้ที่ด้านล่างทั้งหน้าซ้ายและหน้าขวาของหนังสือ เพื่อไม่ให้เป็นปัญหากับเลขหน้าหนังสือเดิมของต้นฉบับวชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ ซึ่งมีเลขหน้าอยู่บริเวณมุมซ้ายบน พร้อมชื่อหนังสือกลางหน้ากระดาษทุกหน้า และหนังสือวชิรญาณสโมสร ซึ่งมีเลขหน้าอยู่ตอนบนบริเวณมุมซ้ายและมุมขวา พร้อมชื่อหนังสือกลางหน้ากระดาษทุกหน้าด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา จะไม่มีเลขกำกับหน้าหนังสือทั้งเล่ม แต่ก็ยังมีชื่อหนังสือว่า “วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา” อยู่กลางหน้ากระดาษทุกหน้าเหมือนกับเล่มอื่น ดังนั้นการกำหนดวางเลขหน้าและชื่อหนังสือที่จัดพิมพ์ในครั้งนี้ไว้บริเวณตอนล่างของหนังสือทุกหน้า จึงแสดงความแตกต่างระหว่างหน้าหนังสือของเดิมและหน้าหนังสือเล่มใหม่ได้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าและอ้างอิง

การใช้หนังสือ สามารถค้นเรื่องตามลำดับที่ปรากฏในต้นฉบับแต่ละเล่ม ตามวัน เดือน ปีที่ออก ซึ่งได้นำมาจัดทำเป็นสารบัญหนังสือตามเลขหน้า และสามารถค้นเรื่อง ตามเงื่อนไขของต้นฉบับเดิมได้ ดังนี้

๑. ค้นเรื่องตามลำดับที่ปรากฏในต้นฉบับแต่ละเล่ม ตามรายการสารบัญหนังสือพร้อมเลขหน้าที่กำหนดใหม่ ในหนังสือชุดนี้

๒. หนังสือชุดนี้เป็นหนังสือแบบโบราณที่แบ่งเนื้อหาเป็น ๒ คอลัมน์ทุกเล่ม ดังนั้นชื่อเรื่องแต่ละเรื่องซึ่งมักมีขนาดใหญ่กว่าปกติ อาจอยู่ที่คอลัมน์แรกหรือคอลัมน์หลังก็ได้

๓. ก่อนจบเรื่องแต่ละเรื่องมักบอกพระนามหรือนามผู้นิพนธ์ก่อน แล้วจึงขีดเส้นหรือทำเครื่องหมายจบเรื่องให้เห็นอย่างชัดเจนทุกเรื่อง ยกเว้นกรณีที่จบเรื่องตอนปลายของคอลัมน์ที่ ๒ อาจไม่มีเครื่องหมายจบเรื่องก็ได้

๔. ชื่อเรื่องบางเรื่องที่ผู้นิพนธ์ นิพนธ์เป็นโคลงกระทู้หน้าเรื่อง ทำให้ไม่สามารถเพิ่มขนาดให้เป็นตัวใหญ่ ฟังสังเกตได้จากเส้นแบ่งเรื่องเป็นสำคัญ

๕. บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องกฤษฎาสอนน้อง ทรงพระราชนิพนธ์โดยมีเชิงอรรถอธิบายเพิ่มเติมที่ท้ายหน้า ถึง ๘ เชิงอรรถ ฟังสังเกตได้จากเส้นแบ่งระหว่างเนื้อหาและเชิงอรรถแต่ละหน้า

๖. สารบัญของหนังสือ ต้นฉบับหนังสือเดิมบางเล่มมีสารบัญ บางเล่มไม่มีสารบัญ มูลนิธิฯ จึงได้จัดทำสารบัญรวมขึ้นใหม่ โดยพิมพ์เป็น ๓ ช่องคือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และเลขหน้า ซึ่งช่องที่ ๒ เป็นชื่อผู้แต่งนั้น

ต้นฉบับหนังสือเดิมปรากฏชื่อผู้แต่งบ้าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งบ้าง ได้ค้นคว้าชื่อผู้แต่งมาเพิ่มเติมไว้เท่าที่สามารถทำได้

การจัดพิมพ์ตามต้นฉบับเดิมทุกประการนี้ ประสงค์ให้อ่านได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏในต้นฉบับไปศึกษาวิจัยต่อยอดองค์ความรู้เฉพาะทาง ทั้งด้านภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพัฒนาการของสังคมไทย ตลอดจนอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่มีผลต่อทัศนคติและแนวคิดของคนไทยในด้านต่างๆ

สารบัญ

คำนำสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๓
หนังสือชุด “วชิรญาณ”	๔
บทนำ	๗
คำชี้แจง	๙
สารบัญ	๑๑

วชิรญาณวิเศษฉบับปีใหม่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙	๑๓
--	----

พระราชนิพนธ์ว่าด้วยเรื่องกฤษฎาสอนน้อง	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๔
โคลงให้พรปีใหม่	กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ	๒๓
โคลงให้พรปีใหม่	พระเจ้าที่นั่งนางเธอ พระองค์เจ้าบรรจบเบญจมา	๒๔
นิทานวากยวลี อย่างที่ ๑	หม่อมเจ้าประภากร	๒๕
นิทานวากยวลี อย่างที่ ๒		๒๖
นิทานวากยวลี อย่างที่ ๓ เรื่องของหาย		๓๒
นิทานวากยวลี อย่างที่ ๔		๓๘
ไ้คัลล์	พระเจ้าที่นั่งยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์	๓๙
นิทานคนบ้านนอกเข้าเมือง	พระบวรวงเธอ พระองค์เจ้าจรรุญโรจเรืองศรี	๔๒
เรื่องจับฉลาก	พระเจ้าที่นั่งยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์	๔๔

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙	๕๕
--	----

การอ่านวยพร	กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ	๕๖
โคลงพระราชนิพนธ์ ในเรือพระที่นั่ง	สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช	๖๐
มหาชาติย่อ	พระเจ้าที่นั่งยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์	๖๐
เรื่องหาปริศนา	หม่อมราชวงศ์สำเร็จ	๖๕
นิทานอันรู้เรื่องเบ็ดเตล็ด	หลวงไพศาลศิลปศาสตร	๗๑
เรื่องหามลา	พระยาพิพัฒน์โกษา	๗๗

วชิรญาณสโมสร ๑ ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

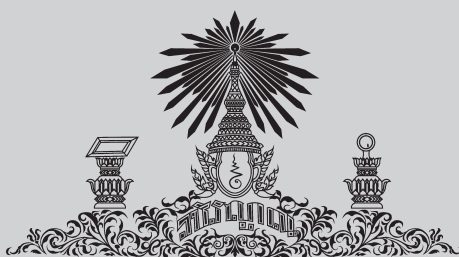
๗๙

เงินสดแลความเชื่อถือ	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์	๘๐
โคลงให้พร	พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าจันทราทิศา	๘๗
เรื่องผมทอง	หม่อมอนุวัตรวรพงษ์	๘๘
ความสุข	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์	๙๒
ว่าด้วยการประชุม	พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา	๙๓
บุญญะกิริยาวัตถุ	พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์	๙๕
ว่าด้วยแก้ว ๔ ดวง	พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต	๑๐๔
ว่าด้วยความเท็จ	หลวงนายสิทธิ	๑๐๗
แต่มีพยานที่เห็นได้กลับกลายเป็นจริง		
ลูกกับหลานสนทนากัน	หลวงสโมสรผลการ	๑๑๓
กว่าจะได้กินแต่ละมื้อ	หลวงไพศาลศิลปศาสตร	๑๑๖
โคลงยกย่องหอพระสมุดวชิรญาณ	หม่อมเจ้าอลังการ	๑๑๘

ภาคผนวก

๑๒๑

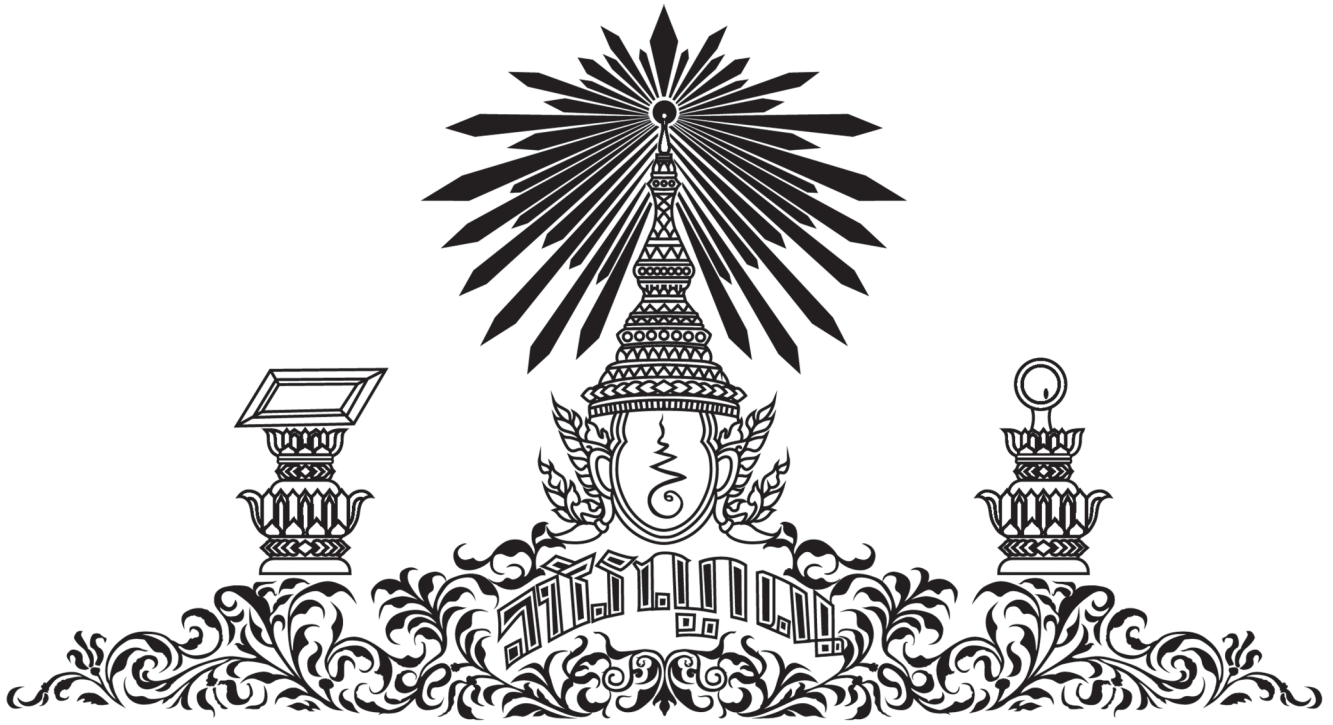
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา	๑๒๒
คณะผู้จัดทำ	๑๒๔

วชิรญาณวิเศษ

ฉบับปีใหม่

๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๙ (พ.ศ. ๒๔๓๓)

วชิรญาณวิเศษฉบับใหม่ วันอังคาร ที่ ๑ เดือนเมษายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๘

พระราชนิพนธ์ ว่าด้วยเรื่องกฤษฎาสนน้อง

หนังสือที่มีชื่อเช่นนี้ ได้พบตีพิมพ์ เป็นคำฉันท์ ว่ากรมสมเด็จพระปรมาธิบดีทรงแต่งฉบับหนึ่ง ภายหลัง มีผู้แต่งลงในหนังสือปฏิทินบัตรเป็นคำกลอน ยักเยื้อง ถ้อยคำไปจากคำฉันท์เดิมบ้างตามโวหารใหม่ แต่เดิม ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นเรื่องมีมาในบาฬี ดลจดจนคำ สอนทั้งปวงนั้น แต่ครั้นเมื่ออ่านหนังสือมหาภารตพบชื่อ นางกฤษฎา มีพระสามี ๕ องค์ เข้าเรื่องกัน ก็นึกสงสัย ว่าเห็นจะเป็นเรื่องเดียว กันกับที่มีมาในบาฬี แต่ไม่พบที่ว่าสอนน้อง แลในท้องเรื่องนั้น น้อง นางกฤษฎาก็น่าจะมี มีแต่ พี่ชายชื่อกฤษฎาทัษุมณ ซึ่งเกิดในกองเพลิง จึงได้ขอให้พระเทพโมลีช่วย

ค้นเรื่องนางกฤษฎาที่มี ในบาฬีมาสอบดู ก็ไม่มี เรื่องที่กล่าวถึงว่าสอนน้อง กลับได้เขียนนางกฤษฎา เป็นตัวอย่างของหญิง ที่มีความปรารถนามากใน กามคุณ จนมีสามีถึงห้าแล้ว ยังเป็นชู้กับบุรุษ เป่ลี่ย ไม่มีข้อคำสรรเสริญนางกฤษฎาด้วยประการ ใดเลย นางกฤษฎาในคำฉันท์นั้นนอกจากมีสามี ๕ คนแล้วต้องเป็นหญิงดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นคนละทาง กันกับที่แต่ง เป็นคำฉันท์ไว้นั้นแท้ทีเดียว จน พระเทพมุนีซึ่งได้เป็นผู้ช่วยค้นอีกองค์หนึ่ง ได้สันนิษฐาน เอาว่าเห็นจะเป็นกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีทรงแต่ง แก่ ข้อความซึ่งมีแต่ได้เขียนผู้หญิงเปล่า ๆ ให้เป็นคำดังสอน เลียบบ้าง ความคิดเห็นที่กล่าวนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็น ด้วยมาแต่เดิม ค้วยในคำฉันท์นั้นเองผู้แต่งท่านได้ กล่าวไว้ ว่าเป็นหนังสือที่แต่งไว้แต่โบราณ ถ้อย คำว่าเร่า รุงรัง มีพระบรมราชโองการให้แต่งเสียใหม่

ให้เรียบร้อยจึงได้แต่ง คิดเห็นว่าเรื่องต้นของกฤษณา
ตอนน้องคงจะมาจากที่อื่น เป็นแต่ชื่อเสียงจะขาด
วัน กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีจะทรงแต่งให้
บริบูรณ์ จึงได้เก็บชื่อในบาฬีมาซ่อมแซมลง ตี
ร่ายจะมีมาแต่หนังสือมหาภารด ซึ่งเป็นเรื่องรวบรวม
นิทานเก่าเล่าลือต่าง ๆ ที่ลือกันอยู่ในมัชฌิมประเทศ
ก่อนเวลาพุทธกาล จึงได้อ่านหนังสือมหาภารด
เถาะแสวงหาความจริงอันนี้ จนบัดนี้มาพบเรื่องนี้
สมประสงค์แล้วจะขอยืนยันได้ว่า กฤษณาตอนน้อง
ที่มาแต่งเป็นคำฉันท์นี้ไม่ได้มาจากบาฬี เราคงจะ
ได้มาจากพราหมณ์ซึ่งมาเป็นครูบาอาจารย์ของเราแต่ก่อน
เหมือนเรื่องรามเกียรติ์เป็นแน่ จึงได้คิดจะแปลชื่อ
ความนั้นออกมาเสนอแก่ท่านผู้มีใจรักใคร่ในการถอบ คั้น
หนังสือต่าง ๆ แต่ดูเป็นการจำเป็นอยู่ ที่จะต้องเก็บ
ข้อความย่อในต้นเรื่อง โดยอย่างสั้นที่สุด พอ
ให้รู้เค้าเรื่องที่จะได้วินิจฉัยได้แจ่มแจ้ง ว่าจะเป็น
เรื่องนี้ถูกกันหรือไม่ คัมภีร์มหาภารดที่ได้ออกชื่อถึงนี้
เป็นหนังสือแต่งภายหลังคัมภีร์ต่าง ๆ ของพราหมณ์ทั้งสิ้น
ตามกำหนดที่เขาว่า ได้แต่งขึ้นอยู่ในระหว่าง ๓๐๐๐
มีขึ้นไปหา ๕๐๐๐ มีล่วงมาแล้ว ในท้องเรื่องนั้น
ถึงเรื่องวงศ์เจ้าแผ่นดินวงศ์หนึ่ง ซึ่งมีชื่อตามโคตร
สืบกันมา แต่เจ้าแผ่นดินวงศ์นี้มีนามว่าภารตภายหลัง
วงศ์ภารตนั้น แยกกันออกไปเป็นหลายกึ่งหลาย
สายจนถึงเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่ากุรุ
ตั้งเมืองกุรุราชธานี วงศ์นี้ก็ปรากฏนามต่อมาว่าเกา
รว คือลูกหลานของ กุรุ ภายหลังเชื้อวงศ์เกา
รวนี้ แยกกันออกอีกเป็นสองพวก พวกลูกพี่คง

เรียกว่าเการว พวกลูกน้องเรียกว่าปาดทว พวก
เการว กับปาดทวไม่เป็นสามัคคีแก่กัน คิด
อุปายประทุษร้ายกันต่าง ๆ จนถึงภายหลังเกิดรบกัน
เพราะกะศัตริย์ทั้งสองฝ่ายนี้เป็นวงศ์ภารตด้วยกัน จึง
ได้เรียกการรบนี้ว่าการตยutho เรื่องก็ไปจบอยู่เพียง
รบกันพวกปาดทวมีชัยชนะ ถ้าจะแต่งแต่ตัวของ
เรื่อง ก็จะสั้นนิดเดียว แต่ผู้แต่งหาได้มีความประ
สงค์อย่างนั้นไม่ เขาเอาเรื่องการตยutho ขึ้นตั้งแต่พอ
เป็นหลัก แล้วกล่าวถึงนิทานต่าง ๆ ลัทธิที่ลือต่าง ๆ
มีผู้กล่าวปุจฉา วิสัชนา กันไปตลอด บันดา ข้อความ
อันใด ซึ่งมีในคัมภีร์เวทเอามากระจายชี้แจง มุข
เหตุเสียทุก ๆ เรื่อง ในกระบวนเวททางคะ ก็ยกขึ้น
กล่าวเป็นแห่ง ๆ ศาสตรา คือกฎหมาย ก็ยกมา
กล่าวเป็นแห่ง ๆ มนตรา คือคำสวดอันชวน พระ
เป็นเจ้าก็ยกออกมาว่าเป็นแห่ง ๆ ความประสงค์
ของผู้แต่งนั้น มุ่งหมายว่า ถ้าผู้ใดได้อ่าน
คัมภีร์ มหาภารตยutho นี้แล้ว ก็เป็นอันรู้ คัมภีร์
เวทแลคัมภีร์ เวททางคทั้ง ๖ แลคัมภีร์ ศาสตรา
กับทั้งมนตราต่าง ๆ พอสมควร ที่จะให้ผู้รู้ได้ขึ้น
สรรหาคำได้ เพราะฉะนั้น คัมภีร์มหาภารต จึงเป็น
คัมภีร์ สำเร็จ ที่ถ้าหามิ จะให้ผู้รู้ นับถือ สำนานัน
ได้อ่านแล้ว สมมตว่าเป็นผู้รู้ จบไตรเพทได้ ส่วน
เราที่ไม่ได้ ถือสำนาคานัน หรือถือ กระแสน กระสาย
หลวม ๆ เมื่อได้อ่านภารด ก็เป็นอันได้เข้าใจ
ใจลัทธิความ ประพฤติของ พวกอื่นได้ไต่ถาม จน
สามารถที่จะประมาณได้ ว่าเวลาเมื่อพระพุทธ
ศาสนายังมิได้เกิดขึ้นนั้น จนทั้งปวง นับถือแล

ประพฤติ อยู่ในประเทศ นั้นอย่างไร อีกประการ
หนึ่งลัทธิที่เราถือมา แต่โบราณต่าง ๆ เป็นต้นว่า
เด็กที่เกิดมา มีแม่ชอรักษาหรือกรวดน้ำ เสาศท ดินเหตุ
ที่เกิดขึ้นมาแต่อันใดก็อาจจะรู้ได้ตลอด แต่เรื่องราวที่
กล่าวนั้นยืดยาวพันเผื่อ ไม่สามารถที่จะเล่า คู่กันฟัง ได้
โดยง่ายนอกจากย่อ ที่สุดเช่นนั้น

ในการ ที่จะกล่าว ถึงบัดนี้ เฉพาะจะกล่าว
ถึงเรื่องนาง กฤษณา นางกฤษณา เป็นตัวนาง สำคัญ
ในเรื่อง มหาภารต เหมือนอย่าง นางสีดา เป็นตัวส่า
คัญ ในเรื่องรามเกียรติ์ เมื่อจะกล่าว ข้อความแต่
ตอนที่กล่าว ถึงนาง กฤษณา โดยย่อ อีกชั้นหนึ่ง
แล้วก็จะ ต้องกล่าว ตั้งแต่ กษัตริย์ บัณฑว คือ
ราชโอรส พระเจ้าปา ณ์ทุทั้งห้า ได้ไป ในการ ถวายพร คือ
ถวียมพร นางกฤษณา ซึ่งเป็น พระราชธิดาของ
พระเจ้า ทุรปาท กรุงบงกษจาละ อรชุน ซึ่ง
เป็นบัณฑวที่ ๓ ประสงค์คิดได้นาง กฤษณา
ในการ ถวียมพร นางกฤษณา ซึ่งเป็นพระราชมารดา
ของบัณฑว ตัดสินใจ ทำการวิวาห์ นางกฤษณา
กับกษัตริย์ บัณฑว ทั้งห้าองค์ เมื่อถึงเถียง ขัดข้อง
กันไปไม่ตลอด เพราะพระ ฤาษีผู้ซื้อไว้ว่า ยามมา
ยกเรื่อง อดีตชาติ ขึ้นชี้แจง ก็เป็นอัน ตกลง ทำการ

๑ ถวียมพรนี้ ตามที่เข้าใจ กันดิน ๆ อย่างไทย
มักจะนึกว่า เหมือนกัน กับคำว่า วิวาห์ หรือ ฮาวาห์
แต่ที่แท้ ไม่ใช่เลย เป็นการเลือกคู่ อย่างนางรจนาทอง
มาโดย นี้นคือถวียมพรแท้ เมื่อจะแปลคำนั้น สยงว
ก็ว่าเลือกตามใจ วิวาห์ฮาวาห์ต่างหาก

วิวาห์นางกฤษณา ด้วยกษัตริย์ บัณฑว วนณะองค์ เมื่อ
ทำวิวาห์นั้น แล้วรุ่งขึ้น ก็เป็นสาวบริสุทธิต่อไปใหม่จน
ครบ ๕ วัน ภายหลัง ไปตั้งเมือง อินทร์ ปัวลัด
คือเมืองอินทปัตถ์ขึ้นใหม่ ในกรุงศรี ซึ่งอฤทธราช วัระ
ผู้เป็น พระเจ้าสูง อันตั้งอยู่ ในเมืองหา ลั ดินปุระ
จึงเป็น เมืองหลวง กุ รุ ราฐ แต่ก่อน นั้นยอม แบ่ง อาณา
เขตให้ ถึงหนึ่ง ภายหลัง ทุรโยชน แลราช
โอรสอื่น ๆ ของอฤทธราช วัระ มีความชุกยา พวกกษัตริย์
บัณฑว จึงชวนให้ ไปเล่นทอดลูกบาศด ลกภาพณ์ ทุรโยชน
ให้ลูกญี ซึ่งเป็นเชื้อวงศ์ ฝ่ายพระ มารดาที่ชำนาญ
ในการ ทอดลกา ฉ้อทอดแทน ยุธิษฐ์ จึงเป็นพระ
เชษฐา ใหญ่ ในพวกบัณฑว เล่นลกาแพ้ เสียไพร่
พลช้างม้า บ้านเมือง ตลอดจนถึง พระอนุชา แล
พระองค์เอง กับทั้งนาง กฤษณา ในที่สุด อฤทธราช
วัระ พระเจ้าสูง ตัดสิน ให้เลิกการ พนันนั้นเสีย ให้
บัณฑวกลับไปเมือง แต่ภายหลัง เลื่อนคำชวนอน
ทุรโยชนผู้เป็น พระโอรส ไม่ได้ ให้เรียก บัณฑว
กลับไปทอดบาศดลกาใหม่ กำหนดว่า ถ้าผู้ใดแพ้ ให้
ออกไปเงินบำ ๑๔ ปี ในระหว่าง ๑๒ ปีนั้น
จะอยู่แห่งใด ๆ ก็ได้ แต่ปีที่ ๑๓ ต้องให้ไป ให้
ถึงบ้าน อย่าให้ คนสอดแนม ของพวก กษัตริย์ เถาวว คือ
พวกอฤทธราช วัระได้รู้เห็นได้ ถ้าได้รู้ เห็นได้ต้อง
อยู่บำ ต่อไป อีก ๑๔ ปี กษัตริย์ บัณฑวทั้งปวงจึง
ได้ออกจาก กุ รุ ราฐ ไปพร้อมด้วยฤาษี แลพราหมณ์
กับทั้งข้าไทยบางคนเที่ยวลงตรงในท่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่
ชำระบาปซึ่งจะให้ขึ้นสวรรค์ เรียกว่า คิริธยาตีรา จน
ภายหลังที่สุดอรชุน ได้ขึ้นไปยังดาวดึงษ์พิภพ กษัตริย์

มันทวออีกสองค ได้ไปถึงเมืองอาตก ซึ่งเป็นที่อยู่ของ
ไวศัรวัน คือท้าวเวสัรวัน ครั้นเมื่อครบกำหนด
แล้วก็เดินกลบลงมาถึงป่าที่มีชื่อว่า กามัยกะ พระฤๅษี
แลพราหมณ์ ทั้งปวงซึ่งอยู่ในบ้านนั้น ก็พากันมาต้อนรับ
ถึงสถานที่ด้วยเรื่องคติโบราณต่าง ๆ ในขณะนั้น
กฤษณะวาสุเทวะ ซึ่งเป็นนายแห่งภาคลงมาครอง
กรุงทวารวดี หรือทวารกะเวียก ซึ่งเป็นสหายรักกับ
อวีรชุน กับนางสัตยามา ซึ่งเป็นมเหสี ก็
เสด็จมาเยี่ยมมกษัตริย์มันทวอถึงบ้านกามัยกันด้วย เป็น
จบเรื่องทีกก้าวเริ่มต้นเพียงเท่านี้

บัดนี้จะได้แปลเนื้อความโดยละเอียดในมหากาโร
ก่อนซึ่งเรียกว่า วน ปรีว (คือฉะนะมรรพ)
วรรคที่ ๒๓๒ อันชื่อว่า เทวปาที^๒ สัตยามา
กล่าวถึงความว่าไวศัรปายน^๓ กล่าวว่า “ในขณะเมื่อ
พราหมณ์ทั้งปวง แลพระโอรสแห่งปาด์ทุทั้งหลายได้
เสด็จนั่งในที่ควรแล้ว นางเทวปาทีแลนางสัตยามา
ก็เสด็จเข้าไปในห้องฤๅษีพระฤๅษี อันเดิมตั้งไม่ด้วยความ
ยินดี ทั้งสองนางทรงถ้ำรวลรวลเล่น แลนั่งตาม

๒ เทวปาที นั้น คำเขาสรรสำหรับใช้ในทีกล่าว
ถึงว่าเป็นของผู้หนึ่งผู้หนึ่ง อีกระสำหรับยึดถึงค เทว
ปาทีคือว่าเป็นบุตรของทรีปาท เป็นคำเรียกนางกฤษ
ณะนั่นเอง

๓ ผู้นี้เป็นศิษย์ของไวศัรปายน ซึ่งปรากฏชื่อว่าวิยาล
เพราะเป็นผู้แต่งคัมภีร์เวทแลมหากาโร ศิษย์ผู้เป็น
นำที่จำทรงคัมภีร์มหากาโรมาเล่าถวายพระเจ้าชนเมษซึ่ง
เป็นเจ้าแผ่นดินวงศ์ไกรวพิงในเวลาบุษยัญญ

สมัยพระฤๅษีไทย แลนางทั้งสองนั้น ย่อมกล่าวสุนทรกถา
ต่อกันแลกันมิได้ขาด ด้วยจากกันไปช้านานได้สนทนาลัง
เรื่องซึ่งให้เป็นที่เกิดความยินดีจากเรื่องนิทานแห่งกรุงแลยทุ
ทั้งปวงภายหลังนางสัตยามาสู้เอวบาง ซึ่งเป็นมเหสี
ที่รักของกฤษณะ เป็นธิดาแห่งสัตยราชจึงได้ถามนาง
เทวปาทีเป็นความลับ กล่าวว่า “เพราะความประพฤ
ติอย่างไรของท่าน ดูกรท่านผู้ธิดาแห่งทรีปาท ท่าน
จึงได้สามารถที่จะปกครองพระโอรสแห่งปาด์ทุทั้งปวงไว้
ได้ทั้งสิ้น ท่านทั้งหลายเหล่านั้นย่อมเป็นผู้มีความกล้า
หาญประกอบไปด้วยกำลัง แลงามเหมือนท้าวโลกมาด
ทั้งหลาย ดูกรนางผู้มีโฉมอันงาม เพราะเหตุใดกษัตริย์
เหล่านั้นจึงได้มีความเกรงกลัวท่าน จนไม่สามารถ
ที่จะก่อวิโหรธท่านได้ ดูกรนางผู้มีลักษณะอันพึงรัก
ข้าพเจ้าไม่มีความสงสัยเป็นอย่างอื่นเลย นอกจาก
เห็นว่าโอรสแห่งปาด์ทุทั้งหลาย ย่อมยินยอมอ่อนน้อม
ต่อท่าน แลด้วยพระฤๅษีก็จะทำตามคำแนะนำของท่าน
ขอท่านจงแจ้งเหตุอันนี้ให้ข้าพเจ้าทราบ จึงเป็นดังนี้
ด้วยคุณวิเศษแห่งบุญที่ท่านได้ปฏิบัติบุญทรมานกายถวาย
พระเป็นเจ้าต่าง ๆ หรือด้วยฉานด้วยสมบัติ หรือด้วย
ยาจึงใช้ในเวลาชำระกาย (ในเวลาฤๅษี) หรือด้วย
คุณวิชา หรือด้วยรูปโฉมอันตรูณรุ่งเป็นที่พึงรัก
หรือด้วยลาภยามนตร์อันใด หรือบูชาโหมะ หรือ
ด้วยยาแฝดแลยาอื่น ๆ ดูกรท่านผู้เป็นเจ้าหญิงกรุง
มัญจาคะ จงบอกแก่ข้าพเจ้าในบัดนี้ ในสิ่ง
ซึ่งเป็นสวัสดิมงคลอันใด ที่จะทำได้กฤษณะ (พระฤๅ

๘ บทอุปมาแห่งกฤษณะวาสุเทวะ

มีข้าพเจ้า) มีความกลัวเกรงข้าพเจ้าได้ (เหมือนท่าน) ”

เมื่อนางสตั๊กมาผู้ประเสริฐ ได้กล่าวข้อความอันนี้นางผู้เป็นธิดาแห่งทูลาท ซึ่งเป้นหญิงอันชื่อตรงแลมีความเจริญจึงได้ตอบนางนั้น กล่าวว่า “ดูกรนางสตั๊กมาซึ่งท่านถามเรานี้ ได้ถามถึงความประพฤติของหญิงที่ชั่ว เราจะตอบท่านอย่างไรได้ ในหนทางซึ่งผู้หญิงที่ชั่วประพฤติ ความประพฤติเช่นนั้นไม่สมควรแก่ตัวท่าน ถ้าเราจะตอบตามคำท่านถามก็ดื้อ หรือท่านจะสงไสยเราในเรื่องเหล่านี้ก็ดี เป็นการไม่สมควรเลยที่ท่านเป็นผู้มีปัญญา แลเป็นภรรยาที่รักของกฤษณ เมื่อสามีทราบความว่าภรรยาของตน ชอบใช้ยาเป็นเครื่องประกอบในเรื่องนี้เมื่อใด ในชั่วโมงนั้นก็ย่อมเกิดความเกรงกลัวภรรยาผู้นั้น เหมือนอย่างหญิงชื่อน้อยอยู่ในห้องนอน บุรุษที่ได้ความลำบากอยู่ด้วยความกลัว จะได้รับความสงวยรภัยมาแต่ไหน ผู้ซึ่งปราศจากความสงวยรภัยแล้ว จะได้รับความสุขมาแต่ไหน สามีผู้ใดซึ่งจะปรายให้กลัวเกรงภรรยาได้ด้วยเส้นที่เลี้ยลมของเมียนั้นย่อมไม่มี เราย่อมได้ยินความป่วยไข้อันเป็นที่น่าสงสารอันเกิดขึ้นด้วยศัตรูทำ เมื่อว่าตามจริงแล้วผู้ซึ่งมีความปราศจะฆ่าผู้หนึ่งเอก จึงได้ส่งยาพิษเจือลงในของกำนัน เมื่อผู้ที่รับนั้นได้บริโภคลงไปด้วยลิ้นหรือผิวหนังก็สิ้นชีวิตไปโดยเร็วไม่ต้องสงไสย ผู้หญิงบางคนทำให้ชายเป็นมาร เป็นโรคเรื้อน ผอมแห้งซุกโสมบิรมิแรง มีนซึม เลียจไข้ หุหนวกหญิงร้ายเหล่านี้ย่อมเงินไรแต่ในหนทางที่มามี จึงได้ทำให้เกิดกับตรายแก่สามี แต่ภรรยาที่ดีแล้วไม่

ควรเลยที่จะทำอันตรายแก่สามีของตัว ดูกรท่านผู้เป็นหญิงอันประเสริฐบัดนี้จึงพึงเกิด ความประพฤติของเรายังได้ประพฤติ อยู่ต่อหน้าผู้มีปัญญา อันบริสุทธ โอรสแห่งปาณทัฑ์ทั้งหลาย คือละทิ้งเสียซึ่งความเยี่ยงหยิ่ง ช่มไว้ซึ่งความปราศณาแลความโกรธ เราย่อมประพฤติด้วยความภักดี ต่อโอรสแห่งปาณทัฑ์ทั้งหลาย แลภรรยาอื่นๆ ทั้งหลายของท่านด้วย ถอดกลิ่นความหึงหวงไว้ ด้วยเอาความจงรักภักดี ในใจอันลึกเป็นเครื่องรับ การอันใดซึ่งเราจะต้องรับใช้ เราไม่ถือว่าเป็นการทำให้เสื่อมเกียรติยศแก่เราแต่ ฤคอย่างหนึ่ง เราทำเราเฝ้าคอยปฏิบัติพระสามีทั้งหลายของเรา แลมีความกลัวในที่จะกล่าวถ้อยคำอันไม่ดี แลคำเท็จอยู่เป็นนิตย์ ไม่แลดูไม่นั่งไม่เดินในอาการอันไม่สมควร ไม่ทอดทิ้งสุลาลงอารมณ์แห่งใจอย่างนี้แลเราได้รับปฏิบัติโอรสของปรีชา^๕ ผู้มีความกล้าหาญใหญ่ ผู้มีเดชานุภาพเหมือนพระอาทิตย์หรือเหมือนไฟ มีความงามเหมือนพระจันทร์ ท่านผู้กล้าหาญทั้งหลายเหล่านี้ประกอบด้วยวิวิธภาพแลเดชานุภาพอันสามารถ จะประหารศัตรูของท่านเพียงแต่ด้วยทอดพระเนตร ไปแวบเดียวเท่านั้น เทวดาก็ดี มนุษย์ก็ดี คันธर्व (คนธรรพ์) ก็ดี ที่เป็นหนุ่มหรือตกแต่งกาย ด้วยเครื่องประดับ หรือทรัพย์มาก หรือรูปร่างโอ้อวด น่าใจเราก็มิได้มีความขบใจเลย เราไม่ได้อาบน้ำแลไม่ได้บริโภคอาหารมิได้โดยน จนกว่าพระสามีของเราจะได้สงแลสวดย แลเย็นร่มก่อกัน เมื่อ

๕ คือชื่อของนางกุนติ ซึ่งเป็นพระราชมารดาของท้าว

ว่าตามจริงแล้วตลอดจนถึงบ่าว เราถือยอมอุทิศอาบ
น้ำแด่ให้กินเข้าแด่ให้นอนก่อน ถ้าพระลามิเราจะกลับ
มาจากทุ่งจากป่าหรือจากเบื้อง เรายืนรอนลุกขึ้นก่อน
เฝ้าต่อพระลามิ ด้วยความยำแะเจียมให้ประทับ
เราย่อมรักษาเรือนแลภาชนะเครื่องประดับเรือน ทั้งอา
หารซึ่งจะบริโภค ให้ตั้งอยู่ตามที่โดยเรียบเรียบร้อยแล
สะอาด เรายังพระกระยาหารมิได้ประมาณ แล
ตั้งเครื่องมิให้เคลื่อนคลาดจากเวลาที่สมควร เรายัง
ได้มีแว่นแก้ววาทจาที่โกรทหรือที่ไม่มีประโยชน์ แลไม่
ได้เลี่ยนความประพฤติกองหญิงที่ชั่วร้าย เราไม่เกียจ
คร้านเอาตัวออกหาก ตั้งใจแต่จะทำสิ่งใดซึ่งเป็น
ที่ชอบพระไทยทุกเมื่อ เรายังได้หัวเราะนอกจากเวลา
ที่พูดจาหยกเกลียดเล่น เรายังได้อยู่ที่ประตูเรือนนาน
แลมิได้ยืนนานในที่ซึ่งปรกตมุษย์จำจะต้องไป หรือ
ในที่สวนซึ่งตั้งอยู่ใกล้เรือน เรายังละเว้นจากการ
หัวเราะดัง แลไม่มัวเมาในความปรารถนาที่แรงกล้า
หรือความขุ่นเคียว แลในเหตุซึ่งจะเป็นที่ก่อให้เกิด
ขัดเคือง ดูกรนางลัตถียามา เป็นความจริง เราย่อม
อยู่ประจักษ์กับพระลามิทั้งหลายของเราทุกเมื่อ เมื่อ
ห่างจากพระลามิของเรา ย่อมไม่มีความสุขแก่เรา
เมื่อพระลามิ จากเคหสถานไป ด้วยไปเยี่ยมพระ
ญาติวงศ์ญาติ เมื่อวันเราย่อมละเลิกประดับด้วย
ดอกไม้ แลจตุรณ จันทน์ เครื่องหอมทุกอย่าง แลเริ่ม
ที่จะรักษาคิดตั้งแต่ นั้นนั้นไป สิ่งใดที่พระลามิเรามี
ได้เต็ม สิ่งใดซึ่ง พระลามิเรามีได้ด้วย สิ่งไร
ซึ่งพระลามิเรามีได้ทรงยินดี เราได้ละเสียไปบริ
โภคแลประพฤติสิ่งนั้นเลย ดูกร ท่าน ผู้เป็นหญิงอัน

งาม กายอันเราแต่ง ด้วยเครื่องประดับดำรงอยู่ใน
พระวาโชวาทซึ่งพระ ลามิดำรัสสั่ง เราย่อมเคารพ
แรง หาคความดี ถิ่นจะบังเกิดแก่ พระลามิโดย
ความ จงรักภักดีมิได้ขาด คำสั่งสอนแห่งพระมารดา
ของ พระลามิ ที่ได้สั่งสอนแก่เรา ให้บำรุง
รักษาพระญาติวงศ์ แลก็จะแจกทาน แลที่
จะเคารพต่อเทพดา แลเห็นให้ผู้ที่ล่วงไปแล้ว
แลหุงเข้าในหม้อใน กำหนดวันอันเป็นลัทธิมงคลทั้งปวง
ที่จะได้อวยต่อต้นพระ วงษ์แลเลี้ยงแขก ซึ่งเป็นที่
นับ ถิ่น แลที่ ได้รับการงาน ของเรา แลที่ผู้ซึ่ง
ควร จะได้รับความนับถือนของเรา การอันใดซึ่ง
เราทำ เราย่อม ทำทั้ง กลางวัน กลางคืนปราศจาก
ความเกียจคร้าน เราตั้งใจประพฤติดีต่อทางที่เอี่ยม
กาย แล ทาง ที่นับถือ ย่อมสรรเสริญว่าดี เรา
ย่อมประจักษ์กับพระลามิของเราซึ่งเป็นผู้โอบ โอบ
แลตั้งอยู่ในความสัตย์ ประจักษ์ตามทางธรรม โดยลำ
คัญใจว่าพระลามิเหล่านั้นเหมือนงูที่มีพิษอันร้ายสามารถ
ที่จะทำให้อถึงความอัน ตายได้ แม้แต่ด้วยนกกัดแต่
เล็กน้อย เรายังลำคัญใจว่าเราจะหาความดีของ
ผู้หญิงนั้น ย่อมตั้งอยู่ในความนับถือนลามิ ลามิ
เป็นเทวดาของภรรยา แลเป็นพี่พี่ของภรรยา เป็น
ความจริงที่พี่พี่ของภรรยาไม่มี นอกจากลามิ
เพราะฉะนั้นควรแล้ว หรือ ที่ภรรยาจะทำให้เกิดอัน
ตราย แก่ ลามิ แม้แต่เล็กน้อยอย่างไรเรามี ได้
นอนหรือกินหรือแต่งประดับกาย แลทำการอันที่
อันใดได้ เป็นการขัดต่อพระ ประสงค์ ของพระลามิ เรา
ย่อมตั้งอยู่ในความนบนอบของพระลามิทุกเมื่อ เรายัง

ได้กล่าว ร้ายต่อ พระ มารดา ของพระ สามิ ตุกร
ท่านผู้เป็นหญิงอื่น ประกอบด้วย สวัสดิ์ พระสามิทั้ง
หลายของเรากลับเฝ้าเราด้วยเหตุที่เราประวิบัติดีแต่
ว่องไว (ไม่เหลวไม่เงื่อง) ทั้งความ อ่อนน้อมอ่อนน้อมกาย
ของเราในการที่จะประวิบัติท่านผู้เป็นใหญ่กว่า เรา
ย่อมคอยประวิบัติด้วย ตัวเราเองทุกวัน ในการ
ที่จะตั้งเครื่องให้เสวย แล ถวาย ครี้งดื่ม ทั้งพระ
ภุชหาแห่งนาง กุณิผู้เป็นพระมารดาของท่านผู้กล้าหาญ
อันเป็นที่รักยิ่ง ดั่งอยู่ในความ ลัดขี เรามิได้สำ
แดงอาการที่จะยกตัว ข่มนางนั้น ด้วยอาหารที่ดี
ด้วยเครื่องประดับก็ดี เรามิได้ ขัดขวางด้วยคำ
แห่งนางผู้เป็น ซึ่งประเสริฐเสมอด้วย แผ่นดินอย่าง
หนึ่ง อย่างไร แต่ก่อนมา พรหมณ์ทั้งหลายก็
มานอนอยู่ในวังยุธิษัฐราช และแปดพันคน ล้วนแต่ได้
ฉันด้วยภาชนะทองทั้งสิ้น ยังพรหมณ์ ที่เรียกว่า
ลัณดาตถกนิภาณก็อีกแปดพัน ซึ่งเลี้ยงไว้ วัดอยู่ในบ้าน
ยุธิษัฐราชก็ถวายนางสาวใช้ องค์ละสามสิบคน ยัง
นอกนี้โยคีอีกหมื่นหนึ่ง ซึ่งพี่ชยามอันถอนขึ้น
เสียแล้ว ก็ได้รับอาหารอันวิเศษด้วยภาชนะ
ทองซึ่งมีผู้นำไปส่ง บรรดาพรหมณ์ทั้งหลาย ซึ่ง
ลาภยาหาเวท เราย่อม กระทำความเคารพด้วย
ให้ลาภารแด่ เครื่องดื่ม แลเครื่องนุ่งห่มซึ่งขนออก
จากที่เกษมภายหลัง แต่เพียงส่วนที่ถวายวิคัศวะ
เท่านั้น ท่านผู้ประเสริฐ ซึ่งเป็นโครตแห่งนางกุณิ ดินนี้
ย่อมมีพระสนมบริวารตั้งตัวด้วยเครื่องนุ่งห่มอันดี สรรพ
สิ่งของกำไลทองคำทั้งสองข้าง แลมีเครื่องประดับ
อันมีค่า ถวายถวายมาโดยตลอดงามวิจิตร

ประพรมสุกได้ไปด้วยพระนางจะจงใจ หนึ่งนับได้ แลนาง
แลนาง ซึ่งลาภารรวมเครื่องประดับด้วยเพชรพลอยแลทอง
ค่าเหล่านี้ ย่อมชำนาญชำนาญในการที่จะขบรื้อ
พ้านรำ เราย่อมรู้จักซื้อรู้จักหน้าหญิงเหล่านี้ทั่วทุกคน
แลหญิงเหล่านี้จะกินอันใดจะแต่งตัวอย่างไร หรือ
ไม่ได้กินไม่ได้แต่ง เราย่อมรู้เสมอมิได้ขาด แลท่าน
ผู้เป็นโครตแห่งนางกุณิผู้มีพระบัญชาอันมากนั้น มี
สาวใช้รับใช้ด้วยลายแซก มีมือถือภาชนะทองคำก็
แลนคน แลเมื่อยุธิษัฐราชเสด็จอยู่ในเมืองอินทรวัด
มีม้าก็แสนตัว มีช้างก็แสนตัว ที่สำหรับติดตามใน
กระบวนเสด็จ นี่แลเป็นพระราชสมภพดิษะยุธิษัฐ
เมื่อพระองค์ปกครองแผ่นดินอยู่ นี่แลท่าน ก็ตัวเรา
เป็นผู้ซึ่งจะตรวจตราจำนวนคนเหล่านั้น แลเป็นผู้
ที่จะตั้งข้อมบังคับบัญชาคนเหล่านั้น อนึ่งเราเป็นผู้ที่จะ
รับร้องทุกข์ของคนเหล่านั้น เป็นความจริงเราย่อมรู้
การทั้งปวงซึ่งเป็นไป อยู่ในหมู่แห่งพระสนมทั้งปวง
ในพระราชวังแผ่นดิน ตลอดจนชนหมู่อื่น ๆ ทั้งปวง
เหล่านั้น แม้แต่ฝูงโคฝูงแกะซึ่งเลี้ยงอยู่ในเขตหลวง
จะติร้ายอย่างไรก็ต้องเป็นธุระ ตุกรท่านผู้เป็นนาง
ประกอบด้วยความสวัสดิ์อันประเสริฐ เราผู้เดียวในหมู่

๖ ความ ประสงค์ ที่นางอุษณาจะกล่าวนั้น ว่ามิได้
เอาของที่เป็นเงินเป็นทองไปให้ คำอาหา ก็เครื่อง
ดื่มก็ดีเครื่อง ดองดองก็ดี จัดออกมาบูชา เทวดาแล้ว
ก็ให้พรหมณ์ วกนี้ทีเดียว เทวดาวิคัศวเทวมเป็น
เทวดาหมู่หนึ่งซึ่งพวกอยู่คู่ ภูเขาเส้นตรงอยู่เหนือภูเขา

มันทวทั้งปวง ซึ่งจะได้รู้ว่าพระราชทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งจะได้รับเข้ามาเท่าใดจ่ายออกไปเท่าใดแลมีอยู่ทั้งสิ้นเท่าใด เหตุด้วยท่านทั้งหลายผู้เป็นโคสุภราชในหมู่การตักทั้งนั้น ได้มอบความหนักในการที่จะให้ดูแลเลี้ยงดูด้วยทรัพย์เหล่านั้นไว้แต่ตัวเรา แลคนเหล่านั้นย่อมไปมาหาเรามิได้ขาด แลภาระอันหนักถึงเพียงนี้ ผู้ซึ่งมีใจชั่วไม่สามารถจะทรงไว้ได้ เราเคยทนบ้างก็กลางวันกลางคืน ละความว่างความสบาย เลี้ยงตั้งใจอารีต่อคนเหล่านั้นทั่วหน้า เมื่อพระสามีของเรา กำลังศึกษาทำทางบริสุทธอยู่ เราผู้เดียวเป็นผู้ดูแลพระราชทรัพย์ในคลังมิให้บกพร่อง เหมือนนรชนซึ่งคอยเจือจมน้ำฝนให้ตกอยู่ไม่ขาด ทั้งกลางวันกลางคืน กู้หนอดหัวอดกระหาย เราได้เคยรับใช้ท่านผู้เป็นเจ้าแห่งกรุงรัตนัง เพราะฉะนั้นกลางคืนแลกลางวันของเรา ก็เสมอกัน เราຍ่อมตื่นก่อนนอนที่หลังเสมอไม่ขาดนี้แล ตูกรนางรัตนังมาเป็นเล่นที่ของเราก่อนที่เราจะให้ผัวกลับเกรงเรา วิชาอันใหญ่นี้มาปรากฏแก่เรา จึงได้ทำให้ผัวกลับเกรงเรา เรามิได้ทำเล่นที่ตามลัทธิของหญิงชั่ว หรือมีความปรารถนาที่จะว่าเวียนแรม ว

โศกัมปายนกล่าวต่อไปว่า “เมื่อนางรัตนังมาได้ฟังถ้อยคำอันเป็นธรรมวิเศษ ซึ่งนางกฤษณาได้กล่าวออกแล้ว เบื้องต้นก็เกิดความเคารพต่อคุณธรรมของเจ้าหญิงแห่งกรุงปัญจาละ แล้วตอบว่า “ตูลกรท่านผู้เป็นเจ้าหญิงแห่งกรุงปัญจาละ ข้าพเจ้าได้มีความผิดแล้ว ตูลกรท่านผู้เป็นราชธิดาของยัญญูเสนา”

จงงดโทษแก่ข้าพเจ้าเถิด ท่านจงถือว่าในระหว่างคบชบกันคำสนทนาเช่นนั้น เกิด ขึ้นด้วยความหยอกเย้า กันเท่านั้น มิได้เกิดจากจริงดั่งก่อน ว

เมื่อเช่นนั้นวรรคที่ ๒๓๒ แห่งเทวปาทีลัตยิยามาลาวาท ในวนปรัจจบลง

วรรคที่ ๒๓๓ เทวปาทีลัตยิยามาลาวาทปรวต่อไป เทวปาทีจึงกล่าวว่า “บัดนี้เราจะแนะนำแก่ท่าน ที่จะได้ล่องพระไทยพระราชลามีของท่าน ให้พ้นจากทางที่จะพึงติดเียนโดยลัทธิที่สมควร ท่านผู้เป็นสหายที่รักของเราท่านจะสามารถที่จะชักโยงพระลามีของท่านมาจากหญิงอื่น ๆ ได้ ในโลกทั้งสิ้นตลอดจนถึงเทวโลก ไม่มีเทพธาดงค์ใดที่จะเสมอด้วยลามีแล้ว ตูลกรนางรัตนังยามา เมื่อเป็นที่พอใจในจิตท่านแล้ว ท่านสามารถที่จะ ได้จากลามีของท่านนั้น ทุกสิ่ง ซึ่งมีความปรารถนา ถ้าลามีโกรธแล้วสิ่งที่จะได้นั้นก็เป็นอันสูญ ภรรยาจะมีบุตรได้ก็ได้จากลามี ทั้งของต่าง ๆ ซึ่งให้เป็นที่พักใจก็ได้จากลามี จะได้ที่นอนที่นั่งเครื่องนุ่งห่มพวงมาลัยเครื่องหอม แลชื่อเสียงอันดีทั้งสวรรค์ในเมืองนาก็ย่อมได้ด้วยลามี คนเราที่จะหาความสุขได้ด้วยการง่าย ๆ นั้นไม่ได้ เป็นจริงอยู่ผู้หญิงซึ่งชื่อตรงต่อลามีย่อมได้ทั้งความสุขความทุกข์ปนกัน เพราะเหตุนี้ จงเคารพกฤษณด้วยน้ำ ใจที่เป็นสหาย แลความร่อกวนต่อความลำบากกายทั้งมวงเถิด แลท่านจงประพฤติเช่นนี้เถิดอย่างหนึ่ง คือจัดที่นั่งอันงาม พวงมาลัยอันวิเศษ แลเครื่องหอมต่าง ๆ แลรับใช้ให้ว่องไว (อย่าผลลกล่าเงื่อง) กฤษณคงจะมีพระไทยจงรักต่อ

ท่านด้วยดำริที่เห็นว่า นางคนนี้รักเราจริงหนอ เมื่อ
ท่านได้ยินเสียงพระสามีของท่านเล็ดจมาถึงทวาร จง
ลุกขึ้นจากที่นั่งคอยอยู่ในห้อง เมื่อท่านเห็นพระสามี
ของท่านเล็ดเข้ามาในห้องจงเคาะพกราบไหว้ และ
เชิญให้ประทับ และจัดน้ำมาชำระพระบาท โดยทันที
ถึงแม้ว่าการก้มใจซึ่งพระสามีรับสั่งให้สาวให้ทำ ท่าน
จงลุกขึ้นทำเสียเอง จงให้ภรรยารับพระไทยอาการ
แห่งน้ำใจของท่าน และให้ทราบว่าท่านมีความนับถือเป็น
อย่างที่สุด ดูกนางสัณเฑาะมา ถ้อยคำอันใด
ซึ่งพระสามีรับสั่งต่อหน้าท่าน ถึงแม้ว่าไม่สมควรจะ
ต้องบังคับก็ให้ ถ้อยคำให้แพร่พราย ด้วยเหตุ
ว่าเพื่อนภรรยาด้วยกันเขาจะไปพูดแก่ว่าสุเทวะ จะ
เป็นที่ร่ำคานด้วยตัวท่าน จงเลี้ยงผู้ซึ่งเป็นที่รักของ
พระสามี และผู้ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อพระสามีของท่าน
และผู้ซึ่งแสวงหาความดีให้พระสามีนั้น เหน็ดเหนื่อยกำลัง
ที่จะทำได้ อีกประการหนึ่งท่านต้องเอาตัวออกห่างจากผู้
ที่ไม่ชอบและต่อผู้พระสามี และคิดปองร้ายต่อพระสามี
และผู้ซึ่งเคยประพฤติความชั่วอยู่ให้เสมอเป็นนิจย์ จงละ
วางความโกรธแค้นความประมาท เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ชาย
จงซ่อนความปรวณนาของท่านโดยนัยเสีย ท่านอย่า
ได้อยู่หรือสนทนาในที่ลับ (กับชายผู้ใด) แม้แต่
โอรสของท่านทั้งสอง คือ ปรีทียุมน์ และ สามี
ท่านจงคบค้าแต่ผู้หญิงซึ่งมีตระกูลสูงแต่ไม่มีบาป และ
เป็นผู้ซื่อตรงต่อสามีของเขา ท่านต้องระมัดระวังหญิง
โทษร้าย และซึ่งติดดื่มสุรา และที่ตะกละตะกลาม

๘ คือภรรยานั้นเอง

แต่ที่มักเป็นชะโมย และที่ใจร้าย และช่างยก ความ
ประพฤตืเช่นนี้ จะเป็นที่สุดรวเร็วญแลเป็นที่นำมาซึ่งความ
สุข และเป็นเครื่องรับความวิเวกมาดหมาง และ
เป็นทางที่จะนำไปสู่สวรรค์ เพราะฉะนั้นท่านจงเคารพ
ต่อพระสามีของท่านเถิด แต่งตัวท่านด้วยพวงมาลัย
และเครื่องประดับอันมีค่า ลูบไล้ด้วยน้ำมันหอมและ
เครื่องหอมอันประเสริฐเถิด

เมื่อนั้น วรรคที่ ๒๓๓ แห่งเทวปาฬิลัจยภา
มา กล่าวท ในวณปวิวัก็จบลง

ข้อความต่อไปนี้จนถึงแต่ภรรยานาสุเทพกลับ นาง
สัณเฑาะมาตามนางภรรยานี้เป็นคำอ่านวยพรแลแสดงไม
ตรี ซึ่งเห็นว่าไม่เป็นการเกี่ยวข้องอันใดจึงจะต้องแปล

ในคำแปล ถ้อยคำของนางภรรยานี้ทั้งสอง
วรรคที่ข้าพเจ้าแปลมานี้ แปลตรงตามจำนวนภาษาลัง
สกฤตซึ่งแปลออกเป็นอังกฤษ บางที่ถ้าแปลจากลัง
สกฤตออกเป็นภาษาไทยทีเดียว ถ้อยคำจะเคลือบ
คลาดไปบ้าง ด้วยจึงเกิดผู้แปลแห่งสังฆารัตน์ ตั้ง
ใจแก้ถ้อยคำที่ฝรั่งจะเข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายอยู่
บ้าง ด้วยหนังสือเล่มนั้นเขาผูกเป็นคาถาทั้งสี่
หนังสือที่เป็นคาถามักย่อข้อความเข้าใจยาก บางที่
ก็จะย่อถึงจำนวนเสียบ้างคงไว้แต่รูปความ อีก
ประการหนึ่ง บางคำที่เขียนในภาษาอังกฤษไต่
กันกับภาษาลังสกฤต เช่นชื่อของผู้แปลนี้เอง เขียน
เป็นภาษาอังกฤษว่า “โปรตัมจันตวรย ”
แต่เมื่ออ่าน ในตัวทเวะ นาควิปน “ปรตปจันทร
ราชา” ถ้าจะผิดพลั้งเช่นนั้นบ้าง อย่างไร ไม่ทราบเลย
แต่ลงไม่เฝือความ

อนึ่งการที่แปลหนังสือ ตามจำนวนเช่นนี้ ไม่ได้
สนิทในภาษาไทย ถ้าเป็นผู้ที่เล่าเรียน ภาษามคธอยู่
คงจะเข้าใจง่าย ถ้าไม่ได้เล่าเรียน พึงมีจำนวน
ไทย ก็จะเป็นอันแปลอย่างชาวต่างประเทศ แต่
ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่แปลตามจำนวนเขาเช่นนั้น
นั้น เพื่อจะให้ผู้ที่ชอบพิจารณา จำนวนหนังสือ
ได้ พึง จำนวน ไวยากรณ์แห่งคัมภีร์ การด การที่จะ
แปลลงให้ไพเราะในภาษาไทยนั้นไม่ยากอันใด เพราะ
เป็นภาษาของเราเอง แต่ถึงว่าเป็นจำนวน เช่นนี้
ถ้าอ่านพิจารณา ลักเล็กน้อย ก็จะเข้าใจ ความใจเด็ดขาด

ได้เทียบดูข้อความที่แปลนี้ กับคำฉันท์ ก็เห็น
ว่าหมวด แห่งข้อความ ที่กล่าวลงกัน หลายหมวด แต่
คำฉันท์ขาดข้อความ ที่มีในคำแปลนี้ เสียหลายหมวด ไป
มีกรรยา ๗ สถาน ลักษณะหญิงม่าย ซึ่งมีอยู่ใน
คัมภีร์ ข้างพุทธ สาสนาเพิ่มเติมลง เห็นว่าเป็น
ดังนี้ ก็จะเป็นเพราะฉบับ เดิมขาดกระว้าง กระแรง มาแล้ว
เมื่อกรม สมเด็จพระปรมานุชิตทรงแต่ง ท่านจึง
ทรงเก็บ เรื่องต่าง ๆ ซึ่งว่าถึงผู้หญิง มารวบรวม ประชุม
ในคำฉันท์นั้น จึงได้ดูต่างกันไป อีกประการ
หนึ่งที่ว่าในคำฉันท์นั้นเป็นลักษณะ คนไทยแท้ มีถิ่น
หมากแลเป็นไทยผู้ดีอย่างเก่า คือไม่ให้ ฟู้งโจง
กระเบน กลางถนน เพราะแต่งเป็นจำนวน ให้ ไทย
พึงเช่นนั้น มาถูกเข้ากับที่ข้าพเจ้า แปลตาม จำนวน
ฮินดู จึงได้ดู ต่างกันมากไปอีก ยิ่งคำกลอน
ที่แต่งขึ้นใหม่แล้ว ความเข้าใจ ของผู้ที่แต่ง
กลอนไม่พอ กับคำฉันท์ที่ท่านแต่งไว้ แต่เดิมด้วย คำ
ฉันท์ ที่ลงพิมพ์นั้นก็มีผิด เป็นอันมากด้วย ข้าแก่เป็น

ไวยากรณ์ใหม่ด้วย ก็ดูยิ่งต่างหนักไปอีก
แต่ข้าพเจ้า ขอชักเตือน ให้ท่าน ผู้ต้องการทราบ
ได้เทียบข้อหนึ่ง ขึ้นพิจารณา ปรับให้เป็น คนฮินดู อย่า
ให้นึกว่าเป็นไทย ก็คงจะได้พบ ข้อที่ตรงกันหลาย
ข้อ แต่ที่จะ เป็นแน่แท้ว่า มาแต่ครู ข้างพราหมณ์
หรือมา ข้างพุทธ สาสนาแล้ว ก็จะพิจารณาเห็นเจต
เกาะลัทธิ

วันที่ ๑๓ มีนาคม

รัตนโกสินทร์ศก ๑๘๘

โคลงให้พระบิ๊ใหม่

กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ

สถานายกทรงแต่ง

๑	๑	ศรีศรีวิสุทธิศกแก้ว	โกสินทร์
		ร้อยเศษเก้าปฏิทิน	ใหม่นี้
		เจริญรัตนบุรีวิญญู	ญูยิ่ง ยิ่งเทอญ
		ไขทุกข์ ชกเชญ ลี	หลีกพ้นไมไทย
๒	๑	ไตรรัตน์จงคู่เจ้า	ฝากสยาม
		สถานสถาปเจดีย์งาม	อย่าร้าง
		วธรรมพุทธพากย์ล้ำ	บัญญัติ พิมพิไทยญ
		เจริญเหล่าภิกษุสร้าง	ผนวชนั้นนิยมนเรียน
๓	๑	ขจรเจียรพระเกียรติแผ่	พลสุธา ไทยเทอญ
		ชาติศักดิ์สิทธิ์เดชา	ท่านบ้อง

พระคุณผดุงสยา มเขตยั้ง เจริญแล
 สรวมลิต์พระประสงค์จง จักให้ไทยเกษม

๔
 ๑ เปรมจิตรพทั่วหน้า นรไทย เวาเทญ
 พูนเพิ่มพัสดุไป แลกค้า
 พากเพียรพุดมกิจไซ้ คุณแข่ง เขาแล
 เสถียรศักดิ์รักษาดิกลั้ กลั่นสุ้มมุขอิ

๕
 ๑ สมัชศรีสวัสดิ์พร้อม เพลียงสमान เสมอเทญ
 ร่วมรกรับราชการ ผ่านเกล้า
 บำรุง “ วชิรญาณ ” ออย่าเบื้อ เบือนเลย
 สรวมลิต์ทุกคำเข้า เช่นตั้งใจประสงค์

๖
 ๑ ลงทุนแลกค้าก็ กำไร มากเทญ
 ผนวกอบกิจใดใด ชุ้งแล้ว
 จักเวียนกิจงไฟ ศาสตร์วาม
 อยู่เปล่าก็จงแคล้ว กลัดรตุ้มกรมใจ

๗
 ๑ ผู้ไปราชกิจเกื้อ การไมท
 หลายท่านที่แรมไกล ถิ่นบ้าน
 จงพันพิบัติโภ ยาพาธ ผองเทญ
 จงลิต์กิจทุกด้าน ที่ได้ไปส่นอง

๘
 ๑ ตรองกรองวรพจน์พร้อม ปราวตนา สมเขม
 กรมหมื่นดำรงราชา นภาพผู้
 เนาตำแหน่งสภา นายก
 ยามติดราชการสุ้ แต่งให้ทันพิมพ์ ๖

เจริญสุขฉบับใหม่ !!!

โคลงให้พรฉบับใหม่

พระเจ้านั่งนางเธอ

พระองค์เจ้าบรรจบเบญจมา อุปนายกทรงแต่ง

๑
 ๑ เมษายนมาลชัน ภูมวาร นันา
 ที่หนึ่งถึงฉนำกาล ใหม่เข้า
 นามกำหนดบิซาน ลุดัก วาชเฮย
 ร้อยเคมมีอีกเก้า บอกเบ้องบัตยุบัน

๒
 ๑ นบ วิสุทธิเทพผู้ ชีณา สฟเฮย
 นบ มาทบุรพเทพา ผ่านเกล้า
 นบ มทวัชมหา สมนติเทพ ใต้เฮ
 นบ นิกรเทพเจ้า ทุกทล้าแหล่งสถาน

๓
 ๑ ขอ พรดีเทพแผ้ว ภัยรูลู
 ขอ สวัสดิ์วัฒนเทญพูน ทัวล้า
 ขอ สมาชิกสม บวรณ สามีค คีเทญ
 ขอ พระเกียรติขจ่างจำ จรัสแผ่นดินวงใจ

๔
 ๑ ปางนี้บ่ใหม่ได้ มาดล
 สรวมลิต์ประ โยชน์ผด เพิ่มซ้ำ
 หอวชิรญาณถกน เถกิงเกียรติ ยิงเทญ
 อำนาจไทรรัตน์ล้ำ เลิดให้สบประสงค์

๕
 ๑ ขอทอพระสมุณ ด้มรง นานเทญ
 ยินยสวชิรญาณคง คู่ฟ้า
 สรวมลิต์พิทยาจง เจริญยั้ง

เปนประโยชน์คู่กล้า	ตรวบลั่นคดีสุริย์
๖	
๑ ขอบุณไตรรัตน์ทั้ง	เทวา นุภาพเสย
อีกพระเดชบรมนรา	ธิดาเจ้า
บำรุงบวรรัชต์มา	ซีกทุก ท่านนา
เขมมสุขทุกคำเข้า	อย่าพ้องภัยพาล
๗	
๑ จงสราญสมานจิตพรหม	สามัคคีเสีย
ตั้งสัตย์สวามิภักดิ์	ต่อให้
บำเพ็ญอุจิวิตรัก	ธานีจ คีตนา
ฉลองพระเดชอย่าได้	มละทั้งความเพียร
๘	
๑ ปวงภัยจงพินาศ	ภูวสยาม
ถึงชั่วถึงเลวทราม	อย่าพ้อง
สรรพสิ่งซึ่งเจริญงาม	จงประกอบ เกิดเหตุ
สยามยลปรากฏหรือ	ศัพทแลรักร์เจริญ

นิทานวาทคดี

หม่อมเจ้าประภากร เลขาธิการ แต่ง

ตอนที่ ๑

(๑) ยังมีชายผู้หนึ่ง ชื่อ “นายโง่โลก”
วันหนึ่งเขาไปอาบน้ำที่แม่น้ำ ตรงสะพานน้ำวัดด้วยคนหนึ่ง
ในขณะนั้น (๒) มีชายผู้หนึ่งนั่งผ้าปูม เดิน
มาถึงสะพานนั้นแล้ว จึงเอาผ้าขาวม้าที่คาดพุงออก
ผลัดนุ่ง เอาผ้าปูมออกจิบวางไว้ที่สะพาน ริมผ้า
ลายเก่า ๆ ผืนหนึ่ง ซึ่งวางอยู่ที่สะพานนั้น แล้ว

ลงอาบนํ้าอยู่ที่สะพานนั้น ในครู่หนึ่งนั้น (๓) มีชาย
ผู้หนึ่ง วิ่งมาถึงสะพานนั้นแล้วจึงร้องว่า “ แส แส
อ้ายพ่วง เจ้าคุณท่านให้หา ไปเร็ว ๆ เกิด ”

(๒) ชายที่ผลัดผ้าปูมออกนั้นถามว่า “ ทำ
ไม่วะ ประเดี้ยวไม่ได้หรือ กุ้ยยังอาบนํ้าอยู่ ”

(๓) “เฮ้ย เจ้าคุณท่านมิธุระร้อน ที่จะใช้มึง ”

ขณะนั้น (๔) มีชายผู้หนึ่งวิ่งมาอีก ร้องว่า “อ้าย
พ่วงไปเร็ว ๆ เกิด เจ้าคุณท่านดูแหว ๆ อยู่แน่ ”

(๒) ชายผู้นั้น ร้อง “อ้ออาบนํ้าประเดี้ยวก็ไม่ได้ ”
จึงตลิดลานขึ้นไปยังบนสะพาน หยิบผ้าลายเก่าผืนนั้น
เข้านุ่ง เอาผ้าขาวม้าออกบิดแล้วพาดบ่าทำเลือก
ลาน ๆ วิ่งไป

(๔) ส่วนชายซึ่งมาเรียก ๒ คนนั้นก็วิ่งตามไป

(๑) ฝ่ายชายที่อาบนํ้าอยู่ (คือนายโง่โลกนั้น)
ก็นึกกระหม่อมในใจ ด้วยผ้าลายเก่าผืนนั้น เปน
ผ้าของเขา ครั้นเขาอาบนํ้าแล้ว ก็ขึ้นไป
บนสะพาน หยิบผ้าปูมออกคลี่ดูด้วยความดีใจ ถ่ม
แล้วย้อมเล่า ครั้นคลี่ผ้าปูมออกแล้ว จึงทำหน้า
บึ้งร้องว่า “ ทูต ทูต อ้ายเปวตมึงโกงกูได้
ดีแล้ว ๆ ฮี=ฮี ฮี=ฮี ฮี=ฮี มันตลาดจริง แก๊วก แก๊วก
แก๊วก ๆ (เขาเกาหัวเขา) ม้วนผ้าปูมนี้เข้า
แล้วหนีบรักแร้ นุ่งผ้าเบียดผืนนั้นเดินกลับไปบ้าน
ครั้นถึงบ้านแล้ว เอาผ้าลายนุ่งผลัดผ้าเบียดออกแล้ว
จึงพับผ้าปูมเข้า ถือนผ้าปูมไปวัดนั้น ถึงวัดแล้ว
จึงถวายพระสงฆ์ไปแขวนไว้ในที่อันควร ด้วยผ้าปูม
นั้น เขาเขียนรูปพระทรงเครื่องไว้

~~~~~

อย่างที่ ๒

พ. พระยาผู้ใหญ่

ส. เสมียน

ท. ทนายผู้ใหญ่

ป. ทนายทั้งปวง

ภ. ภริยาทนายผู้ใหญ่

ม. เมียเสมียน

บ. เบ้าเสมียน

~~~~~

พ. แยม กูให้เงินมึงไปวันละสลึงเพื่อง ๆ มึงเอาไปทำ
ไมทวา เจ้าเสมียนคนดำทำไมเขาถึงแต่งตัว
สะอาดหมดจดดี

ส. เกล้าผมได้รับประทานไปวันละสลึงเพื่อง ๆ นั้น
ได้ฝังไว้เพื่องหนึ่ง ทั้งน้ำเสียเพื่องหนึ่ง
ไล่ปากงูเห่าเพื่องหนึ่ง

พ. สะมึงเอาไปไล่ปากงูทำไมอะ

ส. ได้ะทำกรรณาเจ้าได้โปรดตรึงตรองดูโดยรอบคอบเกิด
อะไรเล่าที่กล่าวว่างูเห่า

พ. อ้อ อย่างนั้นหรือ น้อยหรือแยะ มึงจะมาเล่นทาย
กะกู คนที่ไม่ชอบกับมึงนั่นละ

ส. ไม่ใช่มิได้

พ. คนที่โง่งมึงหรืออะ

ส. ไม่ใช่มิได้

พ. คนที่เป็นพาลนั่นซิ กูหรือไม่กู

ส. ไม่กูมิได้

พ. อะไรวะมึงบอกกูเกิด

ส. ภริยาและขอรับเกล้าผมกล่าวว่างูเห่า

พ. อ้อทำไมมึงจึงว่าเมียมึงเปนงูเห่าละวะ

ส. ธรรมดาภริยาแล้วซึ่งจะไว้ใจได้นั้นหาไม่ได้ บุรุษ
ที่ไว้ใจแก่ภริยาบอกความลับให้ภริยาทราบ คงจะ
ถึงทุกข์โศกต่าง ๆ เพราะภริยานั้น เมื่อ
อยู่ด้วยกันก็เหมือนอยู่กับอสรพิษ ธรรมดา
สัตว์ที่จะซื้อตรงต่อสาคินนั้นน้อย เมื่อไม่มีความซื้อ
ตรงแล้วก็ต้องระวังความผิด เมื่อความผิดจะปรากฏ
ขึ้นแล้ว ก็ต้องคิดประทุษร้าย ด้วยเหตุนี้ เกล้า
ผมจึงกล่าวว่าเปนงูเห่า เงินที่ได้เท่าใดเกล้าผม
เกล้าผมได้แบ่งให้ภริยาดำวันละเพื่อง จึงกราบเรียน
ว่าไล่ปากงูเห่าเพื่องหนึ่งดังนี้

พ. ก็ที่มึงว่าฝังไว้เพื่อง๑ นั้นละวะ มึงฝังไว้จริง ๆ หรือ

ส. เกล้าผมทำบุญ

พ. อ้อ ๆ กูเข้าใจละ ที่มึงว่าทั้งน้ำทละวะ

ส. เกล้าผมขออะไรรับประทาน

พ. อ้อ ๆ เือกูไม่เคยได้ยินเลย กูจะลองดูให้หรือไม่
กูจะเอาไปขุดมานั้นไปถามพวกทนายดู ถ้าใครแก้
ไม่ถูกในสามวัน จะเขียน ๓๐ ไล่กรวน ๓ ปี
ถ้ามึงแพ่งพรายไป เอาเนื้อความนั้นไปบอกให้
ใครรู้ กูจะลงโทษมึงผู้เลี้ยงมกลอน ๒ เท่านั้น
เนื้อความที่มึงว่านั้นมึงบอกให้ใครรู้บ้างหรือไม่

ส. เกล้าผมยังไม่ได้บอกให้ใครทราบเลย

พ. กูจะลองดูได้ไหมวะ

ส. ถ้าจะลองแล้ว เกล้าผมก็คงต้องถูกเขียนแะติด
ตราเป็นแน่

พ. เออน่า กูจะลองดูให้ได้ มึงอย่าแพ่งพรายไปนะ

ส. ถ้าดังนั้นเกล้าผมต้องถูกเขียนแน่

- พ. ลองดูทีเถอะหว่า ไปข้างนอกเถอะ
 ทนายทั้งปวงใครจะแปลออกได้บ้าง อ้าย สอ
 เลมียน มันว่ามันได้เงินจากกูวันละสลึงเพียงนั้นมัน
 ผังไว้เพื่องหนึ่ง ทังน้ำเพื่องหนึ่ง ใส่ปากกู
 เพื่องหนึ่ง มันใส่ปากกูจริง ๆ หรือมันทำอย่าง
 ไรวะ ใครท่ายถูกบ้าง
- ท. เห็นมันจะไปเที่ยวรับพรวาทานสุรา กับอ้ายพวก
 ขมา นายสอ เขาอยู่ข้างชอรับพรวาทานสุรา
 อยู่ด้วย
- ส. ที่ที่ที่ ที่ที่ที่
- ป. มันกลัวคนเก่งตามทางที่จะไปบ้าน มันก็แบ่งให้
 เขาเสียบ้าง ขอมันกลัวอ้ายกึ่งที่เขาเดะมันควรว
 ก่อน มันก็เสียค่าเล่าให้เขากินเสียบ้าง
- พ. ถูกไหมอ๊ะ
- ส. ไม่ถูกมิได้ชอรับ
- ป. อออย่างนั้นว่า, ไม่ใช่หะ อย่างนี้ต่างหาก, ไม่
 ใช้พ่อโต พ่อแดงว่าก็ไม่ถูก อย่างนี้ถึงจะถูก,
 ถูกอย่างไร, ถูกอย่างนี้หะ, พ่อสอระกิดนี้ไป
 ข้าง ๆ ๆ ๆ อย่างที่ฉันว่าถูกแล้วแหละ, มันไม่ถูกก็
 เพื่อไปด้วย, ฉันเห็นอย่างนี้เอง.
- พ. อย่างไรอ้ายสอ ถูกหรือยังหว่า
- ส. ที่ที่ที่
- พ. พวกทนายทั้งปวง ถ้าคิดไม่ออกในสามวัน
 กูจะเขียน ๓๐ ที่ใส่ตราเรียบ ๓ มี โง่เง่า
 เต่าตุนดังนี้ เปนทนายได้หะ เจ้าสอมานี่เถอะ
- ป. เธอจะทำอย่างไรเล่า พวกเรามีพากันตายเสีย
 หมดหรือ, ทำยังไรได้หะนะต้องเดา “ถูก ถูก”

คิดไปดูที.

- ท. ฉันไปบ้านวันนี้ ถ้าคิดไม่ได้ก็ไม่นอน ถ้าฉัน
 คิดได้ฉันจะช่วยทุกข์ท่านทั้งปวง
- ป. ชอรับ ชอรับ ผมก็หมายจะพึ่งคุณเหมือนกัน ๆ
- ท. เราพากันกลับไปบ้านดีกว่า
- ป. ไปลีชอรับ, ใครคิดได้บอกกันนะ, อย่าเปน
 ทุกข์เลย อ้ายเรื่องนั้นนะ เราต้องช่วยกัน
 อยู่เอง, ฉันหะไม่ยกบอกใคร ตัวใครตัวใคร,
 เอาเราไปหานายสอไม่ได้หรือ, แกว่าอะไรอย่างนั้น
 มันบอกเรามันจะได้ถูกเขียน “ถูก ถูก” คิดไปดู
 ตามบุญตามกรรม.
- ท. อ้ายลีไปบ้านเถอะ เป็ดปดเถอะ
- ภ. นางเขมยั้งใจไม่เก็บเสื้อผ้านายเล่าหะ ทำ
 ไมยั้งไม่รับประทานเล่า
- ท. กิณะโรงคอกจะต้องถูกเขียนติดกรวน ในสอง
 สามวันนี้แหละ
- ภ. พุดอะไรอย่างงี้
- ท. จริงๆนะ ฉันจะไม่ได้อยู่กับหล่อนหลายเดือนแล้ว
- ภ. มีเหตุอะไรขึ้นเล่า เล่าให้ฉันรู้บ้าง
- ท. เจ้าคุณท่านถามนาย สอ ว่าเงินที่ท่านได้ไปวันละ
 สลึงเพื่องนั้นเอาไปทำไม นาย สอ เรียนว่าเขาไป
 ผังไว้เพื่อง ๑ ทังน้ำเพื่อง ๑ ใส่ปากกูเท่า
 เพื่อง ๑ เจ้าคุณถามฉันแลตทนายทั้งปวงว่า ที่นายสอ
 พุดว่าใส่ปากกูเท่านั้น มีเนื้อความอย่างไร นาย
 สอ เอาไปทำอะไร ฉันกับทนายทั้งปวงกราบเรียน
 อย่างไรๆเป็นหลายอย่าง ท่านก็ว่าไม่ถูกทั้งนั้น

แล้วท่านคาดโทษว่า ถ้าใครทลายลูกแก้ได้
ก็แล้วไป ถ้าใครคิดไม่ออก จะเขียน ๓๐ จำ
กรวน ๓ ปี ฉันคิดนึกแล้วคิดไม่ทันเลย ด้วยเหตุ
ดังนี้ฉันจึงไม่สบาย จะต้องลาหล่อนไปอยู่ตรงแล้ว

- ภ. เชิญรับประทานเลี้ยงก่อนเถิด ฉันจะคิดอ่านแก้ไขให้
ท่านพ้นทุกข์เขียนจงได้
- ท. หล่อนจะทำอย่างไร พุดให้ฉันดีใจสักหน่อยเถิด
- ภ. ฉันคิดจะไปหาเมียนายสอ ถ้ายศให้ดี คงจะได้
ความเป็นแม่ อย่าเป็นทุกข์เลย
- ท. แม่พุดให้ดี ๆ ให้ได้ความนะแม่นะ
- ภ. อย่าเป็นทุกข์เลย รับประทานเข้าเลี้ยงก่อน
เถิดไม่เป็นไร ๆ
- ท. ถิ่นไม่ค่อยจะลงคอเลยหล่อน ชิมละ ไปเถิด
เมื่ออย่าช้าเลย
- ภ. จ๊ะ ฉันไปเดี๋ยวนี้ละ นางสี นางมี
มาไปกะข้า หนุบอ แม่ขอ เขาอยู่หรือไม่
- บ. อยู่เจ้าคะ
- ม. เชิญแม่ขอ แม่ขอมาธุระอะไรจ๊ะ
- ภ. แม่ขอ นายสอเขาไปบ้านเจ้าคุณ
ทุกวันหรือหล่อน
- ม. จ๊ะ เขาไปทุกวัน
- ภ. เขากลับมาบ้านเวลาไร
- ม. พอเช้าขึ้น รับประทานเข้าแล้วก็ ไป ต่อ ๒
ยาม ๗ คู่จึงได้กลับมามีบ้าน
- ภ. เขาได้เงินเดือนหรือเปล่า
- ม. เวลาเขากลับออกมา ได้เงินมาวันละสลึง
เพียงทุกวัน

- ภ. ได้มาแต่ไหนจ๊ะ
- ม. จ๊ะ เจ้าคุณท่านให้
- ภ. ได้ทุกวันหรือจ๊ะ
- ม. ได้ทุกวันแหละจ๊ะ
- ภ. เขาให้หล่อนบั้งไหม
- ม. เขาให้ฉันเพียง ๑ ช้อนของใส่บาตรเพียง ๑
ให้จ่ายกับข้าให้เขารับประทานเพียง ๑ ทุกวัน ๆ
- ภ. เพียง ๑ พอรับประทานหรือจ๊ะ
- ม. พอจ๊ะ เขาไม่รับประทานอะไรมากมิได้
- ภ. ก็หล่อนละ รับประทานในล่อนนั้นหรือ
- ม. ฉันรับประทานในล่อนเพียงที่เขาให้
- ภ. เจ้าคุณรักเขามากอยู่จะจ๊ะ ฉันคิดจะเอาหลานไป
ให้เจ้าคุณท่านใช้ หมายความว่าให้เขาพาไป จะได้
หรือมิได้
- ม. เป็นไรไปจ๊ะ แต่ให้พ่อทอพาไปจะมีดีกว่าหรือจ๊ะ
- ภ. โอ พ่อทอเขาพาไปอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นหลาน
ของเขาแล้วก็ดีจริง นี่หลานของฉันต่างหาก
- ม. ถ้าแม่ขอไม่รังเกียจแล้ว ก็ได้สิจ๊ะ
- ภ. ถ้าเขามา หล่อนช่วยพุดกะเขาทีนะ ถ้า
กะไรพุดนี้ ฉันจะให้นางมีเขามาพุด
- ม. จ๊ะ
- ภ. ฉันลาไปก่อนนะ
- ม. จ๊ะ ไม่เป็นไรมิได้ พุดนี้ฉันจะไปหาแม่ขอ
ที่บ้าน แม่ขอมีธุระอะไรก็ใช้เถิดอย่าดีกว่าคนอื่นเลย
นี่ก็เสียว่าเบาเถิดจ๊ะ
- ภ. ขอบใจแล้วแม่ มิเสียดายที่เป็นคนรักกันมาแต่
ก่อน นางสี แม่ขอกับข้าชอบกันมานานแล้วนะ

อะไรก็มาหาพล่นมั่งลิ ธะมี ฉนไปก่อและ
 ม. เชิญเกิดจะ
 ท. อะไรมัซมาเที่ยวแม่
 ก. ได้ความแล้วจะ ที่ว่าไล่ปากงูเห่าเพียง ๑ นั้น
 มันให้เมียมมันนะ
 ท. อะ เมียมทำไม่ถึงว่างูเห่า แม่ไปถามว่าอย่างไร
 เขามอกว่าอย่างไร
 ก. ฉนไป มิใช่ไปถามตรง ๆ นะ พุดอ้อมค้อมอยู่
 นานจึงได้ความ
 ท. พุดอย่างไรนะ เล่าให้ฟังหน่อยเถอะ
 ก. ฉนไปถึง นั้นพุดขึ้นก่อนว่า นายสอเขาไปบ้าน
 เจ้าคุณทูลกระหม่อม หรือ นางมอเขาว่า จะเขาไปทุก
 วัน ฉนว่า เขากลับมาบ้านเวลาไร นางมอว่า
 พวเข้าขึ้น รับประทานเข้าแล้วก็ไปบ้านเจ้า
 คุณ ต่อ ๒ ยาม ๗ ห่มจึงได้กลับมามีบ้าน ฉนถาม
 ว่าเขาได้เงินเดือนหรือเปล่า นางมอว่า เวลาเขา
 กลับมา ได้เงินมาวันละสลึงเพียงทุกวัน ฉนถามว่า
 ได้มาแต่ไหนจะ นางมอว่า เจ้าคุณท่านให้เขา
 ลิจะ ฉนถามว่า ได้ทุกวันหรือจะ นางมอ
 ว่า ได้ทุกวันแหละจะ ฉนถามว่าเขาให้
 หล่อนบ้างไหมละ นางมอว่าเขาให้ฉนเพียง ๑
 ซ้อของได้บาตรเพียง ๑ ให้จ่ายกับเข้าไว้เขา
 รับประทานเพียง ๑ ทุกวัน ๆ ฉนถามว่า เพียง ๑
 พอรับประทานหรืออะ นางมอว่า พอจะ
 เขาไม่รับประทานอะไรมาจะมีได้ ฉนถามว่า
 ก็หล่อนละรับประทานในล่อนนั้นหรือ นางมอว่า
 ฉนรับประทานในล่อน ฟ้องที่เขาให้ ฉนว่า เจ้าคุณ

ท่านรักเขามากอยู่จะ ฉนคิดจะเอาหลานไป
 ให้ท่านใช้หยากจะให้เขาไปผู้นำเห็นจะดีนะจะ
 ได้หรือมิได้ นางมอว่า เป็นไรไปจะ แต่พอ
 ทอพาไปจะมีดีกว่าหรือจะ ฉนว่า โอ พ่อทอพา
 ไปอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นหลานของพ่อทอแล้วก็ดีจริง
 นี่หลานของฉนต่างหาก นางมอว่า ถ้าหล่อนไม่
 รั้งเกียจแล้วก็ได้ลิจะ ฉนว่า ถ้าเขามา หล่อน
 ช่วยพุดกะเขาทีนะ ถ้ากะไรพุดนี้ ฉนจะให้
 นางมีเขามาพุดดู นางมอรับคำฉนเร็วทีเดียว
 มันหลงกลฉนแล้ว ฉนคิดดีไหมละ
 ท. ดีจริงแม่ ๆ เออเท่านี้ก็จะสิ้นทุกข์ ไปนี้ละ
 แต่ฉนยังไม่เห็นตลอด ที่ว่าไปยังไว้นั้นคือไปทำอะไร
 ก. ทำบุญนั่นสิ เขาพุดกันถนไปไม่เคยได้ยินจอหรือ
 ท. อ้อ จริง ๆ ฉนมันเลืยลติเลืยแล้ว ก็ที่ว่า
 ทั้งน้ำจะ
 ก. ฉนเห็นได้แก่การที่ซื้อเงิน
 ท. ถ้าถามถึงเหตุว่าทำไมจึงเรียกเมียมว่างูเห่า จะว่า
 อย่างไรดีแม่
 ก. ต้องพรรณนาโทษของเมียมที่ประทุษร้ายผัวนั่นลิจะ
 ท. แม่คุณ ดีจริง ๆ ถูกแท้ ๆ
 ส. อือโอ้ผัวรีบไปบ้านเถอะละ ดีกับแล้ว แม่มอ
 เบ็ดประตูเปิด นอนหลับหรือ ลุกขึ้นเร็ว ๆ
 ม. ทำไมวันนี้จึงกลับตีงัก
 ส. มีราชการมากจึงไม่ได้กลับมา
 ม. ทำไมดูหน้าตาไม่สู้จะสบายมาก
 ส. อ้า. ไม่สบายใจเลย เป็นเคราะห์ของ
 เราจะทำอะไรเล่า

- ม. เป็นอย่างไรบอกให้ฉันทราบบ้าง
- ธ. เฮอ เฮอ พุดยาก ๆ
- ม. มันเป็นอย่างไรนะจ๊ะ พ่อทุกข์ฉันก็ทุกข์ด้วย
เป็นอย่างไรบอกให้ฉันทราบบ้าง พ่อที่จะช่วยได้
จะได้ช่วยให้พ้นทุกข์
- ธ. จะบอกเจ้าก็ยาก จะไม่บอกก็ยาก
- ม. ฮี มันอย่างไรรออยู่ ฉันอยากรู้จริง ๆ
- ธ. มันจะเป็นอย่างไรก็ตามที่เกิด การที่ฉันได้เงิน
ที่เจ้าคุณมาวันละสลึงเพียงแต่ได้ไปอย่างไร
เจ้าได้บอกให้ใครรู้ไปบ้างหรือไม่
- ม. จ๊ะ วันนี้แม่ภอมาทาฉัน ว่าจะให้พุดกับพ่อ
ว่าให้พ่อช่วยพาหลานไปให้เจ้าคุณสักคน ๑ แล้ว
พุดได้ถามต่อไปว่า เจ้าคุณรักพ่อมากอยู่ได้ให้สิ่ง
ไรม้าง ฉันจึงเล่าให้ฟังว่าพ่อได้รับประทานมา
วันละสลึงเพียง เงินที่พ่อได้มานั้นพ่อทำบุญ
เพียง ๑ ซ้อกินเพียง ๑ ให้ฉันเพียง ๑
- ธ. ดาย ๆ ทรัพย์สินมรดกทั้งปวงที่มีอยู่นี้ เจ้า
อุส่าห์รักษาให้ดีนะ ฉันจะต้องไปยุตรางลัก ๖ ปี
- ม. ไม่น่าจะเป็นเลย อยู่ดี ๆ ทำไมจึงจะจริงจัง
- ธ. นี่แหละ ฉันจะเล่าให้ฟัง เจ้าคุณถามฉันว่า
เงินที่ท่านให้มาวันละสลึง. พ่วงนั้นฉันเอามาทำไม
ฉันกราบเรียนท่านว่า เอามาทั้งนี้เพียง ๑ ผังไว้
เพียง ๑ ใส่ปากถุงเท่าเพียง ๑ ท่านถามว่าฉันเอาไป
ใส่ปากถุงเท่าทำไม ที่จริง ฉันกราบเรียนท่าน
โดยความเปรียบเทียบดอก ท่านก็ถามฉันว่า ที่
เรียกว่างูเห่าเนี่ย คืออะไร ฉันก็กราบเรียนไปว่า คำ
ที่ว่างูเห่าคือหูล่อน ท่านก็ให้ฉันอธิบายไปว่า เพราะ

เหตุไรจึงได้เรียกหูล่อนว่างูเห่า ฉันก็อธิบายว่า
ธรรมชาติวิทยาแล้ว ซึ่งจะไว้ใจได้นั้นหาไม่ได้ มนุษย์
ที่ไว้ใจแก่กรรมเอกความลับให้ภริยารู้คงจะถึงทุกข์
โกลาต่าง ๆ เพราะภริยานั้น ธรรมชาติที่ที่เชื่อ
ตรงต่อสามีนั้นน้อย เมื่อไม่มีความซื่อตรงแล้ว
ต้องระวังความผิด เมื่อความผิดจะปรากฏไปแล้ว
ก็ต้องคิดประทุษร้าย ด้วยเหตุนี้ ฉันจึงว่างูเห่า
เงินที่ท่านให้มา ได้แบ่งให้แก่
เจ้าวันละเพียง จึงกราบเรียนว่าใส่ปาก
ถุงเท่า เพียงหนึ่งดังนั้น ท่านก็ชอบใจ จึงถามว่า
ความที่ฉันว่านั้น ฉันได้พุดให้ใครรู้บ้างหรือไม่
ฉันกราบเรียนว่าไม่ได้พุดให้ใครรู้เลย ท่านว่า
จะลองดูสักหน่อย อย่าให้ฉันพุดให้ใครรู้
ถ้าพุดไปแล้ว จะเขียนฉัน ๖๐ ที่จำตราง ๖ ปี
แล้วท่านก็ออกที่ประชุมทนาย แล้วถามทนาย
ทั้งปวงไม่มีใครทนายออก จึงสั่งศาลโตหว่า
ถ้าใครทนายไม่ออก จะเขียน ๓๐ จำกรวน ๓ ปี
เหมือนกัน แม่ภอมาทาหูล่อนวันนี้ คงจะแปล
อธิบายของนายทนายเป็นแน่ หูล่อนเสียที่เขาเสีย
แล้ว เขามีวาสนาถึงเพียงนั้น จะมาพึ่งเราทำไม

ม. กรรมๆ จะลักเขียนหนังสือให้ใครเอามาให้
ฉันเสียก่อนก็ได้ แต่มันน่าแค้นใจนัก
เอาฉันลงนัดใจ อยากว่าฉันเป็นคนชั่วดี ที่
นี้ลงจริงละ แค้นก็แค้นสงสารก็สงสาร จะไม่
เป็นไบบ้างกระมัง แกล้งคำไว้ว่าไม่ได้บอกฉัน
ก็แล้ว อีกประการหนึ่งเมียพ่อทนายเขาดีอยู่นะ
จะเป็นไรไป เพราะเขาดีฉันจึงเรียกที่เขา จะไม่

- ช่วยได้บ้างหรือ
- ส. ช่วยอย่างไร
- ม. พอดีที่ว่า ผู้หญิงที่ไม่เหมือนกับงูเห่าที่มีอยู่
จะพอแก้ได้กรรมง
- ส. นั่นแหละมันยิ่งร้ายใหญ่ มันจะได้เป็นเวรพุด
ไม่จริงไป
- ม. ยังงั้น จะทำอย่างไรละ
- ส. ตามแต่มันจะเป็นไปเถิด นอนละ
- ท. ให้อีจี้จัดแจงไปบ้านเจ้าคุณเถอะ
- ป. ได้การหรือขอรับยืมมาที่เดียว
- ท. ได้การแล้ว ที่มันว่าใส่ปากงูเท่านั้น มัน
ให้เมียมัน เมียมันไปทลอกถามเมียมันได้ความ
มาแล้ว
- ป. เออ ลั่นทุกขไป ถึงจะอวดฉลาดไปอย่างไร
ก็สู้คุณไม่ได้
- ม. อะไรวีรณัน พ่ะย่ะไปแต่เช้าที่เดียวหรือ
- ส. ร้อนกรรร้อนใจนัก มันจะเป็นอย่างไรก็ตามที่
รับไปจะได้รู้แน่ ฉันทั่งไว้ยังไร อย่า
ลืมค่านะ ถ้าฉันทิดตวางแล้ว ห่มกันไป
ล่งเลี่ยนนั้นะ
- ม. พุ่ท้อ ทุ ลือ ทุ อยู่ดี ทุ ก็จะมาจากกันไป แต่
ก็ไม่น่าสงสัยลางนะ ทำได้ตั้งเองนี้ ใครทำได้
- ส. จะว่าอย่างไรก็ว่าเถอะ ฉันทไปละ
- ม. หรือฉันทไปด้วยเถอะ
- ส. ไปก็ไปซีจ๊ะ หล่อนนั่งคยอยู่นอกนี้ก่อน ฉันท
จะเข้าไปข้างใน
- พ. อ้อวันนีมาแต่เช้าที่เดียวนะ ออกไปนอกเถอะ

- แล้วยังไร ที่เราทนายคิดได้แล้วหรือ
- ท. รับปทานคิดได้แล้ว ขอรับ
- พ. อะไรละ พุดไปดูที่หรือ
- ท. รับปทานข้อซึ่งว่างูเท่านั้น ได้แก่ภริยา แน่
ละขอรับ
- พ. ก็เจ้าเหล่านั่นละ
- ป. ได้แก่ภริยา ขอรับ
- พ. ฮ้า รุ้มาจากไหนกัน
- ป. รับปทานทรมมาจากนายทอ ขอรับ
- พ. อ้อ ก็เจ้าทอละ รุ้มาแต่ไหน
- ท. กระผมทรมมาแต่ภรรยาของกระผมขอรับ
- ท. เมียเจ้าคิดได้เองหรือ หรือไปเี่ยวถามใครมา
- ท. รับปทานภรรยากระผมทรมความมาแต่ภรรยา
นายสอขอรับ
- พ. เล้า ยังไรทะเลเจ้าสอ ข้างล้งไม่ให้
แพร่่งเพร่ายให้ใครรู้ทำไมเมียเจ้าถึงรู้ แล้วก็
เจ้าว่าเมียนะไม่ดี ก็นี้ทำไมเมียเจ้าถึงดีละ
- ส. รับปทานผมว่าแต่ภรรยาของกระผม ผมไม่ได้
ว่าภรรยาของผู้อื่นด้วยนี่ขอรับ ประการหนึ่ง
ในคำอธิบายของกระผมก็ได้แบ่งไว้แล้ว แล
เกล้าผมก็ไม่ได้บอกให้ใครทรม บัญญาเมีย
พ่อทอเขาดีเอง
- พ. ยั้งงั้น เล็กกัน ทุ ข้างเจ้าสอก็ว่าไม่ได้
บอกเล่าแก่ใคร เว้นแต่เมียเจ้าไม่ดีเอง
เจ้าทอก็ทนายถูแล้วแล้วกัน แต่ต่อไปให้เมีย
เจ้ามารับการในบ้านข้า สำหรับว่ากล่าวบ่่าผู้หญิง
ของข้าต่อไป ยังไรละไฉนไหม

- ท. ได้ยินครับ
 พ. ได้ยินว่าอะไร
 ท. ให้ภริยากระผมมารับการในบ้านได้เท่า
 พ. เออ อย่าลืมนะ
 ท. ขอรับ

ตอนที่ ๓

เรื่องของทนาย เศรษฐีไปหาหมอมาคู

- ๑ “เจ้าที่อยู่ในเรือนหลังนี้ แหวนของข้าหายไป
 ช่วยกันค้นหาดูที่หรือ โอหรือใครเอาของข้าไป ”
 ๒ “ฉันไม่ได้เห็นของท่านเลย ”
 ๑ “มึงล่ะ ไฉนวะ ”
 ๓ “ผมก็เหมือนกัน ”
 ๑ “ใครเขาไปทำไมจะรู้ได้วะ ”
 ๔ “โง่พ่อกทมกตงแกดูแม่อย่าตื่นัก ถ้าหาแกมาดู
 เห็นจะได้ของแน่นอน ”
 ๑ “แกอยู่ที่ไหน ”
 ๔ “แกอยู่ใกล้ทุ่งนาตาสัง ”
 ๑ “แกดีอย่างไร ”
 ๔ “พวกขานาเหล่านั้น ที่อยู่บนใกล้เคียงบัวแก
 ถ้าถูกระเบียงลัดควายไถแลของขึ้นๆไป เขาก็ไปวาน
 แกดู แกก็ขี้คิดแต่ที่สำคัญให้ ไปหาได้ของเงิน ”
 ๑ “โอไปหาแกมาดูสิ ”
 ๔ “แกแก่แล้วใครมารับแกไป ต้องหามแกไปทั้งนั้น ”
 ๑ “ถ้าอย่างนั้นข้าของกะอ้ายมีไปรับแถมมาสิ ”
 ๕ “ไปสิวะอ้ายทอง กูไม่สบายใจเลย หมขของแก

ดูแม่นัก เขาเล่าลือชื่อเสียงแกมานานแล้ว ได้ตัวผู้
 ร้ายเสียจะได้สิ้นทุกข์ไป ”

- ๑ “เจ้าอยู่เจ้าค้นเคยกับแกหรือ จังรู้ว่าแกดีอย่างนั้น ”
 ๕ “ผมเคยไปวานแกดูหลายครั้งแล้ว ก็ได้ของ
 คืนมาทุกที ”

๓ “ถ้าอย่างนั้นเองพาอ้าย ^{ทอง} } มั่นไปสิ ”

๕ “อ้าย ^{ทอง} } รีบไปเร็วๆหน่อยวะ ”

๖ “ไปสิวะ อ้ายทองไปเถอะ ”

๕ “พ่อทองวันนี้มีธุระอะไรหรือไม่ ”

๗ “ไม่มีดอกจ๊ะ ”

๕ “นายฉันให้มาเชิญพ่อทองไปที่บ้าน ด้วยธุระ
 สำคัญเกิดขึ้น ”

๗ “จะให้ไปทำไมจ๊ะ ”

๕ “แหวนท่านหาย ท่านให้มาเชิญพ่อทองไปช่วย
 ค้นหา ”

๗ “โง่นั่นไม่สู้สบายจริง ๆ ฟรุ้งนี่เถอะถึงค่อย
 มารับฉัน ”

๕ “ท่านทุกขร้อนนักรขอเชิญไปได้ ”

๗ “ยังไม่สบายจริง ๆ ”

๖ “ไม่ไปเอาไฟเผาเรือนเสียเถอะ ”

๕ “อย่า ๆ ”

๖ “ฉันเฝ้าจริงๆ นะนายอยู่เล่นตัวนี้ ”

๕ “อ้ายมืออย่า ค่อยพูดค่อยจาดี ๆ เอะวะ ”

๖ “ไม่และน่า ไม่ไปก็เผาเสียแหละ ”

๗ “โอไปละๆอย่าทำเลยพ่อ ”

๕ “ถ้ามีท่านยอมไปแล้วหยุดเถอะ ๖”

๗ “ถ้ายทองตายแล้ว ๆ คราวนี้มึงถูกเขียนยันละ ๖”

๕ “หยุดพักอยู่ข้างนอกก่อนนะ อ้ายทองอยู่กับท่านนะ อ้ายมีเข้าไปกับกู ต้องเข้าไปแจ้งความแก่ท่านเสียก่อน ๖”

๘ “รับประทานผมผิดแล้วช่วยสมเคราะห์ผมบ้างเถิด ๖”

๗ “โอ้มึงเอาของท่งไปไว้ไหนเล่า บอกกูเสียที ๆ

กูจะช่วยแก้ไขไม่ให้มึงถูกเขียน ๖”

๘ “ผมไปฝังไว้ที่ใต้ต้นมะเดื่อข้างทิศเหนือ ๖”

๗ “อ้อไม่เป็นไรดอก ถ้ามึงบอกตามจริงดังนี้แล้ว กูก็ต้องช่วยมึง ๖”

๕ “พ่อหมอทองมาแล้วขอรับ ๖”

๑ “ให้เขาเข้ามาสิ ๖”

๕ “เชิญพ่อหมอทองเข้าไปในโน้นเถิดท่านให้เข้าไปแล้ว ๖”

๗ “เออ การดูแลนี่นะ จะเชื่อเขาเป็นแน่ด้วยหรือ วันนี้ก็ไม่รู้จะตายด้วย จะดูแม่นหรือไม่แม่นก็ไม่รู้ ๖”

๕ “ไปเถอะจ๊ะ ฉันทันมือพ่อหมอจริง ๆ คงแม่นเป็นแน่ ๖”

๑ “อ้อ พ่อหมอรึ เชิญนั่งนี่เถอะ ๖”

๗ “วันนี้ ดีฉันว่าจะไม่มาแล้ว รึเสียฮ้อนวอนไม่ได้ต้องมา ๖”

๑ “ทำไมพ่อหมอถึงจะไม่มาแล้ว ๖”

๗ “วันนี้ ฉันทันสบายจริง ๆ ๖”

๑ “ขอบใจพ่อหมอนัก เชิญก็มาโดยดี สะหาหมากพลูน้ำร้อนน้ำชามาสิ ๖”

๗ “จะให้ดีฉันดูอะไร ๖”

๑ “อ้อ แหวนของฉันทันหายไป พ่อหมอช่วยดูสิ ๖”

หนอยได้หรือไม่ ๖”

๗ “จะดูก็ได้ แต่ตัวร้ายนั้น ดีฉันจะบอกเห็นะไม่ได้ กลัวจะเป็นการปกรรมไป ๖”

๑ “จะ ขอแต่ได้ของคืนก็แล้วกัน ๖”

๗ “วันนี้นั้นใด ๖”

๑ “อ้อ วันอาทิตย์ ๖”

๗ “ในยามนี้ท่านว่าคนที่ลักไปนั้น ไม่ใช่คนอื่นไกล คนอยู่ในบ้านนี่เอง ธยาเอาตัวเลยนะ ๖”

๑ “จะ ได้แต่ของก็เอาเถิด ๖”

๗ “มันไปไว้ที่ใต้ต้นมะเดื่อข้างทิศเหนือ ไปหาดูเถิด ๖”

๑ “จะได้หรือ ๖”

๗ “ในยามว่าได้ จ้องไปหาเสียเดี๋ยวนี้ ถ้าเข้าไปจะไม่ได้ ๖”

๑ “ไปเจ้าจันไปหาดูสิหรือจะได้บ้างกระมัง ๖”

๘ “เอ๊ย ใครอย่าวุ่น กูจะดูเอง อ้ายอยู่นี่นะ แม้ดูแม่นจริง ๖”

๑ “ได้ไหม ๖”

๘ “ได้แล้วขอรับ ดูแม่นราวกะตาเห็น ๖”

๑ “อ้อ ดีจริง ๆ แม่นแท้ ๆ ใครอยู่ในนั้นบอกแม่หนู ให้เขายืมเงินมา ๘๐ บาท ๖”

๗ “ยามดีฉันทันดูไม่ค่อยจะผิดเถอะ ๖”

๑ “จะ ดีจริง พ่อเรียนมาแต่ไหน ๖”

๗ “ดีฉันเรียนมากกว่า ๑๐ อาจารย์แล้ว ๖”

๑๐ “นี่เจ้าคะ ๖”

๑ “เอ้า ท่านหมอเอาไปใช้พลาง ถ้ามีธุระไรแล้วมาหาฉันทันเถิด ฉันทันจะช่วยสมเคราะห์ ๖”

๗ “ขอบใจพ่อจริง ๆ ฉันทันไปก่อนละ ๖”

๑ “ แน่ะ ให้คนไปส่งพ่อหมอลี ว ”

๕ “ ไปดีพ่อหมอ ”

๘

๘ “ อ้าย มีทอง } เอาไปเล่นมารั้วท่านลี ”

๗ “ เออ เจ้าเหล่านี เห็น้อยมาก เอาไปคนละกึ่งตำลึง แต่เจ้าทองเห็น้อยมากกว่าคน เอาไป ๒ ตำลึง ”

๑ “ เออ เราจะทำบุญเลี้ยงที่ เข้าของหายบ่เคย ๆ ทำบุญเลี้ยงสักทีจะชอบกล เองไปนิมนต์พระระ

คุณเขียว คุณอ่อน คุณวัน พระครูคง สมุห์ตาด ๕ องค์ ฟุ้งนี้ให้มาสวดมนต์ ปรีณันต์นี้ แม่หนูจัดแจงตำรับเลี้ยงพระนะ เอาปรีณันต์เวลาว่า

ต้องเชิญเพื่อนฝูงมาอีกเลี้ยงด้วย จะได้เป็นที่เพติดเพติดไปเชิญพ่อหมอมาร่วมด้วย ต่อไปจะได้ถึงแก่ ที่นี้ไม่มีใครขโมยของเราอีกเป็นแน่ ”

๑๐ “ เลี้ยงสักกี่คนละเจ้าอด้ ”

๑ “ ๑๕ คน ”

๑๐ “ มีต้องมี ”

๑ “ จะมี ”

๑๐ “ -อไรให้เขาดูหรือ ”

๑ “ =เสภา ”

๙ “ เกล้าผมว่า ลูมีลครไม่ได้ ”

๑ “ อย่าเลย ไม่ใช่การใหญ่โตอะไรนี่นะ เห็นว่าเราได้พบหมอลูกจกรยังก็ทำบุญเลี้ยงที่ พอให้คนเรารู้ทั่ว ๆ กัน จะได้ไม่คิดลักคดขโมยเราอีก ”

๑๐ “ เจ้าคะดีแล้ว ”

๑ “ -ต่อไป ”

๑๐ “ =ดีแล้ว ”

๑ “ เจ้าฉันไปเชิญพ่อหมอ แลเชิญเพื่อนที่รักของเราด้วย ”

๙ “ ท่านเศรษฐีให้มาเชิญพ่อหมอไปที่บ้าน เวลาฟุ้งนี้ ”

๑ “ ไปทำไม ”

๙ “ ท่านจะทำบุญเรือน ให้เชิญพ่อหมอมาร่วมด้วย แลเวลากลางคืนวันนั้น มีการเลี้ยงพวกพ้อง แม่ญ่าพ่อหมอมารับประทานด้วย ”

๗ “ อ้อ อย่างนั้นรี ไปดี ”

๙ “ ฉันจะไปก่อนนะ ไปได้ได้คนพาพ่อหมอ ”

๗ “ จ๊ะ ”

๕ “ ท่านเศรษฐีให้มานิมนต์คุณพระครู กับคุณสมุห์คุณเขียว คุณอ่อน คุณวัน ไปสวดมนต์ที่บ้าน เวลาเย็นฟุ้งนี้ ปรีณันต์กับนิพนธ์ ”

๑๑ “ เออ ทำอะไรกัน ”

๕ “ ท่านจะทำบุญเรือน ”

๑๑ “ ไปสิ ท่านนี่ยิ่งจะให้มานิมนต์ ต้องไป ”

๕ “ ผมได้ไปนิมนต์พระเสร็จแล้ว ”

๑ “ เออดีละ ”

๙ “ ผมได้ไปเชิญพ่อหมอ แลผู้ที่จะมาอีกเลี้ยงทั้งปวงเสร็จแล้ว ”

๑ “ เออดีแล้ว นางหนู จัดตำรับให้ดี ๆ นะ ”

๑๐ “ เจ้าคะ ดีฉันได้เขาไปซื้อของมามากแล้ว ได้ลงมือทำกันบ้างแล้ว ”

๒ “ นิมนต์ ขอรับ ”

๑๖ “ สวดหลังไหม ”

๒ “ หลังสูงโน้นขอรับ ”

๓ “ ตักน้ำล้างเท้าท่านเสียก่อนเถิด ”

๑ “ อ้อ คุณพระครูมาแต่วันทีเดียว เกล้าผมเคราะห์ร้ายมาก ถูกขโมยลักของเนื่องๆ จับกุมก็ไม่ได้ มาเมื่อวานขึ้นนอน แหวนหาย เกล้าผมเชิญหมอคนหนึ่งมาดู ดีแท้ๆ ทายว่าจะตาเห็น ว่าอยู่ที่ใต้ต้นมเดื่อ ข้างทิศเหนือ ให้ไปซุดได้มา จึงได้ทำบุญเวียนเสียที ๑ ด้วยหวังใจว่าคงจะไม่มีผู้ร้ายรบกวนอีกต่อไป ”

๑๑ “ อ้อ หมอที่ไหน ”

๑ “ เขาชื่อทอง อยู่ที่บางพรหม พวุงนี้ เกล้าผมให้เชิญเขามาด้วย ”

๑๑ “ ถัดดีแล้ว ฉันทายากจะรู้จักไว้บ้าง ”

๑ “ เขาดูแม่นขอรับ ราชนาดีลธิ ”

๑๑ “ นะโม ขลข ”

๑๑ “ วิเวติ ขลข ”

๑๑ “ นะโม ขลข ”

๑ “ เข้าน้ำร้อนน้ำชาถวายพระช ”

๑๑ “ เจริญพร อาตมาไปก่อน ”

๑ “ ขอรับ ”

๑๑ “ พวุงนี้ เข้าหรือลาบ ”

๑ “ เข้าๆ หน้อยขอรับ ”

๕ “ เข้ายพอกเรา พระไปแล้วเก็บเข้าของดิฉัน ”

๑ “ นิมนต์เจ้าคุณ ”

๑๑ “ เห็นจะไม่ลา ”

๑ “ ขอรับ ราชนาดีลธิ ”

๑๑ “ บถาวรวีหาปฐา ขลข ”

๑ “ จวมเขกจะมาแล้วแฮ้ย จุตไฟนเกิด อักพ่อสังข์มาหะหรือ พ่อแดง ฉันทักว่าจะไม่มาละ ฮ้าวคุณหลวงท่านขุนมาแล้ว ”

๑๒ “ ทำบุญอะไร ”

๑ “ อ้อ ฉันทะไรร้ายนัก ถูกขโมยลักร่ำไปมาเมื่อวานขึ้นนอน แหวนหาย ได้หมอดูมาคน ๑ ดูแม่นว่าจะตาเห็น ชีตเฒ่าทีเดียว ไปซุดได้ดังทาย ฉันทักว่า ต่อไปนี้คงจะไม่มีขโมยอีก จึงทำบุญเรือนให้เป็นการสผูกเสียคราว ๑ ”

๑๓ “ หมออะไร ”

๑ “ ตาหมอลทอง ”

๑๓ “ ที่อยู่ที่บางพรหม น้เอน ”

๑ “ น้เอนแหละ ”

๑๓ “ ดี แกดี ”

๑๒ “ รู้จักหรือ ”

๑๓ “ ฉันทักรู้จักอยู่ ได้ไปวานแถม ๒ } ครั่ง
๓ } อีตุแม่อยู่ ”

๑๒ “ ฉันทายากรู้จักแนก ”

๑ “ พ่อสังข์ ฉันทให้เชิญแถมเหมือนกัน ประเดี๋ยวก็จะมา ”

๑๒ “ อ้อ ดีทีเดียว ฉันทจะให้แถมบ้าง ”

๑ “ ฮ้าว พ่อหมอกมาถึงแล้ว เชิญๆ ”

๑๒ “ ฉันทายากจะรู้จักพ่อหมอกเหมือนกัน พ่อหมอกอยู่ที่ไหน ”

๗ “ ฉันทอยู่ที่บ้านบางพรหม ”

๑ “ พวกเสกามาแล้ว เชิญรับประทานเสีย ”

ก่อเจิ่งค่อยเดิน ๖

๑๓ “ ไหน ๆ ก็รักรักกันแล้ว ให้เล่นเสภาเถิด ๖ ”

๑๒ “ โฉมตกลงมาแล้ว ๖ ”

๑๓ “ ดีนะ จะได้เย็น ๆ ๖ ”

๑๒ “ นัยม เหว่าจะให้พ่อหมอลูกปลัดกันหน่อย ๖ ”

๗ “ จะให้ดูอะไร ๖ ”

๑๒ “ จะให้ดูเคราะห์ดีเคราะห์ร้าย ๖ ”

๑๔ “ เวลาไม่เป็นเวลาที่เรารู้เวลาอื่นจึงจะชอบ ๖ ”

๑๓ “ ถูก ๆ พ่อโตว่าถูกต้อง ๖ ”

๑๒ “ เชิญจับบทเสภาเถิด ๖ ”

๑๓ “ ท่าทางขุนช้างแยบคายนัก ๖ ”

๑ “ เชิญรับประทานเสกก่อนเถิด ๖ ”

๑๓ “ อีกประเดี๋ยวก็จะได้ ๖ ”

๑ “ รับประทานเสกก่อนก็จะดี ๖ ”

๑๓ “ เชิญเถละ ๖ ”

๑๒ “ ไป ๆ ๖ ”

๑๔

๑ “ เชิญพ่อหมอลำประทานเถิด ๖ ”

๑๕ “ ฝนตกมาหนัก ๖ ”

๑๖ “ พ่อหมอลำเมื่อไรฝนจะหยุด ๖ ”

๗ “ อยู่ในช่วงสงกรานต์จึงจะหยุด ๖ ”

๑ “ ท่านหมอลำอย่ารีบกินน้ำทำไม ๖ ”

๑๗ “ โอ บุญที่ ๆ พ่อลูกไปพนันฟ้าก็แพ้มา ๖ ”

๗ “ นัยพิจารณาว่าฝนจะหยุดเมื่อไร ก็ได้ความว่า
จะหยุดจนขาม ครั้นได้ยื่นฟ้าคำรามนัก นัยจึงพิจารณา
ว่าฟ้าจะลงที่ไหนบ้าง จึงเห็นว่าฟ้าจะลงที่ตรง
ท่านนี้ ครั้นจะออกปากเรียกก็เข้กำลังเต็มปากอยู่

เห็นกาลจวนอยู่แล้วจึงพยักหน้าเรียกท่าน ท่านก็เป็น
ผู้ใหญ่ ฉันทะโกลนเสียเกิด ขย่ำว่าดูถูกดูหมิ่น
เถย ๖ ”

๑ “ ไม่เป็นไรมิได้ ช่วยชีวิตไว้ดังนี้ จะไม่นับถือ
และจะโกรธอย่างไรได้ ตั้งแต่นั้นต่อไปฉันต้องนับถือ
ท่านหมอลำเหมือนกับบิดาทีเดียว ๖ ”

๑๗ “ ถ้า พ่อหมอลำรักจริง ๆ ๖ ”

๑๖ “ รู้ดีมากทีเดียว ๖ ”

๑๘ “ พวกเสภา ๆ กันหยุดหมด ๖ ”

๑ “ ไม่เป็นไรละ เล่นต่อไปเถิด ๖ ”

๑๗ “ ฮา ฮา ๆ ๖ ”

๑๖ “ คนดูครึกครื้นขึ้นแล้ว ๖ ”

๑๗ “ ถ้าไม่ได้ท่านหมอลำ ก็คงไม่ครึกครื้นอีกดังนี้ ๖ ”

๑ “ ฉันทะพอใจพ่อหมอลำ เชิญรับแหวนวงนี้ไว้
เป็นที่ระลึกเถิด ๖ ”

๗ “ ฉันเห็นโกยจะมีถึงท่าน ๆ ก็ได้มีคุณแก่ฉัน ๆ
จึงได้บอก แหวนนั้นไม่รับประทานแล้ว ๖ ”

๑ “ เชิญเถละพ่อหมอลำ ถ้าพ่อหมอลำไม่รับก็เห็น
จะไม่คบกับฉันอีกต่อไป ๖ ”

๑๓ “ ของท่านให้ด้วยความยินดี รับเสียเห็นจะ
ชอบเถล ๖ ”

๗ “ เมื่อท่านจะได้รับให้ได้ ก็ต้องรับ ๖ ”

๑๒๗ “ ฝนตกหยุดแล้ว ฉันลาไปก่อนละ ๖ ”

๑ “ ยังไม่ทันรักก็มาฉุน ขย่ำเพื่อไปเถย ๖ ”

๑๖ “ ฉันชวนดีไปสบาย ลาไปก่อนเถิด ๖ ”

๑๒๗ “ ฉันก็ลาไปก่อนละ ๖ ”

๑๗ “ ว่าง ๆ ฉันจะไปให้พ่อหมอลำ ๖ ”

๗ “ เชิญ ขอรับ ไม่เป็นไรมิได้ ดูไปตาม
รู้ตามเห็น ”

๑๗ “ ฉันทาไปก่อนนะ ”

๑ “ เชิญ ขอรับ ”

๑๗ “ หมอยอยู่ไหม ”

๑๗ “ อยู่จ๊ะ ”

๑๗ “ ดูหมาด้วย ”

๗ “ แม้คุณหลวงมาถึงนี่ก็เฉียว ”

๑๗ “ ฉันทาเห็นหมอรู้การลึกลับซึ่งนักก็มาหา หมายถึงจะ
ให้ดูเล่นบ้าง ”

๗ “ ผมก็ดูได้ตามรู้ตามเห็นนี่แหละ ”

๑๗ “ ในมือนี่ไร ”

๗ “ เหลือสีกำลังที่ผมจะดูไปได้ ”

๑๗ “ แต่ฟ้าผ่ายังดูถูก ท่านจะดูไม่ถูกด้วยเหตุไร ”

๗ “ เกล้ามผมจะกราบเรียนด้วยความจริง ได้เท่า
ต้องโปรดผมบ้าง ”

๑๗ “ จะให้นั้นผมเคราะห์อย่างไรพ่อก่อน ”

๗ “ ผมเคราะห์แต่เพียงไม่พุงให้ใครทราบ ”

๑๗ “ ได้สิจ๊ะ เป็นอย่างไร ”

๗ “ รับประทาน วันที่เกล้าผมไปรับประทานนั้น
ใช้ว่าเกล้าผมจะทราบว่าฟ้าจะผ่านั้นตามได้ กระตุก
เบ็ดติดคอเกล้าผม ๆ เลือบถึงที่ตาย ก็พยักพยับไปหยั่ง
นั้น พอฟ้าผ่าลงมา กระตุกเบ็ดก็หลุดลงไปในท้อง เป็น
ความดีดของเกล้าผมดังนี้ เกล้ามผมเห็นได้ก็ระออย
ประลมไปหยั่งนั้นเอง ”

๑๗ “ อ้อ ยังนั้นดอก ”

ก็ทูลความตงวให้เขา

เล่า ”

๗ “ รับประทาน นั้นเกล้าผมให้พวกศิษย์เกล้า
ผมไปลัดผมมาลัดจนไว้ จึงได้ทลายถูกตงนั้น ”

๑๗ “ ก็ไอ้เรื่องแหวนของเศรษฐีจ้ายหายนั่นเล่า ”

๗ “ เกล้ามผมจะไม่ไปแล้ว ไอ้มีเบ้าท่านมีจะ
เอาไฟเผาเรือนเกล้าผม ๆ ก็ตงไป เมื่อเวลาไปเกล้า
ผมคิดเห็นไปว่า ดูไม่ถูกท่านเศรษฐีคงดีตาย จึง
บ่นไปว่า ไอ้ทองตายแล้ว ๆ เบ้าเศรษฐีที่ขโมยนั้น
ชื่อไอ้ทอง เป็นมั่วหามเกล้าผมไป นี่กว่าเกล้าผม
ทลายถูก รับสารภาพแก่เกล้าผม ซึ่งตงไว้แก่
เกล้าผม ๆ จึงได้ทลายถูก การเป็นเช่นนั้น ”

๑๗ “ อ้อ พ่อผมมีบุญใหญ่ทีเดียว พะเจิญเป็น
ไปได้ บุญบุญ ชันนะ ๆ หะหะหะ ยังนั้น
ฉันทาไปก่อนละ ”

๗ “ รับประทานได้เท่าได้โปรดเกล้าผมอย่าให้แพร่
พรายไป ”

๑๗ “ จ๊ะ อย่าเป็นทุกข์ ๆ ฉันทาคนเดียว
ไม่เป็นไร ถึงได้เบ้าฉัน ๒ คนนี้ก็ไว้ใจได้ พ่อผม
จะให้ฉันเป็นลูกศิษย์บ้างก็ได้ ”

๗ “ ดีทีเดียวยขอรับ ว้าง ๆ มาหาท่านบ้างนะ
พ่อ ”

๕๐ “ จ๊ะ ว้าง ๆ ฉันทาจะมาหาพ่อผม ”

๑ เศรษฐีจ้าย

๒ นายสังคนรับจ้างทำการ

๓ อ้ายบัวทามเศรษฐีจ้าย

๔ นายมาคนชอบกับเศรษฐีจ้าย

๕ นาคอยู่ทลายเศรษฐีจ้าย

- ๖ อ้ายมี
 ๗ ตาหมอทอง
 ๘ อ้ายทองทาสเศรษฐีจ้อย
 ๙ นายจันน้องภรรยาเศรษฐีจ้อย
 ๑๐ หนุภรรยาเศรษฐีจ้อย
 ๑๑ พระครูคง
 ๑๒ นายสังข์ พี่น้องเศรษฐีจ้อย
 ๑๓ นายแดง วรร วรร
 ๑๔ นายโต วรร วรร
 ๑๕ นายพิทย วรร วรร
 ๑๖ ชุนศรี วรร วรร
 ๑๗ หลวงสถล วรร วรร
 ๑๘ นายแก้ว วรร วรร
 ๑๙ นายคำหลานตาหมอทอง
 ๒๐ ทาสหลวงสถล

อย่างที่ ๔

ยามีเศรษฐีคนหนึ่ง เป็นคนเจ้าโตโต แล
 อยู่ข้างจะหลงง่าย ๆ ด้วย เศรษฐีนั้นปลูกเรือน
 ไว้ในสวนดอกไม้หลัง ๑ มีเครื่องประดับตกแต่ง
 บริบูรณ์ มีชายผู้หนึ่งชื่อนายขาว เป็นคนเก่า
 อยู่มาอยู่กับเศรษฐีนานแล้ว เศรษฐีให้ไปอยู่ที่เรือน
 นั้น เป่ผู้ดูแลบังคับบัญชาผู้คน ซึ่งเป็นผู้
 รักษาสวนนั้นทั้งล้วน แลเป็นผู้ดูแลเจ้าของในเรือน
 นั้นด้วย เมื่อเวลาเศรษฐีไม่สบายใจแล้ว เคยไป
 นอนเล่นที่สวนนั้นเนื่อง ๆ เศรษฐีนั้นมีหลานอยู่คน

หนึ่งชื่อนายมา เศรษฐีรักใคร่มาก เคยไป
 นอนกับเศรษฐีอยู่เนื่อง ๆ วันหนึ่งเศรษฐีไม่สบาย
 ใจ จึงพานายมาไปเที่ยวสวน แล้วยืนนอน
 อยู่ในส่วนนั้น เมื่อเศรษฐีหลับแล้ว เพื่อน
 ของนายมาซึ่งเป็นเฒ่าเศรษฐีนั้น ก็ชวนนายมาไป
 เที่ยวเล่น เลยไปจนสว่าง เมื่อเศรษฐีจะ
 นอนนั้น ถอดแหวนวางไว้ที่หมอนข้าง ครั้น
 หลับไป มือไปจับแหวนเจ้าแหวนเล็กไปจากที่เดิม
 ลงไปซุกอยู่ซอกที่นอน ครั้นเศรษฐีตื่นขึ้น หาแหวน
 ไม่ได้ ก็คิดว่ามีผู้มาลักไป ด้วยแต่ก่อน
 เมื่อเศรษฐีจะนอนนั้น เคยสวมนิ้วไว้บ้าง บาง
 ทีก็ดองวางไว้ที่โต๊ะล้างหน้า จึงลุกออกมาตามนาย
 ขาว ๆ ก็ไม่เห็นมีใครเข้ามา เห็นแต่นายมา
 คนเดียว เศรษฐีก็เรียกหานายมา เฒ่าเศรษฐี
 บอกว่านายมาไปเที่ยวแต่เช้าคืนนี้ หายไปจน
 เวลาปานนี้ยังไม่กลับมา พอเฒ่าคน ๑ มาบอก
 ว่า นายมา ๆ แล้ว เศรษฐีก็เรียกมาถาม
 ว่าไปไหนมา นายมาบอกว่า ไปเที่ยวกับอ้ายจุ่ม
 เศรษฐีว่า ไปเที่ยวที่ไหน นายมาว่า ไป
 เที่ยวซื้อของกินแล้วเลยไปที่นั่นที่โน่นต่อ ๆ ไปจนสว่าง
 แลที่ที่นายมาระบุว่าได้ไปนั้น ล้วนแต่เป็นที่ ๆ
 นายมาเอ็งเสียเงินทั้งนั้น เศรษฐีจึงถามว่า ได้
 เงินที่ไหนไปซื้อของ นายมาว่า อ้ายจุ่มมันให้
 เศรษฐีถามว่า ทำไมมันจะให้มัน นายมาก็จูง
 นิ่งไป เศรษฐีจึงเรียกนายจุ่มมาถามว่า คินี่มันไป
 ข้างไหนมา นายจุ่มว่าไปเที่ยวเฒ่านายมาแล้วก็เล่า
 ความไปเหมือนฉบับที่นายมาเล่า ให้เศรษฐีฟังครั้น เศรษฐี

ก็ถามว่ามึงได้เงินที่ไหนมา นายซุ่มว่าผมเล่นไพ่ได้
เมื่อวานซืนนี้ แล้วไปแทงตัวได้อีก เศรษฐีว่า
มึงให้อ้ายบาด้ายเหตุไร นายซุ่มว่า ผมเห็นว่าแกเป็น
ทงานนายเมื่อได้แก่แล้ว ต่อไปมีอะไรจะได้กวน
แะได้บ้าง แลถ้าแกมีแกก็คงสมเคราะห์บ้าง เศรษฐี
ลตุ้งใจเห็นไปว่า นายมากับนายซุ่ม คงเป็น
เพื่อนเที่ยวด้วยกัน พากันทำการชั่วต่าง ๆ แหวน
ที่หายคราวนี้ คงเป็นนายมาลักไปเป็นแน่ จึง
ถามต่อไปอีกว่า มึงเล่นได้มีใครรู้เห็นบ้าง แล
เล่นที่ไหน นายซุ่มว่า เล่นไฟนั้นเล่นที่บ้านนาย
หว่า เล่นถั่วนี้เล่นที่บ้านนายโป้ พยานไม่มี
เศรษฐีให้ไปสืบนายหว่า ๆ ว่ามาเล่นจริง แต่เงิน
ที่ได้ไปเห็นน้อยไม่พอที่จะจ่ายเชื่อนั้น สืบที่บ่อนนาย
โป้ก็ไม่มีใครรู้จักตัวนายซุ่ม ให้พาตัวนายซุ่มไปให้
นายโป้ ๆ ก็ว่านางมาเล่นมากต่อมากที่ไหนจะจำกันได้
เศรษฐีรู้ว่านายมาลักไปจริง ยังดื้อไม่ได้กำลัง
โกรธ ลูกชั้นนี้นายมาเป็นอันมาก นายมาพูด
จาจะให้เห็นความจริงอย่างไร ๆ เศรษฐีก็ไม่เชื่อ
ลงเนื้อเห็นว่านายมาลักเอาไปจริง ๆ ดินายมามากแล้ว
ก็ให้เอาตัวนายมาไปล่ามโซ่ไว้ แลแล้วเศรษฐีไป
อาบนํ้า ครั้นอาบนํ้าแล้วก็เข้าไปที่ห้องนอน หยิบ
ผ้าห่มที่บนเตียง แล้วยับหอมออกไปวางไว้ที่แห่ง
หนึ่ง จึงเห็นแหวนที่ซอกนั้นเข้า เศรษฐีก็เสียใจจึง
หยิบแหวนวงนั้นเงินออกมาส่องนอกลง ให้ไปถอดนาย
มาออกมา ขอโทษนายมาต่าง ๆ แล้วว่า “ดูนี่ไม่
จริง ๆ หากันตรึกตรองไม่ ที่จริงแหวนนี้ตก
อยู่ที่ซอกที่นอนนั่นเอง ลุงคำจะไปแล้วขอได้แหวน

นี้แะเจ้าเป็นของทำขวัญ ตั้งแต่นี้ต่อไปจะไม่ลงโทษ
ใครในเวลาที่ไม่โกรธเลย ”

ไ้คลั่ง

พระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุ

วัตติวงษ์ ลัทธิโยกกร ทรงแต่ง

มีชายผู้หนึ่ง ชื่อตาสี เป็นคนผู้ใหญ่ แต่ยังมี
กำลังแข็งแรง ประพจน์ตัวค้าขายของต่าง ๆ ทา
กาในเลียบชีวิตตามสมควร วันหนึ่งตาสีวิ่งซื้อน้ำตาล
หม้อบรรทุกเรือเต็มแจวขึ้นไป เพื่อจะไปจำหน่ายยัง
เมืองอ่างทอง ครั้นถึงด่าน ชาวด่านเห็นเป็น
เรือค้าขายก็ตั้งรังร้องเรียกให้แวะ ตาสีได้ยินก็แล้ง
ท่าเฉยเฉย พวกชาวด่านขัดใจ พากันลงเรือ
ลำน้่วินพายุตามไป เรือตาสีบรรทุกหน้าท่อนี้ไม่พ้น
เรือชาวด่านทันจึงก็เข้าจับเรือตาสี แล้วยุถามว่า
“เขี้ยวอ้ายตาสียังไ้เหงาเรือกับแม่จ๋าเหอะ ” ตา
สีถามว่า “จะตองแะทำไมพ่อ ” “จะตอง
เรือแคนาสิ ถ้าซ่อนของต้องร่วมไ้จะจับ ” “อ้อ
ฉันไม่รู้จะมไ้ยม ขอโทษเถอะพ่อ จะคันเดียว
นี้หรือ ” “ไปเขตที่ตามสิ ” “เขาไป
จ้พ่อ ” ตกลงกันแล้ก็แจวมาจอดที่หน้าด่าน ตา
สีว่า “คันนี้คันเถะ ไม่ได้ซ่อนอะไร
มาหรอก มีแต่น้ำตาลเท่านั้นแหละ ” พวก
ชาวด่านก็พากันค้นในประทุนแลในท้องเรือจนทั่ว ไม่
พบของต้องห้ามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ชาวด่านผู้หนึ่งหยิบ
เอาน้ำตาลมาลองหม้อ ร้องขอตาสีว่า “ให้เถอะ ”

ดาดีว่า “เอ๊ะ คันเรือด้วยแล้วจะเอาน้ำตาลด้วยหรือ” “พุทโธ น้ำตาลสองหม้ออีกทวงด้วยหรือเพื่อนเอ๋ย” “มันต้อ ทวงบ้างซิ มันถึงสิบหม้อบาทหนึ่งเยียนา” “เอ๋ย เป็นไรไปเล่า ของนี้หน้อยไม่ให้ก็แล้วไปเถอะ ไม่หายากได้ ขอแลกหมอก” ขณะนั้นชาวด่านคนหนึ่งซึ่งอยู่บนกระโจนร้องมาว่า “เรื่งลำนันเอาไว้อีกยหนา นายท่านไม่อยู่ เอาไว้นายทาเกลับมาค้แรง เราจะไม่ปล่อยไปเสียจะเกิดโง่ขึ้น” พวกชาวด่านที่คั้นเรื่งนั้นก็มาหยิบใส่ถุงผูกแจ ช่วยกันอุ้ดตุ้ลงลำเรือ ดาดีไว้กับเสาสะพานด่าน แล้วพากันขึ้นไปนั่งนอนอยู่บนกระโจนตามละม้ายลัน ดาดีได้ความเดือดร้อนเหลือทน รู้ดีว่าความลำบากทั้งนี้ เพราะไม่ยอมให้น้ำตาลสองหม้อเท่านั้น นั่งตรึงรองอยู่ครู่หนึ่งจึงขึ้นไปหาชาวด่านบนกระโจน บอกว่า “น้ำตาลสองหม้อพี่จะเอาก็เอา ขอให้ได้ไปเร็ว ๆ เอะ” ชาวด่านว่า “ไม่ได้ มิใช่จะเห็นแก่น้ำตาลเมื่อไหร่จะต้องรอไว้ให้นายท่านกลับมาก่อน หากไม่จะเกิดผิดขึ้นว่าหนา” “ได้โปรดเอะพ่อ ขอให้ไปเถอะ จะต้องมารอชั บัวยการเวลานัก พ่อก็คั้นเรือเห็นอยู่ด้วยกันแล้วว่าไม่มีอะไรมา ฝ่ายเขาพาพ่อบอกเขาเสียไปแล้วกัน เอาละน้ำตงน้ำตาลพ่อจะต้องการวิกบั้งจะลมนาคุนให้ไม่ชั พ่อทรอก” “ยังงั้นเอามาสิ่หม้อ จะช่วยลงเคราะห์ให้” “ได้สิพ่อ จะไปเอามาให้” ดาดีก็กลับลงเรือ

ชาวด่านนำตามลงไป ดาดีหยิบน้ำตาลสิ่หม้อส่งให้ชาวด่านว่า “อีกหม้อเอะ” ดาดีก็รีบหยิบสิ่ให้

ซื้อว่าคาน ชาวด่านรับเอาแล้ว ดาดีก็ออกเรือรีบแจวไป ครั้นถึงเมืองอ่างทองก็เอาน้ำตาลออกจำหน่าย ได้เงินแล้วจึงซื้อไข่เค็มบรรทุกระเบือลงมาเพื่อจะมาจำหน่ายยังกรุงเทพ ฯ เมื่อมาตามทางนั้นเกิดว่า ถ้าไปถึงด่านคงถูกเรียกคั้นอีก เมื่อมาขึ้นเอาเราเจ็บนัก ต้งทำมันไว้เสียเยียบ้าง แถจริงจัดเองกำมันชาวด่านเตรียมมาด้วยพร้อม

ครั้นมาถึงด่านชาวด่านเรียกก็จอดเรือ ยังนำด่านดาดีหยิบน้ำตาลสิ่หม้อหนึ่งกับไข่ถาดหนึ่งส่งให้แล้วชาวด่านบอกว่า “น้ำตาลนี้เหลือขายมาหม้อหนึ่ง นี่ไข่เค็มประทุกลงมาจะไปขายบางกอก ฉันแบ่งให้พ่อจะได้ไว้เลี้ยงกัน ฉันก็เป็นคนจนมีของเล็กน้อยเท่านั้นแหละ” ชาวด่านก็ยินดีรับเอาของไว้ แล้วดาดีว่า “จะคั้นคั้นอะไรก็เช็ดพ่อ จะไ้รีบไปขายลงน้ำขึ้นจะต้องแรวควนน้ำแยะ” “ไปเอะดาไม่ต้องคั้นหรอก มีแต่ไข่เค็มเท่านั้นแหละเห็นอยู่แล้วไม่มีของต้งห้ามทรอก” ดาดีก็ลาออกเรือจากด่านต้องลงมายังกรุงเทพ ฯ

ฝ่ายพวกชาวด่านใต้ของกำนัล พากันดีใจเฮฮา ปรีกษากันว่าจะเลี้ยงกันให้สนุกในวันนั้น ระน้าที่กั้นถนนนั้นจะหุงเข้าแถมไข่ คนนั้นจะแกงบวชพักทอง พอเวลาเย็นลงต่างคนต่างทำของกินอยู่โกลาหล ฝ่ายคนที่จะต้มไข่เอาไข่ล้างซ้เท่าที่พอจะยก ผิดสังเตรงว่า “เอ๊ะ นี่ไม่ใช่ไข่เอ๋ย” “อะไรว้ย” ไข่ไ้ตานันมันปนบุงะไก่ก็มี ดูเหมือนลูกกุ่ม” ไหน ๆ อือจึงแลเห็น ไข่ตานีหะยกให้หรือนี้” ฝ่ายคนที่จะแกงบวชก็ร้องมาว่า “น้ำ

ตาลนี่ก็เหลวอีกแลวไว้อย่างนั้นแหละ เหน้าตาลละเลงน้ำไว้นิดเดียวเท่านั้นแหละ ” ชาวด่านทั้งหลายพากันดูของทั้งปวงต่างคนต่าง โกรธดาลี บ่นว่าเจ้าทอแป้นอันมาก ผู้หนึ่งพูดว่า “โอ้ ตาลนี่ โกงนัก คิดอ่านขนาบเลี้ยลักที่ คงจะมาอีกหรอก ” ผู้หนึ่งถามว่า “เอ็งจะทำอะไรมันนะ ” “ข้าจะลองเสียน้ำดู ” “อะมันหมีพ้องเอาดาบโหงเงียหรือ ” “ลองอย่าให้มันพ้องได้ซิหน้า ” “เอ้อ เอ็งว่าชอบกลหรือ จะลองยังงี้ถึงจะไม่ให้มันพ้องได้ล่ะ ” “อ้าว ไอ้ไอ้ของเรานี้ นี่ไอ้ตานี่มาละเราพากันหลบเลียให้หมด ปล่อยไอ้ไอ้ไว้คนเดียว ยูไอ้ไอ้ได้ลองเลียให้เจ็บเหียว มันจะไปพ้องร้องที่ไหน เ็งจะเอาไอ้ไอ้ไปขึ้นโรงขึ้นศาลให้การก็ไม่ได้อะไร ไม่ได้ความยังคำ จะทำโทษอะไร ” ชาวด่านทั้งหลายเห็นดีพร้อมกัน เรียกไอ้ไ้มาดูไข่น้ำตาล แล้วชี้มือไปทิศใต้ทำว่าแฉะเรือ แล้วชี้ฝั่งของนอกแก่ยายไ้ ยายไ้เข้าใจดีทีเดียวว่าท่านคนนั้นแหละ โกรธดาลีลุกขึ้นเดินมาง ๆ ชี้ไว้ชี้ไว้ ตั้งหมัดกัดฟัน จนพวชาวด่านทั้งหลายเกือบจะอดหัวเราะไม่ได้ ชาวด่านทั้งหลายก็พากันยุส่ง ชี้มือไปทิศใต้แล้วกวักนิ้วมือมาชี้ฝั่ง แล้วชี้ตัว ยายไ้ แลเอาศอกตองมือ ยายไ้เข้าใจชัดว่า ถ้าตาลนั้น กลับมาอีกแล้วให้ตอง ยายไ้ใช้ไ้รับรอง ชี้มือรบวงแล้วทำท่าตอง ให้คนทั้งหลายเข้าใจว่าจะรับทำโดยแข็งแรง

ฝ่ายตาลี่มาหยุดอยู่บ้านประมาณเก้าวันสิบวัน คิดจะค้าขายอีก จึงจัดซื้ออุปกรณ์บรรทุกเรือขึ้นไปเหมือนคราวก่อน ครั้นมาใกล้จะถึงด่าน ชาวด่าน

เห็นเรือแต่ไกลก็จำได้ ร้องเรียก ยายไ้ มาชี้มือให้ดูเรือ แล้วทำท่าตอง ยายไ้ดีใจตื่นแฉะตื่นกลัวว่า พวกชาวด่านทั้งหลายพากันหลบแอบเสียน้ำ ส่วนยายไ้ออกมาเฝ้าจึงว่าอยู่ที่นั่น ท่าน พยเรือมาถึง ยายไ้ตม้องกั้วมือร้องเรียก ร้องเอ๊ะเอะ ตามควรแก่ที่จะร้องได้ ตาลี่เห็นก็คิดว่ายายพวกนี้ โกรธวันนี้ใช้ยายไ้มาร้องเรียกเห็นจะเล่นเวาใหญ่เป็นแน่ ยายไ้คนนั้น พวกชาวเรือล่อกันว่าล่อคนนัก ต้องคิดอ่านขนาบเลี้ยลักจะได้ คิดแล้วก็แฉะเรือเข้าจอดหน้าด่าน ยายไ้กระโดดลงไปเรือ ชี้มือลงไปตรงท้องเรือ ร้องเอ้อ ตาลี่เห็นยายไ้อยู่แต่คนเดียวไม่มีเพื่อน เห็นท่างทีชอบกลก็เข้าไปในประทุนเรือ กวักมือเรียกยายไ้ แล้วเปิดกระดานเรือ ยายไ้เชื่อไม่รู้ที ตามเข้าไปในประทุน ตาลี่ซึ้งไปในท้องเรือ ยายไ้ก็ก้มหัวมองลงไป ตาลี่ก็ปล้ำกร๊าะยายไ้ไว้ ยายไ้จิ้นจิ้นตึงตึงร้องเอ้อ แฉะตามภาษา ชาวด่านทั้งหลายหมายว่ายายไ้ปล้ำตองตาลี่ ก็พากันแอบหัวเราะนั่งอยู่ข้างลิ้น ส่วนตาลี่นั้นเขาคอยยายไ้แล้วองหลังลงไปสองตึง ยายไ้เห็นเหตุก็เลยถีบส่งออกมานอกประทุน ยายไ้โดดขึ้นไปยืนอยู่บนตลิ่ง ร้องเอ้อตามภาษาไ้ เพื่อจะร้องเรียกเพื่อนให้ออกมา ช่วย ชาวด่านทั้งหลายก็ไม่ออกมา ล่าคัมว่ายายไ้เดินโดดเพราะดีใจ ส่วนตาลี่รีบลัดเรือออกจากท่า บ่นว่า “พุทไอ้ ไม่ควรเลยที่จะตองกัน คนก็ยอมให้คน คุ่มเหงคนแก่เช่นนี้จิ้นกั้ว ว่าพวกรับชักใบแล้วตามลมตามน้ำขึ้นไปโดยเร็ว ส่วนชาวด่าน

ทั้งหลาย เห็นเรือตาสีดำไปแล้วก็ออกมา หัว
เราะว่าทุกคน อ้ายไข่ก็ขี่มือไปทางเรือตาสีแล้ว
เอาศอกถ่างมือ เพื่อนก็พากันหัวเราะ ถามว่า
“อ้อ การตานี้แล้วหรือ” อ้ายไข่สยบหน้า
ทำท่าดวงแล้วบดหลังแปะ ๆ เพื่อนสรวลขำขัน
ขึ้นพร้อมกันว่า “ถองที่กลางหลังเดียวหรือ” อ้าย
ไข่โยกมือได้สยบตัวบ่งว่าทำดวงแล้วบดอก เพื่อนว่า
“เออ เอ็งถองเต็มแรงเดียวหรือ” อ้ายไข่ดบ
ขามาง ทำท่าดวงซึ่งมือที่นำออกตัว แล้วยกนิ้ว
ขึ้นสองนิ้ว เพื่อนทุกคนขำขันพร้อมกันว่า “เออ
เจ้าใจจะ เอ็งถองอีตานันซ้ำเข้าที่หน้าอกอีกสองที”
อ้ายไข่โกรธใหญ่เดินโครมครามไม่หยุด ถ้าถึงโกรธ
ไม่มีสติพอที่จะคิดทำทำให้คนทั้งหลายเข้าใจได้ คนทั้ง
หลายกลับเห็นเป็นอ้ายไข่เป็นบ้าดีใจ ยิ่งหัวเราะกันไป
ไม่หยุด อ้ายไข่ คั่นคิดลงนั่งร้องไห้ เพื่อนทั้งหลาย
เห็นฉีกใจเกิด เหตุใดอรรถานัน ได้แล้วกลับร้องไห้
ผิดไปกระมัง ต่อมพากันเข้าไปล้อมหน้าล้อมหลังก็เห็น
รอยบวมซ้ำ จึงกลับความเข้าใจได้ตามจริงว่าอ้ายไข่ถูก
ตานันถอง ใช้ศอกถองถามว่าตานันถองหรือ อ้าย
ไข่ก็พยักหน้ารับ ชาวบ้านทั้งหลายต่างโกรธแค้น
รีบพากันลงเรือรีบไปตามตาสีหาทันไม ด้วยเกริบไป
เลียบนานแล้ว ต่างพลัดกันนั่งฝั่งน้ำเฝ้าอยู่ด้วยกันทั้งวัน

นิทานคนบ้านนอกเข้าเมือง

พระบวรวงเธอพระองค์เจ้า จรูญโรจเรืองศรี
ทรงแต่งแทนพระเจ้ามโหฬารเธอพระองค์เจ้า

ไชยานุชิต บรรณารักษ์

ในนิทานนั้นว่า มีคนชาวบ้านนอกคนหนึ่งเชื่อตาเชื่อ
ตาเชื่อนั้นตั้งแต่ลัทธิของมือแล้วก็ไม่ได้เข้ามาหาเจ้าขุนมูล
คน บโเมืองเลย ถ้ามีกิจธุระสิ่งใดจะต้องเข้าไปใน
เมืองก็ให้ภรรยาเข้าไปแทน ทั้งลูกจนนำเงินเข้าราชการ
ไปชำระ ภรรยาก็ต้องนำไปทุกปี ๆ จนตาเชื่อไม่รู้
จักรธรรมเนียม เลการประพฤติดของคนในเมือง จัดว่า
เป็นคนชาวบ้านนอกหรือชาวบ้านแท้ อยู่มาวันหนึ่ง
ตาเชื่อนำเงินเข้าราชการได้ครบแล้ว จึงเรียกภรรยา
มาว่า “ยายขานเออค่าว่าอาการส่วนนี้ไป
เสียให้นายท่านเสียทีเถิดจะได้พ้นทุกข์พ้นร้อนเราไป”
ภรรยาจึงตอบว่า “เห็น ตานี้แกขังเขาจริงเอา
จริง ใช้แต่ข้าและเข้าไปทุกปีทุกปี ก็แกจะ
เข้าไปอะไรง่าเป็นไรไม่ได้หรือ” ตาเชื่อว่า “ยาย
เข็ญว่าชั่วในเมืองและข้าเข็ญเต็มที แก่รู้ไหมค่า
ไม่เล่าเข็ญ ข้าพุดค่าเจ้าค่านายก็ไม่น่าทนตามมา
จะเอาอะไรไปว่าแต่จะทวนแกไปทีเถิดน้า” ภรรยา
จึงว่า “แม่ตามนะตา ข้าจะเตือนสติแกนะ
แกแก่แล้วนะ หนวดแกหงอกแล้วนะ เข้าไป
เต็มบ้านในเมืองเลยยังเถิด ได้ยวี่ท่านทาสุนัข
สวานครีกลินหนักนัก จะตายได้เปล่า ๆ ดอ

แล้วนายท่านจะได้รู้จักหน้าคำตามั้ง แกก็จะได้เห็น
หน้านายท่านมั่งว่าเป็นยังไง ” ตาเข้ชักรรยา
ไม่ได้เป็นตกลดยอมจะเข้าไปหานายเองในคราวนี้ ภรรยา
จึงว่า “ แน่ตาจะเข้าไปหาหน้าคำนะ แก
อย่าเอาแต่เงินค่ารำอาการไปเท่านั้นละ มีอะไรเล็ก ๆ
น้อย ๆ ติดมือไปกราบเท้าท่านมั่งละ ถึงจะเรียกว่า
คำกับเจ้ามาด้วยกัน ” ตาเชื่อว่า “ อ้อน้ำผึ้งรวง
เรามีอยู่ไหน พักหน่วยใหญ่ของเรามีหน่วยหนึ่ง
เอาไปให้ท่านได้ไหมนาย ” ภรรยาว่า “ ด้วย
เรามีอะไรก็เอาอันนั้นแหละไปให้ท่าน เราคนบ้าน
นอกชอกนาหรือ ก แต่มีแต่ตาข้าจะถามแทนเขย
ภรรยาไปถึงบ้านนายแล้วเข้าไปหาท่าน แกจะพูด
ยังไร ” ตาเชื่อว่า “ อ้อ พ่อไปถึงหรือข้าเฝ้าของ
เข้าไปแล้ว ข้าก็จะแก้ผ้าขาวม้าที่เอามาฝาก
เขยเข้ชักรรยา นังของ ๆ เอาชายผ้าข้างหนึ่งลงรูรับ
ข้าก็กราบเสียสามหน แล้วก็ ” ตาเข้ชักรรยาค้าง
อยู่ ขยายภรรยาเขามีโดยระแวง เห็นเรือนเรียง
ผาง ๆ ร้องว่า “ อ้าว ๆ ๆ ดูซิ ๆ ๆ ๆ เอา
แล้ว ๆ ๆ ๆ ใครเขาไหว้กันยังงั้นเล่า นั่นเขา
ไหว้พระประธานในโบสถ์คงหาก ” ตาเชื่อว่า “ เขา
ไหว้กันยังงั้นเล่า ” ภรรยาว่า “ เขาหมยลง
แล้วเขาก็กราบเท่านั้นแหละ ” แล้วเขย ภรรยาจึงถาม
ต่อไปว่า “ ตาจะพูดกับนายท่านยังไงบ้างละ ” ตา
เข้ชักรรยาว่า “ ข้าจะพูดกะท่านว่า กะผมได้จริง
ได้เท่าที่สุด คิดว่าจะมากราบได้เท่าหลายหนแล้วก็ไม่
ได้มา เพราะเข้ชักรรยา บ่ค่อย ๆ อยู่ บิดีเคียด
สหายจึงได้ช่องแข่งมาหาได้เท่า กะผมได้น้ำผึ้ง

หนึ่ง กะพักหน่วยหนึ่ง มาให้ได้เท่า ” ขยายภรรยา
ร้องว่า “ ไ้คนในเมืองเขาไม่เรียกว่าหน่วยหรือ
เขาเรียกว่าใบ ถ้าวะพูดกับเจ้านายขุนนางก็ต้องว่าผล
จำไว้ละตาอย่าไปพูดว่าหน่วยจะเขยเขา ” ตาเชื่อว่า
ว่า “ อ้อยังงั้นหรือ ” แล้วรองคนผู้เมื่อก่อนจัด
น้ำผึ้งให้หนึ่งพั ผลหนึ่ง ได้ด้วยเหวี่ยงสิ่งต่าง ครั้น
จัดเสร็จแล้วตาเข้ชักรรยาเงินได้ว่าถึงถึง ได้กะเข้
คางขึ้นเอาโดยแน่นหนา ยกทาบขึ้นมาเดินออกมานอก
บ้านรีบเข้าไปในเมือง ตาเข้ชักรรยาฟังคิดมาว่า โอ
หน่วยนี้เขาเรียกกันว่า ใบเขียวหนอ ถ้าวะคำผู้ดี
เขาว่าผลเขียวหนอ ถ้าวะลืมนึกต้องไปในใจว่า
ใบ ๆ ๆ ผล ๆ ๆ ๆ แล้วรีบเดินมา พะเข้าใน
เมือง ถึงหน้าตลาดกำลังคนชุมนุมประชุมกัน ทั้ง
หญิงชายผู้ใหญ่เด็ก ตาเข้ชักรรยาไปบนหลังคาร้าน
เห็นแมวดำหนึ่งเดินไปบนหลังคา ตาเข้ชักรรยา
ไปว่า ” โอ๊ย แมวดำหลังคาไปบนใบหนึ่ง ”
คนทั้งปวงได้ยินตาเข้ชักรรยา เห็นเป็นคำชักรรยาขึ้น
พร้อมกัน แล้วชักรรยาว่า “ ตาครุตาก็แกว่ไรแหละ ”
ตาเชื่อว่า “ อ้อพ่อคุณนั่นว่า แมวมันดำ
หลังคาไปบนใบหนึ่ง คนเข้ชักรรยาก็ชักรรยาขึ้น
ตาเข้ชักรรยาไม่สบายทำที่จะวิ่ง พวกเด็กทั้งหลายก็
พากันเข้าแต่ห้อม ล้อมหน้ากลุ่มรวมตาเข้ชักรรยาไว้ แล้ว
ชักรรยาว่า “ ลุง ๆ ครู ๆ แกว่ไรนะ แก
ว่าอะไรแหละ ๆ ” ตาเข้ชักรรยาก็ออกเคืองแล้วคิดว่า โอ
พวกนี้ที่จะชอบพูดเป็นผู้ดี จึงบอก “ โอ๊ยพ่อคุณหัวดีพูด
ผิดไป ฉันทว่าแมวมันดำหลังคาไปบนหลังคาหนึ่งดอก ”
คนทั้งปวงก็ยังเลินเล่อหัวเราะไม่ได้ ก็หัวเราะกันสนั่น

ไปทั้งถนน พวกเด็กก็พากันเยาะเย้ยตาเธอว่า ตา
นี่เห็นอะไรเป็นบ้า บ้างก็ซักถามว่า “ แกเป็น
บ้าหรือ ๆ ” ตาเธอก็ยิ่งโกรธมากขึ้นจนหน้าแดง
ร้องตะคอกมาโดยเสียงดังว่า “ เอ๊ยกูไม่มีดอก
นะ เมื่อกูออกมาตอนนะ คนในเมืองเขาเรียก
กันว่าใบว่าผลทั้งนั้นแหละ มึงเห็นวังกูเป็นคนบ้านนอก
หรือ มึงมาล้อกูนะ กูรู้จั๊กคำเจ้าคำนายรอก
มึงดอกวะ ” พวกเด็กก็ยิ่งเห็นว่าตาคูนี้เป็นบ้าจริง ๆ
ก็ยิ่งขวบมือให้ร้องลั่นเสียงกันอีกกระทั่งไปทั้งถนน ตา
เธอเห็นเขาล้อหนักเขา ออกไม่สบายทำหน้าจืดจาง
เลอะละล่า พาหาบวิ่งกลับไปยังบ้านไม่เหลียวหลัง มา
กระทั่งโดนอุฐิสุดุดลัมดง ใหน้าผึ่งก็แตกกระຈາลง
เป็นผง น้ำผึ่งไหลเรื่อยไปโน่นนั่น หมู่แมลงวันก็พา
กันมาไต่ตอมกินน้ำผึ่งอยู่เป็นอันมาก จึงเกิดเห็นแมลง
วันก็กระโดดลงมาตึงท่าจะคอยกินแมลงวัน ล้วนแมว
นั้นเห็นจึงเกิดเป็นอาหารชอบใจของตัว ก็ยอมมาตะ
ครุบจับจกกิน สุนัขก็เห็นแมว เข้าเป็นลั้วลั่วคุ้ยกิน
ก็วิ่งกลิ้งมาถนัดแมว ๆ ก็วิ่งหนีเข้าไปในบ้านเจ้าเอง
สุนัขก็ไล่จกติดตามไปก่จกจนในบ้าน เจ้าของสุนัข
เห็นคนมาไล่ดีสุนัขของตัวมีความโกรธ ฉวยได้
ตาพวงนั้นวิ่งไปพันคนที่ดีสุนัข คนต่อคนก็เข้าดื้อตี
พันแทงกันเป็นสามารถ คนบ้านโน้นก็เกลื่อนกลาดมา
ช่วยกันกลุ้มรุมทั้งบ้าน คนบ้านนั้นก็พยายามออกสู้กัน
ทั้งพวก โปลิดและอำเภอก็จะจับกุมก็ไม่ได้ ก็
พากันไปแจ้งความแก่อธิบดีกรมนครบาล ๆ มาระงับมี
พร กลับมาต่อสู้โดยเข้มข้น แต่รบว่าข้าพ
กันอยู่ประมาณถึงสามวัน จนเวลานี้ ไหลนองไปโน

มรรคาตุน้ำชาต ขุนเมืองต้องยกทัพโยธาเป็นกระบวน
ทัพ ออกมาระงับจึงได้หยุดลงไป ต้นเหตุนี้
ไซร้ก็เพราะตาเธอมิได้เคยเข้ามาในเมือง จึงเป็น
เหตุให้ขุนเคืองอริวิวาทกัน จนถึงฆ่าฟันเกิดศึกขึ้น
กลางแผ่นดินดังนี้ นี่และการตั้งปวงที่ไม่เคย ไม่
ทราบ ไม่เป็น ไม่ชำนาญแล้ว อาจจะทำให้เป็น
เหตุใหญ่ได้ต่าง ๆ ตุนิทานเรื่องตาเธอนี้ เพราะ
เช่นนั้นขึ้นชื่อว่าไม่เคย ไม่ทราบ ไม่เป็น ไม่
ชำนาญแล้ว ควรจะต้องนำ ดั่งของนอก ดั่ง
หัดสอน ต้องฝึกฝนเสียก่อน จึงจะไม่เป็นไป
ได้ตุนิทานที่กล่าวมา ข้าพเจ้ากล่าวนิทานเรื่องนี้
พอเป็นเครื่องประดับไตร ของท่านสมาชิกทั้งมวล
บ้างเล็กน้อย ถ้าจะผิดถูกหนักเบาเหลือเกินประการใด
ต้องขอรับประทานอภัยแต่ข้าพเจ้าด้วยเทอญ ะ

เรื่องจับฉลาก

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประ

พณิช พงษ์ ปฏิกม ทรงแต่ง

๑ ยังมีบัณฑิตผู้หนึ่ง ชื่อนายเอื้อศักดิ์จากพระออก
มาใหม่ ๆ เทียวหากรบยาหมายใจจะเลือกพี่สาวที่ซุส
กิริยาเรียบร้อยดีที่สุดใน มีความรู้สมควรดีที่สุดใน ที่สุด
ทั้งมีทรัพย์และมีตระกูลด้วย แต่สืบแสวงหาหมายก็ว่า
ใคร่จะพบสักสาวไป ดูตัวสองตามากก็ไม่ถูกใจพิศได้
เลย อยู่มาวันบุตรเพื่อนผู้หนึ่งเขาชวนไปเล่นไฟที่

บ้านผู้ซื้อแม่พยอม ทิดถามเพื่อนเขาว่าแม่พยอมคนนี้เป็นบุตรภรรยาของใคร เขาตอบว่าเป็นลูกสาวจากระบัตร์เมืองสระบุรี แต่เป็นกำพร้าบิดา มารดาตายไปแล้ว ท่านจากระบัตร์ผู้นี้มีแต่ลูกสาวคนเดียวมรฎกตกอยู่หมด ทิดเพื่อนชักเพื่อนว่าเธออย่างไรงี้มาอยู่กรุงเทพฯ เล่า หรือได้ใครเป็นพ่อ เขายกบอกว่า ผัวยังไม่มี เดิมท่านเจียมมารดาแม่คนนี้เป็นชาวบางกอก ครั้นสิ้นบุญยกกระบัตร์แล้ว ก็กลับลงมาอยู่บ้านมารดา พี่ทิดเห็นเค้าเงื่อนชะบดชักต่อไปว่ามีใครอยู่ด้วยบ้าง เขาว่าบ้า ฮีะทำไมมีขี้ฉานอยู่จนแก่ละละ เขาว่าที่ไหนอายุสักยี่สิบขว่นั่นเอง เธอจะมีเป็นคนเหลวไหลหรือถึงติดหมั้นไฟเพื่อนเขาว่า ไม่อย่างนั้น คนไปต่อมหนักไม่รักใครเลย ใครเอ๋ยกี่ยวพานไม่ได้ ไล่ไม่ให้เข้าบ้านที่เดียว ถ้าคบเป็นมิตรหล่อนไม่รังเกียจ การโหล่ไม่เป็น ทิดเพื่อนออกทึ่ง ๆ ถามว่าชื่อไร เพื่อนว่าได้บอกแล้วชื่อแม่พยอม เห็นจะได้การทิดเขี่ยตาลปุ่นไปเล่นไฟกับเพื่อน เมื่อไปถึงหน้าบ้านเห็นที่ประตูเขานโลมสว่าง ดูเข้าไปในเรือนไฟก็สว่างในลานนั้นเห็นคนที่จะเปรมป่วนนั่งอยู่สองสามคน พออย่างเข้าในท่อนั่งเห็นกำลึงเขาล้อมวงเล่น ไพ่ดมรกันอยู่ ๖ คน ผู้หญิง ๔ ผู้ชาย ๒ กับมือเวลา ๆ รับใช้อยู่สองคน ยายแก่นั่งอยู่คนเดียวหนึ่ง ทิดเพื่อนตกตลึงลัวหัวใจ ตายไม่ต้องชี้ตัวว่าคนไหนแม่พยอม แต่พอเห็นก็ถูกอาวรณ์ รู้แน่ในใจเธอว่าแม่คนที่นั่งข้างขวามือรวมยายแก่นี้แหละแม่พยอมแน่

หน้าตาจิ้มลิ้ม พุละยิ้ม กิริยากระชุ่มกระชวยวิตหน้ารักนัก งามขำ ฉิวฉ่ำ ๆ ห่มผ้าขาวม้าสีนวล ใจที่เด็ดดีออกก็คบกับเพื่อนเขา ยกชวนให้เข้าไปนั่งจึงได้ใจ แม่พยอมถือว่าเพื่อน “ แม่คอยอะกโนจะตายพี่มาบ้านนี้ ” เพื่อนเขาว่า “ เน้นมัวรอพานายเอื่อนมาด้วยจึงขำรับประทานโทษเถอะ ” ผู้ชายคนหนึ่งเผลออยู่ด้วยว่า “ เออจิละพอครบแปดมือเหมาะทีเดียว ” เพื่อนชักชวนนายเอื่อนเข้านั่งตักวงเล่นไพ่อยู่ด้วย นายเอื่อนเลี้ยงสัก ๕๐ บาทเสกด้วยไม่เป็นอารมณ์สมประติ มัวแต่เพ่งพิรุณแม่พยอมจะตบวง ๆ ก้ออคว่ำ ๆ ตั่งทำอุบะยติสนิทพุดจาเลียบเคียงไปจนสักเกือบสองยาม จึงค่อยขึ้นพูดกับหล่อนเองได้ตบวง ๆ หล่อนพุดด้วยใจใดหัวใจทิดเอื่อนวาม ๆ ปลื้มลิ้มคลั่ง เลยนึกใจมั่นว่าจะคิดเฟิรพยายามกี่ยวแม่คนนี้เป็นภรรยาให้ได้ พอดวงสว่างไฟชาลิก โฉนนายเอื่อนรวะระชาด แลเมเดียวตบวงจะตบวงมาจากไป แต่พอหล่อนชวนว่าพ่ຸงนี้หนักชัฏวงเล่นกันใหม่ดีใจเดียวจิง ๆ เวลาพุดพ่ຸงขึ้นนายเอื่อนใจจืดใจจ่อไม่ลืมที่จะมาเคย แต่วันนั้นเพื่อผู้นำเขาติงธุระเสียต้ตั่งไปคนเดียว นั่งคอยอยู่ที่หอ มีลักจู่แม่พยอมก็ยกมา คิ่นี้มีมาเล่นแต่ ๖ คนด้วยกัน แต่พอลามยามก็เลิก แต่ตุดสมคิดนายเอื่อนเข้าถนัด ที่ตุดสนิทสนมกับหล่อนเข้ามาก พ่ຸงขึ้นอ้าววันระคนไม่ได้ชวน นายเอื่อนก็เลยถือวิสาสะขึ้นมาพอวันรุ่งโลกไปเล่นไฟ แต่หล่อนวันรองโดยฉันทเป็นเพื่อน ไปตีกลองสำหรับมาเลี้ยงดู พุดจาเกิดอยู่ลึกตื้น

นาย. อ่อนดีใจตรงเข้าไปหมายว่าจะได้ท่าจะเขยพุดจา
พอเข้าไปใกล้เห็นหล่อนหน้าข้างเสียแล้ว เรายังได้ถาม เขย
ปลาดจริงจุดแต่พอดกลับคิดว่าไม่วีเี่ยวละ หล่อนเขย ยิง
พุดจาด้วยดี ๆ ทันทีทีเดียว นาย. อ่อนดีใจจ้องใจแทบ
จะคลั่ง พุดเล่นอยู่กับหล่อนจนเย็นลงของยาม หล่อน
ยกเข้านั่งชมตำมาเลี้ยง กินแล้วก็ลา กลับมาจะรับ
กระล่าย ตรงอยู่จนยังรุ่งจะหัดใจจะเขย ก็ไม่ได้รับ
สิ่งที่พูดเหลืออะไรบ่ ใจจะโกรธจะชิงใจถึง ไทหนีเขยมาจะ
ลอบพุดตุลลิกที แต่ถึงดังใจเขยนั้นแล้ว พุดไป
ถึงเห็นหล่อนหน้าข้าง ก็กลัวจะโกรธพุดไม่ออก
แก้เขยหนีไปก็ยิ่งตรอมใจเข้าทุกวันจนซบเซา ไม่
ได้เห็นอาการหล่อนแปลกกว่าเดิมเลยสักนิด ไช้แปล
ไม่ออกจะว่าเป็นคนไม่ชอบผู้ชายหรือ ปากคอก็เวยะวาย
ไม่เป็นแน่ แต่จะว่ารักชอบก็ตอบไม่ได้ เพราะ
เห็นท่าผิดไหนเมื่อไรละ ที่ยืมละไม่กี่บั้ง จนปณมาร
ยาหญิงก็เหลือเกิน นาย. อ่อนนัดคิดเหมือนอย่างหนึ่ง
ว่าอย่าเลยเราเขียนหนังสือไปพุดเถอะเห็นระจิกว่า เพื่อ
จะสมปรารถนาบ้าง อ้ายจะออกปากพุดเห็นจะไม่
ไหวแล้ว แต่นาย. อ่อนว่าหนังสือเรไรจะลงมา
ค่นยังรุ่ง ตกลงใจเขยหนา “ถึงแม้พุดยอม
เกรงใจกลัวจะโกรธก็เขยแล้ว แต่ความในใจของ
นาย. เขยเป็นไหนหล่อนก็ลงเข้าใจแล้ว ถ้าไม่ยอม
คิดก็ไม่หยากจะมีชีวิตต่อไป จะขอพุดด้วยปากถึง
ยากแล่นยาก ทั้งกลัวทั้งกระดากยกปากไม่ไหว
เขยตอบลั่นถนัดหล่อนจะไม่ไว้ชีวิตหล่อนจะไม่คิดเอาโดย
ฉันทหรืออย่างไรขยพั้งขึ้นใจถนัด ” เขียนแล้วพับ
กระดาษผืนเล็กของ ให้เด็กชมหล่อนชายไปฝาก
นางตั้งสาวไว้แม่พุดยอมให้นาย นาย. เขยไม่ได้นอน

ค่นยังรุ่งแล้วเข้าไม่ไปนอนกินเข้าเข้า นั้งแกร่วคย
เด็กชมจนเที่ยงแล้วจึงกลับมาก หอเห็นตัวก็เรียกมา
ถาม “ว่ากระไรถึงเข้าอยู่ ” เด็กชมตอบว่า
“ นายใช้ตั้งเขาไปไหนก็ไม่รู้แม่เขยอยู่ พุดส่งให้
เขาแล้วก็รีบกลับมา ” นาย. เขยเห็นความ ๆ เลี้ยว
ปลาด ๆ ใจสั้นลว ๆ “เอะเขยบ่ว่ากระไร ”
เด็กหน้าเขยบอกว่า “ว่าพุดเขยไปแล้วก็เดินเขยไป
บนเรือน พุดแม่พุดยอมเขยมาเขยส่งให้ ” นาย.
เขยก็รีบกลับถาม “แม่ ๆ ขยกล เห็น
หล่อนว่ากระไร ” เด็กชม “ ไช้หิวเข้าเต็ม
ทีแล้ว ฉันทไม่ทันดูกลับมาก็เดียว ” นาย. เขย
ออก โกรธ แต่จะเอา ไทษ ก็ไป ถนัดถืดถืดถืดถืดถืด
“เอ็งกินเข้าเถอะข้าจะนอน ” เข้าห้องบัตประ
ตุมางนอนก็ไม่หลับออกหิวลุมมาทำให้ไปซ้เขยมีมากินได้นิด
เดียวกลับเข้าไปนอนก็กร่ำกร่ำไระ ก็หวาดนึกว่าจะได้
รับหนังสือตอบ เห็นแปดตอบดีใจใจเดียว
กลัวจะตอบร้ายวามวาม กระล่ายกระล่ายจนลั่นกลอง
ยามจึงม่อเขยหลับ
รุ่งขึ้นคยก็หายไม่เห็นเขย นาสงสารนาย.
เขยเห็นที่ลุด หน้าแล้วว่าลุดดูวากะคนพันใจจะไป
ไหนก็ไม่ไป นอนริมอยู่แต่ไเรื่อน เข้าใจแน่
เลี้ยวว่าหล่อนจะโกรธ ครั้นจะไปก็คงได้ไไหนจะ
อวย. ขาอีกซ้ำ แต่ขึ้นเพื่อนฝูงกระดากไม่หยากพบใคร
หวาดไปแต่ว่าเขาจะเขยเขย เพราะแม่พุดยอม
หล่อนคงจะประจวบปรมาด เลยใครมาหาถึงเด็กชม
ให้บอกที่ไม่อยู่ ทนไทกอดอยู่แต่ในห้อยถึงเจียน
เศษ ในระหว่างนี้จะหาเวลาฉันทถึงเรื่องนี้ครั้น

หนึ่งไม่มี แต่ชั้นหลังยังละเมอ เพื่อฝันหวาด
 หวั่นลี้ภัยอยู่เสมอ ภายหลังนายเอื่อนกลับทวนคิดเห็น
 อีกอย่างหนึ่งว่า หรือหล่อนจะรับแต่จะรอให้ไป ถ้า
 ไปรักใคร่คงจะมีหนังสือมาด่าว่า หรือไปดุด่าเสีย
 อีกสักวัน แต่หวาด ๆ หวั่น ๆ กลัวแล้ว รับประทาน
 แต่เขียนแล้วมายาตามใจรักเจ็ดเวลา ขึ้นอยู่ไหน ๆ คง
 ต่อมใจถึงตบ ถึงจะเจ็บจะช้ำก็สู้บอกนาย เอื่อนหน้า
 ไปดีกว่าหนะ มุมานะอย่าหน้าแดงดีแล้วยังกลัวซุด
 นึ่งนี้ยังตลึงตลึงรองอยู่เป็นนาน จนเวลาห้าโมง ๕
 โมงเศษจึงแข็งใจตุ่ม ๆ เดินไปถึงประตูบ้าน พอย่าง
 เข้าไปตลึงใจเห็นปลาดุกดีหน้าขาวทาสหล่อนดูเหมือน มันจะตลึง
 ฤก นึก ๆ จะกลับแต่เขยิดขยับอยู่สักครู่เอะไไหน ๆ
 ได้มาถึงนี้แล้วเลยตามเลย แข็งใจเดินเข้าประตู
 เข้ามเข้าไปในห้อง เห็นคนนั่งฉินหลัง ยาย
 ใจเกือบจะซุดนึ่งหรือจะถอยหลังกลับ ชะเขื่อนขยับเขย
 ประเดี้ยว พุทโธ่เขยือบ่าวนะ ฉินใจถามว่า
 “ นายอยู่ไหน ” เขาว่า “ อยู่นอกศาลในเจ้าคะ ”
 เอออีกใจอีกจะอะไรเข้าไปหล่อนจะไล่เรอเอง เดียว
 อ้ายบ่าวผู้ชายมันจะบ้ายลงด้วยพลองละนัย ชะเห็น
 จะไม่เป็นไรเราเคยมาเคยไป ถึงโกรธอย่างไรถึง
 โกรธจะไล่ ก็เห็นจะไม่ตีวัน ไล่ให้นึกขางข้าง
 ในก็อาบ เออะได้ร่างกายมาแล้วต้องเข้าไป ยก
 ใจปลุกปลุกตื่นดู ๆ ตึก ๆ คางสั้นหนาวท้านราวกระเขา
 ร้องว่าไฟไหม้ ค่อยย่องเดินเหินเท้าเบียดเลื้อยดัง
 หนึบ ๆ พอเขยิบเข้าไปเห็นแม่ทอมหล่อนกอดัง
 นึ่งฟูอยู่ลับบ่าวพลิน อายใจงัวหน้ามัวตึง ๆ
 เวียน ๆ ทั้งรักทั้งกลัว เซซนเข้าไปนั่งหน้าครัวอยู่

สติอารมณ์ก็ไม่เป็นสมประจักษ์ ผิวหน้าผิวตามน้ำ ๆ
 ฉี่ ๆ โสยสวังสวายแทบจะขาดใจตายเสียแล้วหนะ
 อลพัทเศย ประเดี้ยววิแม้พยอมเหลียวหน้ามาเห็น
 ดุตาขม้ง นายเอื่อนนี้ที่หนึ่งละเวา ดาย ๆ ทุรน
 ทุบาย พอหล่อเยิ้มลูกตรงมานั่งใกล้ทักว่า “ แม่พ่อ
 เอื่อนนี้จะไม่มาเยี่ยมอีกกระหนะหา ไปแป๊ะ นมนาน ”
 จะหาสิ่งใดมาเทียบเปรียบความวิใจนายเอื่อนขณะนี้เห็น
 จะไม่มีแล้ว หน้าแดงขึ้นขึ้นทันที ดุด้วลอยโหยง
 ยิ้มออกตอบว่า “ ฉันทงใจจะมาเยี่ยมแต่ไม่สบายไป ”
 แม่พยอมเลยชวนพูดเล่าอะไรตบอะไรให้ฟังหัวเราะอกระ
 ชิกปรกตดีดังเดิม ดูเหมือนไม่สังเกตเห็นร่างกาย
 นายเอื่อนซุดโซม แลไม่เกี่ยวข้องเรื่องอะไรด้วยเลย
 นายเอื่อนรู้แล้วว่าหล่อนไม่โกรธ แต่จะว่ารักก็ได้
 เพราะทำทางไม่มีผิดกว่าแต่ก่อนเลย ถ้ารู้ว่าผู้ชาย
 มาเกี่ยวพานคงจะตบเห็นอาบข้าง ออกดงไสยหรือเจ้าชม
 จะโกหก แต่ก็ไปไม่ได้แน่ นึกหยากจะถามว่า
 หล่อนได้รับหนังสือหรือไม่ก็คร่ำไป คว้าวารีลิม ๆ
 แล้วจะเป็นเดือนให้โกรธฟุ้งขึ้น แต่ถ้าหล่อนไม่ได้รับ
 แล้ว ถึงจะถามก็ไม่เป็นไร เราทำไฉนว่าหนังสือ
 บอกบ่าวอยู่แล้วกัน เออก็แต่ไหน ๆ มาหยากจะ
 รู้จะลู้ทนายแล้ว จะนั่งอาบตรงไปทว่าไมตามจะ
 ดั่งลิเอบบ่านนี้ก็ยังไมกล้าจดประหม่าอีกอีกใจ จะ
 เขยิบจะถลึงตลึง ๆ เลยทำกระอักกระอ้อ แม่พยอม
 หล่อนนำเลาถึงไปสวนเก็บดูไม้แล้เรื่องเล่นไฟอะไรหัวเราะ
 รื่นเริง ฝ่ายนายเอื่อนไม่เป็นสติอารมณ์ฟุ้ง มัว
 แต่ละล้าละลง เดียวเลยพลุ่งพลั้งโผล่เข้าขวางกลาง
 เรื่องว่า “ รับประทานโทษเถอะหนังสือที่ฉันทง

เจ้าชม.เอามาฝากนางตั้งให้ หล่อนหล่อนได้มีไหมหะ ”
 ไออารมณ์ของนายเอื่อนจริงแท้จะ มีลมจับลงคาที่ แต่
 พงพุกเท่านั้นสีหน้าแม่พยอมที่ยิ้มลับบั้งขึ้นในใจ นาย
 เอื่อนหวาดว่าหล่อนจะได้ เอาเออะผิงไปอีกร่อน
 หน้าเฉย ๆ ตอบว่า “รับแล้วละ ” เออไม่ยกไล
 แต่ดูเหมือนโกรธ ดูใจนายเอื่อนคลั่งเสียแล้ว โทน ๆ
 เลยกี่เลยแล้วเป็นตายซังเอะ “ก็หล่อนจะไป
 ตอบวาทะไร หมยว่าจะได้ว่าซังได้หรือจะหะ อย่างไร
 ผลอีก หล่อนไม่ยิ้มพุดเฉย ๆ “ฉันไม่หยากมีลูกมีตัว
 แม่ชอบให้ใครมาล่วงเกินเกือบพาราสิ แต่พุดมาก็
 เข้าใจนายหยากจะอยู่กับฉัน ๆ ก็ไม่หยากซัง แต่ต้อง
 ตามใจฉัน ” ดูดีใครจะนึกว่าสาวสวย ๆ จริตถิยา
 น่ารักเช่นนั้น จะกลักรักขุดเหอ ๆ เทอ ๆ ตรง ๆ
 ออกมาเช่นนั้นได้ ตรองดูหัวใจนายเอื่อนเขม่นนี้เอาคำ
 ไม่ได้เสียแล้ว ปลื้มกับดีมี คร้ามกับคร้ามเลย
 ตอบว่า “ฉันยอมมอบชีวิตให้หล่อนแล้วชาตินี้
 ขวตามใจทุกอย่าง ที่สุดหล่อนจะฆ่าฉัน ๆ ก็ยัง
 ได้ใจยอมตามใจ ” แม่พยอมไม่ยิ้มสักใจหน้า
 บังตอบเสียบั้ง ๆ ว่า “ถ้าอย่างนั้นก็ดี ฉัน
 ขอสองอย่าง ถ้านายหยากชอบพอกับฉันฉันมีตระหยาย
 เชิญไปมาหาสู่ไม่ห้าม แต่ขออย่าให้วิรุณวายุเช่น
 อย่างหนึ่งเคยลงอีกต่อไป อย่างหนึ่งถ้านายหยาก
 จะอยู่กับฉัน ๆ ก็ไม่ซัง แต่ต้องจำผลลาก
 ฉันจะเขียนกระดาษใส่ดัดสามใบ ถ้านายเจอถูก
 เออเออะอะไร ไปดัดเออะอะไรทุกคืน ทำบุญ
 เวียนเลี้ยงพระเสียแล้ว มาอยู่ด้วยกันฉันจะยอมแน
 เม็บ ถ้าจับถูกไม่ละ เป็นเด็กกันจริงแล้ววันนี้ นาย

อย่ามาหย้อมบ้านฉันอีกต่อไป หน้าฉันก็ไม่ขอเห็น
 รมประทานโทษเอะ ถ้าฉันมาได้จับตัวนายเขา
 เมาะอ้ายพวกเข่าฉันเป็นแน่ ขอให้นายเอื่อเขา
 รับจะตามใจฉันแล้วอย่าพูด ” ตามจริงเป็นอะไร
 ไปเช่นนั้น แต่นายเอื่อนรอพอกับแม่พยอม มา
 ก็มานานไปเคยได้รู้ว่า จาพุด.ต่อท่อน่าเกลียดเช่นนั้นเลย
 แลถึงกระนั้นความรักฝังหัวใจเสียแล้ว เหลือจะรู้
 ถอนหรือเลื่อมคลายได้ กลับมาโถมตรงใจไม่คิด
 จะบ่ผันเลย “จะทำอย่างไรดีหนอ ถ้าจับ
 ผลากฉวยลูกเออที่ติดอยู่ไม่ละ เราไม่ได้เห็นหน้าหล่อน
 อีกแล้วมีตายเสียหรือ ครั้นจะไม่จับเราเป็นมะนุษย
 ก็จักกลับเป็นมดแดงมาตอมมะม่วงไปเสีย กลุ้มกลัด
 อ้ออีกใจอยู่.ลมเหมือนดกนรกทณกรรมเวร ไม่มีที่
 สุกแม้คงยังได้ชื่นใจบ้าง เหนอย่างนี้ไม่ไหวการ เรา
 ควรจะ.ลงก.ปะมาตายลงอย่างดีกว่า ถ้าถูกเออก็
 เปนไม่.ปน.เฉย ๆ เปนสุขเสมอขึ้นสวรรค์ด้วย ถ้า
 ถูกไม่ ก็ตายอยู่ไม่เป็นสุขแล้ว ตายเสียดีกว่า
 หมายจับผลากจะฆ่าเรา ” แลถึงละนี้ก็ยังอีกใจอย
 นน.หน้า ชัดตัวสีหน้ามเพช ในที่สุดตอบ
 ว่า “จับผลากละหล่อนง่า ” พงพุกนั้นไม่
 ท้าอ้อให้จับสมประสงค์ แม่พยอมลูกขี้ดหน้าฮึด
 เข้าไปในห้อง ประเดี๋ยวก็กระซิบเท้าตึง ๆ ออก
 มาหน้าบูดบึ้ง โบกมือชี้ประตูดังว่า เข้าไป
 จับผลากให้เร็ว.ลวะ.เขียนใส่ดัดไว้แล้ว บนโต๊ะ
 เล็กมีทั้งโนนนะแน ” พงพุกนั้นกระหึ่มแก้แค้นเลย
 ออกไปเลยทอนั่ง ไม่ทันพักเวลาให้นายเอื่อนตอบ
 ประเดี๋ยวก็ผ่านไปนางจึงเข้ามาเตือนว่า จะตามใจ

ก็ให้รีบตามอย่าหัดปดด้วยอุบายลวงช้า นายเอื้อน
จนปัญญาหนึ่งจึงตกถึงเลยลุกเข้าไปในห้อง เห็น
โต๊ะเล็กตั้งอยู่ข้างเตียงนอน แต่พอเข้าห้อง
หอมฟุ้งด้วยเครื่องปรุงน้ำชื่นใจที่สุด เห็นตลับเขียน
หมากตั้งอยู่บนโต๊ะ ๓ ใบ หล่อนเอากะดาษทาขาว
ฉีกรอยเปิดไว้เช่นชื่อกล่าวกับทุกใบ นายเอื้อนซุดลงนั่ง
ข้างโต๊ะพิจารณาตลับ ตรองอยู่พลางเพินดูเครื่อง
แต่งห้องพลางปัดม ทุมมาง ๆ ไม่เป็นสติอารมณ์ แม้
ในอุณนี้หรือเครื่องถมเครื่องนาก โนนแน่มากเรียน
เรื่องละคร รูปติดฝาอีกน่ารัก งามนักเจียงตลก
เป็นทันอน เครื่องแต่งกระจุ้งกระจึงประสาผู้หญิง
ใจอ่อน ยิ่งชมยิ่งนึกดี ๆ สำนึกท่อนอ่อนใจ
“เธอตลับสามใบนี้หนะ ใบไหนหนอจะถูกฉลาก
เธอ ใบใหญ่สำหรับใส่ยาของเกือของเมาๆไม่น่าจะ
ใส่ฉลากเธอ ใบกลางหรือก็ใส่การพลุของเผ็ด
ของร้อนเห็นจะไม่วางฉลากรัก ใบเล็กเลชอบกล
ตลับซึ่งผู้เป็นเยื่อเป็นใยโมตรี ทั้งใบน้อยน่าเอ็น
ดูเหมือนสวยของหล่อน ฉลากเธอเห็นจะอยู่ในตลับ
ใบเล็กเป็นแน่” คิดเท่านั้นเอื้อนมือไปหยิบตลับใบ
เล็กมาแกะกระดาษขีตมนี้ก็ออกคิด ๆ อยู่พลางไม่ทันจะ
แย้ม เบ็ดตึงใจวางลงเสียอย่างเดิม “ไม่ใช่
ใบเล็กเขียนแน่แล้วดอกกระมังหนา โตเกินก็ไม่ตัก
เกินก็ไม่ดี ตักกลางก็ไม่ได้ ฉลากเธอแม่นใจคง
อยู่ในตลับกลาง ดูกะกระดาษขีตมนี้หรือก็เห็นได้ชัด
ใบกลางดูมันจกกว่าสองใบ ตลับเดานี้ก็ตลับหีบหมาก
ซึ่งเห็นจะใส่ตลับนี้ ใบใหญ่เป็นยาใบเล็กเป็นการพลุ
ใบกลางนี้เราเคยเห็นบางคนเขาใส่บ้าง เฮ ! แน่แน่เป็น

เครื่องแต่งของผู้หญิง ใบกลางเขียนจริงแล้วตายเรา
ตาย ไปแกะกระดาษขีตมนี้ใบเล็กเขียนแล้ว ที่จริง
ยังไม่ได้เบียด แต่ที่ไหนใครเลยจะเชื่อ ถ้าจะ
ไปชำเบียดใบกลางอีกดังจะถูกเธอ หล่อนคงจะว่า
โกธเบียดใบเล็กเสียก่อนแล้ว แต่ที่แท้ฉลากเธอ
อยู่ในใบกลางแน่ พุทโธเอ๊ย ! ตายเราตาย
เสียจริงจะสลดสาบลดเท่าใดถึงความจริงใจที่ที่ไหนใคร
จะเชื่อ ข้อที่เขาว่าความจริงกลับเป็นเท็จไปได้
ที่จะเข้าคำเสียเหมือนเรากระมัง ท้อแท้ใจเพื่อแตก
ซิก ๆ ลงนั่งฟังเสียงตรองอยู่ ยิ่งดูยิ่งมองยิ่งตริ
ยิ่งตรองก็ยิ่งมั่นใจว่า ฉลากเธออยู่ในใบกลางแน่
แต่ตัวหีบผิด เขาเอะไหนดบอมตายแล้วจะมาเสียตาย
อะไรกะชีวิต ดันลืกลแล้วลุกขึ้นฉวยตลับใบเล็กมา
เผยดู โอ้ววังใหม่ล่า เห็นเศษกระดาษสีชมพู
ม้วนอยู่ น่าจะเป็นฉลากไม่ วางตลับลงกลางเรือน
เบือนหน้าไปลมขึ้นรัว ๆ หน้ามืดชบชอยู่สักครู่ ถอนใจ
ใหญ่แข็งใจหยิบออกมาดูมือสั่นตก ๆ ออกใจตามผิว
ฉ่ำสว่าไปทั้งตัว หัวใจวิกราวจะขาด ค่อย ๆ คดี
ทีละน้อย ๆ พอเลเห็นสระไม้= นายเอื้อนหมอบฟุบลง
กับที่ไม่ทันจะลุกต่อไป สว่าไปทั้งตัวจนลุกสรู้ ๆ
ดูบวมสร้านไป ใจดี พิธีกระไร เพราะแสน
ลุ่มที่จะปลื้มใจด้วยเห็นสระไม้เอ ปลื้มอยู่สักครู่
ลุ่มถึงเดินออกมาคลั่ง ลมเปนนกเลงเจ้าชู้ละหนะทิด
เอื้อนสย จับฉลากเธอรับตามทำเดินยืมว่าตรง
ออกมาหาแม่พยอม เห็นนั่งอยู่ที่ห้องหนึ่ง หล่อน
ถามว่าเป็นอย่างไร อารามดีใจบอกว่าถูกฉลากเธอ
รอกชีวิต แม่พยอมหน้าบึ้งยังไม่หาย เดินเข้า

ไปตรวจดูระดับ นายเอื่อนกำลังเห่อเงินเชื่อ ขยับตามเข้าไปห้องยืมพลาถามว่า “ฉันถูกฉลากเธอ แล้วเธอหล่อนจะว่าอะไรอีก” หล่อนถอนใจใหญ่ทำหน้าเฉย ๆ ตอบว่า “ตามใจนายจะมาอยู่เมื่อไรก็เชิญ” นายเอื่อนตอบว่า “ใจฉันก็วันนี้หรือพรุ่งนี้” แม่พยอมว่า “พรุ่งนี้เถิด” นายเอื่อนดีใจที่สุด แต่ยังปลาดใจที่เหตูอย่างไรแม่พยอมไม่ยิ้มเหมือนแต่ก่อนเลย นั่งพูดจาอยู่ด้วยท่าเฉยไม่ถามก็ไม่ตอบผิดกว่าเคย ทำแต่หน้าบึ้งอยู่เสมอ ถึงเวลากินข้ากก็ไม่กิน หวนคิดว่าหรือวันนี้จะถูกวันหล่อนพ้นไม่ดี โกรธซึ่งใครผู้ขึ้นจึงลาแบกความปลื้มกลับมาบ้านแต่เวลาสักยามเศษ แฉ่นจะลุสละบายใจ แต่นึกถึงหน้าหล่อนบึ้งออกอึ้ง ๆ หนักใจไม่รู้ว่าจะล่อลงทางไหน เรื่องจับฉลากชนะเสียหรือจริงรุ่งขึ้นเช้าลึก ๕ โมงนายเอื่อนแต่งตัวสวยไปบ้านแม่พยอม ทนายจะเย้าพยอมเตือนว่าเรื่องนี้นั้นจะว่าอะไร (เพราะเชื่อว่าพรุ่งนี้จะแต่งงานนั้น เห็นจะเป็นคำหล่อนพซดที่จริงคงจะผัวหวานใจคืนดีก่อน) แต่พออย่างเข้าบ้านเห็นศิษย์พระแบกตุ้มโอมานั่งอยู่ ขึ้นไปบนทอนนั่งเห็นพระกำลังฉฉ่น นึกปลาดใจ หรือถูกรเวลาหล่อนทำบุญเวียน ตรงเข้าข้างในยืมพลาถามนายจะถามลัทธิหยอกว่า “นี่ทำบุญแต่งงานหรือหล่อน” แม่พยอมหน้าบึ้งเฉยตอบว่า “จะ” นายเอื่อนยิ่งพิศวงเป็นที่สุด ขวนหล่อนพูดจาก็ไม่ยิ้มแย้มเลี้ยงพระแล้วนายเอื่อนก็เลยอธิษฐานอุทิศอยู่ด้วย แต่ไม่แน่ใจว่าการเลี้ยงพระนี้เป็นกรแต่งงานแน่หรืออย่างไร ครั้นจะถามใครเขาก็ไม่น่าเกลียด จนเวลาบ่ายพระมาสดมมดแล้วก็กลับไป ไม่มีน้ำมดตั้งจะว่าแต่ง

งานก็ขัด ทั้งดูยายข้าของหล่อนก็หายไป บ่าวไพร่ก็ไม่เอะอะ ก็ลึกลับแล้วแม่พยอมก็ไม่ยิ้ม เคยช่างพูดขู่จี้ แต่วานจนวันนี้หน้าบึ้งเฉยไม่ถามก็ไม่ตอบจะเป็นผีแล้วลัทธิเห็นห่างยิ่งกว่ายังเป็นเพื่อน ครั้นถามเรื่องบ้า หล่อนตอบว่าแกลไปชนเข้ากรุงเก่ายังไม่กลับมา ครั้นเวลาดีกนายเอื่อนทำเป็นพูดว่าเล่น “ไหน ๆ แต่งงานแล้วไม่กลับไปบ้านละหรือหล่อน” แม่พยอมหน้าเฉยตอบว่า “ตามใจนาย” ถึงเวลานอนนายเอื่อนทำสนิทเข้าไปนั่งในห้องนอน แม่พยอมก็เข้านอนในห้องนอนของหล่อนตามปรกติ

ตั้งแต่วันนั้นมานายเอื่อนก็อยู่กับแม่พยอมที่บ้านฉ่นกรรยาลามี แต่ถึงอย่างไรแม่พยอมมิได้ยิ้มหัวพูดจากับนายเอื่อนเลย ไม่ถามก็ไม่ตอบทำแต่หน้าบึ้งอยู่เป็นนิตย์ นายเอื่อนออกว่าคำฉใจตรึงอึดอัดอยู่ “เป็นไฉนหล่อนแม่พยอมทำแก่เราเช่นนั้น แต่ก่อนหรือจิตกิริยาน่ารักน่าชื่นใจ ซึ่งพูดซึ่งจาเคยชอบกับเรามาเป็นหลายเดือน แต่ครั้นเป็นเมียเราแล้วกลับมึนตึง จะหาข่มขืนนิตก็ไม่มีไม่ถามก็ไม่พูดทำแต่หน้าบึ้งบุดปลาดนัก ถึงได้จะมีความทุกข์ถามก็ว่าไม่มี เห็นจะไม่รักเราจำใจเสียตัว เพราะรักษาสัตย์ดอกกระมัง ขวนกินข้ากกิน ขวนพูดอะไรไม่พูด ทำยิ่งกว่าผู้ฉฉ่นนี้ หาอุบายชวนหัวเราะชวนพูดหล่อนมานั่งด้วยแต่ไม่ยิ้มสักนิด เหนใจนัก” นายเอื่อนมาอยู่กับแม่พยอมจนเดือนสามปลายปี ออกอุบายชวนไปพระบาท หล่อนก็รับว่าจะไป พิจารณาใจว่าผู้หญิงชอบการไปเที่ยวแต่ผิดตรงหล่อนไม่ออกสนุกสนานอะไรเลย ให้หล่อนล้งบ่าว

ให้เตรียมเรือ ก็ล้งเหมือนขี้ไม่ได้ จัดเข้าจ้ะรองก็จำใจจำจัด เมื่อล้งเรือไปด้วยกัน เห็นอะไรน่าดูน่าชมชี้ให้หล่อนดูก็ตอบแต่ว่าเห็นแล้ว ไม่ยิ้มแ้มออก สุนัขกลานแยะ ยิ่งไปยิ่งผิด เมื่อขึ้นท่าเรือ นายเอื่อนดื้อและอะล้งการดูหล่อนเฉยไม่รู้ไม่ชี้เสียท่าเดียว เข้าข้างเขาได้ชวนหล่อนขึ้นไปด้วยกันหล่อนก็ขึ้นแต่อย่างไรเผ้าแต่นั่งนิ่งทมิฬ ไม่จุจี้ชมอะไรด้วยบังเคยถึงพระบาทพักอยู่ที่พัก รุ่งขึ้นขึ้นไปไหว้พระพุทธรูป หล่อนก็ขึ้นไปด้วยแต่ทำหน้าตึง ๆ เฉย ๆ ไม่กระปรีกระเปร่าเต็มอกเต็มใจ ขวบไปเที่ยวฉ้อโกงตามไปไม่ขัดแต่ดูเป็นท่าพระ รำอาพิธิต้องจำเป็นตามไป ไม่เต็มใจสักท่า เวลาเช้าชวนไปตลาด พวกสาวชาวบ้าน นอกเขาของมาชาย หล่อนก็ตามไปแต่ไม่ซื้อหาอะไร นายเอื่อนซื้ออะไรส่งให้ หมายถึงหญิงหนึ่งชวกรื่นวิ่งก็รับไว้เฉย ๆ จะตอบว่าน่าเอ็นดูน่ารักหรือชอบใจรัก คำก็ไม่มี นายเอื่อนอยู่พระบาทสามวัน ยิ่งทวีแต่ความทุกข์ ไม่เป็นอันกินอันนอน เทียวแต่ก็ไม่ออกสนุก เพราะเป็นทุกข์ด้วยแม่พยอมหล่อน กลายเป็นอะไรไปอย่างนี้ กลับมาทำเรือแล้วเลยต้องลงมากรุงเทพฯ ล้นความคิดที่จะไปพระฉายด้อยไป เพราะถามแม่พยอมหล่อนจะว่าไปไหม หล่อนก็ยืนคำอยู่แต่ว่าตามใจ จะกลับบางกอกหรือตามใจอีก

ครั้นถึงบ้านนายเอื่อนยิ่งว่าคานขึ้นทุกเวลา “พวกโธ่เอ๊ยกรรม ๆ อะไรของเราแท้ ๆ ลีอกออกมาจะหาเมียให้ต้องใจกะเขาลักคนหนึ่ง เป็นครั้งบักว่าหาไม่ได้ ครั้นมาถูกที่ตองใจดูก็ไม่ตอง ครั้นได้สมประสงค์แล้วกลับเป็นเช่นนี้ เจมหล่อนทำสิ่งใดน่าชื่นใจทุก

อย่าง จริตภิรยาบุรุษร่างแรนสวย แต่เคยเป็นเพื่อนซี้ซนใจเพียงนี้ ถ้าเป็นเมียแล้วคงชื่นใจที่สุด ออกเราเอ๋ยจนใจหมดบ้ญญา เหตุใดกลับอาการมีแต่บึ้งจะว่าโกรธซึ่งก็ไม่เชิงจะว่ารักก็มีใช่ ดูท่าเหมือนบ้า ดูท่าเหมือนใบ้ พุทโธ่แม่พยอมเมียเราเป็นอะไรไปอย่างนี้หนะ รักกันเสนจะรักในชาตินี้เป็นเราไม่ทิ้งแต่จนใจจริง ๆ หวังจะขึ้นหม้ายจะสุข กลับได้ความทุกข์กลับต้องตรมตรอม ดูเถิดร่างกายจนผ่ายจนผอม เพราะไม่เป็นอันกินอันนอน ทั้งนั้นทั้งนี้เห็นตรงแท้ ๆ ว่าหล่อนเป็นเมียเราเพราะจำใจรักชาติด้วย ได้ก็ด้วยฉลาดมีใจได้กันเพราะรัก เรารักหล่อนเสมอชีวิตหล่อนมิได้คิดเวทนาเราบ้างเลย” นายเอื่อนนัยใจหน้าเลวเผ้าแต่ถอนใจใหญ่ เสียใจเพราะรักเมียไม่รักตัวมาเสมอ

อยู่มาวันหนึ่งนายเอื่อนไม่เฝ้ากันเข้าเข้าให้แม่พยอมออกไปกินคนเดียว เมื่อหล่อนเดินกลับเข้ามาในห้อง เห็นนายเอื่อนนอนนอนใจใหญ่เมื่อเช้าหน้าผากอยู่บนเตียง ร้องเรียกหล่อนเข้าไปนั่งใกล้ ๆ หล่อนก็กระโดดเข้าไปนั่งเจียนหมากกินอยู่หน้าเตียงนอน นายเอื่อนเหลียวมาดูหน้าแม่พยอมพลงถอนใจใหญ่ทำหน้าด้อย แม่พยอมหน้าบึ้งเฉยถามว่า “นั่นนายไม่สบายเป็นอะไรไปหนะ ตูมิได้มาหลายวันแล้ว” นายเอื่อนนอนใจใหญ่พลงตอบว่า “ฉันไม่สบายที่สุดเห็นชีวิตจะไม่ยืต หล่อนเห็นจะไม่ต้องทนลำบากดูหน้าฉันไปอีกสักกี่วัน จำจะต้องลาตายเสียแล้ว” แม่พยอมทำหน้าบึ้งเบี่ยน ๆ ว่า “ทำไมเจ็บไข้อะไรหรือไม่สบายใจเพราะต้องจำใจอยู่กับฉัน นายว่า

รักเสน่หฺรสุตรัก หรือล้นรักกับออกมา ” นาย
เอื่อนตอบว่า “ โขยหล่อนเอ๋ย ในชาตินี้เห็นจะ
ไม่ล้นรัก ถึงตายแล้วยังรู้สึกความรักแต่เดี๋ยวจ
จารึกติดกระดูกฉันจนผู้ ” แม่พยอมเหลียวมาตารมึง
บึ้งเลียงบึ้ง ๆ ว่า “ ถ้าอย่างนั้นนายเจ้ใช้ไม่สบาย
เป็นทุกข์เป็นร้อนอะไร ” นายเอื่อนพลิกตัวมาทำ
เลียบอ้อย ๆ ลื่อนน้ำตากวอ ๆ ตอบว่า “ อนิจาเอ๋ย!
หล่อนไม่เล็งเห็นใจบ้างหรือหล่อนเอ๋ย น้อยใจนัก
เจ็บใจเรื่องอะไร เลียใจเพราะเกิดมาเป็นคนกะเขา
ทั้งชาติ ได้เมียด้วยฉลากมิใช่ได้เสียอยู่เป็นคู่เป็น
เมียนกันด้วยความรัก ”

กำลังแม่พยอมหน้าบึ้งอยู่ พอได้ยินคำนี้เมื่อน
หน้ามากล้นยิ้ม ๆ ประเดี๋ยวเหลียวหน้าไปย้อนถาม
ว่า “ นายว่าได้นั้นด้วยฉลากอย่างไร ฉนั้นยังสงสัย
ฉไม่เข้าใจ ขอให้พูดมาให้ชัด ๆ ” นายเอื่อน
ถอนใจใหญ่พลางว่า “ หล่อนลืมนึกแล้วหรือหล่อน
เอ๋ย เมื่อฉนั้นจะอยู่กับหล่อน ๆ ให้จับฉลาก ถ้านาย

เอื่อนฉลากฉลากไม่ละบ้านนี้ก็ตายเสียแล้ว ที่ได้ลืมนึก
ที่รอดชีวิตอยู่ได้ก็เพราะเทวะดาเดิมทนทานให้มาดลหัวใจ
ให้ฉนั้นจับฉลากเอา ” แม่พยอมยิ้มพลางชาย
ตามาดูนายเอื่อน หัวเราะพิบ ๆ ขึ้นมาจนกลั
ไม่ไหว ปล่อยก็ออกมาเข้าล่วมกอดนายเอื่อนซึ
หน้าว่า “ เอ้อ ! เอ้อ ! ผู้ชายใจเสาะอะไรเช่น
นี้หะไม่เคยพบเคยเห็น ขึ้นชื่อว่าบ่คิดดีก็ใหม่ละวัด ๆ
เถน ๆ เช่ไม่รู้แล้ว ฉลากอะไร ฉลากที่ไหนเขียนว่าไม่
ที่นายจะเชื่อซุ่มซำไปจับฉลาก อ้ายในดล้วยสามใบหะ
หรือหาน่าหัวรอ มีแต่ฉลากเออทั้งสามใบ ฉนั้น
นำหัวรอฉลากเป็นคณบอไปได้ นี่นายจะว่าฉไม่รัก
อย่างไรคิดอย่างไรหะใจเอ๋ยใจขอถามลัคนิด ”

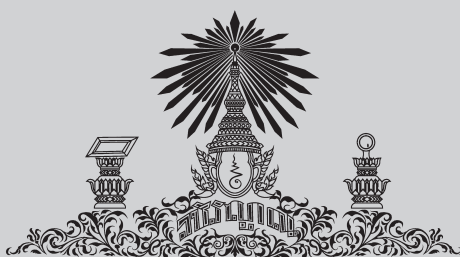
มิตร	จิตราก็มิตรเอ้อ	ฮาริ
จิตร	ลัคนักดีมี	ทุกมื่อ
มิตร	ใจเกิดไมตรี	รักตอบเองนา
ใจ	หนึ่งรักจักดี	เด็ดได้เดียวโฉน

๑ วชิรญาณบ่ใหม่ข้า นำและ
เพราะไม่แล้วนั้นแหละ จึ่งข้า
ลมาชิกจักก่อนแคะ เชอญก่อนเถิดรา
ขอแต่จงไว้หน้า ผ่อนพันเหลวไหล ๗

กรรมลัมปาติก

๑ ทำอะไรไม่อย่าแล้ว มีรือ ท่านเอย
อยากหากติดตอคือ ขัด ข้อง
คลาควันก็ต้อถือ ทนที่ แล้วนา
ดีกว่ายอมยุติร้อง ถ้าแล้วเลยหลวม

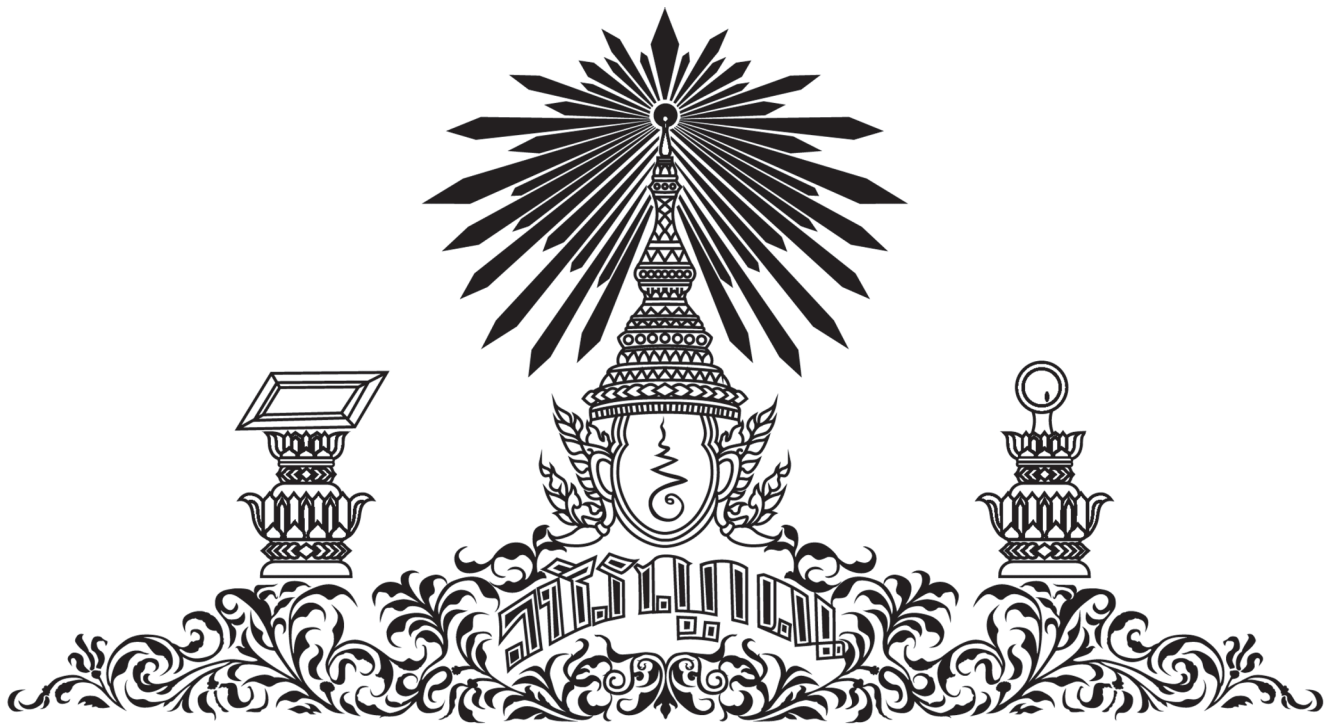
ชอลโทยท่านทั้งปวง

วชิรญาณวิเศษ

ฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

๒๑ กันยายน ร.ศ. ๑๐๙ (พ.ศ. ๒๔๓๓)

พิเศษออกในการเฉลิมพระชนม์พรรษา วันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๘๘ (ราคา ๓๒ อัฐ)

การอำนวยพร

ประเพณีที่เรียกกันว่า “ให้พร” หรือ “อำนวยพร” นี้ ตามความที่ปรากฏในมณฑลประเทศแต่โบราณ เป็นการยอมให้พรมีรูปมิ่งหรือที่ให้อันใดจริง ๆ จึงเป็นให้พร เหมือนหนึ่งเราชอบใจใคร เราบอกแก่เขาว่าเราจะให้พรแก่เขาจริง สิ่งของบรรดาที่เรามี หรือสารสิ่งใดบรรดาที่เราจะทำให้แก่เขาได้ ถ้าเขาจะต้องการสิ่งใดหรือการอย่างใด เราก็เป็นต้องให้ถึงนั้นการ นั้นแก่เขาตามขอจึง เป็นให้พร มีตัวอย่างที่ปรากฏมาในเวสสันดรชาฎก พระอินทร์ยอมให้พรแก่นางปุลตี ซึ่งจะต้องจุติมาเกิดในมนุษยโลก นางก็ขอพร ๑๐ ประการ คือให้ควัฒาตาตาเป็นต้น พระอินทร์ ก็ต้องเป็นธุระให้ตามประสงค์ อนึ่งเมื่อพระอินทร์ จำแลงเป็นพราหมณ์ มาขอนาง

มัทรีต่อพระเวสสันดรในกัณฐ์ลักบวพ ก็ยอมให้พระเวสสันดรขอพร แลต้องจัดให้ได้ตามประสงค์ทุกประการ ยังตัวอย่างที่มาในเรื่องนารายณ์ ลีลาปางแลเรื่องรามเกียรติ์ ก็มีหลายแห่ง คือที่ยักษ์อะไรต่ออะไร ไปเฝ้าตัวอย่างกายให้พระอิศวรชอบพระไทย จนยอมประทาน “พร” ยักษ์เหล่านั้นก็เลือกขอลุทธิขอเดชต่าง ๆ แล้วให้ไปเที่ยวเกาะเกาะ จนพระผู้เป็นเจ้าต้องโกลาหลกันทุกคราว จนที่สุดเมื่อครั้งทศกรรฐ์ยกเขาพระสุเมรุให้ตรงขึ้น ได้ประทานพรคราวนั้นทศกรรฐ์ขอพระอมาก็ต้องประทาน หากพระนารายณ์ลงมาแก้ไขจึงได้พระอมาคืนขึ้นไป การที่ให้พรก็ยอมเป็นการสำคัญ แลเป็นรางวัลอันพิเศษที่ผู้หนึ่งจะให้แก่ผู้ใดได้ เพราะเลื่อมใสแผ่บุญสุนทรพิทักษ์ให้เลื่อมใสได้ยอ ถ้าผู้รับพรเช่นทศกรรฐ์

วิชาญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

ไม่มีกัลยาณมิตร ก็อาจจะเรียกพรอย่างเจ็บแสบได้
ประเพณีให้พรกันเช่นนั้น เมื่อคนทั้งหลายมีความ
รู้ความคิดมากขึ้น ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเสื่อมแล
น้อยลงมาทุกที จนถึงแปลให้พรกันตามธรรมดา
ที่ใช้อยู่เดี๋ยวนี้ คือให้ด้วยวาจาว่า “ขอให้ผู้
นั้น ๆ มีความสุข แลมีความเจริญเกิด ” ดังนั้นเป็น
ต้น

ก็แต่ประเพณีที่บุคคลฝ่ายหนึ่ง กล่าวด้วยวาจา
ว่า ขอให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งมีความสุขมีความเจริญ
ที่เรียกกันว่า “ ให้พร ” นี้ มีเป็นประเพณีแทบทุก
ชาติทุกภาษาลำดับโลก ต่างกันแต่โดยสาสน์หลัก
ต่าง ๆ ในพวกที่นับถือว่าพระเป็นเจ้าผู้สร้างโลก
คอยประทานคุณแลโทษ แก่มนุษย์อยู่ตามพร พระไทย
ของพระองค์เมื่อประสังค์จะให้พรแก่กันก็ย่อมกล่าวว่า
“ ขอให้พระเป็นเจ้าประทานสุขแก่ผู้นั้นเกิด ” เช่น
นี้เป็นใจความ ฝ่ายพวกที่เชื่อถือเทพารักษ์ศักดิ์
สิทธิ์ว่าเทพยดาทั้งหลายองค์เดียวหรือหลายองค์อาจจะ
ให้ความสุขความทุกข์แก่มนุษย์คนใดได้ตามปรารถนา ก็
ใช้ถ้อยคำว่า “ ขอให้เทวดาอารักษ์คุ้มครอง
รักษา ” เช่นนี้เป็นพรบ้างก็มี บางคนไม่
กล่าววิงวอนพระเป็นเจ้าหรือเทพยดา แปลแต่อำนาจ
พรโดยวาจาเป็นกลาง ๆ ว่า “ อยู่ดีกินดีเกิด ”
บ้าง “ ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขเจริญ ” ดังนั้นเป็นต้น
เป็นคำพรก็มีมาก

ประเพณีให้พรถึงว่าต่างกันโดยวิธีดังกล่าวมานี้ ก็
นับได้ว่าเป็นประเพณีใช้กัน คือมีผู้ชอบอำนาจแล
มีผู้รับด้วยความนิยมยินดีอยู่ทั่วทั้งโลก

แต่เมื่อลองคิดดูตามที่ได้ที่เสียกัน เป็นเนื้อเป็นหนัง
ในการให้พรอย่างทุกวันนี้ ถ้าจะตั้งคำถามว่า
“ การที่ให้พรนั้นผู้ให้ให้ใคร ? ” “ ผู้รับพรได้รับ
อะไร ? ” ดังนี้ ก็ยากที่จะตอบให้หมดทางสงสัยได้
เพราะถ้าจะไม่ตั้งคำถามถึงลึกลงถึงลึกลงก็ไม่ได้ ก็พอ
เห็นได้ว่า “ พร ” ตามอย่างที่ได้กันนี้ ผู้ใดจะให้
ใครก็ได้ (ใครเคยให้ทานถวายแก่กบฏได้พรของนาย
ตั้งกระบุง) จะให้เท่าใดพรก็ไม่รู้จักหมด ไม่ต้องลง
ทุนลงรอนก็มีพรให้เขาได้ถมไป เพราะพรเป็นลักแต่
ว่าวาจาที่กล่าว ไม่มีตัวมีตน ผู้รับพรนั้นก็ได้รับแต่
ลม ยินดีด้วยลมเท่านั้น ถ้าเช่นนั้นจะควรว่า
“ พร ” ไม่มีในการให้ แลการให้พรไม่มีคุณอันใด
หรือ ? ข้าพเจ้าได้ดำริในเรื่องนี้เห็นว่า “ พร ”
มี แลการให้พรมีคุณได้จริง แต่ “ พร ” เหมือนกับ
“ บุญ ” มีอย่างมีชนิด คนชนิดหนึ่งก็ให้พรกันได้
แต่ชนิดอื่นสมควร แลต้องให้ให้ถูกต้องจึงจะเป็นพร
แลถ้าให้ให้ถูกต้องแล้วผู้รับก็ได้รับผลพรตามที่ให้ด้วย

ความที่ว่านั้นจะต้องอธิบายให้ชัดเจนสักหน่อย ลักษณะ
การให้พรผู้ใดให้ผู้ใดก็ตาม นับแต่ยายแก่ขอทานให้
เมื่อได้เข้าลารขึ้นไป ก็ย่อมให้ด้วยความยินดี ข้า
งผู้รับพรก็รับด้วยความยินดี (มีมากก็น้อยตามเกิด)
พอจัดว่าให้พรแลรับพรโดย “ มีความยินดีต่อกัน ”
ได้ ข้อนี้ไม่ต้องคัดค้าน ก็ความยินดีที่เกิดขึ้นใน
เวลาเมื่อให้พรแลรับพรนี้ (ความยินดีเพื่อเจ้อไป
ในทางที่ผิดยกไว้ที) จะว่าความยินดีต่อกันด้วยความ
เข้าใจอย่างไร ? ว่าแต่ตามที่ควรจะเป็น ผู้ให้พร
ย่อมมีความยินดี เพราะผู้ให้ฝ่ายหนึ่งได้กระทำความ

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

ก็มีบุญคุณต่อกัน เช่นยายแก่ได้รับทานของทายก
จึงให้พร หรือมีคนหนึ่งผู้ให้ความรักใคร่หรือแต่ความ
ใคร่จะให้ผู้อื่นฝ่ายหนึ่งได้สุข เช่นบิดามารดาให้พรบุตร
หรือเช่นเราให้พรเด็กโกนจุก เช่นนี้ประการ ๑ นี้จัด
เป็นความยินดีของฝ่ายผู้ถวายพร ข้างฝ่ายผู้รับพรนั้น
ก็ยินดีที่ได้กระทำคุณแก่ผู้อื่น แต่เขายอมรับว่าเป็น
คุณแก่เขาจริงประการ ๑ หรือมีคนหนึ่งยินดีด้วยรู้ว่าผู้อื่น
เขามีไมตรีจิตต่อกันประการ ๑ ความยินดีควรมีต่อ
กันได้ด้วยความเข้าใจอย่างเหล่านี้เท่านั้น ที่จะเข้าใจ
ว่าคำให้พรจะได้จริงดังปากว่า เป็นต้นว่าพระผู้
เป็นเจ้า จะประทานความสุขให้ดังเขาขอ หรือ
เทวดาทารักษ์จะคุ้มครองตามถ้อยคำเขา หรืออายุจะ
ยืนอยู่ถึง ๑๐๐๐๐ ปีอย่างเขาว่า เป็นาวินิตีแต่
เข้าใจผิดทั้งนั้น เพราะใครบังคับพระเจ้าได้ ?
ใครเป็นที่ปลูกษาของเทวดา ? อายุใครเคยถึงหมื่นปี ?
ถึงคำพรอย่างอื่น ๆ ถ้ายฝ่ายหนึ่งไม่มีได้เองแล้ว จะ
ไปเฝ้าไปเคดให้อย่างไรก็--นั่นแหละคิดตุเถอะ

เพราะอย่างนี้เมื่อว่าแต่โดยย่อ การให้พร
ต่อนั้นต้องให้ประกอบพร้อมด้วยความยินดีต่อกัน คือ
ให้โดยมีไมตรีจิตต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย (ข้าพเจ้า
เห็นว่า) จึงเป็นพร เป็นองค์ของพรโดยสาธารณ
ทั่วไป

ถึงการที่ให้พรโดยมีไมตรีจิตเป็นพรแท้ดังว่านี้ ก็
ให้ได้เป็นชนิดเป็นชั้นลำดับกันอีกหลายอย่าง ต่าง
กันด้วยใจที่เจตนาจะให้พรเป็นต้น วาจาที่กล่าวพร
และประพฤติตัวตามพรเป็นที่สุด เหมือนเราไปรพเจ้าทำ
ขวัญเด็กโกนจุก เด็กนั้นก็ไม่ได้ทำบุญคุณแก่เรา

อย่างใด เด็กนั้นจะดีชั่วอย่างไรไม่รู้ ใจเราตั้งใจ
เป็นกลาง ๆ ไปโดยคำเชื้อเชิญของญาติเขา ให้พร
ก็กล่าวแต่ตามที่ใจนึกได้ ตามแบบที่เขาให้พรกัน
รดน้ำแลเวียนเทียนให้ตามที่ เช่นนี้ก็เป็นไมตรีจิต
แต่เป็นพรอย่างต่ำ

อีกอย่าง ๑ เหมือนหนึ่งนายมีบ่าวมาก แม่ผู้
เจ้าจนเลี้ยงดูอยู่เสมอ ถ้าบ่าวคนใดซื่อตรงจงรัก
ภักดีได้ทำงาน นายก็ให้รางวัลตามสมควรโดย
ความยินดี บ่าวเมื่อได้รับรางวัลแล้ว ถ้ายังจง
รักภักดีต่อนาย แลรับใช้ทำงานของนายให้ยิ่งแรง
แรงขึ้นนั้นแล้ว ถึงบ้านนั้นจะไม่ได้วิปากถ้อย
พรให้พระผู้เป็นเจ้าประทานสุขแก่นาย หรือขอให้
เทวดาคุ้มครองนาย หรือขอไรต่อไรก็ได้แก่นาย
เลย ก็เป็นอันให้พรนาย ดีกว่าอย่างที่เราให้พร
เด็กที่ไปรดน้ำทำขวัญ แลนายย่อมได้รับผลพริ
ดีกว่าเด็กนั้นได้รับแต่พรของเรามาก
เพราะฉะนั้นการที่จะให้พร ถ้าจะให้เป็นอย่างตามจริง
ให้อย่างให้พรรดน้ำทำขวัญเด็กก็ได้ หรือให้อย่าง
ยายแก่แก่ให้ก็ได้ แต่ถ้าจะให้เป็น อย่าง
วิเศษ ต้องตั้งใจไมตรีโดยอย่างวิเศษ คือถ้าผู้
จะรับพรเป็นผู้ปกครองเรา ก็ต้องตั้งใจจงรักภักดี
ซื่อตรงต่อท่านผู้นั้น ถ้าผู้จะรับพรเป็นผู้เสมอด้วย
เรา ก็ต้องรักใคร่ผูกพันด้วยความดี ถ้าหาก
เป็นผู้ต่ำกว่าเรา ก็ต้องเมตตากรุณาไม่รังเกียจ
เคียดแค้น ส่วนวาจานั้นไม่ต้องกล่าวให้ยืดยาว ความ
จริงย่อมเป็นของประเสริฐ ไม่มีชั้นลำดับว่าจริงมาก
จริงน้อย แลวาจาที่ดีทั้งปวงก็เหมือนกันไม่ต่างกัน

วิชาญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

(แจ้งอยู่ในกุศลกรรมบถนั้นแล้ว) ถ้ากล่าวคำดี
แล้วก็เป็นพรอย่างวิเศษทั้งสิ้น ส่วนความประพฤติ
นั้นเล่า ก็ต้องอุลัถ์รับใช้สอยแลว่ากิจกรรที่จะเป็น
ความดีแก่ท่านโดยมิได้คิดย่อหย่อน หรือสงเคราะห์
กิจธุระแลช่วยบ้งกันความทุกข์ หรือแม้แต่สงเคราะห์
ไม่ให้มีทุกข์เท่านั้นเป็นลำดับขึ้นลงมาตามควร พระเจ้า
จะให้โดยอย่างพิเศษต้องให้โดยประกอบด้วยกายกรรม
วจีกรรม มโนกรรม ดังว่ามานี้ พระอย่างอธิบาย
มานที่ข้าพเจ้าว่า “พรมี” แล “ให้พรมี
คุณ”

เรื่องการอำนวยการนั้นได้ดำริเห็นมานานแล้ว ยัง
หาได้เรียบเรียงลงเป็นหนังสือไม่ สมัยนี้เป็นมงคล
ฤกษ์เฉลิมพระชนมพรรษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว ซึ่งเป็นคราวชาวเราเคยถวายไชยมงคลมาทุกปี
แลกรรมสมบัติทักเสภาได้จัดให้มีหนังสือวิชาญาณวิเศษ
ลงพิมพ์เฉพาะเพื่อนักขัตฤกษ์นี้ด้วยฉบับ ๑ ข้าพเจ้าจึงถือ
โอกาส เรียบเรียงส่ง ลงพิมพ์ด้วยความซึ่งคิดเห็นมาดังนี้

ตำราฐานภาพ สภาณายก

๑ กรรมสมบัติทักพร้อม	โดยนั้น	ทะนอ
ถวายพระสวัสดิ์บรมมรร	มิกเจ้า	
สมัยเฉลิมพระชนม์พรร	ชาคาบ	นั้นนา
กนิย์เอกพิชรายแก้ว	เกษนอ้อมนอบถวาย	
๑ หมายถึงสวามิภักดิ์ตั้ง	ลัจจา	อิฐฐานเขย
ทอดมุขวชิรญา	ณะนี้	
เพราะพระราชูปภา	ระภาพแท้แะ	
จึงดูความเจริญขึ้น	เช่นได้หลายสถาน	

๑ การที่กล่าวดังนี้	เป็นคำ	จริงษา
ขอพระราชสวัสดิ์คำ	เรียด่วน	
มั่งคดาดเรกจำ	เรียด่วน	เทอดบุญ
เฉลิมพระบารมีล้วน	เลิศด้วยลัทยา	
๑ ขอสดมาชิกทั่วทั้ง	มณฑล	นั้นนอ
มานทฤไทยโสกล	ก่องแก้ว	
ตริภพระคุณขึ้นปวงชน	ชาวถิ่น	สยามเทอด
ใจมั่นกตัญญูแผ้ว	เผื่อน้ำไฟเสมอ	
๑ นำเรอบัวบาทด้วย	ภักดี	
พินิจกิจราชทวี	ไผ่เฝ้า	
รักษาสังคหวดี	เต็มเรียว	ตนแะ
ประกวดกันทุกเช้า	คำให้เห็นเจริญ	
๑ ยังเพลินขอเลียงข้า	อีกครา	
ทกลมุดด้วยปรีชา	ชยบได้	
แก้สรวพลมา	ซิกซึ่ง	หวังเซย
เพราะราชดำริให้	จัดแล้วฉลองเฉลิม	
๑ ด้วยเติมคำลัถย์นี้	อีกคำ	หนึ่งษา
ถึงที่มีราชดำ	ริแล้ว	
จงลุ่มเร่งเร็วคำ	เรียด่วน	เรียด่วน
ถึงซึ่งกำบังแล้ว	คลาคลัถ์ลิกทวย	
๑ ทั้งหลายลมาชิกตั้ง	จำนง	ใจนา
ฉลองพระคุณโดยตรง	ไผ่พลัว	
ตามพระราชประสงค์	คงล้วน	ทั่วเทอด
ปานเรียบตามเชือกเรือ	แท้ได้ดังสาย	

หม่อมเจ้าประภากร เลขาธิการ

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

โคลงพระราชนิพนธ์

ในเรือพระที่นั่ง

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เสด็จประพาสประจวบคีรีขันธ์

๐ เลือกลีห์หมี่แรดช้าง เมามัน กิติ

เลี้ยงให้เลี้ยงบนพด้น ทลบลี

เหลือเหล่แต่แมลงวัน ตอมเมื่อ นอนนา

ยังไถยังจู้ เจาะจิ้มเจียนบอ

มหาชาติย่อ

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดมมตอมรพันธุ์

ผู้ช่วยเสนาบดี ทรงเรียบเรียง

ใครหากฟังเทศน์มหาชาติย่อ ๆ จะเล่าให้ฟัง
กัณฑ์ที่พระบรมความตั้ง แต่พระพุทธรูปเจ้าเลดีจ ไปในที่ประ
ชุมพระญาติเมืองกบิลพัสดุ์ ทรงกระทำปาฏิหาริย์
ทำลยทิฐิฐิมานะ ของลัทธิเชนตรีที่เป็นพระประยูรญาติ
ให้เลื่อมคลาย แล้วบังเกิดโศกขรรษชดกลองมา
พระพุทธรูปปางปฐมมีความพิศวงเห็นมหัศจรรย์ พระ
องค์จึงตรัสว่า โศกขรรษไชยจะมีแต่ครั้งนี้เท่านั้นได้
ย่อมมีในกาลก่อน พระภิกษุทั้งหลายทูลอาราธนา
พระองค์จึงทรงเสด็จมาพระเวสสันดรชาฎก เริ่มความ
ถึงนางมุลลตีพระมเหสีพระเจ้าสุทนต์ ไซย กล่าวความ
แต่ครั้งเสด็จมาพระพุทธรูปวิบูลย์ นางเป็นพระขัตติย
เจ้าทันตุม ได้ลวงยุวชนจันทน์บุตรพระพุทธรูปเจ้า

ปรารถนาเป็นพระพุทธรูปมาดา ภายหลังได้บังเกิดเป็นอร
มเหสีของพระอินทร์ เมื่อถึงเวลาจะจุติพระอินทร์จึงจะ
ให้พร นางจึงทูลขอพรสิบประการ พระอินทร์
ก็ประสาทพรให้ ใจความเท่านี้ คำว่าทศพรนี้หมาย
ความว่าพรสิบประการ ที่พระอินทร์ให้แก่นางมุลลตี
เอามาเป็นข้อกัณฑ์ที่ ๑

กัณฑ์หิมพานต์ จับความตั้งแต่นางมุลลตี
รับพรพระอินทร์แล้ว ลงมาเกิดเป็นธิดาพระเจ้ามัท
ทราชชื่อนางมุลลตี แล้วไปเป็นมเหสีพระเจ้าสุทนต์
เจ้ากรุงดีพิ มีพระโอรสชื่อพระเวสสันดร เกิด
ช้างเผือกสำหรับพระบารมีช้างหนึ่ง พระเวสสันดร
ยนิติในการบริจาคนานแต่พระเยาว์มา จนทรงพระ
เจริญ ทรงศึกษาศิลปศาสตร์ชำนาญชาญ พระเจ้าสุ
ทนต์จึงนำนางมัทรีมาให้เป็นพระมเหสี มีพระโอร
สชื่อพระชาลิตหนึ่ง พระธิดาชื่อนางกัณหาชดกลอง
ครั้งนั้นเมืองกบิลพัสดุ์เกิดฝนแล้ง พระเจ้าสุทนต์
จึงแต่งตั้งให้พวกพราหมณ์ไปทูลขอช้างเผือกพระเวสสันดร
มาสำหรับขอฝน พระเวสสันดรก็ให้ช้างเผือกเป็นทาน
ชาวเมืองดีพิเห็นพระเวสสันดรเอาช้างสำคัญไปให้ทาน ก็
ขัดเคือง พวกนั้นมาร้องขอให้ขับพระเวสสันดรเสียจาก
เมือง พระเจ้าสุทนต์ก็ตรัสสั่งให้คนไปทูลพระเว
สสันดร ๆ ก็บอกนางมัทรี ๆ ขอตามเสด็จด้วย แล้ว
จึงเล่าถึงว่าพระหิมพานต์ที่นางเคยเห็นเมื่อมาเมือง
ของนางเป็นเนื้อความยืดยาว หมดใจความเท่านี้
คำว่าหิมพานต์นี้ หมายความว่าพระมัทรีพรรณ
ว่าพระหิมพานต์ถวายพระเวสสันดร เอามาเป็นข้อ
กัณฑ์ที่ ๒

วชิรญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

กัณฑ์ทานกัณฑ์ จับความตั้งแต่นางมุสลิ
ทราบว่า พระเจ้ากรุงสยามจะไล่พระเวสสันดร จึง
เสด็จไปที่ปราสาทพระเวสสันดร ไปคร่ำครวญต่างๆ
แล้วไปทูลขอโทษ พระเจ้ากรุงสยามก็นิ่งเฉย
นางก็กลับมาคร่ำครวญอีก ครั้นรุ่งเช้าพระเวสสัน
ดรเสด็จออกมาเพี้ยทูลเป็นภาระใหญ่เรียกสัตว์ตະတະตမทา
ทานเสร็จแล้วพากันไปทูลลาพระเจ้ากรุงสยาม พระ
เจ้ากรุงสยามจึงตรัสห้ามนางมัทรีไม่ให้ไป นาง
มัทรีไม่ฟังซักทำเนียบต่าง ๆ ในเรื่องหญิงหม้ายไว้แล้ว
พระเจ้ากรุงสยามขอทูลนางไว้นางก็ไม่ยอม พระ
เจ้ากรุงสยามก็อาโถมโดยพระหลานคร่ำครวญต่างๆ แล้ว
พระเวสสันดรมาทูลลานั้นนางมุสลิ ครั้นรุ่งขึ้นเสด็จขึ้น
ทรงรถออกจากเมือง มีพรหมณ์มาทูลขอม้าของรถ
ท้าวเธออีกให้เป็นทาน แล้วลงเดินไปตามมรรคา
หมดใจความเท่านั้น คำว่าทานกัณฑ์ หมายความว่า
พระเวสสันดรบริจาทานใหญ่ ที่เรียกสัตว์ตະတະตมทาทาน
เอามาเป็นชื่อกัณฑ์ที่ ๓

กัณฑ์วันประเวศ จับความตั้งแต่พระเวสสันดร
พระมัทรี เดินทางไปวันหนึ่งถึงเจตราชู กษัตริย์
เจตราชูทราบก็มารับรองทูลถาม ทราบความแล้วเชิญ
ให้ครองเมืองเจตราชู พระเวสสันดรก็ไม่รับ กษัตริย์
เจตราชูจึงเชิญให้ค้างอยู่อีกราตรีหนึ่ง เสด็จรับรอง
ตามสมควร ครั้นรุ่งเช้าก็ตามไปส่งเสด็จพระเวสสัน
ดรถึงปลายแดน แล้วทูลพรณาหนทางที่จะไปยัง
เขาวงกตโดยพิสดาร แล้วสั่งให้พรานชื่อเจตบุตร
อยู่รักษาต้นทางแล้วกลับมาเมือง ฝ่ายพระเว
สสันดรกับพระมัทรี ก็เดินเข้าไปจนใกล้เขาวงกต

ขณะนั้นพระอินทร์ทราบความจึงให้พระวิศณุกรรมมาณูมิตร
พระอาครมถวาย พระเวสสันดรเสด็จถึงก็เข้าบิณฑิ
ในพระอาครม ต่อไปกล่าวถึงวัตรประวัติดังของพระ
มัทรี ที่ได้ประพุดต่อพระสามิ ทมดใจความเท่านั้น
คำว่ายวันประเวศแปลว่าเข้าเฝ้า หมายความว่าพระ
เวสสันดรเข้าไปในป่าเฝ้ามาเป็นชื่อกัณฑ์ที่ ๔

กัณฑ์ชูชก จับความกล่าวถึงพรหมณ์ชื่อ
ชูชกเที่ยวขอทานได้ของร้อยกระสาปณ์ เอาไปฝาก
ไว้ที่ตระกูลพรหมณ์แห่งหนึ่ง แล้วเที่ยวขอทานต่อไป
ฝ่ายตระกูลพรหมณ์เห็นชูชกหายไปช้านาน ก็เอาทอง
ที่ฝากไปใช้สอยเสียหมด ฝ่ายชูชกกลับมาทวงทอง
ตระกูลพรหมณ์ไม่ยอมจะให้ จึงยกถูลงมาขึ้นนาง
อมิตตดาให้ ชูชกก็พาไปเป็นเมีย นางประ
วัติดังชูชกอย่างดีที่สุด พวกพรหมณ์เพื่อนบ้านเห็น
นางอมิตตดาประวัติดังว่าเมียของตัวมาก ก็มา
วิวาทสเมียของตัว นางพรหมณ์ผู้ภรรยาทั้งหลาย
ก็พากันมาที่ท่อน้ำ พอนางอมิตตดาไปดักน้ำก็
รุมกันด่าด้วยถ้อยคำต่าง ๆ อย่างพิสดาร นาง
อมิตตดาโกรธให้กลับมาเรียน ชูชกเห็นก็ไปขอถาม
นางก็เล่าความให้ฟัง ให้ชูชกหาของมาให้ใช้
ให้ไปขอลูกพระเวสสันดร ชูชกซ่อมแซมเรือน นาง
อมิตตดาจัดเบียงให้แล้วก็ไปเฝ้าด้วยถามหาพระเวสสันดร
ไปถึงป่าที่เจตบุตรอยู่ สุนัขของเจตบุตรก็ล้อมได้
กัดหน้ขึ้นไปอยู่ย่นต้นไม้ คราวนี้คราวสรรเสริญคุณ
ของพระเวสสันดรต่าง ๆ อย่างพิสดาร ฝ่ายเจตบุตร
ได้ยินเสียงก็มายังต้นไม้ขึ้นนั้น เห็นพระเวสสันดร
ได้คิดจึงขู่ถาม ชูชกแก้พลกล่าวว่าไปเฝ้ามาเรียนพระเว

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

สันดรกลับ เจนบุตรีก็เชื่อรับรองเลี้ยงดูตามสมควร
หมดใจความเท่านั้น คำว่าซุกหยาบเอาชื่อของพราหมณ์
ซุกซึ่งมีเรื่องราวกล่าวถึง ตั้งแต่เที่ยวขอทานมา
จนถึงพบเจตบุตรเอามาเป็นชื่อภักดิ์ที่ ๕

ภักดิ์จุลพน จับความตั้งแต่เจตบุตรพาซุก
ไปยื่นที่หนทาง แล้วซุกขออาหารพระเวสสันดรพระนาง
เขาแลไม้ ฝูงนกแลสัตว์ที่มีอยู่ในระยะทางอันงาม
วิจิตรต่าง ๆ แลซุกบอกให้ไปหาพระอิริยจุตฤาษีถามหน
ทางต่อไป ซุกก็ออกเดินมุ่งไปตามคำเจตบุตรบอก
หมดใจความเท่านั้น คำว่าจุลพนแปลว่าปานเย็น หมาย
ความว่าพราหมณ์เจตบุตรพรรณนาลักษณะน้อยให้ซุกฟัง เอ
มาเป็นชื่อภักดิ์ที่ ๖

ภักดิ์มหาพน จับความตั้งแต่ซุกไปพบพระ
อิริยจุตฤาษี ปฏิสันถารกันแล้วถามถึงพระเวสสันดร
พระฤาษีก็โกรธว่าจะมาขอทาน ซุกก็หลอกลวงจน
เชื่อ ให้นอนค้างอยู่บนหนึ่งรุ่งเช้าจึงพาไปที่หนทาง
ซุกบอกหนทางแล้วพรรณาลักษณะที่มีอยู่ในระยะทางที่จะไปโดย
พิสดาร คือพรรณาเขา พรรณาสระมุขลินีห์ พรรณ
าตัวจุดบททวิบาท ซุกก็กล่าวพระฤาษี เดินมุ่ง
ไปยังอาศรมพระเวสสันดร หมดใจความเท่านั้น คำ
ว่ามหาพน แปลว่าป่าใหญ่ หมายความว่าพระ
อิริยจุตฤาษี พรรณป่าอย่างใหญ่พิสดารให้ซุกฟัง
เอามาเป็นชื่อภักดิ์ที่ ๗

ภักดิ์กุมาร จับความตั้งแต่ซุกไปถึงระ
โยกขรณี ใกล้พระอาศรมก็พักอยู่ที่เงาซอกเขา กล่าว
ถึงพระมัทรี เมื่อจะใกล้รุ่งทรงพระศุบินไปว่ามีผู้มา
หยุดว่า ควักพระเนตรทั้งสองตัดทิ้งพระกรฝ่าพระอุระ นาง

ตกพระไทยบันทมตื่น ไปสู่พระเวสสันดรแก่พระศุบิน
พระเวสสันดรแก่โดยโศหารมิให้นางตรพระไทย นาง
ก็กลับมาปลุกพระโอรสธิดา แล้วพาไปเฝ้าพระเวสสันดร
นางก็เข้าไปเก็บผลไม้ในป่า ฝ่ายซุกก็เข้าไปเฝ้าพระ
เวสสันดร ฝ่ายพระเวสสันดร เห็นก็ให้สองกุมาร
ออกมาต้อนรับ ซุกก็แก้ตัวเอา แล้วก็เข้าไป
เฝ้าพระเวสสันดรทูลปฏิสันถาร แล้วพระเวสสันดร
ถามความประสงค์ที่มา ซุกก็ซักเปรียบแม่น้ำทั้งห้า
แล้วทูลขอสองกุมารพระองค์ก็ประทานให้ แล้วชวน
ให้ซุกค้างอยู่ ซุกไม่ยอมค้าง เตือนให้พระราช
ทานสองกุมาร พระองค์ก็ได้ยินกับซุกต่าง ๆ
ฝ่ายสองกุมารได้ยินก็หนีลงไปซ่อนอยู่ในสระโบกขรณี ซุ
กก็ทูลตัดพ้อ พระเวสสันดรจึงไปเรียกกุมารให้ขึ้น
จากสระซักถามเปรียบด้วยยานนาวา เรียกกุมาร
ทั้งสองขึ้นมาพระราชทานแก่พราหมณ์ ตีราคาสอง
กุมารไปด้วย ครั้นนั้นเกิดอัศจรรย์แผ่นดินไหวโกโลหาส
ถระทั้งถึงพรหมโลก ซุกรับสองกุมารแล้วก็มัดด้วย
เถาวัลย์ยุงตัดต้อนไป เดินไปหน่อยไปถึงที่แห่งหนึ่งซุ
กล้มลง สองกุมารหนีเข้ามาเฝ้าพระเวสสันดร เข้า
มาคร่ำครวญต่าง ๆ ซุกแกล้งตามเข้ามาตีจับไปอีก
พระเวสสันดรเห็นก็ให้เกิดสังสาร เกิดปรีวิตขัดเคือง
พราหมณ์คิดจะฆ่าเสีย ภายหลังได้ลจิกระจับความ
โลกได้ ฝ่ายซุกก็พาสองกุมารไป สองกุมาร
ก็ครวญคร่ำว่าไรต่าง ๆ ไปจนถึงประตูป่า หมด
ใจความเท่านั้น คำว่ากุมาร หมายความว่ากล่าว
ถึงชาติภักดิ์หาสองกุมาร จำเดิมแต่พระเวสสันดรได้ให้
ทานจนซุกพาไป เอามาเป็นชื่อภักดิ์ที่ ๘

วิธานวิเศษณ์บับเนติมพระชนม์พรรษา

กัณท์มัทรี จับความตั้งแต่เมื่อบังเกิดอัศจรรย์
ในการที่พระเวสสันดรทรงบริจาคขบถทานนั้น ฝ่าย
ชูชกก็ได้อ้อนลงกุมารไป ฝ่ายฝูงเทพยดาได้ฟังคำ
ประกาศลงกุมารก็มีความสงสาร แลคิดว่าพระมัทรี
กลับไปถึงเมื่อเวลาชูชกพาสองกุมารไปใหม่ ๆ นาง
ก็จะออกมาไม่คิดตาย จะต้องใจยากลำบากถึงแก่
ชีวิต เทพเจ้าผู้เป็นใหญ่จึงมีเทวบุตรบังคับเทวดา
สามองค์ ให้จำแลงเป็นราชสีห์ เลื้อยเครื่อง
เลื้อยเหลือง ไปกันหน้าพระมัทรีไว้จนคำจึงปล่อยไป
เทพยดาทั้งสามก็มาทำตามสั่ง ส่วนพระมัทรีมาพบ
สามสัตว์เข้าก็พรรณารว่าพิโรธเหินทอง เทวดาแปลง
ก็เบ็ดทางให้ พระมัทรีก็กลับมาถึงพระอาศรมไม่เห็น
สองกุมารก็คร่ำครวญว่าไรต่าง ๆ แล้วไปสุธาดาพระ
เวสสันดร ๆ ก็ไม่ตรัสด้วย นางก็ว่าไรต่าง ๆ พระ
องค์จึงแก้ประพาศพ้อโดยโหวตการหึงห้วง พระ
มัทรีก็ทูลตอบขึ้นจึงแสดงความภักดี พระเวสสันดร
ก็ทรงนิ่งเสีย พระมัทรีก็ไปยืนที่ต้นหว้าแล้วเที่ยว
เดินหาพระธิดาอันหาก็ไม่พบจนรุ่งสว่าง กลับมาคร่ำ
ครวญว่าพระอาศรมจนลบล้าง พระเวสสันดรก็โคกเสวรี
สงสารหมายว่าตาย ครั้นพระกายเห็นยงอุณจึงเอาน้ำ
มาขโมยรูปพระมัทรีก็พ้นขึ้น พระองค์ก็บอกความว่า
ไว้ให้ท่านสองกุมารไปแล้ว พระมัทรีก็ขุนโมทนา
หมกใจหวานเท่านั้น คำว่ามัทรี เป็นชื่อของพระมทร
หมายความว่าทกลาถึงพระมัทรีตั้งแต่กลับมาจากป่าเบญจไป
เอามาเป็นชื่อกัณท์ที่ ๔

กัณท์มัทรีกบรพ จับความตั้งแต่พระเวสสันดร
แลพระมัทรี ขุนโมทนาในขบถทานแล้ว ขณะ

นั้นพระอินทร์จึงดำริถึงพระเวสสันดรว่า ถ้ามีใคร
มาขอพระมัทรีพระองค์ก็จะประทานไป จะไม่มีใคร
อยู่ประจวบดี จำจะไปชิงขอเสียก่อน ดับวิหังแล้ว
ครั้นรุ่งเช้าพระอินทร์ก็จำแลงเป็นพรหมณ์ มาเฝ้าพระเว
สสันดรทูลว่าปฏิสันถารได้ตอบกันแล้ว พระเวสสันดร
จึงตรัสถามความประสงค์ของพรหมณ์ที่มา พระ
อินทร์แปลงจึงทูลซักความเปรียบด้วยแม่น้ำแล้วทูลขอพระ
มัทรี พระเวสสันดรก็ประทานให้ ขณะนั้นก็บัง
เกิดอัศจรรย์เหมือนดังเมื่อพระองค์บริจาคสองกุมารนั้น
แลกล่าวจถึงคุณพระมัทรีที่ยืนต้นโมทนาในทาน ไม่
ทำให้เป็นที่ขัดขวางแก่พระประสงค์ของพระสามิ ฝ่าย
พระอินทร์แปลงก็ทูลอนุโมทนาแล้วทูลถวายคืนพระมัทรี ให้
อยู่ประจวบดี แล้วพระอินทร์แปลงก็จำแลงพระกาย
ให้พระเวสสันดรทราบว่าเป็นพระอินทร์ แล้วบอกให้พร
พระเวสสันดรว่าขอพรแปดประการ พระอินทร์ก็
ประสัทธิพรให้ แล้วก็กลับไปยังทิพย์พิมาน หมด
ความเพียรนี้ คำว่าลักกบรพนี้ ลักกะแปลว่า
พระอินทร์ บรรพเป็นชื่อกัณท์ที่ ๕ หมายถึงว่า
ที่กล่าวถึงพระอินทร์ตั้งแต่จำแลงมาขอพระมัทรีจนกลับ
ไปยังทิพย์พิมาน เอามาเป็นชื่อกัณท์ที่ ๕

กัณท์มัทราษ จับความตั้งแต่พระเวสสันดร
แลพระมัทรีทรงยินดีด้วยพรแปดประการที่พระอินทร์ประ
สาทให้ แล้วเสด็จอยู่ล้าราญในพระอาศรม ฝ่าย
ชูชกก็พาสองกุมารเดินพรางมาพบเราศักดิ์ ผูกของกุมารไว้
กับกวางไม้ให้นอนที่พื้นดิน แลแล้วก็ขึ้นไปนอนบน
คาคบไม้ ขณะนั้นเทวบุตรแลเทวธิดาทั้งองค์คิดสังการ
สองกุมาร จึงแปลงเป็นพระเวสสันดรแลพระมัทรีมา

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

ท่านบำรุงสองกุมาร ให้มีความฉลาดล้ำราญ ครั้นรุ่ง
เช้าก็หายไปแล้ว ท้าวนี้มาตลอดระยะทางลับห้าคืน
ซุกซนจนหลงทางเข้าไปถึงกรุงลพบุรี คือนั่นนั้นพระเจ้า
กรุงสุโขทัย ทรงพระกรุณาไปว่ามีชายผู้หนึ่งเฝ้าออก
นับว่าถวายของตอก ครั้นรุ่งเช้าเสด็จออกทอดพระ
สองกุมารเข้ามาถึงหน้าพระที่นั่ง ท้าวเธอทอดพระเนตร
เห็นพระหลานยังไม่ทราบว่ามีใครได้กิดวิเศษมหายา แล้ว
ให้อำมาตย์ไปจับซุกซนมาถวาย จึงรับสั่งถามตาซุก
แกก็ทูลว่าพระเวสสันดรประทานสองกุมารให้ ครั้นนั้น
หมู่อำมาตย์ราชเสวกได้ฟังคำซุกทูลว่า ก็กล่าววิเศษ
พระเวสสันดร ครั้นพระชาติได้ฟังก็เจ็บร้อนแทนพระ
บิดา จึงทูลพระโอรสว่าอำมาตย์ทั้งหลายมากมี
ประมาทพระบิดาตั้งขึ้นทรงเห็นควรแด่หรือ พระเจ้ากรุง
สุโขทัยก็ตรัสแก้ว่ามิได้มีประมาทที่กล่าวนั้น เป็นการ
สรรเสริญ แล้วตรัสถามถึงการที่พระเวสสันดรบริจา
ทานว่าพระโอรสสองพระองค์หรือมิว่าหมอง พระชาติก็เล่า
ความถวายตลอด ขณะนั้นพระเจ้ากรุงสุโขทัยเห็นพระ
หลานยังนั่งอยู่กับตาซุกจึงตรัสเรียก พระชาติทูลว่า
ยังเป็นทาสไม่ควรร่วมอาสน์ จึงรับสั่งถามราชา
แล้วให้นักการเบิกทองแดงของอื่น ๆ มาให้บูชาแถม
ปราชญ์ด้วย แล้วก็สมโภชพระนัดดาทั้งสอง เสร็จ
แล้วรับสั่งถามข่าวถึงพระเวสสันดรพระมัทรี พระชาติ
ทูลถึงความลำบากแต่ทูลดัดพ้อ พระเจ้ากรุงสุโขทัย
ก็ยอมจะให้กลับไปมาครองสมยิต ให้พระชาติไปรับ
พระชาติทูลเชิญพระโอรสให้เสด็จเอง พระเจ้ากรุง
สุโขทัยก็ตกลง จึงตรัสสั่งอำมาตย์ให้เตรียมพลที่
จะออกไปรับพระเวสสันดรให้พร้อมในเจ็ดวัน แลให้

แต่งถนนหนทางด้วย ในขณะที่เมื่อจัดพลนั้นซุกซน
อาหารเหลือขนาดก็ตาย พระเจ้ากรุงสุโขทัยให้ถาม
หาญาติของซุกซนก็ไม่ได้ความ จึงให้ชนสมบัติของ
ซุกซนคืนเข้าทูลพระคลัง ครั้นถึงวันที่เจ็ดพลก็พร้อมแล้ว
ขณะนั้นพราหมณ์ชาวกรุงสุโขทัย ที่มาขอช้างปัจจัย
ขนาดนั้นก็นำช้างมาถวายคืน พระเจ้ากรุงสุโขทัยก็ให้
พระชาติทรงช้างปัจจัยขนาด เป็นกองนำนำพลยกออก
จากเมือง ชมนกชมไม้ร้อนแรมไปหลายวันหลายคืน
มุ่งที่จะไปยังพระอารามที่พระเวสสันดรเสด็จอยู่นั้น หมด
ใจความเพียงนี้ คำว่ามหาราช แปลว่าพระราชา
ใหญ่คือพระเจ้ากรุงสุโขทัย หมายความว่ากล่าวถึง
พระเจ้ากรุงสุโขทัย ตั้งแต่ทรงพระสุบินเป็นต้นจนยก
พลเป็นที่สุด เถามาเป็นชื่อภักดิ์ที่ ๑๑

ภักดิ์ภักดิ์วิชัย จับความตั้งแต่พระชาตินำพล
เป็นกองนำ เดินทางไปวังสระมูเรจินต์ให้ตั้งพลับ
พลที่ประทับ เฝ้ายพวกพลก็ก็กก้องไป ครั้น
นั้นพระเวสสันดรได้นิเฝ้ายเฝ้าอยู่ ก็ตกพระทัยพา
พระมัทรีขึ้นบนเขา ทอดพระเนตรพวกพลที่ยกมา
หมายว่าเป็นศัตรู พระมัทรีทูลว่าเห็นจะไม่ใช่ข้าศึก
ขอร้องพระบิดาให้มารับ แล้วเสด็จลงมาตั้งอยู่ที่พระ
อาราม ฝ่ายพระเจ้ากรุงสุโขทัยเสด็จไปยังพระ
อารามก่อน ได้ทอดพระเนตรเห็นพระโอรสพระสุณิสา
ก็ทรงพระกรแสงไฉไลแล้ว ครั้นได้ทอดพระเนตร
ปฏิสันถาร ได้ตอบ แล้วพระเวสสันดร ทูลถามถึงสองกุมาร
พระเจ้ากรุงสุโขทัยตอบว่าทรงได้ไว้ พระเวสสันดร
ก็ทรงยินดี ทูลปฏิสันถารพระราชาบิดา ขณะนั้น
พระมุสลิแด่พระชาติก็มา ก็ถามมาโดยลำดับ

วิธานวิเศษณ์บับเนติมพระชนม์พรรษา

กษัตริย์ทั้ง ๖ พระองค์ คือ พระเจ้ากรุงสุโขทัย พระ
สุโขทัย พระเวสสันดร พระมัทรี พระชาติ พระกนิ
พกัน เจ้ากรุงสุโขทัยแล้วจนลงลง พวกเสนาบดี
พระสนมกำนัลก็พากันร้องไห้ลงตามกัน ขณะ
นั้นก็ยังเกิดอัศจรรย์ยิ่งใหญ่ว่า พระอินทร์ ได้ทวยความ
กันนั้นดาลให้ฝนตก หกกษัตริย์และราชบริพารก็ขึ้น
ทั้งสิ้น พวกราชบริพารทั้งปวงจึงพร้อมกันกราบ
ขอร้องขอให้พระเวสสันดรตามพระกนิพกันไปครองสมบัติ
หมดใจความเท่านั้น คำว่ากษัตริย์ แปลว่าหกกษัตริย์
หมายความว่าหกกษัตริย์มาพบกัน เขามาเป็น
กษัตริย์ที่ ๑๒

กษัตริย์นครกนิพ จึงความตั้งแต่ พระเวสสันดร
ได้ฟังคำขอร้อง ก็ทูลได้ตอบพระเจ้ากรุงสุโขทัย
เล็กน้อย แล้วก็มีพระนางเจ้าสุพรรณมาลีมาศ
ชาวทมิฬก็ถวายเครื่องสังฆะ ทรงเครื่องกษัตริย์
แล้วอภิเษกเป็นพระเจ้ากรุงสุโขทัย แล้วเสด็จขึ้นทรงช้าง
ฝ่ายนางกำนัลในก็เชิญพระมัทรีลามนจากนางคาบิณี
พระสุโขทัยก็ทรงอำมพรทั้งสองกษัตริย์ แล้วประ
ทานเครื่องแต่งพระองค์ไปให้พระมัทรี แล้วขึ้นทรง
ช้าง พระเจ้ากรุงสุโขทัยก็ทรงเสวยประพาศไป
ประมาณเดือนหนึ่ง แล้วกล่าวถึงผู้ตั้งตัวพระกนิพ
ที่มีความอาลัยพระเวสสันดรต่าง ๆ แล้วพระเจ้ากรุง
สุโขทัยยกพลกลับพระนคร กล่าวถึงหนทางที่
บริบูรณ์ต่าง ๆ กล่าวถึงเขตต่าง ๆ มาได้สองเจ็ด
ถึงพระนคร ให้เอากลองตีประกาศชาวพระนครให้
ปลื้มปลิดตัว ครั้นเวลาใกล้รุ่งพระเวสสันดรทรงพระ
ปรวิธกว่า รุ่งขึ้นนาคจะมาขอทานจะได้อะไรบริจา

ขณะนั้นถึงรุ่งพระอินทร์จึงบันดาลให้ฝนตกเป็น
ประการ พระเวสสันดรก็ให้เอาประกาศให้ราษฎร
มาขึ้นไปตามประกาศ เหลื่อนั้นก็ขึ้นเข้านั่งที่พระ
ที่นั่งนั้นไปกล่าวถึงพระเวสสันดร ทรงบริจาทานไป
จนมาอยู่ใต้ร่มไม้ใหญ่ ก็ถึงพระชนม์ หมดความ
ในชาตินี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงอริยสัจ แล้ว
ทรงแสดงเรื่องกับชาติที่ใครเป็นอะไร ๆ ต่าง ๆ หมด
ความเท่านั้น คำว่านครกนิพ หมายความว่า พระ
เวสสันดรได้คืนกลับยังพระนคร เขามาเป็นกษัตริย์ที่ ๑๓
มหาชาติทั้ง ๑๓ กนิพนี้ เป้นนิมิต
ของพุทธศาสนิกชนเป็นอันมาก ที่ถือกันว่าใคร
ครบ ๑๓ กนิพ หรือฟังคำสาธยายทั้งนี้แล้วมี
อานิสงส์ใหญ่ ข้าพเจ้าเห็นว่าผู้ที่ฟังนี้จะไม่ใคร่
เข้าใจความ เพราะเป็นบทกลอนที่ไพเราะที่แต่งทำ
นองเร่ฟังเอาความไม่ได้ ก็ฟังเอาแล้วความนั้น
ก็แปลภาษามครแต่ทั้งแปลยากด้วย เป้นอันเอาความ
ว่ากระไรไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงเก็บความมากด่าว่าไว้
ในที่นี้ ถ้าทำเมื่อใดหากได้อานิสงส์ใหญ่ในการ
ฟังมหาชาติทั้งนี้ทั้งนี้เรื่องก็ข้าพเจ้าแต่งนี้ ก็เห็น
ว่าจะมีอานิสงส์เหมือนนักกระมัง ขอให้ท่านผู้เลื่อมใส
ศรัทธาจงฟังเถิด

เรื่องหาปริศนา

หม่อมราชวงศ์คำเรือง

ผู้ช่วยการาณียกรแต่ง

คำนี้มีภรรยาชื่อยายมา เป็นคนพอมิเงินทอง

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

ใช้สอยอย่างคนพลเรือน ชอบเล่นแร่แปรธาตุคดหา
ปริศนา (ปรัศนา) แดหาหอยหม้อแดหาวิชาวะไร
อื่น ๆ ที่แปลก ๆ เบ้า ๆ ต่าง ๆ ประพฤติแต่การเล่นอย่าง
นี้เสมอมาตั้งแต่หนุ่มจนอายุล่วงเข้าห้าสิบเศษ ไม่
ได้ประพฤติการทำความหาหนอย่างไรจน เงินทองที่มีใช้สอยก็
ขัดสนลง แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่วางใจที่จะหาเงินมาทาง
อื่นมาใช้สอย ยังเข้าเสพสุราชั้นเบียร์ชั้นโรง ภรรยาและ
คนอื่น ๆ ช่วยตักเตือนให้เลิกการที่ประพฤติอยู่เช่นนี้เสีย
ให้คิดทำความหาหนอย่างอื่นตามที่มีได้เข้าฟัง ยังจึง
ประพฤติคิดแต่จะมั่งมีในทางนี้อยู่เรื่อย เวลาจะ
นอนก็อธิษฐานขอให้เทวดาหรือเจ้าพิธอะไรต่าง ๆ มา
เข้าฝันบอกหอยหม้อหรือทรัพย์ให้ ตามความประสงค์ที่ได้
ประพฤติอยู่นั้น คืนวันหนึ่งคาดฝันว่าได้ไปรับบิณฑ
ชะไรไปต่าง ๆ จนคิดจึงได้หลับ ความที่คิดไว้นั้น
ก็ทำให้ฝันไป ครั้นรุ่งเช้าตื่นนอนคาดฝันมีความฝัน
อย่างยิ่งเสมออย่างที่ได้อธิษฐานแล้ว เมื่อแต่ฝันไปไม่
หยุด ยายมาภรรยาเห็นกิจวิธาคิดฝันจึงกล่าวทุกวัน จึง
ถามว่า “ วันนี้เป็นยังไร, ตั้งแต่ตื่นนอนขึ้นมายุ่งทำของ
คาดฝันบอกสหายใจกว่าทุกวัน ” คาดฝันแล้วตอบว่า
“ เราเรา เป็นรอยตะเจ้าครวณ ” ยายมา “ รอยตะ
ไรเล่าชาดา ” คาด “ ก็เมื่อคืนนี้ข้าฝันไปว่า ข้า
ขึ้นไปเที่ยวตามวัดเก่า ๆ ได้พบพระผู้วิเศษองค์หนึ่ง
ท่านโยหอยและบอกสัญญาให้ข้าข้าก็จะได้ ได้เงินรอยตะ
สะ สะ สะ มันรอยเราเป็นแน่ละยายเอ๋ย ครวณ ”
ยายมา “ ฮือ โอเรื่องรอยของแกหะข้าออกกระอาเสีย
แล้ว คุณมันรอยว่าไปทุกที่จนเข้าถาวรก็จะไม่มีการหอย
แล้ว ” คาด “ อกรรมดกแล้วข้าก็จะให้เงินให้พรก็ได้

ดิฉันแหละ นี่มาพูดอะไรให้เป็นถาง แต่ที่นั่นแน่จะ
เจ้าต้องเป็นคุณยายละ ” ยายมา “ ไม่ทันเห็นหน้า
ตัดกระบอก ไม่ทันเห็นกระบอกง่าไม้ เจ้า
เจ้าไชโย ! สะ สะ สะ ” คาด “ สะ สะ ลูก
คิดบ้างเขามากล่าวด้วย เขาว่าเหลือดีกว่าขาดไม่ใช่
หรือ ? ตัดกระบอกไปแล้วไม่มีน้ำทั้งกระบอกเสีย
ไปแล้วกัน ถ้าไม่มีกระบอกไปพบน้ำเข้าที่นั่นก็ไม่มีน้ำ
จะทำนงใจเล่า เจ้าอย่าพูดนงใจอีกข้าไม่ชอบฟัง ”
ยายมา “ รอยจริงนะมันหือละ โคะจะไม่หยาก
รวม ” คาด “ บอกเท่าไรก็ไม่เชื่อ ที่นี้
มันแน่นอนละ ตัดกระบอก พ้นผิวเออะเข้า เชื้อหรือ
ไม่ใช่ละ ” ยายมา “ เชื้อ เชื้อ เชื้อ เชื้อ ”
คาด “ ข้าคิดจะไปเที่ยวตามฝันแกจะเห็นยังใจ ”
ยายมา “ กรองดูให้ดีกว่าก่อนนะ เขาจะไปนงใจ ”
คาด “ ข้าจะเข้าเรือเภาลำหนึ่งแล้วจ้างลูกจ้างไปด้วย
อีกคนหนึ่ง ” ยายมา “ ได้ใจของเรามาแล้วก็ขัดสน
ถ้าช่วยไม่ถ่มคิดก็ต้องเสียเปล่า ต่อไปจะได้อะไรกัน ”
คาด “ บ๊ะพูดว่าไรเขาพูดงการเดียวนี้ไปเอาข้างมา
มาพูด ” ยายมา “ เขาเออะ ๆ ตามใจ ”
คาดก็ไปเข้าเรือพม่าประทุนเขามากล่าวหนึ่ง แล้ว
จ้างนายช่างเป็นหลานไปด้วยคนหนึ่ง แล้วก็จัด
เสบียงอาหารพอสมควรลงบรรจุเรือแล้วลงเรือด้วยคนแจวขึ้น
ไปทางกรุงเก่า เที่ยวแวะตามวัดไม่เลือกว่าวัดร้าง
วัดดีเป็นวัดแล้วคาดคิดของแะขึ้นค้นหา ผู้วิเศษแลปริศนา
ทุกวัด เวลากลางวัน ๆ หนึ่งแดดร้อนจัดจึง
จอดเรือพัก ที่น้ำท่าแห่งหนึ่งมี ต้นไม้ ใหญ่เป็น ที่ร่มเย็น
คาดจึงเดินไม่ได้ในการที่จะขึ้นไปบนดิ่งเที่ยวหาวัด จึง

วชิรญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

ขึ้นจากเรือเดินขึ้นไป ตามทางน้อยหนึ่ง เห็นมีทางตรง ออก
ไปกลางทุ่งมีต้นไม้ใหญ่หมู่หนึ่งไม่สู้จะใกล้ไกลนัก พอ
สังเกตได้ว่าเป็นวัด คาคีก็เดินต่อไปจนถึง เห็น
เป็นวัดร้างมีศาลามุงด้วยแฝกอยู่หลังหนึ่ง ตุทำทาง
เป็นสี่คนอยู่ จึงเข้าไปที่ศาลานี้เห็นพระสงฆ์รูปหนึ่ง
นั่งอยู่ในศาลา รูปร่างล่ำสันโตใหญ่ท่าทางแข็งแรง
คาคีคลานเข้าไปนั่งยอง ๆ ปรุผ้าลงกราบสามครั้ง
แล้วนั่งพับเพียบนั่งอยู่ไม่ทันจะพูดอะไร ฝ่ายพระนั้น
เห็นคนแปลกหน้าเข้ามาหาจึงคิดว่า “มันจะมาดีร้าย
ประการใดก็ ไม่รู้” ดองขุมันลุกขึ้นเมื่อมันจะกล้ว
ถ้ามันจะคิดทำร้าย.เราก็คงออกกรำไปเข้าใจว่าเวาตุ”คิด
แล้วจึงถามไปว่า “เฮ้ย ไอ้มันมาแต่ไหน
ชื่ออะไรจะอะไรมาแต่ไหนหาใครหา ?” คาคีตกใจดัง
เหยียวหน้าเหยียวหลังขยับจะวิ่ง แต่อดล่าห์แข่งใจ
ปากสั่นตอบไปว่า “รับ รับ รับ ปาตาน ผมชื่อดีขอรับ
ยากจนนักขอรับ รับจ้างเขาแจวเรือมาขอรับ กลับมา
จึงแวะมาหาขรว์พ่อ ๆ ได้โปรดเถิดขอรับ” พระนั้น
เห็นคาคีกลัวจึงถลึงซ้ำหูใหญ่ว่า “ชะชะ ไอ้
กรรมแล้วกรรมแล้ว จะมาให้กูไปรด กูไปรดได้
ก็แต่กระของ เขาไหมละ ? จะให้รู้ไว้ว่าท่าน
ขรว์จลสมการวัดคอนท่านไปรดคนด้วยกระของงั้งแหละ”
คาคีตัวสั่นลงหมอบก้มหน้าคิดแต่ในใจว่า “ท่าน
ลสมการองสนี้ ท่านช่างดุจริง ๆ เห็นจะไม่เป็นการเสียแล้ว
ต้องกลัว แต่จะออกปากพูดแต่ก็พูดไม่ออกจะทำอย่างไรดี
โอ้อ ! วังหนีเถอะหนะ เมาละ” คิดแล้วก็
ค่อย ๆ ขยับตัวถอยหลังทีละนิด ๆ ขรว์ดำเห็นคาคีกลัว
ออกถาณตั้งนั้นแล้วจึงว่า “แน่เจ้าที่นั่งขึ้นเถอะจะ

ไปไหนละ ทำท่าเหมือนจะหนี” คาคีนั่งขึ้น
ขรว์ดำ “เอ็งอย่าตกใจไปเลยมาดี ๆ ข้าไม่ทำไม
หรอก,, คาคีค่อยคลายใจขึ้นออกยิ้มให้นิด ๆ ยกมือ
ไหว้ ขรว์ดำ “เอ็งก็จนเต็มทีหากินด้วยงิงศาล
ในวัดนี้เอง กูจะเอาอะไรไปโปรดมึง ก็มึงทำมา
หากินอะไรบ้างเล่า ?” คาคี “ก็ก็กระผมอยู่บ้าน
ก็ไม่ได้ทำมาหากินอะไร เป็นแต่เล่นแร่แปรธาตุแต่
แทงหวยบ้างก็ไม่ใคร่ถูก จินเต็มทีขอรับ หาได้
ก็ไม่ใคร่พอกิน ไทจะเข้าละ ไทจะเหล้าละ
เต็มทีขอรับ” ขรว์ดำ “ไอ้การนั่งงิงนะมันไม่ได้การ
ดอกอะ เล่นทางอื่นเถอะ” คาคีได้ยินขรว์ดำพูด
ดังนี้ยิ่งคลายใจมากขึ้นรู้ว่าขรว์ดำไม่ทำอันตรายแก่ตัวแน่
จึงตอบไปว่า “รับ รับ ปาตานผมอยากไห้ขรว์
พ่อไปรดหวยม้อขอรับ” ขรว์ดำ “หวยม้อ
ละก็หม้อตาอหะจิวะโน่นแน่, ถมไป” คาคี
เข้าใจว่าหวยอยู่ในหม้อตาลจริงจึงไปอยู่ที่หม้อตาล เห็น
แต่น้ำตาลเต็มไปทั้งนั้น จึงว่า “น้ำตาลทั้งนั้น
แหละขอรับ” ขรว์ดำ “เอ็งไม่ชอบหรือ ?
ไม่ชอบก็เอาในโอ่งได้คุณแน่ ไปตุเอชี่” คาคี
ก็ไม่เปิดโอ่งดูจึงร้องมาว่า “น้ำ น้ำ น้ำ ตาล
เมาละขอรับ” ขรว์ดำ “นั่นแหละดินก็ยกออก
มาเถอะ” คาคีก็ยกออกมา ขรว์ดำจึงว่า
“นี่แหละนะเอ็งจำไว้เขาเรียกว่าน้ำเลี้ยงหัวใจ กิน
เข้าไปแล้วแหละฉลาดเฉลียวไม่ต้องมีความทุกข์ร้อน จะ
คิดอะไรได้หมด” คาคี “นัง นัง งี้ก็เก่งนะขี
ขรว์พ่อ” ขรว์ดำ “ไม่เก่งนั่งงิงได้จะนึกเอาอะ
ไรไปหมก” คาคี “เออ.เจ้าประคูนั่งงิงนี้จะกรอดตัวอะ”

วิชาญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

ขรวัด้า “ก็แข็งกินเป็นหรือไม่เป็นล่ะ ?” ตาดี
“แต่ถ้ามันเป็นน้ำตาลไม่เป็นนั่งใจได้” ขรวัด้า “กระ
ลานั้นเน่ของดูซี” ตาดีดักน้ำตาลดื่มเข้าไปกระดาหนึ่ง
แล้วว่า “เก่งจริง ขรวัด้า” ขรวัด้า “เล่นด้วยกัน
ซิวะ” ต่างคนก็ต่างดื่มด้วยกันจนเมาทั้งสองคน
ตาดีจึงถามว่า “ก็อี๊กก็ กิด กิด สนามิ
ไหมขรวัด้า?” ขรวัด้า “มีซิวะ” ตาดี “ก็เขาว่า
นั่งใจล่ะ?” ขรวัด้า “จำไม่ได้จึงคิดให้ใหม่ว่า ‘เขาว่า
‘ศพที่ไหนเขาที่นั่น ไคได้แบ่งกันอย่าเอาคนเดียว’
เท่านั้นแหละ” กุติมาเลยแยกแล้วไม่ออกเลย”
ตาดี “ซิ ชี ชี * เท่ว ๆ นี่เองแหละ ก็คิด
ไม่ออก เอ๊ะ ! อ้ายแบ่งกันนะ เป็นคำของขรวัด้า
ละกะมังนะ” ขรวัด้า “น้อยแะข้าจะมาหลอกดวงเจ้า
ทำไมนะ เขาว่านั่งใจก็บอกนั่งใจ ก็เจ้าคิด
ออกว่านั่งใจล่ะ?” ตาดี “บอกจะได้วิ่งไปเอา
เลย” ขรวัด้า “ข้าจะต้องวิ่งไปทำไมเจ้าได้ก็ต้อง
แบ่งให้ข้า” ตาดี “มีะ ก็ไคหาได้ก็หาเอาซิ ไค
เขาจะแบ่งให้” ขรวัด้า “ไม่แบ่งได้หรือวะ?”
ตาดี “ได้ซิ” ขรวัด้า “นั่งนี้เขามั่งไว้ทำ
ไมละ เอาเลยให้แทบตายเออะนะ” ลูกขึ้น
จะไปหยิบไม้กระบองล้มโครมลง ตาดี “โอ๊ย !
ตาย ๆ จริงขรวัด้า แบ่งแล้ว แบ่งแล้วขอโทษ
ทีเออะ” ลูกขึ้นจะวิ่งหนีล้มลง เวลาตกใจ
ทั้งมาด้วยล่อจะหนีแต่ออกประตูไม่ถูกเข้าไปจนอยู่มุมคา
ลา ขรวัด้าฉวยกระบองได้ไล่ตามมา ตาดีจวนตัว
ร้องแต่ “กลัวแล้ว กลัวแล้ว” ไม่รู้
ที่จะหาประการใด ตรงเข้าแย่งกระบองได้ ขรวัด้า

ดำล้มลงร้อง “พิโทะ ! ๆ พ่อดีจ้า พ่อจะฆ่าฉัน
เสียจิง ๆ หรือ ? รอไว้ที่ก่อนเอะนะ ของใจดู
ก็โกรธด้วย” ตาดีวางกระบอง แล้วว่า “ผม ๆ
ก็ล่องใจขรวัด้าเหมือนกันว่าจะเก่งจริงหรือไม่เก่ง” ขรวัด้า
คำ “เดี๋ยวนี้ดีแต่มั่นแก่เลยแล้วนะซิ ยังแต่ก่อน
หนุ่ม ๆ ก็อย่าล่องยังเอ็งละก็ให้หัวคน ถึงเดี๋ยวนี้ก็เอะวะ
ยังเอ็งมันไม่ล่องนามืออดอก” ตาดีก็เข้าใจว่าขรวัด้า
ด่าเก่งจริง แกล้งล่องใจยังกลัวอยู่ (ที่กลัว
นั้น คือกลัวเวทมนตร์ต่าง ๆ ของขรวัด้า เพราะ
ที่ออกประตูไม่ได้ก็เข้าใจว่าถูกมนตร์) ขรวัด้า
“การที่จะไปหานี้มนียากอยู่นะ ปะไอ้ภูตที่มันเฝ้า
มันออกมาเล่นเอาละก็ยับยั้งทีเดียว” ตาดีกำลังเมาแล
เชื่อเวทมนตร์ในทางนี้ของแกลด้วยจึงว่า “กลัว ๆ
แกลอะไรกับมันนะ ไม่ได้จะกลัวไปเล่นกับมันรี ?
มาไปด้วยกันเออะ” ขรวัด้ากำลังเมาแลโหลหยาก
จะได้เงินจึงว่า “ไปซิ” ลอยไม้เท้าได้ออกเดิน
หน้า ตาดีก็เดินตามโซเซไปด้วยกันทั้งสองคน จะ
เข้าไปในโบสถ์ พอถึงประตูได้ยินเสียงคนพูด จึง
หยุดแอบฟังอยู่ ได้ยินแต่ว่า “เงินรายนั้นฝังอยู่
ที่นั่นหัวลิบซัง รายน้อยที่นั่นพันซัง รายน้อย
ที่โน่นร้อยซังยังเคะอีกหลายราย จะต้องเอามารวม
กันเสีย” แลมันอะไรต่าง ๆ อีก แต่คงอยู่ใน
เรื่องเงินทั้งนั้น ตาดีได้ยินดังนั้นก็เข้าใจแล้วว่า “ที่
บ่อนอยู่นี้คือภูตเฝ้าทรัพย์ทีเดียว ไม่ใช่ใครเลย” ออก
ดีใจยิ้มแต่ ค่อย ๆ กระซิบบอกขรวัด้าว่า
“มัน ๆ รวยแ่นละคราวนี้ ก็ขรวัด้า พ่อได้ยิน
ไหมเล่า มันแหละภูตที่มันเฝ้าทรัพย์ละ” ขรวัด้า

วิชาญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

“ ได้ยินแล้ว พ่อคือยาดีมีฉันนะ อย่าทั้งฉันนะ พับ
ฝ่าเถอะเราเพื่อนทุกข์เพื่อนยากด้วยกันสองคนเท่านั้น เพื่อน
ตายกันเที่ยวหนา ” ตาดี “ ซู้ ซู้ ซู้ ซู้ ”
ยกมือขึ้นโบกแล้วว่า “ พุดอกพล่ามไปได้ มัน
จะได้ยินเข้า อย่า... ฝึกไป ” ตาดีค่อย
ย่อแอมประตุมองดู เห็นคน ๆ หนึ่งรูปร่างโตใหญ่
ผอมยาวรุงรังเหมือนคนบ้า รูปร่างก็กลมก้นก็รูปูต
อ้ายโลมเผ้าทรัพย์ตามที่เขาเล่ากันมา กำลังนั่งนับ
เงินอยู่ แต่เงินนั้นเป็นดินทั้งนั้น ตาดีคิดแต่
ในใจว่า “ เห็นจะเป็นด้วยอุทริฎเราจึงเห็นเป็น
ดินไป แต่ถึงมันคงจะยังเป็นดินอยู่เราได้ไปก็ไม่ใช่
เป็นไรรวยเหมือนกัน ไปแปรธาตุเป็นเงินได้ ตำรา
ของเรา มี อ้ายนี้แหละอ้ายโลมเผ้าทรัพย์ แน่
ละนะ ต้องจับตัวมันเสียให้ได้ถึงจะได้เงิน ” คิด
แล้วก็ถอยออกมากระซิบบอกขรว่าดำ “ ไปดูด้วยกันซิ
จำไว้แหละไอ้โลมละ ” ขรว่าดำ “ รังเถอะหยัง
ไม่ต้องดูละรู้แล้ว ” ตาดี “ นี่งั้นก็ สลายวิญญาณ
ของขรว่าพ่อมีไหม ” ขรว่าดำ “ มีพะว ” ตาดี
“ มีก็ไปเอามาซิ เร็ว ๆ เข้า ก็เข้าสารด้วยนะ ”
ขรว่าดำ “ จะ ” ดีใจจึงล้มลุกมาตามทาง เอา
สลายวิญญาณกับเข้าสารมาให้ตาดี ๆ ก็ลงนั่งขัดสมาธิลง
ชั้นพระนมมือเศกเบ้าด้วยกับเข้าสาร ครั้นเศกเสร็จ
แล้วตาดีจึงว่า “ ขรว่าพ่อคือปลายด้วยไว้ทีนี้ อย่าไปไหน
นะ คอยดูเมื่อมันจะไปทางไหนจะได้รู้ ” ขรว่าดำ “ ก็พ่อ
จะไปข้างไหนละจะ ทั้งฉันไว้คนเดียวมันงังใจ ” ตาดี
“ จะไปลงสลายวิญญาณ อยู่เฝ้าละไม่เม่นไรดอก ” ขรว่าดำ
ไม่สลายใจ แต่ความหยากได้เงินสุดล้นแห่งใจอยู่

ใจเต็นซึก ๆ เหลียวหน้าเหลียวหลังว่าไป ตาดีก็
ถือกลุ่มต้าย สลายวิญญาณเดินวง ซัดเซ่ ลวไปจวนรอบโบสถ์
พอมาระจบรอบ ก็ผูกสลาย วิญญาณ ตัดกันแล้วลง
นั่งเศกอีกพักหนึ่ง เศกจบแล้วจึงพูดกับขรว่าดำว่า
“ ขรว่าพ่อเอาไม้ท้าวมาเฝ้าละ ” ขรว่าดำ “ อะ
ฉันจะได้กะไรกันตัวฉันมันงังละ ” ตาดี “ นี่ขรว่าพ่อ
กลัวมันหรือ ” ขรว่าดำ “ กลัวมันทำไมนะ เอา
มันงังใจก็เอากันซิ เราสองคนด้วยกันแล้วจะกลัวมัน
ทำไม ” ตาดี “ ก็ไม่กลัวก็เอาไม้
มาเฝ้าละ ” ขรว่าดำ “ ให้ฉันถือเถอะนะ เป็นคน
ไม่รู้อาการวิชา จะได้ช่วยดี ” ตาดี “ นี่งั้น
ก็ตามใจ มาเข้าไปด้วยกัน ” ขรว่าดำ “ พ่อดี
เข้าไปก่อนนะ เป็นคนรู้เวทมนตร์ ฉันไม่
รู้ละ ” ตาดีก็ถือกลุ่มต้ายสลายวิญญาณออกหน้าเดิน
ตรงไปพอก้าวเข้าประตูโบสถ์ก็ซัดเข้าสารไป ภูตที่
นั่งนับเงินอยู่ในนั้น เห็นเข้าสารวิ่งกรวมาก็กะยหน้า
ขึ้นดู เห็นคน ๆ หนึ่งกับพระเข้ามา จึงลุกขึ้น
ยืนรับว่า “ จะเข้ามาทำไมออกไปเสียเงินทอง
ของข้ามากอยู่ ” แล้วก็ลงนั่งนับเงินอยู่ดังเก่า ตาดี
ไม่ตอบประการใด เอาเข้าสารซัดไปอีก แต่
ขรว่าดำนั้นถอดเอาตาดีไว้แน่น ค่อย ๆ กระดืบ
เลียงลิ้น ๆ ว่า “ ไม่ได้การละเรา กลับเถอะ
จะพอกันมาตายเฉียบเปล่า ๆ ” ตาดีก็ไม่ตอบซัด
เข้าสารกระหน่ำไปไม่หยุด แล้วร้องไปว่า “ มึง
เอาทรัพย์ไว้ที่ไหนบ้างบอกมาดี ๆ มึงและนะชื่อ
ไอ้โลมเผ้าทรัพย์วังหรือไม่วะ ? ถ้าไม่บอกละกู
จะมัดเอาตัวไปเดี๋ยวนี้ ” ภูตได้ยินเขวเรือกฤตซึก

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

ตัวและเขาจะมาเอาเงินแก้ตัว ก็โกรธลุกขึ้นยืนตอบ
ว่า “ ไอ้แม่ของทองเรียกกูไ้ได้หรือ ? กูแหละชื่อโสม
โคยถูกเล่าแหม้ง ๆ ถึงได้รู้จักชื่อกู มึงจะทำนัง
เงินทอะไร... งั้นละ ” แล้วเหวี่ยงไป
ตุเงินกลบลงนั่งกวาดรวมกองไว้ ขรว่าคำไ้ยืนอ้าย
โสมว่าตังนี้ก็ชวนตาดิให้กลับ ตาดิก็นั่งเลีย
เขาเข้าสารพัดไปก็ อ้ายโสมโกรธลุกขึ้นยืน
ชี้หน้าตาดิร้องตวาดว่า “ ไอ้นี้กวนว่ไรแกเฮาเลีย
ให้ตายเถอะ ” ตรงเข้ามาจะชกตาดิตาดิเอาดา้วยลาย
สีญจน์คล้องคอ ขรว่าตาดิใจล้มลงแล้วร้องว่า
“ ฉันทเป่ล่านะพ่อ อ้ายดิแหม่มันท่า ห้ำมมนัแล้ว
ก็ไม่ฟัง ขอโทษทีเถอะพ่อ ฉันทเป่ลา ๆ ” ทั้งไม่ท้าว
ลุกขึ้นวิ่งหนีไป ร้องแต่ “ ช่วยด้วย ” บ้าง
“ ฉันทเป่ลาพ่อ ” บ้าง ไม่หยุดจนถึงศาลาที่อยู่
เข้าในห้องบิดประตุดูเขาไม่ชัดแน่นลงนอน แต่ตาดิ
นั้นไม่หนีปล้ำกันอยู่กับอ้ายโสม เอาดา้วยลายสีญจน์
ฟันตัวอ้ายโสมออกนุญ อ้ายโสมแรงกว่าจับตัวตาดิ
ได้เอาผ้าขาวมามัดมือตาดิออกมานอก โยสัดผูกไว้กับต้น
ไม้ แล้วหักกิ่งไม้มาเขียน ตาดิหมดสติความจิต
ก็ร้องแต่ “ ช่วยด้วย, กลัวแล้ว ” ออกอึ้งไปไม่หยุด
ไผขณะนั้นมีพวกชาวบ้านซึ่งอยู่ใกล้กับวัดนั้น เงิน
มากกลางทุ่งประมาณลี้ ๔ คน ๕ คนได้ยินเสียงคน
ร้องอยู่ในวัดก็พากันเข้ามาดู เห็นอ้ายโสมกำลัง
เขียนคนอยู่ จึงช่วยกันจับตัวอ้ายโสมไว้ แล้ว
ถามผู้ที่ต้องมัดว่า “ นี่ดาชื่อไรมาจกไหนทำนังไ้ละ ?
ถึงให้อ้ายโสมมันมัดเขียนได้แทบตาย ” แล้วก็แก้
มัดตาดิออกให้ ตาดิเล่าไ้ฟังตามที่ไ้ทำแก่อ้าย

โลม แลบอกชื่อเสียงเสร็จ ชาวบ้านจึงว่า “นิมนต์
อ้ายโลมบ้านต่างหาก จะมาทำกับฉันอย่างอ้ายโลม
ภูตเผ่าทวีปจะได้หรือ มีนรู้ว่าคุณไปหาหมอ
จะมารักษาฉัน ๆ จึงหักกระดูกเหนืมา แต่เที่ยวตาม
กันอยู่ ๒ วันแล้ว” ตาดี “ฉันไม่รู้เสียพ่อว่าบ้ำ
รู้ละก็ที่ไหนฉันจะต้องเป็นนางนี้ บุญคุณของพ่อแท้
ได้มาช่วย ” ชาวบ้านอีกคนหนึ่งจึงว่า “จะ
พูดกับแกมากไปทำไมช่วยการ มันก็บ้ำอีกคนหนึ่ง
แหละนะ ถ้าคนดีที่ไหนอ้ายโลมบ้ำของเราฉันจะจับ
เขียนได้ แกบอกว่แกชื่อตาดีไนไม่จริงดอก
ตาบ้ำแท้ ๆ เทียว ” “นั่งนี้ก็กลับเถอะ ” ชาว
บ้านก็พาอ้ายโลมกลับไปบ้าน ตาดีได้ความเจ็บปวด
แปล้นมาก ตัวเปนแนวลายไปหมดทั้งตัว นึก
โกรธขร้วดำเต็มทีบ่นว่า “พิไให้! อ้ายขร้วดำ นึกว่าจะ
เก่งหรือว่ ทำอะไรเลยออกแยบ ไม่รู้ก็ต้องกลัวมัน
แท้ ๆ อ้ายเรวก็เก่งกว่า ไปเขียนหมันออกตัวเสีย
บ้างเถอะนะ ” กลับเข้าไปในโบสถ์ช่วยได้ไม้
ท้าวของขร้วดำอนั้นรีบกลับมาถึงศาลาเห็นประตูปิดเรียก
เท่าไรก็ไม่ชาน ขัดใจเอาไม้ท้าวกระทุ้งประตูเข้าขร้ว
ดำก็ไม้เปิดแล้วก็ออกเดินจะกลับไปลงเรือ ในเวลาเมื่อ
ตาดีมาเรียกขร้วดำนั้น ขร้วดำก็ได้ยินแต่ไม้กล่าเบด
มัน ก็กลัวกลัวจำเสียงไม่ได้ ว่จะเปนอ้ายโลม
ผีหรือตาดีจึงนอนนิ่งเสีย
ฝ่ายนายสาซึ่งเฝ้าเรือนั้น คอยตาดีตั้งแต่
เที่ยงจนเกือบจะค่ำ ไม่เห็นกลับมาไม่ทราบว่ไปแห่ง
ใด จะขึ้นไปตามก็ไม่มีใครเฝ้าเรือออกว่าคานใจ
เต็มที จึงขึ้นไปบนดลิ่งมองดูต้นทาง พอ

วิชาญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

ตาดีมาถึงจึงถามว่า “ ลุงไปถึงไหนคะ ? ฉันเคยบอก
แม่ ” ตาดี “ แล้วถึงค่อยรู้เถอะหลาน ลุงแม่
ยิ่งกว่าเฮ้งอีก ” ก็พากันลงเรือ นายสาเห็น
ตัวตาดีเป็นรอยเขาเข้มนัยไปหมดทั้งตัวจึงถามว่า “ นั้น
ตัวลุงทำไมเป็นนังงั้นชา ? ” ตาดี “ รอไปอีกหน่อย
เถอะคงให้รู้ตอก ช่วยกันรีบแจวเรือกลับบ้านดีกว่า ”
แล้วทั้งสองก็แจวเรือกลับลงมากรุงเทพฯ ครั้นถึง
ก็ขึ้นจากเรือห่มผ้าร่มร่มเดินโซเซขึ้นบนเรือน ยาย
มารรยาเห็นตาดีกลับมาก็ดีใจจึงมารบับ ร้องถามว่า
“ เป็นนังใจบ้างเล่าชาตา ตูทำกรรมอะไรหน้าตา
ไม่สบายเจ็บไข้ไปหรือ ? ” ตาดีถอนใจใหญ่หนึ่ง
อยู่สักครู่หนึ่งแล้วว่า “ รอประเดี๋ยวเถอะ ให้ยาย
ถามน้ามาก่อน ” แล้วก็นั่งทอดเข้านั่งอยู่ ยาย
มาเห็นตาดีนั่งง่วงงุนก็เข้าใจว่า การที่คิดไปนั้นคงไม่
สำเร็จเป็นแน่ จึงว่า “ เมื่อไรให้หลานข้ามฝั่งจะ
ขนเงินขึ้นมานะ ข้าจะได้ไปคุยยาย สะ สะ
สะ ” ฟอนายสามาถึง ตาดีก็เล่าความให้ฟังตาม
ที่เป็นมาจนตลอด เปิดผ้าห่มออกให้ดูตัว แล้ว
ว่าแก่นายสา “ หลานเขยงจำไว้ ขึ้นชื่อว่า
ปรีดา เประธาตุ ของเปือมา แลนักเลงเล่นการ
พนันต่าง ๆ แลเวทมนตร์ ที่เศก ๆ เป้า ๆ ดังที่ว่า
มานี้แล้ว ใครขึ้นประพุดก็คงจะเป็นดังนี้ โคลง
สุภาถิตเก่าท่านแต่งไว้ก็มี แต่เวลานี้ก็ไม่ออกเลย
แล้ว คิดเอาใหม่เถอะถึงไม่เพอะเจาะอะไรเอาแต่
ได้ความเป็นแล้วกัน ในความก็คงรวมกันดังนี้

๑	โศกเรียนเพ็ญพาร คัน	ปรีดา
	มนตร์เสน่ห์เล่ห์คณา	ชอบใช้
	การพนันอีกสุรา	เประธาตุ
	เป็นสิ่งอาจนำให้	ทรัพย์สินเงินตรเสีย
	เจ้าอาจจำไว้ดูสูงเป็นตัวอย่างเถิด	ไอ้ค่าจวงนะ เอา
	เป็นเลิกกันเถอะนะ ”	นายสา “ ค่ะ ”
	ตั้งแต่นั้นมาตาดีก็ได้ประพุดการเช่นนั้นอีกต่อไป	

นิทานฮินดูเรื่องเบ็ดเตล็ด

หลวง ไพศาล ศิลปสาตร เรียบเรียง แทน พระ

ยาราชวรานุคณผู้ช่วยบรรณารักษ์

เรื่องนี้เขาใช้เป็นเรื่องเล่นละครที่คลอกัดดา
มีความตามเรื่องว่า ชาวชาติฮินดูผู้หนึ่งชื่อ “ บรา
ฮิซารา ” เป็นผู้ประพุดหากินในทางลักชะโมยย่อง
เขามาตั้งแต่เล็กจนคุ้มใหญ่ เวลานั้นหนึ่งบราฮิ
ซาราคิดจะใคร่ไปขึ้นหาช่องของผู้หนึ่งที่บ้าน ถ้าเห็น
เป็นทักก็จะได้แอบลักเอาสิ่งของของรูปพรรณนั้นมา จึง
แต่งตัวปลอมเป็นผู้ดี ทำทีเป็นผู้จะไปถามซื้อหรือว่า
จ้างทำสิ่งของ ครั้นเข้าไปในบ้านข้างทองแล้ว ยัง
ไม่ทันที่จะได้ช่องลักของสิ่งใดได้ ก็พอมันผู้ดีอีกคน
หนึ่งมาหาเจ้าของบ้าน เข้าไปถามซื้อสิ่งของอยู่
บราฮิซารามีช่องพอที่จะลอบลักได้บ้างแล้วก็ก๊ออยู่ ด้วย
ผู้ที่มาหาหน้าตาห่อวงไวโหว่พริบนัก บราฮิซาราเห็น
เป็นที่เข้าเมื่อใด ก็แกลไปพบตาชายผู้นั้นเข้าเลมอ
แต่เช่นนั้นอยู่จนสิ้นเวลา คนทั้งสองก็ลาเจ้าของบ้าน

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

กลับออกมา บราหฺมีชาที่มีความสงสัยอยู่ว่า “เหตุใดชนชั้นเชษฐภิกษาอาการของชายผู้นั้นจึงแตกต่างจากคนธรรมดา” คิดแล้วจึงทำประจบพูดจากันเข้า จนล่วงรู้ความจริงใจในนี้โดยของตนทั้งสอง ว่าเป็นผู้มีการประพฤติทากันในทางเดียวกัน ที่มาจนบ้านนี้ก็มีประสงค์อย่างเดียวกัน แลทราบว่าเขาผู้นั้นชื่อ “ชีวบุชา” แล้วต่างก็ปรองดองกันว่าจะคบค้ากันไว้เป็นสหาย จึงชวนกันลาขาดไว้ว่าจะเป็นมิตรร่วมคิดร่วมทางทากันต่อไป แลสัญญากันว่า “ถ้าใครมีการชะโมยสำคัญในที่ใดเมื่อใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องบอกกันให้รู้ด้วยจะได้ช่วยกัน แลรับสิ่งแบ่งปันซึ่งกันและกัน” พูดกันแล้วต่างคนก็ต่างลาจากกันไป พอเวลาค่ำวันนั้นเอง ข้างฝ่ายชีวบุชาก็เดินไปเที่ยวหาของหาอุบายที่จะคิดการลอบลักทรัพย์สิ่งของ ๆ ชาวบ้านชาวเมือง พอเดินไปพบบ้านเข้าบ้านหนึ่ง เห็นท่งที่เป็นบ้านช่องผู้มีเงิน ชิวบุชาก็ค่อยเดินเลียบเคียงเข้าไปดูตามช่องประตู ก็หาเห็นผู้คนไปมาพลุกพล่านไม่ เห็นแต่นางสาวซึ่งเป็นภริยาของเจ้าของบ้านนั้นนั่งอยู่คนเดียว มือของนางสาวนั้นแล้วไปด้วยแหวนทอง อันประดับประดาด้วยเพชรพลอยอย่างดีมีราคาต่าง ๆ ลมพัดอยู่ในนี้ทั้งชายชวาลมพัดน้อยด้วยไข่มุกแดงห้อยคออยู่สูงชัน ที่มวนผมนั้นก็เลียบแซมด้วยดอกไม้ซึ่งทำด้วยไหมแลแพร มีห่วงหูอันทำด้วยประการอย่างแดง มีผ้าทำด้วยขนแกะและเมียนหมกรอมอยู่บนบ่าของนางนั้น ชิวบุชาก็ยืนพิณใจดูก็รู้แน่ ๆ ว่า “คงเป็นภริยาของชายผู้มีมั่งคั่งทรัพย์ในบ้านนี้คงจะมีทรัพย์สมบัติมั่งคั่งบริบูรณ์ แต่ว่าเป็น

โฉมชายผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้นจึงหาอยู่บ้านไม่ในเวลากลางวัน ฉันใดดี ? มิฉะนั้นอยู่ดังนี้ก็คงยังหาอุบายที่จะลักลอบไม่ได้ เพราะว่านางนั้น คงจะนั่งคอยสามีอยู่จนกว่าจะกลับ ก็ถ้าสามีของนางนั้นกลับมา เวลาที่จะล่วงไปเสีย จะช้านานประการใดก็ยังไม่รู้แน่ อย่างเลย ? นางสาวนั้นก็นั่งอยู่แต่ผู้เดียว แม้ว่าเราเข้าพูดจาเกี้ยวพาลนางนั้นจน ลำบากได้แล้ว โทษเลยเราจะต้องวิตกด้วยการที่จะลอบลักสิ่งของต่อไป ถ้าเราจะเฝ้าคิดหาอุบายด้วยอย่างอื่นก็จะได้ก็คงไม่พอแก่ความปรารถนา” เมื่อตกลังใจแล้ว พอข้างฝ่ายนางสาวซึ่งนั่งคอยสามีอยู่ เห็นลมแก่เวลาตามทีสามีของตัวสัญญาไว้ว่า ถ้าพ้นเวลานั้นไป ให้ปิดประตูบ้านหลับนอนเสียก่อนนั้น นางก็ลุกเดินมาเพื่อจะลอบลักสิ่งประตูป้าน ชิวบุชาก็เห็นนางออกมาดังนั้นก็สมดังใจนึก จึงเข้าพูดจาเกี้ยวพาลกันจนถึงตัว ได้พักอยู่ในบ้านนั้นจนใกล้รุ่งสว่างยังไม่ทันได้ลอบเสียในการที่จะจากกันฉันใด พอได้ยินเสียงสามีของนางนั้นมาร้องเรียกให้เปิดประตู นางจึงให้ชีวบุชาเข้าซ่อนอยู่ใต้เตียงนอน แล้วนางก็เดินออกมาเปิดประตูบ้าน ต้อนรับสามีของตัวนั้นเข้าไป ฝ่ายชีวบุชาเข้าแอบซ่อนนอนครู่เดียว แต่ในใจนั้นก็นึก ๆ นึกวันอยู่ว่า “ถ้าสามีของเขามาพบปะเข้าเราจะอุบายอย่างไร จึงจะหนีเขาตัวรอดออกไปได้ แต่ยังมีก้อนใจอยู่อย่างหนึ่ง ด้วยเห็นว่านางยังมีความห่วงอาลัยอยู่ในตัว เป็นอันคาดคะเนได้ว่า ใจของนางคงจะไม่สามารถสลัดทางไมตรี คงจะหาอุบายแก้ไขไม่ให้สามีทำอันตรายแก่ตัวได้ ส่วนชาย

วิชาญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

ผู้สามีของนางนั้นครั้นเข้าไปในบ้านแล้ว ก็มีได้มี
ความตึงตังเหมือนสนทนกันด้วยอย่างใด ครั้นเวลา
สายสว่างแล้วก็ออกจากบ้านเที่ยวไปด้วยธุระทั้งละชิ้น ๆ
โดยปรกติ ส่วนชีวบุษชาครั้นสามีของนางกลับออก
ไปแล้ว ก็ออกจากที่เรือนซ้อนแล่นตมหายก้นกับ
แม่ขึ้นใจแล้ว ก็ออกจากบ้านนั้นรีบเดินไปให้พ้น
ละแวกบ้าน พอไปพบบราฮ์มีชาวาซึ่งเป็นเพื่อนนัก
ลบลกกันมาแต่นั้น ๆ เข้า จึงตรงเข้าจับมือแล้ว
พูดว่า “เจ้าเอ๊ย ! เจ้าผู้เป็นเพื่อนที่รัก เวลา
วันนี้ข้าเกือบจะไม่เห็นหน้าเจ้า เตะชะบุญหลบลิเลีย
ตัวรอดมาได้.” บราฮ์มีชาวาจึงว่า “เป็นเหตุอย่างไร
จงบอกให้เราทราบบ้าง.” ชิวบุษชาก็เล่าความให้
ฟังว่า “เมื่อเวลาคืนนี้เข้าไปพบบ้านเข้บ้านหนึ่งใน
แถวถนนสุเบบี ข้าเห็นว่าเข้บ้านผู้มีทรัพย์ ข้า
ก็ยืนตริตรองหาช่องที่จะลักทรัพย์ในบ้านนั้นยังหาได้ไม่
จึงคิดอุบายเข้าเกี่ยวพาลนางภริยาของเจ้าของบ้านนั้นได้
ดังใจนึก แลกำลังซำยังอยู่ในบ้านนั้น บังเอิน
ผู้ของนางนั้นกลับมา ฝ่ายข้าตกใจเข้าซ่อน
อยู่ใต้เตียง แลเตียงนอนนั้นมีระบายผ้าลินินน้ำเงิน
มัดอยู่ด้วย ผู้ของหญิงนั้นจึงมิได้เห็นตัวข้า ครั้น
เวลาสว่างแล้วชายนั้นก็ออกจากบ้านเดินมา ข้าจึง
ได้รับเกิดลอบมาพอบพบเจ้าเข้าทางนี้.” บราฮ์มีชาวา
ได้ฟังดังนั้นก็ยินดีจึงว่า “ดีแล้ว ถ้าเจ้าได้สิ่งของดี ๆ
จากนางนั้น จงมาแบ่งปันให้ข้าบ้าง.” พูดแล้ว
ต่างคนก็ลาจากกันไป ฝ่ายบราฮ์มีชาวาครั้นเดินพัน
กันมาแล้ว จึงมาคิดเคลือบใจว่า “เอ๊ะ ! บ้าน
ในแถวนี้จะเป็นบ้านของผู้ใดหนอ ที่ชีวบุษชา

เล่าให้ฟัง เราเล่าก็อยู่ในถนนนี้ ทำไม
จึงยังไม่ได้พบไม่ได้เห็นบ้านใครที่วางมีนนั้นเลย เอ๊ะ !
ก็ที่ว่าผู้ของหญิงนั้นไม่ได้อยู่ในเวลากลางคืน ก็ใคร
เล่าเขาจะไม่อยู่มีแต่เรอคนเดียว ฮี้ ! อยู่ละซี !
ที่เตียงนอนของเรามีระบายผ้าลินินน้ำเงินมัดอยู่ด้วย โอ !
แน่แล้ว ! ขอรออ้ายเพื่อนเรามันเผลอเรือนเดียวจริง
แหละ ! ทำอย่างไรละ ? ดายจริง ! ดายจริง ! เรา
คราวนี้มกลเดียวที่แก่เพื่อนได้ ถ้าจริงดังนั้นจะโทษใคร
ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะเมียของเราไม่ดี อย่าเลยจะพูด
ไปก็ขายหน้าเขาเปล่า ๆ เรานั่งไว้คอยจับแยบ
คายนั่นให้ได้ดีกว่า ตริยาคำน้นมันคงไปอีก
เราทำเป็นไม่รู้ว่ามีใคร แล้วจึงทุบตีมันเสียให้ตาย.”
ตริตรองอยู่ในใจแล้วก็เดินต่อไป การที่เคยไปบ้าน
ช่องอย่างไรก็ไปอย่างธรรมดาที่เคย ระวางมิให้
เมียของตัวตึงตังเหมือน แต่ใจนั้นรีบเร่งอยู่ว่า “เมื่อ
ไรหนอเวลาจะพลบค่ำ เราจะได้ทำตามความประ
สงค์ของเราที่มุ่งหมายไว้ให้สมแก่ความแค้นเคือง.” ครั้น
จนเวลาพลบค่ำบราฮ์มีชาวากินอาหารแล้วก็ออกจากบ้าน
เดินไปให้พ้นบ้านของตัว ขณะนั้นพอเวลาพลบค่ำ
ไปแล้ว ฝ่ายข้างชีวบุษชาก็ตั้งใจว่า “คำวน
ที่เราจะรีบไปบ้านที่ไปไว้คืนนี้รีบแต่หัวค่ำ เพื่อจะ
ได้มีเวลาพูดจาอยู่นาน ๆ และได้เกลี้ยกล่อมขะเข้
ของที่ดี ๆ ถ้ามีสิ่งใดนั้น พอที่จะหยิบฉวย
ค้นคว้าถึงใด ๆ ได้ ก็จะได้ทำให้สำเร็จต่อไป.” ครั้น
เป็นเวลาค่ำสมดังใจนึกแล้ว ชิวบุษชาก็ออกจาก
บ้านเดินไป พอเป็นเวลาเมื่อสามีของนางสาวนั้นไป
เสียจากบ้านแล้ว ชิวบุษชาเดินไปถึงหน้าบ้านก็แลเห็น

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

นางสาวนั้น ออกมายืนคยวับอยู่ที่ประตู จู่ก็หน้าต
ขึ้นดังตอกคทุลพบใหญ่เมื่อแรกยกนเดิมที่ นาง
นั้นก็มีความยินดีตรงเข้าจู่มือชีวบุชา พาเข้าประ
ตุบ้านแล้วบัดประตูลตดล็กเลีย คนทั้งสองก็พากัน
เข้าไปในเรือน นั่งสนทนายู่ด้วยกันสองต่อสอง
นางสาวนั้นจึงพูดกับชีวบุชาว่า “เมื่อคืนนี้เราเกือบ
เสียทีข้าพึ่งนักชั้นได้ ซึ่งท่านเข้าไปซ่อนอยู่ได้เฉย
นั้นน่าที่สามิเราจะพบเข้า เพราะด้วยสามิเราเคย
หียบเอาเสื้อกางเกงสั้น สำหรับสวมใส่เพื่อจะไป
เที่ยวในเวลาดึกซึ่งได้หียบซ่อนไว้ได้เฉยนอนนั้น หาก
ว่าสามิเรามาพบในเวลาเฉยแล้วมิได้กลับไปที่อีก จึงมิ
ได้พบท่านเข้า อย่างเดยวันนี้ ข้าพเจ้าเห็นมีที่ติดอยู่
แห่งหนึ่ง คือในถังใบหนึ่งมีอยู่นอกห้องนอน ด้วย
ถังนั้นมิได้มีเข้าของสิ่งใดไว้ เห็นว่าสามิข้าพเจ้า
จะไม่ไปพบปะแน่นอน แม้ว่าท่านเสียท่วงทีหนีไม่
พ้นอีกในวันนี้ จงเข้าไปซ่อนอยู่ในถังนั้นเถิด” ชุ
สาวกาดังพูดกันอยู่มิทันไร ฝ่ายข้างบวชชุกรวกรนั้น
เมื่อตัวแกล้งทำเดินไปพ้นบ้านแล้ว แต่ใจนี้ยังผูก
พันถึงการที่จะจับชุของเมียเสียให้จงได้ ใหรั้น
ครวญใจจะไปอีกไม่ได้ จึงเดินกลับมาบ้านโดยค
ลึงใจรีบร้อน ก็เอาไม้ท้าวตีเข้าที่ประตู ฝ่าย
คนทั้งสองนั้นยังนั่งพูดกันอยู่ ได้ยินเสียงเคาะประตู
ชีวบุชาก็ตกใจวิ่งตรงเข้าไปเปิดฝาดังโดดลงไปในซ่อนอยู่
ในนั้น ฝ่ายนางภริยาก็ดีนออกมาซักล็กประตูเิดะก
แแต่เห็นสามิยืนถือไม้ท้าวหนึ่งจ้องอยู่ นางภริยาก็นึก
รู้ว่าสามิมองจะรู้ระแคะระคายอย่างใดแล้วเป็นแน่ นาง
จึงแกล้งพูดกลมเกลื่อนว่า “วันนี้ท่านไปซังไหนจึง

กลับมาแต่หัวค่ำ แลดูท่านทำกิริยาอาการเหมือนท่าน
วิ่งไล่ติดตามใครมาที่นี้ บราห์มจาราได้ฟังมิได้โต้
ตอบประการใด มือถือไม้ตงขึ้นเรือนเข้าไปในหิ้ง
เอาไม้ฉันทขว้างหวดขววเข้าไปได้เจียนนอน ครั้น
ไม้ไม่กระทบกระทั่งผู้ใดอะไรก็มิได้ใจเลิกลี้ระบายขึ้นดู
ด้วยตัวเข้าใจว่าชายชู้คงหนีเข้าไปแอบติดอยู่ข้างฝาผนัง
แน่นแล้ว หมอลงจะดีเสียให้แทบตายครั้นมองไป
มองมากก็หาเห็นผู้ใดไม่ จึงทวนใจกลับคิดว่า
“เฮอ ! หรือฉันนี้หัวค้ำนี้ยังไม่ทันมากะมัง ? แล้ว
กัน ! ก็เรามาทำอะอะไรกันนี้ ที่ไหนจะจับมัน
ได้เล่า ถ้าเมื่อชู้ของมันมาอีก อเมียของเรา
มันจะมีบอกกล่าวกันให้ระวังตัวเสียหรือ ? ทำอย่าง
ไรดีหนอ ! ” ให้ฮึดฮัดขัดขวางในใจไม่อยู่พูดว่ากระไร
รับเงินถลกมือออกไปนอกบ้าน ฝ่ายนางเมียก็เดินตาม
ออกไปยืนดูอยู่ พอแลเห็นสามีของตนไปไกลลับแล้ว
ก็กลับเข้ามาบัดประตุ เบ็ดฝาดจับบอกให้ชู้ขึ้นมา
อยู่ด้วยกันอีกจนเกือบรุ่ง แล้วชีวาบุษาก็ลากลับไป
ส่วนข้างบราห์มจาราครั้นเมื่อมาจากบ้านแล้ว จึงคิด
ว่า “ คำนวณได้เราจะกลับไปอีกก็ที่ไหนจะพบตัว อเมีย
มันคงจะบอกให้ชู้คอยหลบแล้ว เราอย่าไปเสียดีกว่า
ปล่อยไว้ให้มันประมาท คืนพรุ่งนี้เราจึงค่อยแอบไป
ในเวลาดี ๆ ลักหนีไปเห็นจะได้พบ คิดแล้วก็เลย
เที่ยวเลียบจนรุ่งสว่างจึงได้กลับเข้ามาบ้าน นางภริยา
ก็ทวงอาหารมาให้กินอยู่หลับนอนเป็นปกติ บราห์
มาราก็มิได้ว่าประการใดแก่ภริยา จนเวลาบ่ายเย็น
บราห์มาราก็ออกจากบ้านเดินเที่ยวไปตามเคย ส่วน
ข้างชีวาบุษานั้นครั้นออกจากบ้านนางสาวแล้ว รุ่ง

วิธานวิเศษณ์บับเนติมพระชนม์พรรษา

ขึ้นถึงเวลาเย็น ชิวบุงซาคิดว่าพึ่งอยู่ว่า “ ตัวเราตั้งแต่ตั้งความเพียรไปที่ย่านนั้นถึงสองเวลาแล้ว ก็ยังหาโอกาสที่จะลอบลักเงินทองของม้นมาได้ไม่ ไหนยี่ตัวเราก็ก๊ตบเขาจะจับได้ หากว่าเราจะสู้รบตบมือเข้าบ้าง การที่มุ่งหมายไว้ก็คงจะไม่สำเร็จประโยชน์เสีย ก็ถ้าการไม่จวนตัวเข้าแล้ว จ้าเราจะสู้ออกล้นไว้อย่าให้เอิกเกริกขึ้นอีกว่า ถ้าอย่างไรในวันนี้ ก็จะมีบริวารให้สำเร็จด้วยอุบายให้จงได้ ” คิดแล้วออกเดินไปตั้งใจว่าจะมาที่บ้านนั้น ครั้นเดินมาได้หน่อยหนึ่ง แลเห็นบรารีชาวาเข้าใจใจ ยิ่งรีบเดินเข้าไปเพื่อจะได้แล้วความขึ้น ๆ สู้เพื่อนที่รักทั้งบรารีชาวาเมื่อตัวเหลียวมาเห็นหน้าชิวบุงซาเข้า ก็ให้ลุดังดัง ๆ นึกหวาดเดียวอยู่ในใจ คิดว่า “ อ้ายนี่อย่างไหนหนอ คำที่มันบอกเล่ากับเราไว้จะเป็น บ้านของเราหรือนั่นของใครก็ไม่แน่ ความที่เราสงสัยใคร่เรคิดอ่านไปจับแบบค้ายโดยหมายใจว่าแน่แล้ว ก็หาได้ตัวไม่ หรือจะไม่ใช้บ้านเร ดอกระมัง ครั้นจะพูดจาว่กล่าวกับเมียของเรา ก็ว่าการเป็นจริงดังนี้ก็ไหนมันจะบอกตามจริง การที่เราจะคิดจับกุมนั้นก็กลับจะไม่ได้โดยสวดกเสียอีก ครั้นจะถามตามความสงสัยของเราต่อชิวบุงซาแล้ว ก็ถ้าการเป็นจริงดังนั้นแล้ว เราจะกลับซำร้ายได้ความอาຍอดสูแถมมันมาก เพราะการที่เสียท่วงเสียทีมันเสียแล้ว เราจะทำประการใดก็ทำไม่ถนัด แต่คิดสงสัยใจตามใจอยู่ดังนี้ ก็พอชิวบุงซาเดินมาใกล้เข้า ชิวบุงซาก็ดรงเข้าจับมือบรารีชาวาแล้วพูดว่า “ เพื่อนเฮ้ย ! ซำงกระไรเลยเมื่อคืนนี้เกือบจะเสียทีเสียอีกแล้ว ไอ้

รายนันทำไมมันจึงรู้เข้าได้ ? กำลังซำเข้าไปอยู่ในบ้านนั้น มันรีบกลับไปแต่หัวค่ำไม่ว่าอะไรตรง ซำเอาไม่หวดเข้าไปที่ใดเดียง โดยมันล่ำคัญใจ.เนว่าซำอยู่ในนั้น หากว่าเป็นเดชะบุญของซำหนักหนาเมียของมันได้บอกอุบายให้ซำย้ายไปซ่อนอยู่ในดังใบหนึ่งซึ่งไม่มีสิ่งของอยู่ในนั้น มันจึงหาได้พบซำไม่ แล้วมันก็เลยออกจากบ้านไปเสียในเดียงนั้น ฝ่ายซำขึ้นมาจากดังยังมายืนนึกเห็นซำอยู่ว่า “ อ้ายหน้าเคอะยังจะเจอมาจับกุม คนเช่นนี้จะรักษาสมบัติลูกเมียไว้อย่างไรได้ ? แล้วซำก็ไปอยู่กับเมียมันเสียจนคิดยังรู้ ” ว่าแล้วก็หัวเราะแค้นลารับเดินจากกันไป บรารีชาวาเมื่อได้ฟังดังนั้นก็ลุดนโกรธขึ้นมา เพราะได้ยินจ้อยคำอันหยาบซำ จึงคิดว่า “ แน่แล้วสิ ! อ้ายนี่เองแหละ ! ” คั้น ๆ มือจะใคร่ตามไปซำชิวบุงซาเดียวด้วยไม้ที่ถืออยู่ในมือ แล้วกลับแข่งใจดับ ความโกรธไว้ได้ ในใจให้แล้วลุดคิดอยู่ว่า “ เสียแรงที่เกิดมาเป็นชายชาติหนึ่ง มาเสียทีแก่เพื่อนได้ ถ้าคนอื่นคนใดมาทำแก่เราดังนี้ ก็จะไม่มีความเจ็บแค้นเท่าอ้ายเพ็ดคนของเราเอง ทั้งนี้ก็เพราะเราไปคบกับหญิงไม่ดีพามาเดียงเป็นภรรยา จะลงเอยว่าเพื่อนไม่ดีแต่ส่วนเดียวก็ไม่ได้ ” ยิ่งคิดก็ยิ่งกลุ้มกิดอยู่ในใจ ยิ่งซำเหลียวไปเห็นชิวบุงซาเข้า ก็ยิ่งลุดโกรธแล้วดับเล่าอยู่นั่นเอง ฝ่ายชิวบุงซาไปเที่ยวเดินคอยอยู่ให้เวลาค่ำ แล้วก็ตรงไป บ้านนางสาวนั้น ลอบมองดูรู้ว่านางนางไปเสียแล้วก็ดีใจเรียกนางสาวนั้นให้ออกมารับ แล้วก็พากันเข้าไปในเรือนอยู่ด้วยกันเป็นอย่างดี ฝ่ายนางสาวนั้น

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนม์พรรษา

จึงบอกแก่ชายชู้ว่า “เมื่อเวลาคืนนั้นเป็นการปลาดตุเห่ฉัน
ถ้ามึงเข้าใจแบบเคยเข้า วันนั้นน่าที่จะยอมมาจับเจ้า
ฉีก ข้าเห็นว่าถ้าเข้ามาเจ้าควรจะทำที่ซ่อนวันเดียว
ใหม่ดีกว่า ยังมีที่พอจะซ่อนตัวได้ คือในหีบ
ใหญ่ใบหนึ่งของตัวข้าสำหรับใส่เสื้อผ้าที่ดี แลเพ็ชร
พลอยแหวนทองของดี ๆ ไว้ ถ้ากระไรเจ้าลงไป
ไปซ่อนอยู่ในนั้นเห็นจะดีกว่าที่อื่น จิวบุษบาได้ฟังก็
มีความยินดี เห็นเป็นวิธีสมหวังดังที่คิดไว้กับคำ
ชวนข้างบราฮ์มินเมื่อที่จิวบุษบาเงินจากมาแล้ว ให้
เดือตร้อนรำคาญงุ่นง่านอยู่ในใจ ไม่รู้ที่จะคิดอ่าน
ประการใด ประเดี๋ยวโกรธประเดี๋ยวดีอยู่คนเดียว
แต่ก็กลัวคนเฒ่าจะมาฆ่าจิวบุษบาเสียให้ได้ จึง
เดินมาบ้านโดยหมายใจว่า จิวบุษบาคงจะมาอยู่
ที่บ้านตัวเป็นแน่ ตรงเข้าไปหยิบประตูดังบัง ๆ
ฝ่ายจิวบุษบานั่งอยู่กับชู้สาว พอได้ยินเสียงประตู
ดังก็ยกมือขึ้นร้องบอก นางก็ให้ชายชู้เข้าไปนอน
ซดอยู่ในหีบ แล้วรีบเอาของที่มีอยู่ในหีบมาห่อหุ้มไว้
แต่พอรีบร้อนแล้วก็วิ่งออกมาเปิดประตู บรา
ฮ์มินาก็มิได้ว่าประการใด เดินตรงเข้าไปนอนได้
ทอดใจใหญ่เริ่มเผลอเผลอมาแขงบั๊กลงไปในถัง ที่เข้าใจ
ว่าจิวบุษบาเคยซ่อนอยู่ ก็มิได้พบตัวของภริยา บรา
ฮ์มินายิ่ง โกรธเหลือที่จะอดทนเอาไม่ ไล่ภริยา แล้วด่าว่า
“มึงคบชู้ชายชู้รู้อยู่ ครั้นจะว่ามากไปก็กลัวเขา
เปล่า ๆ โทษ ๆ ตัวมึงก็ทำความนอกใจอยู่แล้ว เรา
จะอยู่ด้วยกันไปทำไม ข้าจะเอาหีบที่ใส่เสื้อผ้าของ
เจ้าเสื้อผ้าของข้าไป” แล้วก็ตรงเข้าไปในห้องนอนหีบ
ได้เห็นหน้า ๆ ไม่ทันพิจารณา ยกหีบนั้นขึ้นดูดูก็ละ

โดยเพศของตนเดินบ่นออกจากบ้าน ตรงไปบ้าน
เพื่อนผู้หนึ่ง ถึงแล้วก็เอาหีบเข้าฝากไว้ในห้องแล้ว
ชวนเจ้า ของบ้านเที่ยวเดิน ต่อ ไปอีกหวังจะหาความสบาย
ฝ่ายชีวาบุษามาในหีบบนลิ้นสละมานาง ทอวาง
ลงไว้ในห้องแล้ว พังตูไม่ได้ยินเสียงผู้คน ก็
ค่อยเปิดฝาหีบรับชะโมย लेकरเอาแหวนทองของดี ๆ ในหีบ
นั้นได้แล้วก็โดดหนีออกทางหน้าต่าง ยังไม่รู้ว้เขา
มาปล่อยไว่ว่างไหน ก็เดินเซอะเซะไปประวราอิชารา
เข้า กำลังตัวใจรีบวิ่งเหยาเข้าไปเฝ้ามือตบหลัง
บราอิชาราแล้วว่า “เจ้าเอ๋ย ! เอาอีกแล้วดิ ! ”
บราอิชารา ถูกตบหลังเหลียวไปเห็นชีวาบุษาริ
นึกว่า “ เอ้ายมี ! ทำจนข้าเจ็บอกเจ็บใจถึงต้อง
อย่าเมีย การก็แล้วไปแล้ว อย่างไรมันมา
จู้จุก ” ชีวาบุษาริจึงว่าต่อไปว่า “ อ้ายราย
นั้นเมื่อคืนนี้ ชนหนักหนา เมื่อเช้าจากเจ้าไปแต่เย็น
วานนี้ ข้าก็ตรงไปบ้านนั้น อยู่กับเมียมัน
จนดึกดื่น อ้ายผู้มันจึงทวนกลับมา เมีย
มันบอกให้ข้าหนีลงไปซ่อนอยู่ในหีบผ้าของมัน ครั้น
มันเข้าไปมันจะทำอย่างไรก็ไม่รู้ ได้ยินแต่เสียงตู
เหมือนกับเอาเหล็กอะไรแทงลงในผ้างี้ ก็จะนึกว่า
ข้าลงไปซ่อนอยู่ในนั้นเหมือนวันก่อน ครั้นมันไม่เห็น
ข้าหรืออย่างไร มันกลับเข้าไปดำตีเมียมันเสียง
อื้ออึงดังกับอย่างนั้น ” บราอิชาราได้ยินชีวาบุษาริ
พรรณนาถึงเรื่องราวอันเป็นน่าแค้นเคืองดังนั้น ก็ให้
คุณโกรธอยู่ในใจเป็นอย่างยิ่ง นึกว่า “ ตูช่างอะไร
เลยมันทำให้เจ็บเนื้อข้าใจแล้วยังมีหน้าข้ามาเยาะเย้ย
กูอีกเล่า ” ยิ่งคิดก็ยิ่งแค้นใจเหลือที่จะอดทน ทอ

วชิรญาณวิเศษฉบับเนติมพระชนม์พรรษา

ได้ยินข่าวบอกว่าต่อไปถึงที่ตรงว่า “มันเรียกเอา
แต่หีบใบเดียวที่เข้าเข้านอนอยู่ในนั้น ด้วยมันสำคัญ
ว่าได้ของเดิมอยู่ ช่วยได้ก็ยกขึ้นทูนหัวเดินออกไป”
เท่านั้น บรรดาอาหารกลืนอยู่ไม่ได้ ก็แพ้แฉะ !
ลงไปด้วยไม้ที่ถืออยู่ในมือของตัว ถูกที่สำคัญใน
ทันใดชาวยุทธก็ล้มลงกับที่

๑ นิทานเรื่องนี้ใคร ควรเห็น
ได้สกุลาดีเป็น หลกอ้าง
คนใดเมื่อลำเค็ญ จักสู้ ตมนา
ก็เพราะบาปตัวสร้าง จึงได้นำสนอง

๑ ตรอง ๆ ดูหนึ่งเจ้า จิรายุ ชานา
ทำชั่วก่อนหลังดู ไชนัย
ทุกข์ โทษก็เข็ดขุ มาสับ นาพอ
บางคาบหากเลื่อนละโยย อีกครั้งคืนถึง

๑ ว่าทั้งชีวิตส่วนทั้ง บรามี ชานา
มีทรัพย์แสนทองมี มากด้วย
แต่ทรัพย์มีอยู่จี่ วมแก่ ตมนา
กลุ้มทุมทำลายมีวัย เพราะร้อนครวมา

๑ พิจารณานะกัณเฑาะว์ ไทญ์ใด กิดิ
แม้ชาติในตัวใคร อยู่แล้ว
มีข้าก็เร็วไร ย คงสู้ ตมนา
จงเปียงลงชายแล้ว ทุกข์ทั้งโกลนไฉน

๑ วางใจเลิกเพื่อนทั้ง วงสนธิท จ้ายนา
หากเพื่อนจกงานฤทธิ ก็นัย
ไม่เหมือนลมพิษ ทำแก่ ตมนา
เงินอันยจับร้อย เช่นชื้ออยู่เดียว

๑ เพียรแสวงเขาวเลียงร่วม คลุหะ ถิ่นนา
มีวาเป็นพาดะ ชาตรีร้าย
หญิงนี้จะนำมาะ หรรษทุกซ์ โกลนแล
มาสู่ลามีคล้าย เช่นน้องนางใจ

เรื่องทามลา

พระยาพิพัฒน์โกษา

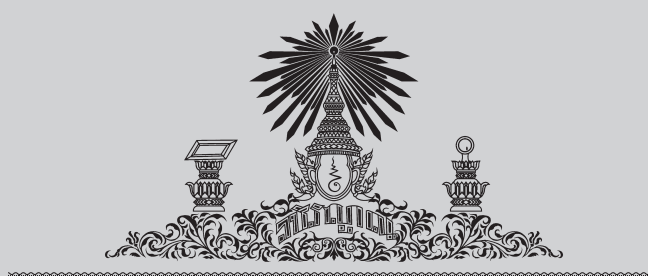
ผู้ช่วยปฏิคมเรียบเรียง

จะกล่าวคำสกุลาดีไว้เป็นที่เตือนใจของท่าน ทั้ง
หลายที่ ปวงว่า เกิดมาเป็นมนุษย์บุรุษสัตว์ใน
โลกแล้ว ซึ่งจะพ้นความนิทานธรรมเจริญต้องอย่าง
นี้ไปนั้นไม่ได้ไม่มี ควรผู้มีบุญญาอย่าถือเอาความ
นิทานธรรมเจริญนี้มาเป็นระมาน ให้วิตแต่การ
ที่มุ่งตามน้ำใจ ให้ควรทนทุกข์ปราชญ์ผู้มีบุญญาจะ
ธรรมเจริญนั้นแลเป็นอารมณ์ ความธรรมเจริญหาได้
โดยยาก ความนิทานหาได้โดยง่าย มีอธิบาย
เหมือนตำนานเรื่องหนึ่งว่า มีชายพ่อลูกสองคนด้วย
กัน ไปซื้อลาจะมาไว้ขายหากใคร ครั้นไปซื้อ
ลาได้ลาหนึ่ง บิดาเลมูรก็ขึ้นหลังลาทั้งสองคน
ก็จะกลับพาตามบ้าน พ่อซื้อลามาได้ประมาณครึ่ง
มีชาวบ้านพูดกันว่า “พ่อซื้อลาซื้อมันตัวเล็กนิด
เดียวยังขึ้นกันได้ ๒ คน ไม่มีความเอ็นดูกับสัตว์
บ้างเลย ” บิดานั้นครั้นได้ยินความติเตียนของคน
เหล่านั้น ก็บอกให้บุตรตรงจากหลังลาในทันใด ตัว
ผู้ซื้อไปให้บุตรเดินตามหลัง ครั้นมาถึงที่ประชุมชน

วชิรญาณวิเศษฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

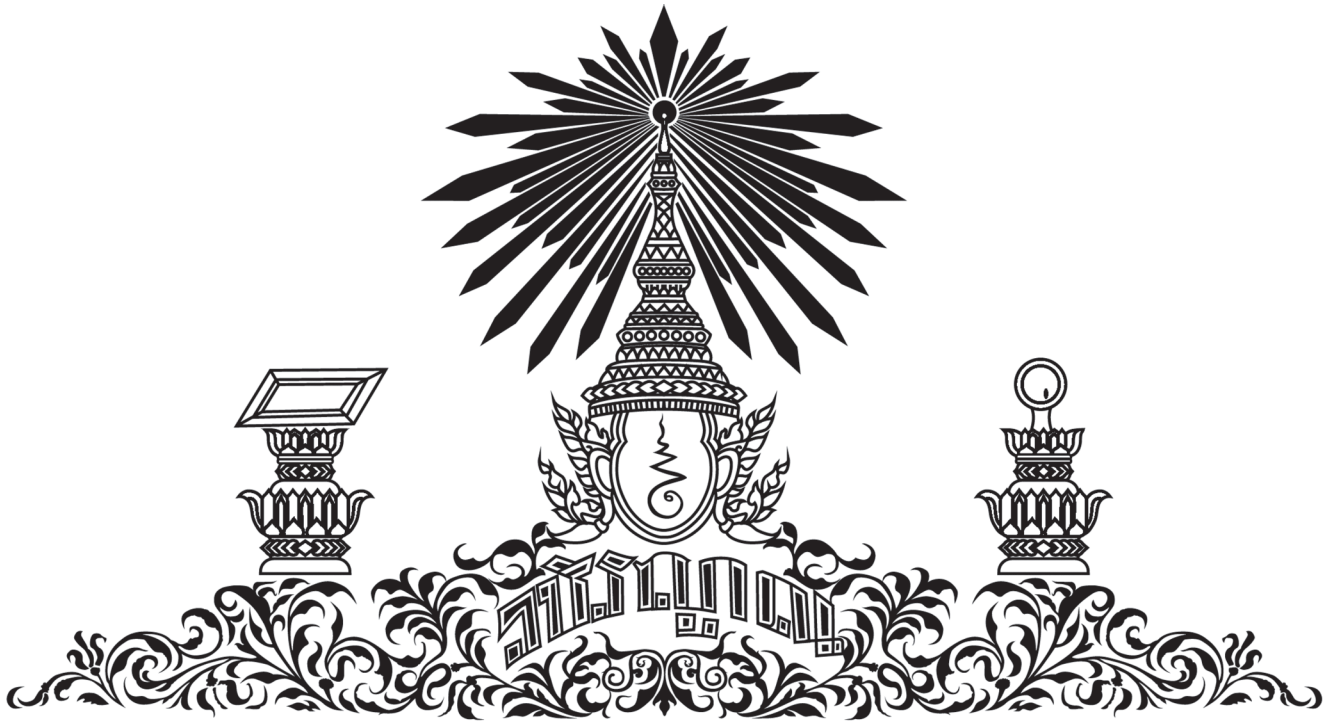
แห่งหนึ่ง มีผู้เรียกกันให้ไปดูลาแลมีผู้พูดกันว่า “พุทโธน่าสงสารเด็กคนนั้น มีอายุกำลังน้อยต้องเดินตามหลังลาไมใครจะทน คนผู้ใหญ่ก็นึกยังไม่แก่นักพอจะเดินไปได้ ควรจะให้เด็กกำลังน้อยนั้นขึ้นไป ” บิดาเด็กนั้นครั้นได้ฟังก็ลงจากหลังลาให้บุตรขึ้นขึ้นไป ครั้นเดินทางไปได้สักชั่วตำบลบ้านหนึ่ง มีชาวบ้านเห็นเด็กชื่อนั้นเขาจึงพูดกันว่า “ ดูเด็กเล็กผู้นั้นจริง ตัวขึ้นขึ้นไปให้ผู้ใหญ่วิ่งตามหลังดูไม่มีความน่าพาต่อผู้ใหญ่ ” ครั้นบิดาเด็กนั้นได้ยินก็เรียกบุตรให้ลงจากหลังลาในทันใด แล้วก็กล่าวว่า “ เราพ่อรักทั้งสองคน ก็ได้ขึ้นไปแล้ว ตัวเร ก็ให้ขึ้นไปแล้วเดี๋ยวแล้ว ก็มีผู้เห็นว่าท่าไม่ถูก บัดนี้ให้ลูกขึ้นแต่ผู้เดียว ก็มีผู้เตือนอยู่นี้ และ อย่าเลยจุลาไปบ้านเกิด ” ครั้นพากันจุลาตัวนั้นมาครู่หนึ่งก็มีผู้เตือนอีกว่า “ ผู้ใหญ่กับเด็กใจเด๋มที มีลาแล้วไม่ใช่เป็นท้อจรรยา ” บิดาเด็กนั้นครั้นได้ยินความนั้นเข้า จึงได้พูดหารือกับบุตรว่า “ อ้ายหนู ๆ อย่าเลยเราช่วยกันหามลาไปบ้านเกิด ” บุตรก็ช่วยกันหามลาตัวนั้น ครั้นเดินไปตามทาง ชาวบ้านก็พากันวิ่งจับสน จนมาตุแล้วร้องบอกกันว่า “ เฮ้ย ๆ มาดูคนบ้าหามลา ” ชายพ่อรักทั้งสองคนนั้น ครั้นได้ฟังวาทะของชนทั้ง โดยตามทางกล่าวเป็นคำเตือนต่าง ๆ ก็จะทำให้พ้นจากความนิทา แต่ก่อนขึ้นขีลามาทั้งสองคนด้วยกัน ก็ต้องถูกเตือนว่าไม่เกรงความแก่ตัวก็ลงลงด้วยกัน ครั้นให้บุตรลงเดินตามหลังลามา ก็มีผู้เตือนว่า ผู้ใหญ่ไม่มีความเกรงแก่เด็ก ครั้นตัวลงเสียให้บุตร

ขึ้นขี่มา ก็มีผู้เตือนว่าเด็กไม่เอื้อเฟื้อแก่ผู้ใหญ่ ครั้นลงจุลามาทั้งสองคนด้วยกัน ก็ต้องเตือนทั้งบิดาและบุตรว่าลาหาไว้สำหรับขี่มาไปจุลาไป ครั้นช่วยกันหามลาไปแล้ว ก็ต้องเตือนอย่างที่สุดว่าเป็นคนบ้าหามลา จึงคิดหันเหียนจะนำลามาบ้านให้พ้นความนิทา ก็ไม่พ้นจากความนิทาสักอย่างใดอย่างหนึ่งได้ อันจะทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ให้พ้นความนิทาไปนั้นเป็นอันไม่มี ถึงจะรื้อรำยก็ไม่สามารถจะล่วงพ้นความนิทาได้ จะกล่าวไปถึงความนิทาของมนุษย์จะเตือนซึ่งกันและกันนั้นแล้ว แต่ดินน้ำเพลิง ลมแลพระอาทิตย์พระจันทร์ ซึ่งจะให้พ้นความนิทาของมนุษย์ไปได้นั้นไม่มี อันความชั่วความดีก็มีแก่ผู้กระทำ คำที่กล่าวร้ายที่จะทำให้ผู้ที่ทำความดีให้เป็นคนชั่วไปตามคำนั้นก็ไม่ได้ คำที่กล่าวดีจะทำให้คนชั่วร้ายกลับกลายเป็นคนดีไปก็ไม่ได้ ให้ผู้มีปัญญาจงละความชั่วให้หมด แต่ความดีไว้เท่า นั้นเป็นประมาณ จะขอกล่าวคำที่เป็นลัทธิปริศนธรรมปัญญา สำหรับเตือนสติของผู้ดำรงให้แสวงหาความดีความชอบใส่ตนให้ผูกจตรไว้ดังนี้ว่า ของรักควรสงวน ไม่ควรเสียก็อย่าให้เสียเปล่า ถึงคราวจำต้องเสียแล้วก็พึงทอดธุระสละอาลัยอย่าน่าพา พึงรักษาพรณร่างกายไว้พอจะได้ต่อความคิด ถึงคราวจำต้องเสียร่างกายแล้ว ก็พึงรักษาแต่ชีวิตไว้ พอได้มารุ่งจิตร ให้ดีงาม แม้จะถึงแก่ชีวิตแล้ว ก็อย่าพยายามหาความทุกข์จิตรมาเบียดเบียน พึงรักษาความซื่อสัตย์สุจริตไว้ ให้ชื่อให้คุณดังงามปรากฏในชั่วนี้ เป็นความงามตามสนองไปถึงชั่วนั้น เทอญ

วชิรญาณ สโมสร

๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

วชิรญาณ สโมสร์ วันเสาร์ ที่ ๑ เดือนตุลาคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๑

เงิน ลัด แล ความเชื่อถือ

พระเจ้า น้อย ยาเธอ

กรม ทมื่น นราธิป ประพันธ์ พงษ์ ลภานายก

ทรง เรียบ เรียง

เราทุกคนรู้แลปลงใจเห็นด้วยกันแล้วว่า บรรดา มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ ไม่ว่าชาติใดทั้งชายหญิง ย่อมมุ่งหมายจะใคร่มีความดี แลความสุข เป็นธรรมดา ถึง โดยความ มุ่งหมายต้องกัน ก็จริง แต่ทางที่จะ หาความดี แลความสุข ต่าง ๆ กัน จึงเกิดมีคนชั่ว ส่อให้เห็นคนดี คนดีส่อให้เห็นคนชั่ว หลายชั้นหลาย ชนิด หนึ่งเราทั้งหลายมิได้ลืมธรรมที่จริง คือสุข จะมี ทุกข์จะเกิด เพราะ ความประพฤติกายวาจาใจ ขอบ แลผิดนั้น ด้วยเหมือนกัน แต่ถึงกระนั้นน่าจะ ต้องคิดจำแนก ให้เห็นทางที่จะมีความดี แลความสุข ให้กว้างออกไปอีก สักหน่อย เมื่อตรอง ณ ย่อมจะ

เห็นได้ว่า ทางที่จะก่อให้เกิดความดี แลความสุขนั้น มีประเภทเป็นสามพวก คือ ๑ ขรรพสา ๒ กัลป์สันตนา ๓ ทวียะ เมื่อพูดย่อแล้วต้องขยายความให้กระจ่าง ต่อ ไปอีก ๑ ขรรพสานั้น ส่วนความดี คือ เช่นผู้ที่เกิด ในตระกูลสูงเป็นทมิฬสาสน นิยมนับถือ สามารถจะ สอดคล้องให้มากได้ โดยคุณสมบัตินั้นที่ดี หรือ เช่นผู้มีความเฉลียวฉลาดมาแต่กำเนิด อาจจะทำ การหาความดีได้ โดยคุณสมบัตินั้นที่ดี หรือเช่นผู้ที่ เกิดในโอกาส แลเพี้ยนพบโอกาสที่อาจหาความ ดีได้ที่ดี แลเช่นคนที่มิได้เสียอันงามมาแต่กำเนิด อาจจะมีค่าดี โดยส่วนคุณสมบัตินั้นของตน เหล่านี้ เป็นต้น ส่วนความสุขนั้น คือ เช่นผู้ที่ร่างกาย ขริบขรณ์ไม่มีโรคภัยมาแต่กำเนิดที่ดี หรือเช่นผู้มีความปราศณาน้อย แลมิได้เสียอกทนมาแต่กำเนิดที่ดี หรือเช่นผู้ที่เกิดในตระกูลมียศแลทวียะ ทั้ง อำนาจ มีผู้อยู่ประณามัก ยำรุงมากที่ดี แลเช่นผู้ที่ไม่ ประสพโอกาสจะให้บังเกิดทุกข์ พะเป็นช่องที่จะได้

มีสุข เหล่านี้เป็นต้น ๒ กิตสันตานนั้นคือ ส่วน
ความดี เช่นผู้ที่ตั้งใจออกสาศึกษาวิชาการเพื่อจะ
ให้เป็นกำลังแก่ตนก็ดี หรือเช่นผู้ที่พากเพียรพยายาม
เพื่อจะหาความดีก็ดี แต่เช่นผู้ที่ละเหตุซึ่งจะกัน
มิให้มีความดีเหล่านี้เป็นต้น ส่วนความสุข เช่นผู้
ที่ประพฤติตามธรรมโดยรู้เท่าโลกวิสัย เมื่อร่างกาย
จะทุพพลภาพหรือเกิดร้อนด้วยโรคแลไทยต่างๆ บรรดา
จะให้เกิดทุกข์ ก็พิจารณาให้เห็นความจริงว่าเป็น
ของไม่เที่ยง สักแต่ว่ากองทุกข์ แลเป็นของใช้
ชั่วคราว เอาความจริงมาขึ้นเทาทักความทุกข์นั้นเสีย
ก็ดี หรือเช่นผู้ที่มีความปราศณา จะใคร่ไต่ถามใคร่
แต่ตนไม่มีอำนาจพอจะได้ โดยขัดทรัพย์เป็นต้น ก็มา
ทำในใจรู้เท่าเสียว่า ความทุกข์จะเกิดเพราะความ
ปราศณาไม่ได้ ทั้งนี้ ทักความปราศณาเสียก็ดี
แลเช่นผู้ที่ทักสาเหตุที่จะพาให้เกิดทุกข์เสีย เหล่านี้
เป็นต้น ๓ ทรัพย์นั้นคือ ส่วนความดีเช่นผู้ที่มีทรัพย์
แลบริจาคเป็นทาน ในการสาธารณประโยชน์ แก่
มหาชนให้เป็นความดีก็ดี แลเช่นผู้ที่มีเงินมีแลช่วย
อุทิศทุน เพื่อเกิดความนิยมนับถือ ให้มีโอกาสดี
จะทำความดีได้ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนความสุข
ก็เช่นผู้ที่ปราศณาสิ่งใด ที่พอกำลังทรัพย์ มีอำนาจ
จะให้ได้สมประสงค์เป็นต้น นั้น

เมื่อกล่าวมาถึงเพียงนี้ เราทั้งหลายจะย่อมนง
เห็นว่า ทางที่จะมีความดีแลความสุข อย่างที่ ๑
คือ ธรรมดานั้นย่อมเป็นการสะดวก แลพึงปราศณา
ด้วยกันทุกคน แต่เป็นเหตุสมควรจะคำนึง ซึ่งตนเอง
หรือผู้อื่นไม่อาจ จะช่วยหรือจะทำให้เป็นได้ นอกจาก
ธรรมดาเป็นเอง เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ใดยังมีได้ประสพ
จะประสพอีกในชาตินี้ไม่ได้แล้ว ก็ไม่ควรคิดอีก
ต่อไป ส่วนอย่าง ที่ ๒ คือกิตสันตานนั้น ย่อมเป็น
การจำเป็นสำคัญ สำหรับเราทั้งหลายทุกคน จะ
พึงมุ่งหมาย เพราะข้อที่กล่าวนี้ อาจจะทำให้ผู้ซึ่งยัง

ไม่มีความดี หรือไม่มีความสุข ได้มี หรือทำผู้ที่มิ
ความดีแลความสุขน้อยให้มาก แลผู้ที่มากให้มาก
ยิ่งขึ้นไป เป็นการสมควรที่จะต้องประพฤติ อยู่ทุก
คนแล้ว เพราะฉะนั้นมีแต่จำต้องประพฤติ อย่างเดียว
ไม่ต้องพรรณนาในที่นี้ อีกต่อไป แต่ส่วนอย่าง ที่ ๓
คือ ทรัพย์นั้น เราทั้งหลายก็รู้เป็นแน่แล้วว่า ทรัพย์
เป็นเครื่องทำให้เกิดความดีแลความสุขได้ ไม่มาก
ก็น้อย จึงได้พากันแสวงหาทรัพย์ เพื่อจะรับผลถึง
กล่าวแล้ว แต่วิธีที่จะแสวงหาทรัพย์นั้น บางทีเป็น
ทางชอบแล บางทีก็ผิด ถ้าแสวงหาทรัพย์โดยทาง
ที่ผิดแล้ว ก็กลับได้รับผลที่ตรงกันข้ามกับความ
ประสงค์เดิม เป็นอันหาประโยชน์มิได้เลย อาศัย
เหตุนี้ จึงควรจะต้องคิดของพสุกันพั่ง ด้วยเรื่อง
แสวงหาทรัพย์นี้ คงจะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อย

ทรัพย์ที่จะพึงแสวงหา นั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่า คน
เป็นอันมากมัก จะเข้าใจผิด คิดว่ามีแต่ทุนทรัพย์
อย่างเดียว ทุนทรัพย์นั้นแล ข้าพเจ้าหมายความว่า
ที่นี้ว่าเงินสด คือจะเป็นเงินตรา หรือเครื่องรูปพรรณ
แลที่ดิน อย่างใดก็ดี บรรดาเมื่อต้องการ จะให้กลับ
เป็นเงินสดได้ หรือคิดราคากับจำนวนเงินสดนั้น
ยังทรัพย์อีกอย่างหนึ่ง ที่เป็นของสำคัญ คือคุณทรัพย์
เกรงจะมีคนน้อย ที่เข้าใจผิด รู้ว่าทรัพย์มีสอง
ประเภท แลคุณทรัพย์สำคัญกว่าทุนทรัพย์ คุณ
ทรัพย์นี้เอง ข้าพเจ้าหมายความว่าความเชื่อถือ

เมื่อจะเทียบเคียงเงินสดกับความเชื่อถือนี้ซึ่งตาเห็น
กัน ก็สามารถจะเห็นผิดกว่ากันได้ โดยง่าย คือเงินสด
อาจให้เกิดผลได้แต่ชั่วกำลังของเงินสด ทั้งเวลา
ใช้เงินสดอยู่ก็ไม่ได้ขึ้นกระโดดไปหาความดี เหมือน
ความเชื่อถือ ซึ่งสามารถจะให้เกิดผลได้ไม่มีที่สิ้นสุด
ทั้งค่านิยมควรค่าเกี่ยว อาจจะทำให้เกิดทรัพย์ แล
พร้อมกันเกิดความดีด้วย ทั้งจะขัดตัวอย่างให้เห็น
ง่าย ก็นายซึ่งมีเงินอยู่ ๑๐๐๐ บาท ให้เขาทำไว้

คอกเบี้ย ร้อยละ ๑๕ ต่อปี ปีหนึ่งนาย อึ้งก็ไ้แต่เงิน
คอกเบี้ย ๑๕๐ เท่านั้น หรือนาย อุ่ม สวม อยู่ซนทีหนึ่ง
ให้เขาถือไ้ค่าเช่าปีละ ๑๕๐ บาท ก็เหมือนกัน อันนี้
กำลังของเงิน สก ส่วนกำลัง ของความ เชื่อถือนี้
คือนายเกษ เป็นคนควร เชื่อถือไ้ มีเงินอยู่ ๑๐๐๐ บาท
ซื้อสวนแล้ว นำมา โอนสวนไป จำนำไว้ ๑๐๐๐ บาท
เสียคอกเบี้ย ร้อยละ ๕ ต่อปี แล้วเก็บสวนนั้นไ้ ปี
ละ ๒๐๐ แลเงิน ๑๐๐๐ บาทที่ไ้มา ไปรับจำนำสวน
อื่นไ้คอกเบี้ยปีละ ๑๕๐ บาท นายเกษไ้กำไรปี
ละ ๓๕๐ บาท แต่ในปีแรกซนทีหนึ่งแล้ว ยังมีทางที่
นายเกษ จะกู้เงิน จากผู้อื่นมาอีกสัก ๑๐๐๐ บาท โดย
ให้คอกเบี้ย ร้อยละ ๗ ต่อปี มาซื้อที่นาไ้ ๑๐๐ ไร่ให้
เขาเช่าไว้ละ ๔ สก ไ้เข้าปีละ ๕ เกวียน คิคเกวียน
ละ ๔๐ บาท เป็นเงิน ๒๐๐ บาท ก็ยังไ้กำไรอีกปีละ ๑๓๐
บาทอีกซนทีหนึ่ง แลในระหว่างที่นายเกษ รักษาความ
เชื่อถืออยู่นั้น ตัวนาย เกษเองย่อมปรากฏเป็นคนดีด้วย
อีกประการหนึ่ง เมื่อนาย อุ่มหรือนาย อึ้ง ไม่มีคุณคือ
ความเชื่อถือ จะค้าขาย หาเงิน ภาระเงิน สก นั้น
ความนิยมก็อยู่แต่ ในเงิน สก คือจะซื้อหาเงิน สก
ที่มีอยู่แล้วนั้น ก็มิไ้ แลทั้งเวลาค้าขายก็มีเหตุ แต่
ที่จะวุ่น โลก แสง ทรัพย์ ไ้ไ้ มาก อย่างเดียว ไม่ส่อ
ให้ประ พุติตัวที่ซน แล้วมีหน้าซ้ำความ โลก ครอบงำ
นำ จะทำให้หาทาง ชั่วประ พุติตัว ตกต่ำลงไปไ้ ส่วน
นายเกษเป็นผู้มีความ เชื่อถือ แล จะค้าขายหาเงิน
โดยความเชื่อถือนั้น ความนิยมไม่จำกัดแต่ในเงิน
สกที่มีอยู่แล้ว ย่อมอาจไ้รย ความเชื่อ ถือไว้ใจ ใน
ตัวนายเกษด้วย อาจ จะค้าขาย ไ้เกินทุนทรัพย์ที่มี
อยู่ แลทั้งเวลาค้าขายที่ตัว รู้สึกรว่า หาเงิน ไ้โดย
ความเชื่อถือนั้น ก็จะไม่กลัววุ่น โลก แสง ทรัพย์
มากกว่าถนอมความ เชื่อ ถือของตนไว้ แลทั้งประ
พุติทางที่จะไ้เพิ่มความเชื่อ ถือนั้นมากขึ้น ส่อให้
ประพุติตัวที่ซน โดย ทางหาเงิน เพื่อ จะไ้ความเชื่อ ถือ

นั้นอีก ในที่ สก นายเกษก็ย่อมจะเก็บ ทุน ทรัพย์ ทาง
ค้าขายไ้ มาก แลกว้างกว่านาย อุ่มหรือนาย อึ้งด้วย
อนึ่งเงิน สกที่จะหาไ้ โดย อนาคต ประการ ทาง สุจริต
คือ การ ขอ แล การค้าขาย ทาง ทุจริตคือการ ผิดลัก
เหล่านี้ด้วย แต่ความเชื่อ ถือที่จะหาไ้ นั้น ด้วยความ
ประพุติที่เป็น ส่วน สุจริต อย่างเดียว
อีกนัยหนึ่ง เงิน สกกระทำไ้ไ้ไ้แต่ทรัพย์
อย่างเดียว ส่วนความเชื่อถือนั้น ผู้ค้าไ้ ทรัพย์ แล
ทั้งความดีด้วย แลยังผลของความ เชื่อ ถือไม่มีที่ สก
ว่าจะส่ออย่างใด ในทางที่ซนอีก
ถ้าจะว่าถึงความลำบากอีกอย่างหนึ่ง การค้าด้วย
เงิน สกยังยากกว่าความเชื่อ ถือ มาก เป็นคั้นว่าค่าเงิน
สก การรับส่ง จะต้องรับส่งด้วย สิ่งของนั้น ๆ ค่าด้วย
ความเชื่อ ถือ อาจ จะรับส่ง แต่ชั่ว กระดาษ ซึ่งเขียน
สิ่งของนั้น ๆ ก็พอ
เมื่อพิจารณาเพิ่มนี้ก็พอเข้าใจไ้ว่า ทางที่จะ
แสวง ทรัพย์ไ้โดย เงิน สก อย่างหนึ่ง โดยความเชื่อ ถือ
อย่างหนึ่ง แล ยังพอเข้าใจไ้ไ้เหมือนกัน ว่า
ความเชื่อ ถือ สำคัญกว่าเงิน สก โดยเหตุทั้ง กล่าวแล้ว
ถึงการ เป็นคนแล้ว ยังมีความหลงของคนที่มี วัจ
ความเชื่อ ถืออีกหลาย อุปะเทห์ คือ ทำให้เสียความ
เชื่อ ถือเพราะ โลกเงินเล็กน้อย เช่นถึงกำหนดผลแล้ว
ทำให้ผิดนัด โดย โลก จะหาประโยชน์อีกนิด หน่อย
ในจำนวนเงินที่จะต้องส่งนั้นต่อไปอีก ทำดังนี้เห็นแต่
จะไ้ประโยชน์เล็กน้อย แต่ทำให้เสียทางประโยชน์
ใหญ่ คักความไว้ใจต่อไปไม่เลงเห็น ผู้ที่วัจความ
เชื่อ ถือนั้น ถึง โดย จะเสียเงิน สกไปเล็กน้อย ก็
ยังยินดีที่จะเสีย โดยมิยอมให้ เสื่อมความเชื่อ ถือเลย
เมื่อคิคใคร่ควรดู ถึงประโยชน์ที่สกในข้อที่กล่าวนี้ คง
เป็นกำไรแก่ผู้รักษาความ เชื่อ ถือ แลซ้ำขาดทุนแก่ผู้
นับถือนเงิน สกลงอีกด้วย
การที่จะยกเหตุมาพรรณนาให้เห็นว่า การรักษา

ความเชื่อถือสำคัญกว่า วิชาเงิน สกนี้ ยังมีอีก เป็นหลายนัย แต่หวังว่าไว้แต่ได้เห็นทางเท่านั้นที่

ข้อสำคัญ ที่ควร รู้แลลึก อยู่ นั้น คือความเชื่อถือสำคัญกว่าเงิน สก แลความเชื่อถือ จะ เกิดได้แก่ผู้ประพฤติสุจริตกาย วาจาใจ มีความสัตย์เป็นมกฏ ความหมั่นอดสาหะเป็น อารมณ์

ส่วนประโยชน์ของผู้มีความเชื่อถือ แลผู้ให้ความเชื่อถือ ก็ ยังสำคัญด้วยกัน ทั้ง สอง ฝ่าย คือ ส่วนผู้มีความเชื่อถือ ยังไม่มีคุณทรัพย์ ควร แก่ความเชื่อถือ ไปปราศดนา หรือ มีน้อยปราศดนามาก ก็ ก็ ส่วนผู้ให้ความเชื่อถือนั้นแล้ว ไปให้ความเชื่อถือ แก่ผู้ที่ยังไม่มีคุณทรัพย์ ควร แก่ความเชื่อถือ หรือมีน้อย ไปให้มาก แลผู้มีคุณทรัพย์มาก ไม่ให้ความเชื่อถือ หรือมีมาก ไปให้น้อยก็ ก็ ย่อม จะมีทางเสียประโยชน์ในภาย หลัง ทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้น ต้องหาใคร่ ความ คำวิหีของผู้กระทำการนั้น ๆ เป็นประมาณ ที่ชอบ

หนึ่ง ผล ของ คุณ ทรัพย์ คือความเชื่อถือ มีความสัตย์เป็นมกฏ ความหมั่นอดสาหะ เป็น อารมณ์ นี้ สามารถ จะ ส่อ ให้ปรากฏได้ โดยยิ่ง ยวค ซึ่ง ขาง ที่ตัวผู้ประพฤติ จะมีได้ นี้ก็ ก็ ฝัน ว่า จะเป็นได้โดย มาเป็นได้ ก็ มีมาก ทั้ง จะ ชัก นิทาน เรื่องหนึ่ง มาเล่าเล่น ภาศนุก ๆ ในท้าย หนังสือ นี้

เรื่อง คลาตหมาย

บิดา “แม่หนู มาฉันสีน้ำ บอกว่าให้มานี้ก่อน อ้าวๆ พ่อ จะว่าให้ฟัง นั้น จะไปไหน” บุตรสาวกำลังแต่งตัว สรวย ออกมาจากห้องใน “อฉันเรียนคุณพ่อแล้ว แต่เมื่อเย็นว่า จะกราบลาไปคุตกรกียายซุ่ม”

บิดา “เขาเออะ ไปไหนเสีย จะไม่ได้ไป เขา ยังไม่ลง ไร่ แต่บ้าน นี้ คอก”

บุตรสาวคลานเข้าไปหมอบ “แม่ สองทุ่มแล้วจะเจ้าคะ”

บิดาหัวเราะ “พ่อ จะว่าให้ฟัง พ่อคิดจะให้ตีคอกหนา คุณยกกระบือรทำนังงานเดือนหน้า จะว่าอะไร”

บุตรสาว หมอบ ถ่มหน้าหนึ่ง บิดา “พ่อก็มีแต่แม่หนู คนเดียว แม่เจ้าหรือก็ไม่มี สาขานาคีก็ไม่แลเห็นใคร แม่หนูหรือก็เป็นผีหญิง อายุลีบแปกขี้เท่านี้ จะรู้จักรักษาทรัพย์สมบัติพ่อไ้หรือ พ่อก็ไม่โกธฝัง อย่างเข้าหกลีบเจดีย์แล้ว อยากจะเห็นลูกมีเหย้าเรือนพันตำ พ่อตายเสีย แล้วใครเขาจะมาตกแต่งให้ ทรัพย์สมบัติพ่อก็มี รากายี่สิบหายกว่าจะให้ใคร ก็ให้แม่หนู คนเดียว สิ้นพ่อแล้วคนมันจะมาหลอกลวง เพราะเห็นแก่เงิน จะขึ้นขี้เสีย หนะแม่หนูถึงพ่อมั่งมีก็จริง แต่ใครๆ เขาก็เรียกคาสาคๆ ไม่ไ้เป็นกรรมกิจมการ อะไรกะเขา ที่คุณ ยกกระบือรทำน มาขอให้คุณ เทษบุตรท่าน พ่อไม่เห็นก็ จะมาพุกหรือ จะไ้เอาทรัพย์ ของเราเกิด หนนท่าน เอาบุญบารมี ท่านมาหนนเรา พ่อแลแม่หนู ก็จะได้มีหน้าตา สมควรแล้ว หนะ แม่หนู เชื่อพ่อเถิด”

บุตรสาวร้องไห้ บิดา “เอาแต่คอกอย่างนี้ ไม่รักพ่อข้างเลย” ถอนใจใหญ่

บุตรสาว สิ้น กระพิกๆ “อฉัน กลีบคคนขี้เมา” สอนเอาผ้าเช็ดหน้าเช็ดหน้าตา สั่งขี้มูก หมอบชบหน้า

บิดาซัก สมาส “อ้าวพ่อ พุกหลายหนแล้ว จะมารู้ตี กว่าพ่ออย่างไร เธอ หนุมคนอง การเรื่องเหล่านี้ เมื่อพ่อเป็นหนุมก็เว้นไม่ไ้ ต่อไ้กับท่าน ยาย แกขอ พ่อก็ไม่ได้กินต่อไป นี่ถ้าไม่ชอบใจ อยู่กินด้วยกันแล้วขอเธอ เสียก็ไ้ พ่อรับ จะว่ากล่าวเอง”

บุตรสาว ถ่มหน้า “เอ๊ย! แก ออกไม่ได้หรรคเค่อเมา ออกเประอะไร ว่าเวลาไร คุณ พ่อ เมคคาลกแล้ว ขอเลิกเสียเถิด เงินทองยศศักดิ์ก็ สักความรักกันไม่ไ้”

บิดา ถอนใจใหญ่ “อ้อ ! นี่ไม่เชื่อพ่อ ละหรือนี่

พวกกันมาไม่รู้ว่่า ก็ครั้ง ก็หนแล้ว พ่อตามใจทุกอย่าง
จะไปคุลครหรือ ถึงพ่อไม่ยอมให้ไปก็ไม่ว่าขจิตใจ
ส่วนพ่อ ไม่ตามใจพ่อข้าง” บุตรสาวร้องไห้ สิ้น
ใหญ่ ไม่พูดว่าอะไร

บิดา โบกมือ “หนึ่ง ๆ ไปเถอะ ไปคุลละเมงแสง ลคร
อะไรก็ไป”

บุตรสาว กราบลง เข้าไปล้างหน้าในห้อง แ่่ง
ตัวใหม่แล้วชวน ข่าวไฟร์ไปคุลคร ท่านบิดาเข้าไป
นอน ถอนใจใหญ่ มือกำขหน้าผาก ตรอง “ฮือ !
จนใจนัก ยกกระบัตร หรือมาอื้อนอวนแทยทุกวัน คุณ
เทษ ลูกยกกระบัตรก็ มา ประจบประแจง จะหาแลกเขย
ที่ไหนในเมืองกำแพงนี้ สู้เย็นไม่มี เราก็คือซ้แจง
ตามใจจริงทุกอย่างแล้ว แม่หนู ก็ไม่ยอม คุณเทษ
เขามาเหล่านีก็จริง เสียอยู่อย่างเดียว แต่ก็ไม่ไ้
อกไม่ไ้เหมือนเข้าเหมือนน้ำ กรันจะเขี่ยนก็แม่หนูหรือ
ก็ สงสาร ลูกกำพร้า โทนของพ่อคนเกี่ยวเท่านี้ เหตุ
ทั้งนี้ก็เพราะแม่หนูไปรัก ข้ายนาย จายลคร เรารู้
ทุกอย่าง แต่ครันจะทำเป็นรู้หรือก็จได้ใจ จะเขี่ยนก็
ก็เวทนา จะไม่ไ้ไปคุลคร หรือมันก็ร้องไห้ จนใจ
ทุกอย่าง ไม่น่ารักนำใครมันเลย รูปร่างคำมกที่
ราวกระ ข้ายชะโมย หัวก็หยิก ทั้งเป็นไฟร์เล่น ลคร ทากิน
คุณเทษเขอสะสวย มีทั้ง วาสนาบรรพาศักดิ์ เสียแต่
ซ้มาเท่านั้นเอง” ถอนใจใหญ่ “เห็น จะต้องใช้
หมามยอกเอาหมามย่ง” นอนคอบจนบุตรสาวกลับ
มาเข้าเรือน แล้วเลยกลับไป

ครันรุ่งเช้า ท่านเศรษฐีสาทิคาออกมาทอดหนึ่งเรียก
“เฮ้ย! ใคร อยู่นั่น ข้ายเป่หรือ” ข้ายเป่ “ขอรับ”

เศรษฐี “เออทีละมานี่” ข้ายเป่คลานเข้า
มา หมอบใกล้ “แม่แอ้-ชะ-แอ้ม เอง รู้จัก
ข้ายหมอจายลครไหมหว่า”

ข้ายเป่ “รับประทานรู้จัก ขอรับ ที่หัวมันเสียคั

วันนี้ก็ไ้ ผมเจ็บใจนัก” เศรษฐี “หาย! อย่าว่านไป
เองทำไปพูดจาให้คิ บอกว่าให้มาหาเต๊ยวนิ
ล่อมาไ้ไ้ จะไ้ไ้ใหม่”

ข้ายเป่กราบ “ไ้ ไ้ไ้ทำคอบอยู่นี้ มันมา ที่
บ้านแม่สงเมื่อตะก็ ข้างบ้านนี้เอง” วังออกนอกบ้าน
หายไปประเทียว พานาย จายลครเข้ามา กราบ

เศรษฐีสาทิ แต่นาย จาย หมอบ เอกเขนก

เศรษฐีลุกขึ้นเดิน เข้าไปใน ห้องข้างห้องหนึ่ง กรักมือ
“มานี่ นายจาย” นายจายทำองอาจเดินตามเข้าไป
เศรษฐีนั่งลง “มานี่ นายจาย จะพูดอะไรสักหน่อย
จะขอให้ช่วยสักอย่าง จะให้สัก ๑๐ ซ้งจะรับไ้หรือไม่ไ้
พูดจริง ๆ หนะพ่อหนะ

จาย “รับประทาน ถ้าอกกำล้ง ก็ฉลอง
พระเดชพระคุณไ้ เงินทอง แล้วแต่จะให้”

เศรษฐีซ้ทสมาธิ หน้าเฉย “เกี่ยวนี้ ข้ายเจ้ามีทุกซ้
เป็นการลับหนะอย่าพูดแก่ใคร”

จาย “ผมไม่พูด ปฏิญาณไ้ไ้”

เศรษฐี “ทีละ ข้ายเจ้ามีทุกซ้ พ่อต้องช่วย ไม่เห็น
ใครแล้ว จะให้ ๑๐ ซ้งที่เกี่ยว ถ้ารับแล้วเอาไปวันนี้
จะว่าไ้ฟัง ข้ายเจ้ามีลูกสาวอยู่คนหนึ่ง พ่อคงจะรู้
จักคอกกระมัง เขาไปคุลครโรงพ่ออยู่เสมอ ๆ”

จาย “ผมไม่รู้จัก”

เศรษฐี “พูดกันจริง ๆ หนะ”

จาย “ขอรับผมพูดจริง ทุกอย่าง”

เศรษฐี “ง่า ลูกสาวข้ายเจ้ามันชอบลคร โรงพ่อนัก
เพราะมันรักพ่อ ฮือ”

จายยิ้ม “ผมไม่รู้จักเลย”

เศรษฐีหน้าท้ง “จะเล่าให้ฟัง เกี่ยวนี้คุณยกกระบัตร
ท่านมาขอให้ลูกชายใหญ่ของท่าน จะนี้งานเกื่อนนำ
ลูกสาวข้ายเจ้ามันไม่ยอม ก็เพราะรักพ่อหนะแหละ”

จาย “ผมไม่เกี่ยว ซ้งคอกขอรับ กราบเรียนจริง ๆ

ถึงจะเมตตาทายก็ไม่ได้รับประทาน เพราะมิใช่ผมตัวเปล่า ผมรักผู้หญิงอยู่คนหนึ่งเหมือนกัน พบกันเขาไปตลอด

เศรษฐียิ้มเจื่อน ๆ “ทีละ ถ้ายังนั่นช่วยสักทีเถอะพ่อ—ง่า เป้โว้ย ” อ้ายเป้ “ขอรับผม ”

เศรษฐี “ไปบอกแม่หนูหยิบเงินมาให้ดู ๑ เดือน ” อ้ายเป้กรวย เข้าไป เศรษฐีพูดต่อ “ง่าข้าเจ้าคิดจะทำกลอุบาย เชิญพ่อมาเลี้ยงเข้าค่ำวันนี้ นางลูกสาวรู้ว่าพ่อมาคงออกมา พ่อช่วยทำเม้าให้หย่าไปทำเป็นคนชั่ว ได้มันเกลียดเสียสักหน่อยเถอะ ผันใจเล่นละครวิเศษนัก ทำอะไรก็ได้ ข้าเจ้าจะสมณาคุณ ๑๐ ชั่ง ” ลออ้ายเป้ นำเงินมาให้ “ เอานี้ ๑๐ ชั่ง ก็กว่าเล่นละครกว่าเดือน เหม่าเล่นคืนเดียวเท่านั้น ”

จาย “ รับฉลอง พระเศษพระคุณได้ ”

เศรษฐี “ อย่าว่าอะไรเลย ปฏิญาณให้ข้าเจ้าอุ่นใจสักหน่อยเถอะ พ่อ ”

จาย “ ผมจะทำให้ดี ทำให้เกลียดโดยเต็มใจ ถ้าไม่จริง ให้ผมเสียความสัตย์เถิด ”

เศรษฐี “ ชอบใจชอบใจ ” นายจายรับเงินกรวย แล้วออกนอกบ้าน

เศรษฐีสั่งให้เตรียมสำรับกับเข้าแลสุราไว้ จะเลี้ยงเพื่อน ลอคำยกมาถึงที่เหลียงเรือนข้างในจุดพื้นไฟสว่าง สักทุ่มเศษ เศรษฐีสากนั่งคอยอยู่ ลอแลเห็นอ้ายเป้ นำนายจายเข้าไป ร้องเชิญ “ อ้าว พ่อจายมา นี่เถอะ คอยเป้นาน ” เป็ดสำรับนี้จะกินกับนายจาย มีอ้ายเป้หมอบรับใช้อยู่คนหนึ่ง บุตรสาวนั่งอยู่ในเรือน ลอได้ยินออกชื่อ นายจาย ก็ปลาบปลื้มใจไม่รู้สาเหตุ แอบมาก เห็นนายจายที่รักของหล่อนมา นั่งกินเข้าอยู่กับคุณพ่อ วาย ๆ ใจไม่รู้จักหรือร้าย จะว่าดีใจหรือเสียใจก็แปลไม่ออก อารามขี้ติ เติบออกมา นั่งน่าประศอก แลคน นายจาย ชะเง้ออยู่

ฝ่ายนายจาย กำลังเขียนเข้ายังมิทันเขียนปาก แลไป

เห็นบุตรสาวเศรษฐี คือ แม่ประยงคนที่รักกับตัวนั้นเอง ลั่นสติ คำเข้าตก นั่งตลิ่งอยู่เพราะไม่รู้ว่ามีแม่ประยงเป็นบุตรเศรษฐีคนนี้

เศรษฐีเห็นลูกสาวมาแค้นก็แค้น แต่ทำใจที่ต่อ “ นั่งอยู่นั่นก็ได้ แม่หนู พ่อยังไม่มีความไร้อยู่ อย่าเพิ่งไปไหนเลย ” เห็นลูกสาวกับนายจายต่างคนตกลิ่งอยู่ ก็เห็นวิปริตเสียแล้ว มันหลอกทุกอย่างก็ไม่ว่า ผันใจแลคนนายจาย บอกให้ไปเล่นตลก

นายจายเสียใจ เจียนจะคลั่ง ถ้าจะไม่ทำก็ผิดสัญญา จะทำข้าตอหน้าสาวที่รัก ก็กระตาคใจตลิ่งนั่งอยู่

เศรษฐีหยิบถ้วยเหล้ามารินส่ง “ เอ้า นายจาย กินเข้าชากเหล้าเหมือนกินหมากชากยา คิมเถอะ พ่อเฮย ”

นายจายมีรูจะทำอย่างไร ผันใจเล่นตลก โสโครก ทำแตกตา ยกไหล่ เอียงคอ แล้วก็แลลั่นรับเหล้ามาถือ “ ค่อน่าคนผมไม่ชอบล่อตอก แต่เห็นเข้าไม่ได้ เอ๊ะ ” คิมอมแล้วแอบขำขันเสีย ทำฮาเป้ปากเหมือนคนขี้เมา เขามือเขยิบ ๆ คุ้ยหน้า แงงเปราะ “ ของ่าขออีก ถ้วย เอะ เอะ ขอรวบ ”

เศรษฐีหัวเราะรินส่งให้ นายจายทำเป็นคิม แล้วแอบขำขันเสีย ตักแกงคิมตะมก หก “ ไซ้ ไ้ ” เอาผ้าเช็ดมือเช็ดหน้า ปัดขม น้ำหก ยิ้มเข้ อยู่

บุตรสาวเห็นชายที่รักของตัว ทำพิกลทั้งนั้นปลาบหนัก แต่รักกันมาไม่เคยเห็น เม้ามายเข้าอย่างนี้เลย ทั้งแค้นทั้งรัก นั่งน้ำตาคลอ ๆ อยู่

นายจายชำเลืองไป เห็นภริยาสาวที่รักของตน ก็รู้เท่า ถอนใจใหญ่ หยตทำบ้า เหลียวซังก

เศรษฐีก็รู้เท่า สกิดใหญ่ให้ทำคลั่ง “ เอาอีก หรือพ่อจาย ”

จายอาบสาวที่รักนัก แต่จนใจ ถอนใจใหญ่พลาง “ รวยพระทาน นะโม ไ้ กะเข้าเหลง ” ทำคิมแล้วขำขันเสีย อ้ายเป้ยกของหวานมาตั้ง “ เป้โว้ย

เข้ ไหว้ย เข้ ไหวย อีก ด้วย เอะ ขอ รับ ” เข้ วิน
ส่ง คีม แล้ว แอบ ขัน ลูก ขัน ยืน เคี้ยว ฝอย ทอง ทำ นวด
เอา ขน ม ชัน ะ หน้า ผาก ยก ขา จะ เต้น ร้อง “ หุย ซา
เออ เเฮอ ” ภูเห็น แม่ ประยง ค้อน หน้า ตา ไหล ก็ สัน
สคิ ยืน ตรง ทั้ง ขน ม เลี้ย เสรย จู๋ นึง ฟิง หมอน ขวาน
พยัก หน้า อ้าย เข้ เข้า มา กระตุ้น กัน ก็ เลย เต้น รำ ทำ ทำ
ร้อง อะไร น่า กลีย กน่า กลัว แยก เขี้ยว เคี้ยว ก็ ล้ม ลูก
“ หนอย ๆ นั้น อี แม่ ะ วิก ลูก สาว อ้าย โอ อี แม่
ระ รวย หนวย อี ”

ประยง หน้อย ใจ นึก เหตุ ไก เปน เช่น นี้ แค้น เต็ม ที่
หน้า ตา ไหล พลง ชีมือ “ โอ นี่ เปน อะไร อย่าง นี้ ซบ หน้า
ตง สอน นาย จาย สัน สคิ ถอน ใจ ชุค นึง ปรกติ เสรย จู๋
ทำ ไกล “ อย่าง ว่า เขา เลย แม่ หนุ ต เล่น สนุก วัน สนุก
สนาน ปล่อย เขา เด็ก อย่าง ถือ อย่าง ทำ เลย พ่อ ก็ ไม่ ถือ
นึก ว่า เลี้ยง ชี มา เลย วัน นึง ” ยัย ให้ อ้าย เข้ กวน
สคิ ต นาย จาย นาย จาย ทั้ง รัก ทั้ง เลย คาย สาว สคิ รัก
แล สคิ เลย คาย สคิ ต จำ เปน ทำ มา เกรว ราก ไอ้ อัก
แยก เขี้ยว ยิง ฟัน ต่อ ไป อีก “ เล่น โขน เอะ ขอ รับ คุณ พ่อ
แม่ แะ คัก แด คัย แด ให้ ลูก สาว มา เปน พระ ต ขอ รับ
สม ะ เปน ม้า คี แห่ กับ ๆ ”

เสรย จู๋ ทำ ไกล “ ช่าง เขา เอะ ผู้หญิง ยิง เรือ
เรามา เล่น กัน เอง เอะ อ้าย เข้ มา ชี ” อ้าย เข้ มา
กระทุ้ง ใหญ่

นาย จาย ลูก ขัน เต้น ล้ม ลูก กระชก ง่อน เคี้ยว จับ
อะไร กิน ล้าง กระโดน เต้น เจ้า เซ็น ไม่ เปน ล่ำ
ท่าน เสรย จู๋ นึง ยิม ยุ แต่ ให้ คีม เหล่า ว่า ไป นาย จาย หยค
ถอน ใจ อะไร แม่ ประยง สัก คุ้ อ้าย เข้ สคิ ต ก็ กลย
มานะ ทำ ค้าง ไป ใหม่

แม่ ประยง แค้น เหลือ ทน หน้อย ใจ แสน สาคัส ร้อง ให้
โอ ชัน “ ลูก ต ไม่ ได้ แล้ว คุณ พ่อ ไป รค ได้ อ้าย ชี มา
บ้าน น ไป เลย ให้ ฟัน ยาน ที่ เด็ก ” กระ พี่ย เท้า เข้า ใน ห้อง

เสรย จู๋ สม คเน คี ใจ เปน กำ ลัง “ เออ เข้ พา แด ไป ส่ง

เลี้ย ที่ เด็ก อ้าย เข้ ก็ งง นาย จาย ทำ มา เก้ กัง
ออกจาก บ้าน ท่าน เสรย จู๋ ยิง นึง ปล้ม สม ใจ อยู่ ที่ นั้น
“ แม่ หนุ แม่ หนุ ”

ประยง “ เจ้า ขา ” เสรย จู๋ “ มา นี้ เอะ อ้าย
ชี มา ไป แล้ว ” ประยง เซ็ด หน้า แล้ว ลูก ออก มา
ใจ บึก ๆ ไม่ หาย แค้น ทั้ง หน้อย ใจ เลย คาย เลย สคิ ใจ
เสรย จู๋ ทำ พค “ เออ พรง นี นั ค มี น มา เลียง คุ เล่น
อีก หรือ ” ประยง “ เจ้า ประคัณ ขอ เลี้ย ที่ เด็ก ร้อย ะ มา
พัน ะ มา อี นัน กลีย ค มี น นั ก ”

เสรย จู๋ ยิม ยอง ชวน พค ทำ อะไร ไป สัก คุ้ เลียง
ฝั ท้าว เติง กัก ๆ ยง โย ชัน มง ค เห็น นาย เทย ยตร
ยก กระบี่ ตร เมอ ง ออก แง้ ก เติง เข้า มา ชุค ทัว ลง นึง ไหว
ประยง ลูก เติง กลับ เข้า เรือ น ไป แอบ ประคั ฟัง อยู่ เสรย จู๋
ง ว่า “ คุณ ไป ไหน มา คัก อยู่ แล้ว ”

เทย เมอ “ อ้า ท่าน ไม่ ยิง จัน อ้าย จาย ง่า ไม่ ยิง จัน ”

เสรย จู๋ ตก ใจ เกรง จะ เลย การ เพราะ รู้ ว่า ลูก สาว
คอง แอบ ฟัง นาย เทย เมอ ไม่ มี สคิ อยู่ แล้ง พค กลย
เกลื่อน “ มี น เมอ ใช้ ไม่ ได้ ”

เทย “ มาน ไม่ เมอ อ้าย จาย ตลก ” ภู แม่ ประยง
ไต่ ยิน ออก ชื้อ นาย จาย ก็ ไหล หน้า มา ตู “ ไม่ เมอ ”

เสรย จู๋ “ ใคร ว่า ท่าน เมอ ”

เทย “ ม่าย ช่าย จาย ตลก มี น ก็ ไม่ เมอ หา ๆ
พิลึก แท้ ๆ ”

เสรย จู๋ “ มี น เล่น ลคร คี หนะ สัก คุ ใน กรุง ไม่ ไค
นี้ เมื่อ ไท่ ท่าน คคิ จะ ลง ไป ใน กรุง อีก ” เทย “ ไม่
ใช่ จะ เล่า เรือ ง จาย ให้ ฟัง มาน ไม่ เมอ ”

เสรย จู๋ “ ใน กรุง คน เมอ ก็ ไม่ ค่อย มี อยู่ เอง เมื่อ
ยัก ลาย ท่าน ลง ไป พก ที่ ไหน ”

เทย “ ไม่ ใช่ ผม มา พย นาย จาย ช่าง ถนง ง่า ”

เสรย จู๋ “ ถนง หน ทาง บ้าน เรามิ น สู้ ใน กรุง ไม่ ไค
รค ม้า คัก คัก สนุก สนาน ”

เทย “ ไม่ ใช่ ท่าน ไม่ ใช่ ใน กรุง พย จาย ลคร

มันนั่งร้องไห้อยู่ หน้าหัวเราะ ทาตาตาตา ”

เศรษฐี “ อ้อ เพลง มอญ ร้องไห้ก็เพราะ อยู่
ในกรุงนะค่าๆ เสียงมอญคร่ำครวญ ไม่เงียบเหมือนเมือง
กำแพง ”

เทษ “ ในกรุงในแควงอะไร จะเล่าให้ฟัง ขาดละคร
มันร้องไห้ขุ่นกระเพื่อน ฉันได้ยิน หน้าหัวร่อ เทอๆ
เทอๆง่า ”

เศรษฐี “ ผม นี่ จะชวนคุณ ขกกระบัตร ลงไป
กรุง เทพเสกครวญ ยังเที่ยวไม่ทั่ว ”

เทษ “ หน้าหัวร่อ เทอๆ มันบ่นว่ามันไม่ไ้ไ้มา
มันรักผู้หญิง อยู่ พ่อผู้หญิงจางมัน๑๐ซัง เทอๆง่า ”

เศรษฐี “ ถ้าไ้ไ้ไปในกรุงอีกละ ๑๐ ซัง ไม่พอซื้อ
ของข้าง คักแล้วผมคืนนี้นอนไม่หลับ วันนี้ก็คืน
แต่เช้า จะต้องขอพักเสียสักที ”

เทษ “ ประเดี๋ยว จะเล่าให้ฟัง ให้ตลอด ขาดละคร
มันว่ามันไม่เมา ต้องแกล้งทำ กลัวจะเสียสัตย์
พ่อผู้หญิงเขาจะให้ผู้หญิงเกลียด ”

เศรษฐี “ มันชาติละคร ก็เล่นไปต่างๆ นานา
ให้คนดู ล้อเอาเงิน ”

เทษ “ มันไม่ไ้ไ้เล่น ละคร คืนวันนี้—อ้อๆๆ—ง่า
คืนวันนี้เดี๋ยวนี้เอง มันง่า ขาดละครมันนั่งร้องไห้ว่า
เสียใจ เสียขายที่รัก เขาคนนี่ว่า มันชั่วจริงๆ
มันอายนัก เสียที่พ่อผู้หญิง ”

เศรษฐี ฟันเสีย “ ประทาน ไทยเถอะ ผมเวียน
ศีรษะต้องพักที ” นายเทษ ก็ลาไป

ครั้นรุ่งขึ้น เศรษฐีสาธิตมาพบกับประยูรวงศ์สาว
นักจะให้แต่งงาน เห็นบุตรสาวนอนร้องไห้ พูดยอะไรก็
ไม่ตอบ ก็ ชู่ ถึงไม่ยอมแต่งก็ตกลง จะแต่งกับนายเทษ
ให้ไ้ไ้ ครั้นค่ำลง คนมาบอกว่า บุตรสาวหายไป
ให้ไปตในท้องก็ไม่ได้เห็นประยูรวงศ์ จึงเอะอะคัน ก็ไม่พบ
เศรษฐีออกปากว่า “ ไม่ใช่คนอื่นไกล ข้าย ขาดละคร
เอาไป ” โกรธเรียกข่าวไพร่ฉวยพลอง ตามไป

บ้านนาย ขาดละคร ซึ่งปลูก โรงอยู่ริมถนน เห็นหน้าถักปัก
แสงไฟแววมๆ ไ้ไ้ยินเสียงผู้หญิงจ่าไ้ไ้ว่าเสียงประยูรวงศ์
พูดว่า “ เกิดมาเป็นสาว สู้ตายก็กว่าเสีย ตัว
ถึงมีทรัพย์ อำนาจ วาสนาบรรพตาคักก็ เมื่อใจไม่รักแล้ว
จะอยู่ด้วยกันอย่างไรไ้ไ้ ” ร้องไห้ เสียงขาดละคร
สั่นตอบว่า “ จนใจแล้วแม่ประยูรวงศ์ บอกแก่หล่อน
ตามจริง รักยังไม่หาย รัก แดจะรักอยู่ไม่รู้ลืม
แต่รักชั่วรัก มิตรหรือ รักชั่วมิตร ก็ไม่รักเหมือน วาจา
ฉัน ไ้ไ้สัญญากับคุณ พ่อของหล่อนเสีย แล้วว่า ไม่
เกี่ยวข้อง ถ้าหล่อนรักฉันแล้ว หล่อนต้องไปเสียให้
พ้นบ้านเดี๋ยวนี้ อยู่ไม่ได้ ”

เศรษฐีสาธิตไ้ไ้ฟัง น้ำค่านาย ขาดละคร เห็นเป็นคน
ก็มีสติ ขาดที่ จะหาไ้ไ้ เลยตอบประยูรวงศ์เรียก
ออกมาแล้ว ตกลงแต่งงาน ขกบุตรสาว อนุญาต
ให้อยู่กินด้วยกัน ตามใจเขาทั้งสองสมัคร

โคลงให้พร

พระเจ้า น้องนางเธอ พระองค์เจ้านารี รตนา

อุปนายก ทรง แต่ง

๑ ศก วารสาระตัง มงคล
ร้อยเศษ สิบเอ็ดคต คัก ช่ม
ชมสมาชิกลดถลด ถกเถียงเกียรติ ราชนา
สวามีภักดี นอบน้อม ขิราชเจ้าทรงคุณ ฑะ

๑ ขอเชิญเทพซึ่งไ้ไ้ อุปบัติ
สิงสถิตสยามรัฐ ทั่วแคว้น
ช่วย ขวยศิริ สวัสดิ์ สมัยเมื่อ นั้นขอ
แก่พระ จอมขเรศ แม้น พจน พร้องจำนง ฑะ

๑ ให้ทรงศิริ สุขแผ้ว ทดขั้พิบัติ ไ้ไ้ไกล
ยืนพระชนม์จง ขจก ไรไ้ไร
พระเดช กังนเรศ ขัต คิยราช ไ้ไ้โพธิ์
สยามเขตร ไ้ไ้ไฟไ้ไ้ ปราศเลี่ยนหมกภัย ฑะ

๑ พระเดชไต่ปกเกล้า สมาชี
 ปวงวิทยาทวี ลำซ้อง
 ผดุงสัตย์กิตตเวที จิตรมณี
 สฤษดิ์กิจอย่างรื้อซ้อง ชุนน้ำใจกัน ะ

เรื่องผมทอง
 หม่อมอนุวัตรวรพงษ์ เลขานุการ
 เรียบเรียง

ในกาลก่อนโน้น มาณพบตรคนเชื้อใจผู้หนึ่ง ซึ่งเขามีลักษณะในมือของเขา ด้วยลายมือปรากฏทั้ง คอกพิกลข้างละสามคอกนั้น เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี ได้มีพาสนาเป็นเศรษฐีใหญ่ เพราะได้วิวาห์มงคลกับ บุตรีเศรษฐี ในประเทศราชธานีอันเป็นที่เกิดของตนนั้น

เดิมทีเศรษฐีใหญ่ผู้จะเป็นพ่อตาของ เด็กคนนี้อยู่กิน ด้วยภริยาของตนมาจำนาน ยี่สิบห้าปีแล้ว บังเกิดมีบุตรได้ ร่ำรวย คนว่าชีวิตสังขารก็ล่วงไป ๆ ไม่มีผู้ที่จะไต่สืบตระกูล เขาจึงมีความปรารถนาอันใด ไม่ยิ่งกว่าที่จะไต่บุตรนั้น

ต่อมาในราตรีหนึ่ง ภริยาเศรษฐีมีสุบินนิมิตรว่า เทพธิดา นำแหวนศิระเพชร เป็นรูปคอกพิกลมาให้วงหนึ่ง เมื่อตื่นตื่นขึ้น จึงเรียบแก่ท่านเศรษฐี ๆ มีความ ยินดี ด้วยไต่ฟังตามเขาเล่าสืบมาว่า ผู้ว่าไต่แหวน หรือเครื่องตกแต่งอันงดงามอย่างใด จะไต่บุตร แต่ ไม่เป็นการแน่ใจ เพราะความปรารถนาจะไต่ไต่บุตร นั้นเหลือเกิน อยากประจักษ์ว่านิมิตรนี้ จะแน่หรือ ประ การใด แลจะมีอธิบายประการใดบ้าง รุ่งขึ้นจึงเชิญหมอกุ ขุที่ราชฐานนับถือกันอยู่มากมา เล่าความฝันของภริยา ให้ฟัง แลถามว่านิมิตรนี้ จะร้ายประการใด หมอกุ ขุพิเคราะห์พิจารณาตามวิธี แล้วทำนายว่า ข้อที่ว่าไต่ แหวนนั้น ท่านจะมีบุตรอันงาม ข้อที่ว่าศิระเพชร แหวน ฝั่งเพชรเป็นรูปคอกพิกลนั้น ไต่แก่คู่ของบุตรท่าน

จะเป็นผู้ซึ่งมีลายมือเป็นคอกพิกล ข้างละสามคอก ครั้นอยู่มา เศรษฐีได้มีบุตรสามคนทั้งสุบินนิมิตรแต่ไม่ส ภาใจนัก เพราะอยากจะได้ผู้ให้ดำรงตระกูลตนต่อไป ก็พึงปรารถนาบุตรชายเป็นธรรมดา ครั้นบุตรคอกพิ กลไต่หลายวันมา เศรษฐีก็ไปเที่ยวบ้านนอกพัก อยู่ ณ ที่ แห่งหนึ่ง มีข่าวมาสู่หูเศรษฐีว่า ที่บ้านนั้นเขามีบุตร ชายลายมือเป็นคอกพิกล เศรษฐีจึง ชื่นมื่นไปแต่ผู้เดียว สืบหา พบบิดามารดาของเด็กนั้น เห็นเป็นไพร่เชื่องใจ ความไม่พอใจที่จะให้สมดัง ความฝัน ก็บังเกิดขึ้นแรง กล้า ไต่ขอซื้อเด็กอ่อนนั้นมาเป็นราคามาก แก่บิดา มารดาของเด็กนั้น นำมาวางไว้ ณ ที่ลับแห่งหนึ่ง จึงค่อหีบบรรจุ เด็กนั้นลง พาขึ้นม้าควย ไปถึงแม่น้ำใหญ่ ได้แห้วหีบนั้นให้ตกลงในน้ำทันที รื้อมาที่พัก แล้วกลับสู่ บ้านแห่งตน อำความร้ายลับนั้นไว้ มิไต่ ปรากฏแก่ผู้ใด

ฝ่ายหีบเด็กตกลงในแม่น้ำใหญ่ สายน้ำไหลแรง เชื้อว พาหีบนั้นลอยไปติดสระ อยู่ ที่ตะพาน นำบ้าน ขยายกะตาแห่งหนึ่ง ขยายลงมาอาบ น้ำ พบหีบนั้น สำคัญว่าจะมี สิ่ง ของมีค่า จึงยกหีบไปช่วยกันเปิด กับตา เห็นเด็กอ่อนนอน แหวอยู่ ก็มีความเวทนายิ่งนัก จึงอดส่ำส่ำร้องเสียงไว้จนเคิบใหญ่ อายุได้ ๑๔ ปี

ฝ่ายเศรษฐีมีบุตรหญิงคนหนึ่งแล้ว แก่แล้ว อีกไม่ ไต่ใคร่สยายใจ มักไปเที่ยวเพื่อ ความเพลิดเพลินเนื่อง ๆ เติบเรอมาถึงบ้านขยายกะตานี้ พอเวลาเช้าก็จอดเรือ หาอาหารบริโภคนั้น ขึ้นไปพบขยายกะตา มีความสงสัย ไต่ถามว่า แก่ทั้งสองก็ชราเป็นนักหนา ทำไมไม่มีบุตร ยังหนุ่มน้อยอยู่ ณนี้ หรือเป็นหลาน ขยายแจ้งความ ให้ฟังว่าเป็นบุตรบุญธรรม เขาบรรจุหีบลอยน้ำมา เก็บได้ เศรษฐีรักยิ่งเสียใจ เพราะความสลับเพร่าตล ิดานของเรา หากนึกคิดที่จะถ่วงเด็กนี้ไม่ จึงให้เป็น ที่รอกไต่ แลเกิดโทษะแรงกล้าที่จะหักหาญมิให้เด็ก คนนี้ไต่ร่วมตระกูลตน จึงอันชวนขอซื้อ เด็ก นั้น

แก่ยายตา เมื่อคนยากทั้งสองได้ทรัพย์สิ้นเป็นอันมากแล้ว แลนึกว่าเด็กจะไปก็ จึงส่วยอมพรากบุตรบุญธรรมให้แก่เศรษฐี เศรษฐีจึงมาคิดว่า เราจะทำอันตรายชีวิตแก่ชายหนุ่มเอง บัดนี้ก็ต้องใช้ด้วยคมอาวุธหรือเช่นนี้อย่างไร เกรงกิตติศัพท์จะแพร่หลาย ด้วยไม่มีอาวุธอันแยบคายสุมมาด้วย จึงเขียนจดหมายถึงภริยา ว่าเด็กคนนี้ มีลักษณะทั้งความฝืนของเจ้า แต่เป็นชาติต่ำช้ายากจน ไม่ควร จะร่วมตระกูลเรา เมื่อชายหนุ่มนั้นมาถึงเมื่อใด ให้คิดกลอุบายวางยาพิษให้ตายเสียจงได้ แล้วสอดซองฉันทิ้งให้ชายหนุ่มนั้นถือไปให้ภริยา และหนทางเดินให้เข้าใจแล้ว เศรษฐีออกเรือจากหน้าบ้านยายกะตา เทียวตามบ้านนอกต่อไป

ชายหนุ่มรับจดหมายเศรษฐีใส่กระเป๋าคาด ออกเดินมาเวลาจวน พลัณฑ์ ณทาง เจอหญิงผู้หนึ่งนั่งอยู่หน้ากระท่อม ใต้ถุนถึงทางที่จะไป หญิงบอกว่าค่าแล้วทางนั้น ใจร้ายชกชม ถ้าเจ้า ไปคง เป็นอันตรายนอนพักเสีย หนึ่งรุ่งขึ้นจึง ค่อยไป แลถามถึง ชายหนุ่ม บอกว่าเศรษฐีให้ถือจดหมายไป ถึงภริยาท่าน ครั้นชายหนุ่มนั้นนอนอยู่ใน กระท่อมของหญิง คนนั้นหลับไป เวลาที่พวกโจรมาถึงที่กระท่อมนั้น หญิงตื่นขึ้นตกใจร้องขอชีวิตแล้วหาทรัพย์อะไรไม่ โจรถามว่าชายหนุ่มน้อยที่หลับอยู่นี้ เป็นผัว แกหรือ ก็เล่าความให้ฟังว่าเป็นคนจร มาพักหาใครนอน คนหนึ่ง เขามีบุตรที่จะนำจดหมายไปให้ท่านเศรษฐี เมื่อคำว่าเศรษฐีคือผู้มีทรัพย์มากปรากฏแก่โจรเช่นนั้นไหนเลย จะเว้นได้ถูกที่ทั้งใหญ่ด้วย จึงไปลวง กระเข้าชายหนุ่มเขาจดหมายมาฉีกฉีกออกดู เห็นความร้าย จะมีแก่เด็กคนนี้เช่นนั้น ก็สังสาร จึงปลอมหนังสือเศรษฐีนั้นเป็นความทรงกันข้ามว่า ชายหนุ่มนี้ คือ ผู้มีลักษณะอันดีสมควรความฝืนของเจ้า เมื่อมาถึงเมื่อใด ให้ทำการวิวาหมงคลเด็กคนนี้ ให้อยู่กับบุตรเสียทีเดียว ครั้นรุ่ง

เช้าชายหนุ่มน้อยตื่นขึ้นก็ลาหญิงนั้นไป ถึงบ้านท่านเศรษฐี ภริยาเศรษฐีได้รับจดหมายนั้นแล้ว มีความยินดีที่ได้เชยเพชรพิณกลสมทำนายฝัน ได้มีการวิวาหมงคล ตามประเพณี

ฝ่ายเศรษฐี ครั้นเทียวไปหลายเดือนแล้ว กลับมาถามภริยาว่า ได้ทำการตาม จดหมายเสร็จแล้วหรือประการใด ภริยาตอบว่าได้ทำการวิวาหมงคลแล้ว ภริยาเศรษฐีสั่งบ่าวว่า นาง จ ไปบอกลูกเขวว่า พ่อมา ให้มาหาด้วยกันทั้งคู่

เศรษฐีเอะ ! ผิดใจ หลอนทำอย่างไรเล่านี้ ขึ้นเสียหละกระมัง ผิดคำสั่งไปแน่แล้ว บัดนี้เห็นลูกเดินมากับชายหนุ่มคนนั้นนั่งลงไว้ ลูกสาวอาช ทำที่ขวยเขินเศรษฐียิ่งใหญ

ภริยา ตกใจ น้อย่างไรท่านมาโกรธเช่นนี้ ในจดหมายของท่านให้แต่งงานบุตร

ไปหยิบจดหมายมาให้ดู ท่านเศรษฐีทั้ง โกรธแค้นเสียใจ กลายเป็นจดหมายปลอมเอาได้ ก็เซ็นชื่อลายมือคล้าย จึงถามชายหนุ่มว่า อย่างไรเจ้ามาทำเช่นนั้น ลูกเขย จึงเล่าความให้ ฟัง ตั้งแต่ถือจดหมายมาหลงทาง หาใครนอนที่กระท่อมหญิงผู้หนึ่งแล้วหลับไป รุ่งเช้า ตื่นขึ้น ก็รีบมา ท่านมารดาที่แต่งงานได้ไม่ทราบว่า จะปลอมแปลง จดหมาย กันประการใด เศรษฐีกาลโทษะใหญ่ อ้ายนี้ต้องใช้ให้ไปตาย จงได้ จึงสั่งแก่ชายหนุ่มนั้นว่า เจ้าต้องไปเอาผมทองของยักษ์มาให้ข้าสามเส้นจงได้ แล้วกลับมา จึงจะยอมให้อยู่กินกับลูกสาวต่อไป ถ้ามิได้ก็อย่ากลับมาเลย ให้ไป บัดนี้ ตกลงชายหนุ่มนั้นรับคำสั่งไป เหตุแห่งความจากพรากกันนี้ ทำให้เป็นที่ปริเทวะรำไรในระหว่างลูกสาวเศรษฐี ที่ต้องพรากผัว แลภริยาเศรษฐีที่สังสารทั่วลูกสาวนั้น เป็น อย่างยิ่ง ลูกสาว นั้นก็มีความรักแล้ว ด้วย ไม่ได้คิดเลยว่าคลอดออกมา จะเห็นหน้าบิดา ขอตัดความ รำไรโพนทนาในการพลัดพราก จับเรื่องต่อไป

ชายหนุ่มนั้น ใจ กล้า หมายถึงว่า จะเอาผมยักซ์มา
ให้ไ้ เค้นออกไปถึง ประตู เมือง

นายประ ตูถามว่าเจ้าจะไปไหน รู้อะไร แลทำอะไร
ไ้บ้าง

ชายหนุ่ม ตอบว่า ข้ารู้ทุกอย่าง

นาย ประ ตูถาม เจ้า รู้หรือไม่ ทำไม น้ำพุ
ในเมือง ซึ่งเคยพลุ่งขึ้น ให้ราษฎร ใช้สอยไ้ โดย สดวก
จึงไม่ขึ้น อีก

ชายหนุ่มว่า จะรีบไป กลับมา จะบอกให้
ครั้นเดินทาง รอนแรมต่อไป ถึง ประตู เมือง อีก
เมืองหนึ่ง

นายประตู เมือง นั้นถามอีก ว่า เจ้าคน นี้มีความ
รู้ ไ้บ้าง

ชายหนุ่ม ตอบว่า ข้ารู้ทุกอย่าง

นาย ประ ตูถาม สัม ที่ออกผลเป็นทองคำที่เมืองนี้
อยู่เสมอแต่ก่อน บัดนี้ ทำไม จึงขาดผลไป

ชายหนุ่ม ว่า ข้าจะรีบไป กลับมา จะบอก
แล้ว ออกจากเมืองนี้ ไปถึง ริมแม่น้ำใหญ่
คนเรือ จ้าง ถามว่า จะไปไหน ท่านมีความรู้ อะไรบ้าง

ชายหนุ่ม ตอบว่า ข้ารู้วิชาทั้ง โลก

คนเรือ จ้าง ถามว่า ทำอย่างไร ข้าพเจ้าจะไปไหน
ไ้บ้าง ไม่ต้องเผื่อเรือ แจวเรืออยู่คั้งนี้

ชายหนุ่ม ว่า ข้ามฟากส่ง ก่อนเลิก กลับมาจะ
บอกให้

ครั้นชายหนุ่มไ้ข้ามฟากไปแล้ว เค้นเข้าป่าต่อไป
ถึง ถ้าใหญ่ของยักซ์ผมทองนั้น เห็นคนแก่งอยู่

ปากถ้ำ จึงถามว่า ยักซ์อยู่หรือไม่

คนไ้ยักซ์ ตอบว่า เขาไม่อยู่

ชายหนุ่ม ถาม เมื่อไรเขาจะกลับ

คนไ้ยักซ์ ตอบว่า ประเดี๋ยวก็กลับ

คนไ้ยักซ์ ถามว่า ท่านมาธุระอะไรเล่านี้

ชายหนุ่ม เล่าความเกิให้ฟัง แสดงความ
ประสงค์ จะต้อง การผม ทองของยักซ์สามเส้น

ถ้าไม่ไ้จะ ยอมให้ยักซ์กิน เพราะ จะ กลับไปเห็นหน้า
ภรรยาไม่ไ้แล้ว แล สทนทนกันต่อไป เลยถาม
ถึงปัญหา ที่นาย ประตู ทั้ง ๒ แห่ง แลคนเรือจ้างถามนั้น
คนไ้ยักซ์ รับ จะ ส่งเคราะห์ให้ไ้ผมยักซ์

แลบอก ว่า ข้าจะจำแลงตัวเจ้าเป็น มด ลงอยู่ใน
กะเปาะข้า จึงจะสำเร็จความปรารถนา หาไม่ยักซ์
มาเห็นเจ้า จะกิน เป็นอาหาร เลย แลบอก ว่า
เมื่อยักซ์นอน ข้าเข้าไปปรนนิบัติ ข้าจะถามปัญหา
เจ้าคอยฟัง จำไว้ ตกลงจำแลงกันเสร็จแล้ว พอ

โพล่พล่ ยักซ์มา

ยักซ์พัก เตะ เหม็นสาบ มนุษย์อยู่ที่ไหนควา
เทียว คั้น เทียวควา ทุกแห่งทุกหนไม่พบ

คนไ้ ว่า กินอาหารเลยเลิก ไม่มีอะไรมาคอก
ครั้นยักซ์กินอาหารแล้ว ก็ลงนอนอาข้าเห็นอพิษ
บอกคนไ้ให้เฝ้าค้ำระไป

คนไ้หนึ่งเฝ้าค้ำระไปคลำมา พอยักซ์งีบหลับ

กะตกเส้นผมหนึ่ง หลุด ออก มาเส้นหนึ่ง

ยักซ์ลืมหาดขึ้น ถามว่าอะไร

คนไ้ ตอบว่า มดอยู่ลอบเลอไป แลฝันว่า ที่
เมืองนั้น น้ำพุใหญ่เคย พลุ่งขึ้น ให้ราษฎรไ้ใช้
น้ำสดวกสยาย บัดนี้ ทำไมน้ำจึงแห้งไปหาพขึ้นไม่

ยักซ์ ว่า เพราะไ้ดินนั้น มีปลาใหญ่ตัวหนึ่ง
กินน้ำแลอมน้ำภายในไ้ไว้เสีย จึงไม่พลุ่งขึ้นอย่าง
แต่ก่อน ถ้าฆ่าปลานั้นตาย น้ำก็พลุ่งขึ้นอย่างเดิม
แล้วยักซ์นอนหลับไป สึกครู่หนึ่งคนไ้หนึ่ง กะตก
ผม ถอน ออกมา อีกเส้นหนึ่ง ยักซ์ตื่น เจ้าเลมอะไร
ไปอีกเล่า

คนไ้ ตอบว่า ฝันไปว่า ที่เมืองนั้นอีก เมืองหนึ่ง
คั้น สัม ใหญ่เคย ออกผล เป็นทองคำเสมอ เทียว

ไม่มีผล นึกว่าเป็นเพราะเหตุไร ก็ผวาตื่น
 ยักยักว่า เพราะไต่กิน นึก มีหน่ฝงหนึ่ง กักราก
 ต้น ส้ม นั้น เสีย จึงไม่มีผล ถ้าฆ่าหน่ เหล่านั้น ตาย
 ส้มก็จะบริบูรณ์ด้วย ผลอันเป็นทองคำ ดังแต่ก่อน
 แล้วยักยักกลับไปอีก

คนใช้ ถอนเส้นผมอีกครั้งหนึ่งแล้ว ยักยักขึ้น
 โกรธว่า อุ๊ยนี้ทำอะไร ประเดี๋ยวก็กินเสีย
 คนใช้ ขอรับประทาน โทษโปรดกรุณา ผมชั่ว
 แท้ๆ ผื่นอีกครั้งว่า คนเรื่อจางที่ข้ามส่งคนผมน้ำ
 นั้น เขาถามผมว่า ทำอย่างไรเขาจึงจะไม่ต้อง
 อยู่ในเรื่อเสมอๆ แล้วส่ายขึ้น ขอรับ

ยักยัก อี! เจ้าชั่วมัก ขี้ขลาดเท่านี้ เห็น
 เป็นยากแหละหรือ ถ้าคนเรื่อจางนั้น อยากไปที่ไหน
 เห็นใครมาก็ส่งแฉะให้เขาเสีย ตัวจะไปไหน ก็คงได้
 ทุก! ที่นั้นอนรรฆะหนาเจ้า ถ้าละเมออีก จะตาย
 ครั้นรุ่งเช้ายักยักขึ้น ก็เข้าป่าไปจับสัตว์กิน
 เปนของว่างตามปรกติ

คนใช้ยักยักก็จำแลงมาก ชายหนุ่มนั้น ให้คงเป็น
 มนุษย์ตามเดิม ถามว่า จำคำแก้ ในข้อยหา
 สามข้อนั้น ได้หรือไม่เล่า

ชายหนุ่มตอบ จำได้แล้ว

คนใช้ยักยัก ส่งผมของยักยักทั้งสามเส้นให้แล้ว
 พกพาแสดง ความชอบบุญ ชอบคุณกันแลอาลาแล้ว

ชายหนุ่มเดินมาถึงริมฝั่งแม่น้ำ ข้ามเรื่อจางไป
 ตอบข้อยหาที่คนเรื่อจางถามให้ทราบ ตามที่จำคำ
 ยักยักมาไว้ให้แล้ว ไปถึงประเทศ เมืองเมืองนั้น พย
 นายประเทศที่ถามถึง ส้มทอง จึงบอกว่ามีหน่ทำโพรง
 อยู่ไต่กินฝงหนึ่ง กักรากส้ม อยู่เสมอๆ ถ้าฆ่าหน่
 นั้น ตาย ส้มจะออกผลทองอย่างเก่า นายประเทศ
 มีความยินดี ปันบำเหน็จวิเศษนา ให้ทองคำทราย
 มาหลายหีบ ชายหนุ่มมาถึงประเทศเมือง นายประเทศ
 ที่ถามถึงน้ำพุ ทักทายแลเตือนให้ตอบ ชายหนุ่ม

ก็บอกว่าปลาใหญ่ไต่กินอมน้ำไว้เสีย ตามคำยักยักนั้น
 แล้วมาถึงบ้านเศรษฐี

ท่านเศรษฐี ผิดใจ เอ๊ะ นี่ทำไมมันกลับมาเล่า
 ไม่ไปถ้ายักยักกระมัง จะต้องจับทบถองแลไล่ไปอีก

ชายหนุ่ม เดินขึ้น หอหนึ่ง ขึ้นผมของยักยักให้
 เศรษฐี เศรษฐีคิดในใจ อ้ายนี้ มันมีฤทธิ์มาก
 เราได้ลั่นวาจาว่า ไล่ผมของยักยักมา จึงจะคงให้
 ลูกสาวแล้ว ต้องยอมมัน แลถามว่า นี่หีบอะไร

ชายหนุ่ม หีบทองคำทราย

เศรษฐี ได้มาแต่ไหน

ชายหนุ่ม เมื่อข้ามปากไปถ้ายักยัก เห็นมัน
 เกลื่อนอยู่ตามหาดฝั่งแม่น้ำนั้น ก็กอบๆ ขรรจหีบมา

เศรษฐี หีบ เงินหรือ! จึงพคว่า ขำไม่ได้ไป
 เทียวไหนนานแล้ว ต้องไปคบที่ที่หาดนั้น จะมี

ทองมากมายปานใด จึงส่งคนมา ให้ผูกม้าตัวหนึ่ง
 ชี่ขับไป พักผ่อนตามบ้านเพื่อนฝูง โดยระยะทางมา

ไม่บอกผู้ใดว่าจะไปเก็บทองคำทรายนั้น ครั้นถึงฝั่ง
 แม่น้ำ เห็นคนเรื่อจาง ขอให้ข้ามส่ง คนเรื่อ

จางก็บอกให้ลงในเรื่อ แล้วจับแฉะได้มือให้เศรษฐีนั้น
 ว่าแฉะไปเองเถิด แล้วขึ้นบกไป เศรษฐีร้องฝาก

ม้าตัว ชายคนเรื่อจางก็จับม้าไว้ เพราะเศรษฐี
 ปรารถนาทองคำเป็นอย่างยิ่ง จึงคิดว่าเป็นโชคที่

ที่เราจะได้เรื่อไปตามลำพัง เก็บทองคำมาคนเดียว
 ให้ถึงใจ ครั้นข้ามปากไปแล้ว เทียวเดินตามหาด

จนอ่อนใจ ไม่เห็นทองคำทรายที่ไหนสักนิด คิดว่า
 ใครจะมาเก็บไปหมดแล้วกระมัง แลปรารถนาถึงในป่า

เขามักว่ามีทองลุด ไหนๆเรามาแล้ว ต้องให้
 ได้การบ้าง ตกลงเดินเข้าสุทุมพุ่มไม้ดูที่ต่าง ๆ

พอสเวลาหาอาหารว่าง ของยักยักผมทอง ท่านเศรษฐี
 อยากได้ทอง ก็ต้องเข้าสู่ท้องยักยักผมทองทันที

ฝ่ายชายหนุ่มได้อยู่กับภริยา ครอบครัวของ
 ศฤงคารของเศรษฐีสืบมา

กัปปวรรณานันท์ เป็นพิสดาร ของความขบถที่ว่า
ไว้ข้างกัน ว่า เท็กคนจนได้เป็นเศรษฐี เมื่อ
อายุ ๑๘ ปี นั้น

๑ ความ โลก ตรึงแน่นแน่น ใน สัน คานเขย
เป็นช่อง ความประมาทขันธ์ ลุควัย
พินิจพิจารณาอื่น ไต่แต่ คันทา
กัปปวรรณานันท์ โลกมณัวย เพราะ พ้อง พิจารณ์เผิน

ความสุข

พระเจ้า น้องยาเธอ กรมหมื่น ลมคมตอมรพันธุ์
เทรญญิก ทรงเรียบเรียง

คำทั้งหลายที่กล่าวถึงความสุข คือ คำให้พร
มีคำว่า “ขอให้มีความสุขเทอญ” หรือ “จง
เจริญสุขเทอญ” เป็นต้นก็ คำอทานที่กล่าวเพราะ
อาไศรยความโสมนัสว่า “เป็นสุขจริงหนอ” เป็นต้น
ก็ เพราะ อาไศรยความ โทมนัสว่า “ไม่มีสุข
เลยหนอ” เป็นต้นก็ แลคำอื่นๆนอกจากที่ยกตัว
อย่างมาล่าวนี้ บัณฑิตที่กล่าวถึงความสุขที่ทุกกัน
อยู่มีเป็นอันมากก็ คำทั้งหลายเหล่านั้น ถึง
แม้ว่าจะใช้ถ้อยคำในที่ต่างๆ กันไปตามความมุ่งหมาย
ประสงค์ที่จะกล่าว ก็รวมความในคำว่าความสุข
เป็นอันเดียวกันทั้งสิ้น คำว่าความสุขนี้ มิใช่ภาษา
ของเราดอก เป็นภาษามคธแลสังสกฤต แต่
เรามาเข้าใจกันซึ่มซาย ถึงไม่ได้เรียนภาษามคธแล
สังสกฤตก็เข้าใจคำนี้ได้ จนแทบจะไม่มีใครรู้สึก
ว่ามีใช้ภาษาของตน ถ้าจะว่าตามภาษาของเรา
ก็มีคำเรียกเหมือนกันคือคำว่า สบายนี้เอง ตรงกับ
คำว่าสุข แลความสุขนี้มีสองประการ คือสุข ภาย
ประการ ๑ สุข จิตร ประการ ๑ ที่เรียก ว่าสุข ภาย
สุข จิตรนี้ ก็เป็นภาษามคธหรือสังสกฤต มิใช่ภาษา
ของเราอีก ถ้าจะว่าตามภาษาของเรา สุข ภาย

ตรง กับ สบายตนคือความสุขภายในตัว ไม่มี ความ กระวน
กระวาย สุข จิตร ตรง กับ สบายใจ คือ สบาย ในใจ
ไม่มี กังวล เกิดขึ้น

คำทั้งปวงมีคำให้พรเป็นต้น บัณฑิตที่กล่าวถึง
ความสุข ย่อมประสงค์ความสุขทั้ง สองประการ คือ
สุข ภาย สุข จิตร ที่กล่าวมานี้ แลความสุขนี้ ย่อม
เป็นที่ปราศณาของ ประชุมชน ทุกหมู่ทุกเหล่า ทั่วหน้า
ต่างกันแต่ บางพวก ประสงค์สุข ภายมาก บางพวก
ประสงค์ สุข จิตร มาก บางพวกก็ ประสงค์ เทียม กัน ทั้ง
สองอย่าง ผู้ที่ไม่ประสงค์ ไม่มี

ก็ความสุข ภาย สุข จิตรนี้ แยก ออกได้เป็น อย่าง
ละสองประเภท คือมีสุข ภาย สุข จิตร เพราะ ประสงค์ สิ่ง ที่ พึง
ใคร่ ประเภทหนึ่ง มี สุข ภาย สุข จิตร เพราะ พ้น สิ่ง ที่
พึงหน่าย ประเภทหนึ่ง จะยกตัวอย่าง ชั้น กล่าวโดย
สังเขป เหมือนหนึ่ง คนหิวได้กิน อาหาร คนกระหาย
ได้ดื่ม น้ำ คนหนาวนอนได้ถึงที่นอน คนร้อนได้รัย
ลมหรือ ฉายน้ำ คนหนาวได้รัย ฉาย อบอุ่น หรือ ห่มผ้า
สวมเสื้อ เป็นต้น เหล่านี้ นับว่า เป็น สุข ภาย เพราะ ประสงค์
สิ่ง ที่ พึงใคร่ คนที่เจ็บไข้ อยู่แล้ว แลหายไข้ คน
ที่ ต้อง ทรมาน ของ จำได้ พ้น ไทย คนที่ ทำการ หนัก
อัน เป็น ที่ เบื่อหน่าย ได้ หาย การ เป็นต้น เหล่านี้ นับว่า
เป็น สุข ภาย เพราะ พ้น สิ่ง ที่ พึงหน่าย คนที่ ได้รัย ทรัพย์สิน
เงินทอง สิ่ง ของ ได้รัย ยศ ศักดิ์ หรือ เครื่อง แสรง
เกียรติคุณ ได้ พ้น คำ ยกย่อง สรรเสริญ ได้ พ้น กับ
ญาติ หรือ มิตร สหาย อันเป็นที่รัก เป็นต้น เหล่านี้
นับว่า เป็น สุข จิตร เพราะ พ้น สิ่ง ที่ พึงหน่าย

ความสุข เหล่านี้ ก็ เป็น ไป โดยความที่ถึถึมัน เขาว่า
การเช่นนั้น ๆ เป็น ความ สุข แล้วแลยนี้รับเอา ความ
สุขนั้น ที่จริงแท้ความสุข บัณฑิตที่ ได้รัยนั้น ก็มีได้
ทั้งนี้ทั้งนี้แท้แท้ถาวร อยู่ได้ อาไศรยความประพฤติ
ให้เกิดความสุขเนื่องๆ ความสุขที่เกิดขึ้นแล้วล่วง
ผ่านไป ความสุขใหม่เพราะ อาไศรยความ ประพฤติ

คัดเลือกเอาแต่ส่วน ที่ ย่อม รัย เห็น ชอบ โดย มาก นั้น
เป็นทางดำเนินของ กิจที่ปฤกษานั้น ขรรคมคา การ ทั้ง
ปวง หมก ย่อมเอาไครยหลายความคิด ช่วยกันตรึงตรอง
ต้องดีกว่า คิดเอง โดยลำพัง เป็น ขรรคมคา มนุษย์เรา
ดีกว่าสัตว์ ก็เพราะมีภาษาพูด กันได้มาก ได้แลกเปลี่ยน
เปลี่ยนความคิดกัน ทำให้เจริญปัญญาขึ้นทุกที ถ้า จะ
คิดคนเดียว เห็นได้ว่า ในร้อยปีนี้ มนุษย์ได้รู้วิชาเจริญ
ขึ้นเท่าใด เหตุใดสัตว์นั้น จึงไม่มีวิชาเจริญขึ้น
ตามทันมนุษย์เล่า สัตว์ชนิดใดมีวิชา อย่างใดก็คง
อยู่เช่นนั้นเอง การ ที่เป็นดังนี้ ก็เพราะไม่มีเครื่อง
แลกเปลี่ยนความคิดกัน ได้เอาไครยแต่ความคิด
ที่มีเฉพาะตัวเท่านั้น เคยทำอย่างไรก็ทำ แต่อย่าง
นั้นจึงไม่เจริญขึ้นได้ ส่วนมนุษย์ ซึ่งมีคาราสั่งสอน
กัน มาเป็น ชั้น ๆ ซ้ำนาน มา ก็เป็นทางฝากความคิด
ไว้ให้เป็นมรดกแก่คนภายหลัง ครั้นคนภายหลัง
เกิดมาก็ได้รัยวิชาที่มีคาราแล้วทันที ไม่ต้องตรึงตรอง
เสาะแสวงหาอีก มีแต่จะตรึงตรองให้วิชานั้นดีขึ้น
เจริญขึ้น เอาไครยความคิดนั้นบ้างผู้นั้นบ้าง มารวมกัน
จึงเกิดความเจริญถึงเพียงนี้ การหลายความคิด
ย่อมดีกว่า ความคิดเดียวดังนี้ การ ประชุมอย่าง ที่ ๑
จึงเป็นสิ่งสำคัญ อย่าง ยิ่ง

การ ประชุมอย่าง ที่ ๒ เพื่อ จะ เห็น ระ ฟัง บุคคล หรือ
วัตถุ อันใดอันหนึ่ง นั้น ได้แก่ ประชุมฟังเทศหรืออุ อะไร
ต่าง ๆ มีคน เล่น กล เช่น ต้น เป็นทาง ส่งความคิดให้แก่
ผู้อื่นเหมือนกัน แต่ไม่มีช่องได้โต้ตอบ ได้สวน
เป็นแต่ผู้หนึ่ง นำความคิดหรือวัตถุหรือวิชา ที่ตนมี
อยู่ แจกแก่ผู้หนึ่งฟัง เมื่อขาดการโต้ตอบไปดังนี้
นับว่าขาด สำคัญไปอย่าง ยิ่ง เพราะ สังเกตตัวเรา
ถ้าอยาก จะ รัยอะไร ให้ชัดเข้าใจ ฉะนั้น เป็นแต่ได้ฟัง
หรือเห็นเท่านั้นไม่พอเลย ต้องถาม ได้ฟัง ตอบ
แลกได้ ได้ฟังแก้ด้วยจึงจะเข้าใจ ชัดซายได้ ท่าน
ทั้งปวงคง จะ รู้ สัก โดยมาก ไม่ใช่เดี๋ยวนี้ ก็เมื่อ ก่อนนี้

เมื่อท่าน ยัง ไม่เจริญ นัก คง จะ ได้ ฟัง พระเทศ ที่
ไม่เข้าใจ ว่า กระไรเลย บ้าง เป็นแน่ ชนิดที่ขายแก่ไป นั้น
หลับหู หลับตาฟังเอาจริง ๆ จัง ๆ เทศ ขบถถาม ว่า
พระเทศ ว่ากระไร ก็ ตอบ ว่า ท่าน เกศ ฎา นัก เป็น ต้น
นี้เป็นตัวอย่างที่ยกมาให้ เห็น ว่า สัมประ ชุมที่ได้ ได้
ตอบ กัน ไม่ได้ แต่ถึง กระนั้น ยังต้อง นับว่า มีคน อยู่
เป็นนี้ เพราะเมื่อผู้ใดสามารถจะเข้าใจได้ ก็เป็น
คุณแก่ผู้นั้น ตามมากแล่น้อย

ประชุมอย่าง ที่ ๓ ได้แก่ การ พิจารณา ต่าง ๆ หรือการ
มงคลต่าง ๆ มีการที่ประชุม สมาชิกร่วมกัน นั้น
เป็นต้น เป็นคุณให้เจริญ ความ สำนึกได้ รู้ จักกันกว้าง
ขวางออกไป สรรพการ รื่น เรือง สำราญ อันใด เอาไครย
ประชุมคนมากเป็นต้นเหตุ ขอให้ คิดว่า ถ้าจะ
จัดหอ พระสมณนี้ ให้ ครึกครื้น งคงาม เหมือน วัน ที่
ประชุมกัน อยู่ นี้ แต่อย่าให้มีคนเลย ให้ท่านมา อยู่
ผู้เดียว จะ สนุกหรือไม่ เต็มนัก ก็ จะ เทียบ ทั้ง โน้นทั้ง นี้
สักครู่เดียวก็ออก กรอ บาย ๆ เต็มทน เป็น แน่ การสนุก
อะไร หมก ไม่ใช่สิ่ง ที่ จะ ได้ เห็น เท่านั้น จะเป็น
เครื่อง ทำให้ สนุกเลย เอาไครยคน มาก ๆ ด้วยจริง ๆ
ถ้า จะหาครไปมีในเรือน ท่าน สัก โรง ๑ ห้ามไม่ให้
ใครค ให้ ท่านนั่งคนเดียว จะไม่ สนุก ไปได้
ถึงไหนเลย เพราะฉะนั้น การ ประชุมอย่าง ที่ ๓ นี้
เอาไครยคน มากทำให้เป็นคุณแก่ตน ในการ ยำรง
สำนึกแลความ กว้าง ขวาง แลทั้ง นำความ รื่น เรือง
มาให้ด้วย

ก็การ ประชุม ทั้ง ๓ อย่าง นั้น เอาไครย เหตุหลาย อย่าง
นัก ที่จะให้ การ นั้นเป็น การ สำเร็จ สดวก ได้ ด้วย ก็
คือ ๑ เอาไครย ผู้ปกครอง การ ประชุมนั้น เป็น สำคัญ
อย่าง ยิ่ง ถ้าขาด ผู้ปกครอง หรือ หย่อน จากความ
อดทน แห่ง ผู้ ปกครอง แล้ว การ นั้น แทบ จะ ไม่
สำเร็จ ได้เลย ถึง จะทำไปก็สักแต่ว่าทำไป จะไม่
ได้ผลก็ เต็มภาคภูมิ ได้ ๒ เอาไครยผู้ อำนวย การ ที่ จะ

จัด การ นั้น โดยเรียบ ร้อย ให้ สัม กับ เหตุผล แล ความ มุ่งหมาย เปียบถึง การ ประชุม สมาชิก นี้ เป็น ประชุม อย่าง ที่ ๓ แต่ จะ จัด การ ให้ ท่าน ทั้งปวง มา นั่ง เป็น ที่ เคี้ยว นิมนต์ พระ มาเทศ เลี้ยง ท่าน นั้น จะ สิ้น รส ลงไป สัก เพียง ใด ๓ อาไศรย ผู้ มา ประชุม นั้น คือ ผู้ มา พร้อม มวล ตาม เวลา นึก หมาย แล มี ใจ ปลง ต่อ การ นั้น ให้ สำเร็จ แล ให้ เป็น การ สดวก ด้วย ถ้า ไม่ มี ใคร มา การ ก็ ง่าย ไม่ สำเร็จ ๔ อาไศรย กาล คือ เวลา ที่ ประชุม ต้อง เลือ ก เวลา ที่ จะ เป็น กาล สดวก แก่ ผู้ ที่ จะ มา โดย มาก เป็น ต้น ว่า ถ้า จะ นัด แต่ ๑๐ ทุ่ม จน ย่ำรุ่ง เช่น นี้ จะ มี คน มา น้อย เต็ม ที่ เป็น แน่ ๕ อาไศรย เทศ คือ ที่ ซึ่ง ประชุม ให้ เป็น ที่ กลาง คน ไป มา ได้ สดวก ถ้า จะ นัด ไป ประชุม กัน ที่ คง พระยาไฟ จะ ไม่ มี ใคร ไป เลย ๖ อาไศรย เหตุ ที่ ประชุม คือ ประการ เหตุ ที่ สมควร จึง ประชุม ให้ สัม กับ เหตุ ที่ ประการ เหตุ ที่ สมควร นั้น อาไศรย เหตุ ที่ คน หมุน นั้น ใคร สนทนา ใคร ได้ เห็น ได้ ฟัง ใคร พยปะ การ จึง จะ คลอด ได้ ถ้า จะ ประชุม โดย อาไศรย เหตุ ประการ เพื่อ จะ ไป ปล้น เขา เป็น ต้น ผู้ ที่ มี ธุริฐ อัน ที่ จะ ไม่ มี ใคร มา เลย

สรรพ การ ประชุม ทั้งปวง เมื่อ ประชุม เข้า แล้ว ย่อม เป็น เครื่อง ให้ สำเร็จ ประโยชน์ แก่ คน ใน หมู่ ที่ ประชุม นั้น ทั้ง สิ้น แต่ ผล ที่ จะ ไร้วัย นั้น ย่อม เป็น ไป ตาม เหตุ ที่ ประการ ประชุม โดย จะ ประการ ผล ที่ หรือ ผล ชั่ว การ ประชุม กัน ย่อม ส่อ ให้ ได้ เลย ผล ที่ หมาย นั้น ยิ่ง กว่า คัมภีร์ แต่ ผู้ เคี้ยว เป็น ธรรมคา เพราะ ฉนั้น ข้าพเจ้า จึง ขอ นำ มา ลง ใน ที่ นี้ เพื่อ สรรเสริญ การ ประชุม ที่ เรา ท่าน ทั้งปวง ใฝ่ นึก ประชุม กัน นี้ โดย ความ มุ่ง หมาย อัน ที่ คง จะ ไร้วัย ผล อัน ที่ โดย อย่าง ต่ำ ก็ นำ ความ สามัคคี ให้ เจริญ ขึ้น ใน หมู่ เรา ทั้ง หลาย ที่ ได้ มา ประชุม กัน อยู่ ใน ที่ นี้

ใน ที่ สด ข้าง เจ้า ขอ เตือน ท่าน ทั้ง หลาย ว่า การ ประชุม กัน ซึ่ง เห็น ว่า เป็น คุณ นี้ ย่อม เป็น นาน ที่ ของ ท่าน ทั้งปวง ทก คน ที่ จะ ช่วย ออก หน้า ให้ เจริญ แพร่ หลาย ยิ่ง ขึ้น กว่า เคี้ยว นี้ การ ที่ จะ เจริญ ได้ ก็ อาไศรย ท่าน ทั้งปวง หัก ทำ ใจ ให้ ยินดี ต่อ การ นั้น โดย แท้ เมื่อ การ ประชุม กัน เป็น การ เจริญ ขึ้น เท่า ใด ผล อัน ที่ ที่ จะ ได้ ไร้วัย ก็ ย่อม เจริญ ขึ้น เท่า นั้น แล

บุญญะ กิริยา วัตถุ

พระเจ้า น้อง ยา เชอ

เจ้าฟ้ากรม ขุน นริศรา นวัตกรรม์ สาราณียกร
ทรง เรียบ เรียง

เจ้ากรม ที่—วาน นี้ ยัง ใจ ไม่ เห็น มา ฟัง เทศ ?

นาย เนียม—ผม ฟัง เหมือน กัน แลละ แต่ ว่า ฟัง ที่ อื่น

เจ้ากรม ที่—ฟัง ที่ ไหน ?

นาย เนียม—ฟัง ที่ บ้าน เจ้า คุณ

เจ้ากรม ที่—มี งาน อะไร ?

นาย เนียม—ทำ บุญ เจ็ด วัน บุตร ของ ท่าน

เจ้ากรม ที่—อ้อ ใคร เทศ ?

นาย เนียม—ท่าน เจ้า วัด บาง จาก

เจ้ากรม ที่—อ้อ เทศ เรื่อง อะไร ?

นาย เนียม—อ้อ ! เทศ บุญญะ กิริยา วัตถุ จิต ๆ เรา นี้ เอง แล

นาย หมาน—บุญญะ กิริยา วัตถุ อะไร ะ ?

โปรด อธิบาย ให้ ฉฉัน เข้า ใจ สัก หน่อย เอะ ฟัง เทศ เข้า ใจ ยาก ภาษา ที่ ท่าน เทศ นั้น คติ ศัพท์ แสง ฟัง ไม่ ค่อย จะ ได้ ความ สู้ พด จาก ถัด ตาม กัน ไม่ ได้

นาย หลีก—อ้อ จึง ะ ฉฉัน ละ ก็ ขอ บกล แท้ ๆ พอ ว่า จับ

หนึ่ง ฟัง เทศ เข้า ละ ก็ ทาว นอน เสีย จิง ๆ ละ

นาย เนียม—บุญญะ กิริยา วัตถุ ท่าน แแบ่ง ไว้ ๑๐ ประการ

นายหม่าน—อะไรมั้งยะ?

นายเนียม—ท่านอย่างหนึ่ง คือ อย่างหนึ่ง ภาวนาอย่างหนึ่ง (ๆ) อะไรอีก ๆ อย่างท่านจำได้ไหมขอรับ

เจ้ากรรมตี—อะปะจาอะนะ. เวຍยา วัจจะ. ปัตติทาน. ปัตตานุโมทนา. ชัมมัสสะวะนะ. ชัมมะเทสนา. ทิฏฐุชกรรม.

นายเนียม—ถูกละ

นายหม่าน—เป็นคำยาฬัทั้งหมดนี้ เข้าใจไม่ได้ โปรดแปลให้เข้าใจสักหน่อย

นายเนียม—อ้าว ท่านหนะ ครีอ ประสงค์กุศลเจตนาเกิดขึ้น เป็นเหตุ ให้บริจาค สิ่งของแห่งตนให้แก่คนผู้อื่น ด้วยจิตอนุเคราะห์แลยชา คีลันนี้ ก็ครีอ ประสงค์วิวัติเจตนาเกิดขึ้น เป็นเหตุ ให้สำรวมรักษาคัมมัชฌาจาร โดยในกายทวาร แลวจีทวาร มีสมาทาน คือ ๕ คือ ๘ แลคือ ๑๐ ตลอดถึงปาฏิโ

นายหม่าน ปะเคี้ยว ปะเคี้ยว นาย พันเผื่อเหลือปัญญาที่จะจำทรงเสียแล้ว นายว่าเรื่อยไปเหมือนกะพระเทศ แล้วติดศัพท์แสงพัวพันไป ฟังไม่เข้าใจ ขอให้นายอธิบายใหม่อย่างไทย ๆ ทีละข้อละข้อ ถ้าฉันสงสัยขอไหนละ จะขอลามนาย ให้อธิบายทีละข้อละจะดีที่เดียว

นายเนียม—ได้ จะอธิบายให้ฟัง ท่านหนะครีอหมายเอาความตั้งใจ พร้อมทั้ง สิ่ง ของ แล้วแปลให้ไป นั้นแล ครีอทาน

นายหม่าน—อ้อ ครีอว่าตั้งใจให้ของซึ่งกันแลกัน นั้นแลเป็นทำทาน ฉันเข้าใจยังงี้ ถูกไหม?

นายเนียม—ถูกละ

นายหม่าน—ถ้าอย่างนี้ ให้ของกะพระ หมี่เป็นได้ทานเหมือนกัน หรือ?

นายหลัก—ใช่ พ่อหม่าน ให้ทานหนะ ครีอให้กะคนแก่

แลกะยาจก ง่อยหรือ สัตว์เดียระฉานยังงั้นซี เขาถึงเรียก ว่าทำทาน ถวายของพระหนะทำบุญต่างหากเล่า

นายหม่าน—อ้าว ถ้าอย่างนั้นหมี่ต้องแบ่งผู้รับของเป็นชั้นๆอีกหรือ ว่าผู้รับชนิดนั้นถึงจะเป็นทาน ผู้รับชนิดนั้นไม่เป็นทาน มีหลักที่จะรู้ได้ยังไง?

นายเนียม—นายหลักพูดไม่ถก ไม่รู้จักอะไร การให้ปันกัน โดยความตั้งใจนั้น ไม่ว่าคนชนิดใดพระก็ทำ กะหิฐูก็ทำ ตลอดถึงสัตว์เดียระฉาน ต้องเรียกว่าทานทั้งสิ้น

นายหลัก—อะไร ถวายพระทำบุญแท้ ๆ ก็ทำทำเขาเป็นทำทานเสียด้วย ยังไงขอรับ ท่าน?

เจ้ากรรมตี—เหะเหะ ถูกละของเขา อย่างว่าแต่พระธรรมคาเลย ถึงพระพุทธรูปก็เข้เป็นทาน

นายหลัก—อ้อ ผมก็ฟังรู้เดี๋ยวนี้แหละว่า ถวายพระก็เข้เป็นทำทานด้วย ผมเห็นเขาเรียกว่าทำบุญกันหมดทั้งบ้านทั้งเมือง

เจ้ากรรมตี—ข้าเจ้า ก็ฟังเห็นความ เดียวนี้ เองแหละ ความเข้าใจของคนทั้งหลายนั้นชอบกล ต่อให้แก่คนไร่หรือ สัตว์ เเดียระฉาน ถึงได้เรียกว่าให้ทาน ส่วนถวายพระเรียกว่าทำบุญ แล้วข้ายังเรียกว่า ทำบุญอยู่ แต่ การถวายอาหาร แลของใช้เท่านั้นแหละ ส่วนการสร้างวัดรักษาคีล ยังงี้ ก็ไม่เห็นเรียกว่า ทำบุญเรียกว่าสร้างวัดรักษาคีล อยู่เฉยๆยังงั้นเองแหละ ชอบกล

นายหม่าน—ทำบุญหนะผมไม่เห็นมีอื่น มีแต่ สวดมนต์ เลี้ยงพระ อย่างเดียวเท่านั้น ชาวบ้านละก็ทั้งนั้นเดียว พอเอ๋ยขึ้นว่า จะทำบุญสักหน่อยละ ไม่มีอื่นละ สวดมนต์เลี้ยงพระ ก็ทำได้ทีเดียว

เจ้ากรรมทิ—เฮ้ออื่น ๆ ก็มีอยู่บ้าง เช่นกะตักบาตร แล
เข้าเรียบรายท่าอะไร ๆ หนะอะไรเล่า

นายหม่าน—เฮอ ก็ยังงั้น บุญหนะคืออะไรเล่าขอรับ?
เจ้ากรรมทิ—บุญหนะคือประพฤติสิ่งที่ชอบ ที่ดี ให้
เกิดขึ้น ในประตูทั้งสาม คือ กาย วาจา ใจ
เป็นกรรมชำระ แล้วสันดาน สัตว์ ให้บริสุทธิ์
จากความสกปรก ถ้าจะว่ากัน อย่างสั้น ๆ ก็
คือทำสิ่งที่ดี หนะแลคือทำบุญละ

นายหม่าน—แม่ กว้างจริง ถ้ายังงั้น ทำสิ่งที่ชั่ว
ก็เห็น จะเป็น ทำบาป หละกะมัง ขอรับ?

เจ้ากรรมทิ—ยังงั้น ชี

นายหม่าน—ยังงั้น บุญกะทาน จะจำแบ่ง กันยังง
ละขอรับ ทานก็เข้าใจกัน ว่าทำสิ่งที่ดี เหมือน
กันนี้ จะหมี่เป็น ทำบุญไป หรือ ยังงั้น
จะมีคำว่าทำทานไว้ทำไมละขอรับ? เรียก
ว่าทำบุญเสีย เหมือน กันก็แล้วกัน ง่ายก็

เจ้ากรรมทิ—แกยังไม่เข้าใจ คำว่าทำบุญนั้นเป็นคำ
รวบยอด คือ ทำความดีทุกอย่าง จะเป็น
ทำทานก็ดี รักษาศีลก็ดี ย่อมเรียกว่า
ทำบุญทั้งนั้น คำว่าทำทานแลรักษาศีลนั้น
สำแดงวิธีทำความดี ให้เห็นต่างกันเป็นหมวด
หมู่ เปรียบเหมือนกะคำว่า คน ก็เป็นคำ
รวบยอดเหมือนกัน คนหนะ ถ้าจะแบ่ง ก็เป็น
หลาย อย่าง ไทย, เจ๊ก, แชก, ฝรั่ง, แลอะไร ๆ
รูปไม่เหมือนกัน ทั้งนั้น ก็ยังเรียกว่า คน
อยู่นั่นเอง เข้าใจไหม?

นายหม่าน—เข้าใจละขอรับ ก็ยังงั้นที่ท่านว่าเมื่อละก็
ถึง การล้างวัช หนะ จะเป็นการทำบุญใน
หมวดไหนเล่า ขอรับ?

เจ้ากรรมทิ—อยู่ใน หมวดทำทานชี การให้ ที่อยู่ยังงั้นเล่า

นายหม่าน—อ้อ ก็คือเล่า ขอรับ?

เจ้ากรรมทิ—คือมัน เป็น ชื่อ อัมมะ อีกหมวดหนึ่ง แก

ถามมัน ละละเทอะไปเสีย แล้ว หละ ทานหนะ
แกเข้าใจ ก็แล้ว หรือ?

นายหม่าน—จึง ขอ รับ ต้องกลับบย้อนไปถามเรื่อง ทาน
ใหม่ ผมเข้าใจ ละ ว่าทานหนะ คือ การ ให้
แต่ยังสงสัยอยู่ ว่าทำไมไม่ให้ทาน ถึง จะ เป็นบุญ
ไม่เห็นเป็น การดี ยังงั้น มีของ อยู่ก็เอา
ไปเทียวให้ เขาเสีย ออก ยื่น บั คำสุภาสติก ก็มี
ก็เทียบ อยู่ว่า ทำน้ำ พริก ละลาย แม่ น้ำ
ยังงั้น ขอรับ?

เจ้ากรรมทิ—เอ้า เข้าทาง เก่าละ แก่ ไช ของ ตัวไป ชี

นายเนียม—ให้ละละเทอะไป มันก็ เป็น ทำน้ำ พริก ละลาย
แม่ น้ำหนะชี มัน ไม่เป็น ทาน ลักษณะ ทาน
มีสอง อย่าง คือให้ด้วย ประสงค์ จะ อนุเคราะห์
ด้วย เห็นว่า ผู้ใด ขัดขวาง ไม่มีสิ่งใด บริโภค
ก็ให้ สิ่ง นั้น อย่าง หนึ่ง อีกอย่าง หนึ่ง ให้ เพื่อ
จะบูชาคุณ ด้วย ท่านมีคุณ แก่ตน การให้
มีลักษณะสองอย่าง ทั้งนี้ จึงจะ เรียก ว่า ทาน

นายหม่าน—ก็ ถ้าให้เขาเสีย ละก็ตัวเอง จะ กิน อะไรเล่า
หมี่ ออกตาย เสีย หรือ?

นายเนียม—อ้าย ยังงั้น มันก็ ต้อง ประมาณ กุ หน้า หละ
ถ้า มีอยู่พอ ที่ จะเฉลี่ย แบ่ง ให้ เจือ จาน โดย
ฐาน กรณาเพื่อน มนุษย์ ด้วย กันได้ ถึง ให้ ถ้า
มีอยู่ ไม่พอ ที่ จะ แบ่ง ให้ ได้ แล้ว ไม่ให้ ก็ได้

นายหม่าน—ถ้า หากว่า ผู้ร้าย มัน จะ ไป ปล้น เขา แต่
มัน ขาด ยื่น มัน ต้อง การ ยื่น เรา ให้ ยื่น ไป
หมี่ เป็น ทาน หรือ? แล้วมัน ไป ยิง เขาตาย

การให้ทาน จะ เป็น บุญ ยังงั้น ไค?

นายเนียม—รู้ อยู่ ว่าให้ ไป มัน จะ ไป ทำ อันตราย
แก่ ผู้อื่น ให้ ล้มตาย ความ เต็ม ใจ ให้ ไม่มี
แกลัง ให้ ไป จะ เป็น ทาน ที่ ไหน ถ้า ใคร ให้
โดย เต็ม ใจ ก็ คง เป็น พวง ใจ ชั่ว ด้วย กัน

คนยังงั้นเต็มใจให้ เพราะ หมายทรัพย์ส่วนแบ่ง
ไม่ได้ตั้งใจให้ โดยคิดจะ อนุเคราะห์ ก็ไม่พ้นทาน
เหมือน กัน ประการ หนึ่ง สิ่ง ที่ จะ พึง ให้ ก็
มีสอง อย่าง คือ อามิสทาน ทั้งใจ คิดให้
สิ่ง ของใช้ สอย อย่าง หนึ่ง อีก อย่าง หนึ่ง
ขมมะทาน ทั้งใจ คิดให้ คำสั่งสอน ให้รู้ ขยายบุญ
คุณ โไทย ประโยชน์ แลใช้ ประโยชน์ สิ่ง ที่ควร
ทำ หมิควร ทำ พระพุทธเจ้าก็ทรง สรรเสริญ
ว่า ขมมะ ทานวิเศษ กว่า อามิสทาน มากนัก ผู้
ร้าย มัน ต้องการ บัน ห้าม มัน เสีย สอนให้มัน
ละเลิกความชั่วที่ตัว จะกระทำ นั้น เสีย จะเป็น
ทานวิเศษ เป็นบุญยิ่ง ใหญ่ เทียบ ขมมะทาน นี้
สำคัญนัก ถึงคน จน แต่มีความรู้ ก็อาจที่
จะ ทำทานได้ ก็กว่าคนมั่งมี เสีย อีก เหมือน
กะนั้น ชี้แจงขมมะ ให้พ่อหม่านเข้าใจ นี้ก็ ได้
ข้อ ขมมะทาน เป็นบุญยิ่ง ใหญ่ เหมือนกัน

นายหม่าน— ทำทาน เป็นการ ไม่มี โไทย ก็รู้ละ แต่จะมี
ประโยชน์ อะไร บ้าง หนะ ยะ ?

นาย เนียม— อานิสงส์ ของทาน นั้นมี มากนัก ทั้งใน
ชาตินี้ แล ชาติหน้า ในชาตินี้ ย่อม เป็นที่รัก
ของคนทั่วไป ใน ชาติหน้า จะ ได้เกิด ใน สุกฺก
โลก สวรรค์ เสวย สุข สมบัติ สิ้นกาลนาน

นายหม่าน— อ้อ ใน ชาตินี้ จะเป็น ที่รัก ของคน ทั่วไป
หนะ จึงอยู่ แต่ข้อ ที่ว่า ชาติหน้า จะ ได้ไป
เกิด บนสวรรค์ หนะ ยัง สงสัย อยู่ สวรรค์ อยู่
ที่ไหน ? ใคร ที่เป็น คน ให้ทาน เคย ตายไป เกิด
บ้าง ? ได้เคย เห็น หรือ ? ฉะนั้น ยัง สงสัย นัก
มีพยาน สิ่งไร ที่จะ มาอ้าง ให้รู้ ได้

นาย เนียม— นี่แล ฉันทก็ไม่เคย เห็น แต่ พระพุทธเจ้า
ทรงกล่าวไว้ เป็นของจริง ต้องเชื่อ พัง ใคร ไม่เชื่อ
ก็เป็น คนนอก ศาสนา ไม่รู้จัก พุทธะ ขมมะ
สังฆะ เป็นมิจา ทิฏฐิ

นายหม่าน— แล้วกัน ฉันทเป็นคนไม่รู้ สงสัย ถึงได้
ไต่ถาม พวกเสี้ยมยังงั้น ก็ควร ตักเตือนไม่ให้พวก
ต่อไป เสมอว่า ที่เมืองกรุง มีคน ฝึกหัด
ใหญ่สาม อ้อม ใคร ไม่เชื่อ คำให้ละ ก็ ต้องเชื่อ
ทุกคน ไม่ประหลาด อะไร ไม่ต้อง พุดกัน
อีกต่อไป ละ

เจ้ากรรม คือ— แะๆ จะเกิด มวย กัน ขึ้นละ นาย เนียม
แก เหลว นี้ แก่คำถามเขาไม่ได้ เลยเขา
โทโส เข้าข่มเขายังงั้น แะละ นี่แน่ พ่อหม่าน
อ้าย นรท สวรรค์ นั้นมัน ชอบกล อยู่ ตามที่ คน
เราเข้าใจ ว่า นรท เป็นขม น้อย ขมใหญ่ มีไฟ
ลวก อยู่เป็น ต้น แล สวรรค์ มี วิมาน สูง สาม
โยชน์ เป็น ต้น นั้น ไม่ใช่ เป็น คำ พระ พุทธเจ้า
ทรงอธิบาย ว่า มีทั้ง นั้นทั้ง นั้น หรอก เป็น คำ
ของ พระอัครเถระเถา เขาว่า ท่าน เป็น ผู้รู้
พชชาธิบาย ท่าน พรณาไว้ว่า มีทั้ง นั้นทั้ง นั้น
แต่ข้าเจ้า เห็นว่า

นายหม่าน — ประเถียว ขอรับ พระ อัครเถระ เถา หนะ
ใครเล่า ขอรับ ?

เจ้ากรรม คือ— ข้อ คนคน หนึ่งที่ เขา แต่ง หนังสือ คำอธิบาย
ไว้ หนะ แะละ คำใด ที่มี ใน ยาทิ เป็น คำ สั้น ๆ
ห้วนห้วน เขาก็เอามา แต่ง แก่ไข อธิบาย
มูลเหตุ เรื่อง วาว ของ คำนั้น ออก ยืดยาว สังเกต
กลาง ที่ก็ แก่ก็ ลาง ที่ก็ เหลว ไม่ได้ การ ใน
เรื่อง นรท สวรรค์ นี้ ใจ ข้าเจ้า เห็นว่า เป็น ของ
เก่า ก่อน พระพุทธเจ้า เกิด ขึ้น ใน โลก เป็น
สิ่ง ที่มี เหมือน กัน หมก ทุกศาสนา คำที่ เรียก
ชื่อนั้น ต่าง กัน ทุก ภาษา แต่ความหมาย เป็น
อย่าง เดียวกัน คำที่ เรียก ว่า นรท สวรรค์ นั้น
เห็น จะ มา ใน ศาสนา พราหมณ์ ที่เป็น ศาสนา
พื้นเดิม อยู่ ใน มัชฌิมประเทศ ตามที่ จิง ขมมะ

อันใดที่อ้างว่า พระพุทธเจ้า คริสต์ นั้น ไม่ค่อย
จะไต่ใช้คำว่ารก สวรรค์ หรือ กัมมัฏฐาน
สุคติ ทุคติ โดยมาก คุณก็เป็นหลักฐาน
กว้างขวางที่อยู่

นายหม่าน—แปลว่าอะไร ขอรับ! สุคติ ทุคติ หนะ
เจ้ากรรมตี—สุคติ ว่าที่ไปดี ทุคติ ว่าที่ไปชั่ว
นายหม่าน—ก็ จะไต่กระ อะไรเล่า ขอรับ หมี่ โทน ขมไฟ
กะ วิมาน สาม โยชน์ เข้าอีก หรือ?

เจ้ากรรมตี—อ้าย หนั้นก็เข้าไต่ แต่พ่อหม่าน สงไสย อยู่
จะเอา สิ่งที่มีพยานแล้ว สุคติ ก็คือ ขุนนาง
กิน พานทอง มีสมบัติ บริวารมาก ทุคติ
ก็ คือ คุก ตราง เรานี้เอง หนะ ชี้ ใด ทำดี ได้
เป็น ขุนนาง ใด ทำ ชั่ว ต้อง ตี ตัก คุก เอ้า หนะ
มี พยาน ละ

นายหม่าน—ฮะ มันเป็นของ ที่ จะไต่รับ ในชาติ นี้ ขอรับ
มันไม่ใช่ ของ ที่ จะ ต้อง ไต่รับ ชาติ น้า เหมือน
กะ นรก สวรรค์ หนะ ขอรับ

เจ้ากรรมตี—แะ ๆ จะต้อง ว่ากัน ด้วย เรื่อง ชาติ นี้ ชาติ น้า
อีก เรื่อง หนึ่ง คำที่ ว่า ชาติ หนะ พ่อหม่าน
เข้าใจ ว่าอะไร?

นายหม่าน—ชาติ มัน ก็ ความ เกิด หนะ ชี้ ขอรับ

เจ้ากรรมตี—ถูกละ ก็ แต่ ว่า เกิด หนะ พ่อหม่าน เข้าใจ
ว่า อะไร หนะ?

นายหม่าน—ก็ ความ คลอด ออก มา จาก ครันท์ เป็น รูป
กาย มา หนะ ชี้ ขอรับ

เจ้ากรรมตี—ถ้า ยังงั้น อ้าย เข็ด มัน คลอด ออก มา จาก
ครันท์ มัน เป็น ไช้ ไม่ เป็น ตัว ไม่ เป็น รูป กาย
หมี่ ไม่ใช่ เกิด หรือ ยทมัน จะ เป็น รูป กาย มัน ไม่
ยัก คลอด จาก ครันท์ มัน ไพล่ ออก มา จาก ไช้
จะ ว่าอะไร!

นายหม่าน—อ้าย มัน ก็ คลอด จาก ครันท์ เหมือน กัน หนะ

ขอรับ เว้น แต่ มัน เป็น รูป กาย ขริบรูปร่าง ซ้ำ ไป
หน้อย เท่านั้น แลละ

เจ้ากรรมตี—ชี้ เกียจ เกียจ เอ้า เอา ใหม่ อ้าย ที่ เรียก ว่า
เกิด โรค ยังงั้น. เกิด ความ ยังงั้น. เกิด เพลิง
ไหม้ ยังงั้น. อ้าย โรค อ้าย ความ อ้าย ไฟ
เหล่านี้ มัน คลอด ออก มา จาก ครันท์ ด้วย หรือ?

นายหม่าน—ฮะ ไม่ใช่ จึง ขอ ผม ว่า ใหม่ ที่ เกอะ สิ่ง ที่
มี ที่ เป็น ขึ้น มา ใหม่ แล ขอรับ หรือ ความ เกิด ละ

เจ้ากรรมตี—เออ ที่นี้ ค่อย เข้า เข้า หน้อย ถ้า ยังงั้น
พ่อหม่าน ต้อง เข้าใจ ว่า สิ่ง ที่มี ที่ เป็น อยู่ เก่า
หายไป. กลาย ไป. หรือ ความ ตับ ละ หนา

นายหม่าน—ขอรับ

เจ้ากรรมตี—อ้าย พ่อหม่าน ไ้ เท่า ไหร่?

นายหม่าน—๒๔ ขอรับ

เจ้ากรรมตี—ใน ระหว่าง ๒๔ ปี หนะ พ่อหม่าน รู้ ใหม่ ว่า
พ่อหม่าน เกิด ก็ หนะ กับ ก็ หนะ ละ

นายหม่าน—หนะ เกี้ยว แลละ ผม ยัง ไม่ ทาย หนะ

เจ้ากรรมตี—แะ ๆ พ่อหม่าน หลง แหนะ เกิด แล กับ
หนะ หนะ ไม่ ถ้วน เทียว

นายหม่าน—ฮะ ยังงั้น ขอรับ?

เจ้ากรรมตี—ผม. ขน. เล็บ. ฟัน. หนะ. ของ พ่อหม่าน
ที่ ตัก อยู่ กะ ตัว เทียว หนะ เป็น ของ อยู่ มา นาน
ถึง ๒๔ ปี เทียว หรือ?

นายหม่าน—ขอรับ มัน ก็ มี อยู่ เสมอ ยังงั้น แลละ แต่ ว่า
ฟัน มี ไม่ ถึง ๒๔ ปี มัน เกิด ที่ หลัง ผม ขน เล็บ หนะ

เจ้ากรรมตี—ถึง ผม ขน เล็บ หนะ ก็ เกอะ มัน มี มา ยังงั้น แต่
แรก ก็ จึง แต่ มัน ไม่ใช่ อัน นี้ อัน เกี้ยว อยู่ นาน
มา ถึง ๒๔ ปี เป็น คำน ว่า ผม ยังงั้น ออก มา
พอ ครอบ เกือน โทน ทั้ง เล็บ แลแล้ว ละ ที่ เรียก
ว่า โทน ผม ไฟ หนะ ผม ที่ เกิด มา หนะ ก็ คับ ไป
แล้ว มัน ก็ เกิด ขึ้น ใหม่ อีก แล้ว ก็ โทน ก็ ตัก ไป

รำไป จนถึงบัดนี้ รู้จักว่าเกิดว่าคืบคืบ
คืบคืบคืบ ชนก็วิ่งไปแลเกิดใหม่ รู้จักว่า
คืบคืบคืบ เล็บก็เกิดใหม่ ยาวออกมาแล้วคืบ
คืบ เล็บรู้ว่าคืบคืบคืบ ฟันขึ้นมาแล้วก็หลด
แล้วก็ขึ้นอีก แล้วเคี้ยวไปก็สึกเข้าไป แล้ว
ก็หัก ไม่คงยืนเหมือนกัน หนึ่งก็ยังมี แผล
เป็นแผลพุพองที่ไหน หนึ่งตรงนั้น ก็คืบ แล้ว
ก็เกิดขึ้นใหม่ อย่างต้อง หาว่าเป็นแผลเลย
เพียง ระบุ แปรปรวน เท่านั้น หนึ่งลอก เป็น
แผ่น ๆ นานานานะอะไร ถึงสิ่งอื่น ๆ ใน
ร่างกาย ก็ย่อมเปลี่ยนทำนองเคี้ยว กัน หมก
หรือพอกหม่านเห็น ว่าสิ่งใด ทั้งแต่แรกคลอด
จะเหลือ อยู่ บัดนี้ มั่ง?

นาย หม่าน—อ้ายในท้อง หนึ่งมันไม่เห็น แต่ตรงดู เห็น
ว่าคงเป็นเหมือนกะ ข้างนอก ข้อนั้น ผมยอมละ
เจ้ากรรมก็—อ้าว เข้าใจยังงั้น ละก็ ร่างกายที่เกิดอยู่ใน
วันก่อน ๆ ที่ล่วงแล้วมาน่าแหละ ครือชาติ ก่อน
ร่างกายที่เกิดอยู่ใน เคี้ยว นั้นแหละ ครือชาติ
ร่างกายที่จะเกิดในวันหน้า ก็ครือว่าชาติหน้าละ
อะไรเล่า อานิสงส์แห่งทานที่ว่าจะเป็นที่รักของ
คนทั่วไปในชาตินี้ หนึ่ง พอกหม่าน ก็เห็น คิ้วแล้ว
คิ้วคิ้ว อยู่แต่ข้อที่จะได้ เสวยสุขสมบัติ ในชาติ
หน้า ความสุขที่จะได้ใน ชาติหน้านั้น ก็ครือ
จะได้ ที่ผู้ใด รับประทานอาหารนั้น แลแทนคุณ เหมือน
กะในเรื่องใช้ขันก็มี เมื่อครั้งขัน สิ้นยังตก
ธากอยู่ ออกอาหารจนหน้าเขียว หมิง แก่
คนหนึ่งให้เข้า กินมือหนึ่ง ที่หลังขัน สิ้นไป
ทำราชการกับขันต้องมีความชอบ ได้ไปเจ้า
เมือง หนึ่ง สิ้นให้ สิบเส้าหาตัวหมิง แก่มา
เลี้ยงดู ถึงขนาด เรื่องอื่นก็ยังมีถมไป ถ้าได้
ทำทานมาก ผลก็คงมีมาก เพราะมีคน คิด
ตอบ แทนคุณ หลายคน ถ้าได้ทำทานน้อย

ผลก็คง น้อยไปตามส่วน เพราะมีคน คิดตอบ
แทนคุณ น้อยคน ผลคือถ้าใครที่จะได้ จาก
ทานที่จะทำ ผู้ใด ได้ เสวยสุขนั้น จะมีได้
ตั้งแต่มี กินไม่ออก จนถึง มั่งมีเป็นเศรษฐี
เจ้าพระยาอะไร ๆ ได้ทั้งนั้น ตามทางที่ได้
อธิบาย ให้ฟังนี้แหละ

นาย หม่าน—ขอรับเข้าใจแจ่มแจ้งละ ในเรื่องทานนี้ หนึ่ง
อย่าง ที่สอง ต่อทานไปหนึ่ง อะไร อีกเล่าขอรับ?
เจ้ากรรมก็—ต่อไปก็ศีลชี ยังไงเล่า นายนิยมว่าไปชี
นายนิยม—ศีลหนึ่ง ครือ หมายถึงเอาความตั้งใจคิด เว้น
จากความประพฤติที่เป็นทุจริต เกิดขึ้น ในกาย
แลวาจาเสีย ให้กายวาจาแลอกตังาม
นั้นแลครือศีล

นาย หม่าน—เว้น อะไร? กายวาจาถึง จะสอาดก็งาม
นายนิยม—อ้อ เว้นหลาย อย่าง ท่านจักไว้เป็นพวก ๆ
เรียกว่าศีล มีองค์ต่าง ๆ กัน ครือ นิจาจะศีลมี
องค์ ๕ อย่าง หนึ่ง อุโบสถศีลมี องค์ ๘ อย่าง หนึ่ง
อะติเรกศีล มีองค์ ๑๐ อย่าง หนึ่ง สามอย่าง
นี้เป็นส่วน กะหังขู ยังในส่วน ศีลสาม เณรครือ
นาย หม่าน—อ้าวช่างเถอะ ช่างเถอะ อย่าอธิบาย ถึงศีล
เณร ศีลพระเลขา หยะ เป็น กะหังขูควร จะศึกษา
แต่ศีล กะหังขูไว้ เป็นทางปรณนิบัติแต่พอตัว
นิจาจะศีลที่มี องค์ ๕ หนึ่ง ครือศีล ๕ เว้น
ใช้ไหมยะ?

นาย นิยม—หนึ่งแหละ

นาย หม่าน—ยังงั้นละ ก็ไม่ต้อง อธิบายละหยะ ฉันทวาท
แล้ว ได้เคย กรีกกรองแล้วใน ๔ อย่าง ครือ
ลักทรัพย์. ผิดเมีย. พดปด. กินเหล้า. นี่ชั่วจริง
ไม่ควร จะประพฤติเลย แต่ฆ่าสัตว์นี้ ไม่ค่อย
คิดไม่เห็นเลยแหละ ถ้าไม่ฆ่าจะออกตายเสีย
ละกะมัง?

นาย เนียม—มันหาตายไม่หอรอก ใน โลกนี้ ของกินมี
แต่เนื้อสัตว์ อย่าง เดียวเท่านั้นหรือ สิ่งอื่น ๆ
ที่จะเลี้ยงชีวิตได้มีถมไป ฤๅมันกินแต่ลูกไม้
ก็อยู่ได้ หลวงจีนหลวงญวนเขาถือศีลกิน
บวชอย่างแข็งแรง บริโภคแต่ถั่วงาก็อยู่ได้
เมื่อ ยาก กิน เนื้อ สัตว์พบ สัตว์ที่ ตายเอง เอามา
กินก็ได้ การฆ่าสัตว์ หนะเป็น ความชั่ว มาก
ขาด ความ กรุณา ขรรคมศาสนา ย่อม รักชีวิต
ด้วย กันทั่ว หน้า ถ้างดเว้น ปาณาติยาต เสียบ
แล้วเป็น ความดี อันใหญ่ หรือ ให้ความไม่ม
ภัยแก่สัตว์ทั้ง หลายพ้น ความกลัว ให้ความ
ไม่มีเวร แก่สัตว์ทั้ง หลายแล ให้ความไม่ มี ทุกข์
แก่สัตว์ทั้ง หลาย พ้น จาก ความ เบียดเบียน
ไม่มีประมาณ ถ้าไร ของ การ กตเวณีก็น่า
ความ สุข ปราศ จากภัย แล เวร แล ทุกข์ เบียด
เบียนมาก ไม่มีประมาณ เป็น การ คอย แทน มั่ง
เหมือนกัน ทั้งในชาตินี้ แล ชาติหน้า

นาย หม่าน—อ๊ะ จะได้อะไร ?

นาย เนียม—อ้อ มันก็ได้เหมือน ะผล ของ การ ทำทาน
ที่ท่าน เจ้า กรม อธิบาย เมื่อ ตะกั หนะซี หรือจะ
เรียกว่าทาน เสียบให้เหมือนกันก็ได้ พระพุทธเจ้า
ทรง ตรัสเทศนา เรียกว่า มหา อะ ระยะ ทานก็มี
เหตุ ให้ความไม่ม ภัย แก่ สัตว์ หรือ ให้ความ
สัตว์เราคือนี้ แลละ หนะสำคัญ กว่า ให้
ของอีก หรือ แต่ให้ของพ่อ หม่านยัง เห็น ว่า
เป็นการ ดีด้วย แล้ว

นาย หม่าน—ปะ เดียวก่อน ชอบ ถล อยู่ อ้าย สัตว์ หนะ
หมายความว่าอะไร ?

นาย เนียม—พุ ไซ่ตั้งแต่ คน ไป จน สัตว์ เติบระยาน มันคา
ทั้งชีวิต ละครือ สัตว์ทั้งนั้น เทียบ ไม่น่าถามเลย

นาย หม่าน—เอ๊ะ อะไรเป็นชีวิต หนะปะ ?

นาย เนียม—ชีวิตครือความเป็นอยู่ หนะซี

นาย หม่าน—ไม่กระจำเลยเทียว ขอให้ว่าเสีย อย่าง
ใหม่เถอะ ตักสิน ออก มาให้ชัด เจนที่ เทียว
ว่าครือตาเราค เห็น ว่ามีอย่าง ๆ นั้น เป็น
อย่างนั้น ๆ จึงเรียกว่าสัตว์ ละ

นาย หลัก—พ่อหม่าน ละ แก ถามมัน ขวาง ๆ ไม่เข้า
เรื่อง อยู่ยังงี้หนะซี จู้จี้เปล่า ๆ มีขา มีตัว
มีหัว หนะซี สัตว์ ไม่น่าจะ สงสัยอะไร เลย

นาย หม่าน—ยังงี้ ว่าวกลาหมี่เป็นสัตว์ หรือ ?

นาย หลัก—อ้อ อ้าย ว่าวกลา หนะ มันไม่มีชีวิต น
ไม่ใช่ สัตว์ หอรอก

นาย หม่าน—อ้าวก็ยังมี ชีวิตอยู่ด้วย อีก ทำไมถึง
ไม่ว่าเสียด้วยเล่า ว่าแต่มีขา มีตัว มีหัว
ละก็ เป็น สัตว์ ว่าวกลาหมี่ก็ต้อง เป็น สัตว์ ด้วย
หนะซี

นาย หลัก—พุไซ่ ก็ลืมไปนี่ พ่อหม่าน ต้องมี ชีวิต
ด้วยซี ถึงจะ เป็น สัตว์ ได้

นาย หม่าน—อ้าย ชีวิต หนะอะไร ? ยังไม่เข้าใจ

นาย หลัก—อ้อ พ่อหม่านละก็ มันไม่ใช่ นักปราชญ์
นักเปรียญอะไรนี้ จะได้ แก่ไขไข มาได้
คนโง่ก็ได้ด้วยนี่

นาย หม่าน—ก็ โง่ ละยังงี้ถึง สอดเข้า มาแก้เล่า แก
เข้ามาละ เขาไม่เข้าใจ ก็ถาม หนะ แลละ

นาย หลัก—อ้อ ชีวิต หนะอะไร ก็ไม่รู้ พุคไม่ถก
ไม่เอาละ เอาใหม่ มีขา ที่เดินได้ซี
พ่อหม่าน ถึงจะ เป็น สัตว์

นาย หม่าน—อ้อ ถ้ามีหัว มีตัว มีขา เดินได้ละก็
เป็นสัตว์ ละ ถ้าขาไปสิด อย่างหนึ่ง จะ
เป็นสัตว์ใหม่ ?

นาย หลัก—อ้อ จะ เป็นยังงี้ได้ แต่ว่าเขา สัตว์ มา
คักขาเสียไม่เอาหนา เป็นของ แกล้งทำ มัน
มัน ก็ ต้อง เป็น สัตว์ อยู่ยังงั้น แลละ ที่ว่านี้
หนะ เอาที่มัน เกิดมาแต่เดิม หนะ

นายหม่าน—อ้อ อ้ายปลาขี้จิ้ง. ขี้จิ้ง. มันไม่
เป็น สัตว์ หรือ? หรือใครไปตักคืน มันเสีย?

นายหลัก—อ้อ ไม่ใช่เรื่องเสียแล้วละ ยกขาสี
เอาไว้ ไม่ว่าถึงละ เอาแต่หัว กระดูก กระดูกไก่
เท่านั้นแหละ

นายหม่าน—ไปไม่เห็นมันมีหัว หมันไม่นับเอาเป็นสัตว์
ด้วย หรือ?

นายหลัก—มี

นายหม่าน—ที่ กงไหนล่ะหัว?

นายหลัก—ที่ กง กลาง นะซี ตามัน ออกคน ไก่ ไม่
เห็น หรือ?

นายหม่าน—เออ ขี้จิ้งนี้ไม่มีหัว เอา

นายหลัก—อ้อ จงอีก เอาใหม่เอา ที่นี้ไม่จางะใน
ละเอียดยะ มีหัวไปเที่ยว หา กิน ไก่ หนะแล
สัตว์ละ

นายหม่าน—หอย อีรม ขี้จิ้ง มันเกิดติดอยู่ ะหิน ไป
เที่ยวไม่ได้ หรือเพรียงขี้จิ้ง มันเกิด ติด
อยู่ ะไม่ไปเที่ยวไม่ได้ หมันไม่นับเอา
เป็น สัตว์ อีก หรือ?

นายหลัก—อ้อ พ่อหม่านละ แกชักคอเสีย จิงๆ ละ
ไม่พูดไม่พิศ ละ

นายหม่าน—เอ ล่าเสียแล้ว เห็นเป็นชัก คอไปไ้
พูดก็ๆ แท้ๆ ไม่ใช่หรือยะพ่อเนียม? เอาเซอญ
พ่อเนียม ว่า ตัก สีน ออกมาเถอะ

นายเนียม—กำหนดลงว่ามี ะวะชะวะ อย่างนั้น อย่างนี้
ถึง จะเป็นสัตว์ เช่นนายหลักว่า หนะไม่ไ้หรือ
สัตว์ทั้งหลายมี ะวะชะวะ ย่อมต่าง ๆ กัน รูป
จึงเป็นต่าง กันไม่มที่สค ฉนั้น เห็นขี้จิ้ง หรือ
มีร่างกายเป็นรูป เห็นไ้ไ้ด้วยตา แลเครื่องค่อ
ทาคือ แวน หรือ กล้อง อย่าง หนึ่ง แลรกายนั้น
ไหว กระดิก ไ้ อย่าง หนึ่ง มี ความรู้ สู้ร่างกาย
ด้วย ความ กระทย กระเจื่อน อย่าง หนึ่ง วัจิก

บริโภคอาหารไ้ อีก อย่าง หนึ่ง มีรูป แล กิริยาอาการ
ประกอบพร้อม ส้อย่าง หนึ่ง แล หรือ สัตว์

นายหม่าน—แม่ พ่อเนียม กำหนดเอากว้างขวาง เทียว
ถ้า ขี้จิ้ง เห็น จะนับ ตลอดลง ไป ถึง คันไม้
ว่าเป็น สัตว์ ด้วย

นายเนียม—อะไม่ เป็น หรือค คันไม้มันบริโภคอาหารไ้
เมื่อไรเล่า

นายหม่าน—ต้องหา น้ำ มา รดมัน ออกแปะ หนะ ไม่แปล ว่า
หาอาหาร มา ให้มัน กิน หรือ?

นายเนียม—มัน ไม่เชิง เป็น อาหาร หรือค ก็เหมือน มัน
บุกเข้าไปอม ไ้ ไ้ สด พอง อยู่เท่านั้น เหมือน
กะลวก แม่ง ลัก ขรรคมา ของมัน ก็ แห้ง อยู่
เมื่อ แห้ง น้ำเข้าก็ อม น้ำเข้าพอง อยู่ เมื่อ กลับ
เอาตาก แดด น้ำไปหมด ก็ กลับ แห้ง อีก เห็น ว่า
คันไม้เป็น พืชพรรณ ที่คบน้ำ เท่านั้นแหละ เช่น
กะพอง น้ำที่ มา แค้นอก ไม่ไ้บริโภค น้ำ
เป็นอาหาร ปากก็ไม่มี

นายหม่าน—จะเป้นแต่สิ่ง ที่คบน้ำ พองขึ้น ไม่ไ้ กิน
นั้น ไม่เห็น ด้วย ถ้าคบน้ำ เช่นลวก แม่งลัก ขี้จิ้ง
แล้ว คันไม้ใน โลก จะต้องเป็น สอง ขนาด
คือ แห้ง กะสคเท่านั้น อ้ายนี้มัน มี สด หลาย
ขนาด ทั้งแต่เล็ก ที่ สด สง เพียง ะเย็บคหนึ่ง
จน โตใหญ่ สงหลาย วาไ้ไ้ อากา ที่ เป้น
เหมือนกะสค เหมือน กัน แรกเกิดเล็ก ๆ แล้ว
ค่อยใหญ่ขึ้น จน สง มาก ๆ ถ้า เป้น แต่คบน้ำ
เข้าไป พอง อยู่เท่านั้นแล้ว คค เข้าไปเต็ม ที่
แล้ว ก็ จบ กัน จะ โตขึ้น ไปอีก เสมอๆ ไ้ ไ้ ไ้
อีก อย่าง หนึ่ง คันไม้ นั้น มี อายุ สามารถ ที่ จะ
ประมาณ ไ้ ว่า เกิดมา เท่านั้นนี้ มีความ แก่
เหมือนกะสค เหมือน กัน ขี้จิ้ง จะ ว่า พอง น้ำ
ยัง ไ้ไ้ แล้วมัน ไม่กิน น้ำ หรอก เนื้อมัน
ก็กิน เจ็ก สอน พญมันเอา ปลา เน่า รค หนะ

ยังงี้ พลูที่ไทยเราปลูก โตเร็วเหมือนมัน
เมื่อไหร่ ฉันคิดว่าลางที่ที่เราว่าต้นไม้
กินน้ำนี้ จะไม่ถกเลย มัน จะ กิน อาหาร อะไร
ที่ปน อยู่ใน น้ำที่เราแลไม่เห็น ถ้าเอาน้ำมา
กลั่น เสียให้บริสุทธิ์ หมดมันเสมอๆ จะ อยู่ได้
หรือไม่ได้ ยังไม่ได้ลอง นำส่งไสยนัก
แต่ปลา จะ เป็น อยู่ไม่ได้แน่ ที่เกาะสี่ซัง เจ้าคุณ
ท่านให้ฉันเป็น ชะระ เลี้ยง ปลาในหม้อ แก้ว
ที่แขวน อยู่ที่เรือน ท่าน ฉันเอาน้ำจืด ที่เขา
กลั่น ใน เรือมณฑล ถ่ายใส่ลงไป ประเดี๋ยวเดียว
แลตายหมด เจ้าคุณท่าน โกรธ มาซักใหญ่
ทีเดียว ฉันก็เรียนท่านไปตามเรื่อง ท่านรู้
แล้ว ท่านว่าเองมัน งั้น น้ำกลั่นเลี้ยงปลา
ไม่ได้หรอก ตาย หมด ฉันเลยจำไว้เถียว
ยัง คิดส่งไสย อยู่อีกว่า ลาง ที่ต้นไม้รักด้วย
น้ำกลั่น จะตายเหมือนกัน อ้าย อาหาร ที่ปน
อยู่กะน้ำนั้น คงมีปน แน่ทีเดียว เหมือนกะ
อ้ายพวกสัตว์ ที่เกิดอยู่กะที่ เช่นเพรียง แล
หอยอ้อม หอยแมลงพู่ยั้ง มันไปเที่ยวหา
อาหาร กินไม่ได้ ถ้ามัน กินอาหาร เป็น ชัน
เป็นกุ้ง แล้ว สักคืบ อ้ายชันอาหารมัน ถึง จะ
ลอย มาปะ เข้าสักทีหนึ่ง เห็นชีวิต จะ เป็น อยู่
ไม่ได้ มันน่าจะ กิน อาหาร ละเอียด ที่ปน อยู่
ในน้ำเหมือนต้นไม้ อ้าย หอยแมลงพู่ นั้น
ชอบเกาะอยู่กะเสา ไซ้ หรือ จะ อาศัยรบกินน้ำ
กาบปลา ที่มาติดอยู่ใน ไซ้ หละกะมัง นี่แล
ถึงเห็นว่าต้นไม้ ไม่กิน อาหาร แต่อย่างเดียวนะ
ข้อที่จะว่าไม่มีปาก จะไม่เรียก ว่า กินน้ำ
ไม่ได้ เหมือนกะคนเรานี้ อยากกินน้ำขึ้นมา
แล้ว กิน เสียก็หายได้ หรืออยากก็หายได้
เหมือนกัน กินหายนั้นหรือเอาน้ำเข้าไปในตัว

ทางปาก อาบหายนั้น หรือเอาน้ำเข้าไปในตัว
ทางชุมชน เป็นวิธี ของชาวป่า ถ้าเดิน
ทาง อยากรู้ มีน้ำควร กิน ก็กิน ถ้ามี น้ำ
สกกระปรก ชัง อยู่กินไม่ได้ ก็ลงไปลุยแช่ อยู่
เพียงหัว เข้าเท่านั้น ประเดี๋ยว หายอยาก
แลจะกำหนดเอาใส่ปากเป็นกิน เห็น จะไม่ได้
นายนิยม—เอาข้อกิน น้ยากไว้ก่อน วิญญาน มัน ก็
ไม่มี

นายหม่าน—อ้าว มาใหม่อีกหรือ วิญญานนั้น
นายนิยม—อ้อ ฉันแปลออกไป วิญญานนั้น หรือ ความ
รู้สึก ร่างกาย นั้นเอง แลละ
นายหม่าน—ความรู้สึก ก็มี ผณแล้ง ก็ จอก กรวย
ผนตก ก็ คึก คัก แดก เผา นก ก็เหี่ยวแห้ง
ปลวก เรือน แอวเข้าไปก็เอนหนี นี่ไม่มีความ
รู้สึก หรือ ?

นายนิยม—ชอบกล มัน ยังงี้หรือ
เจ้ากรรมตี—มันไม่ใช่ ความ รู้สึก หรือกรรมตาต้นไม้
มันแขง อยู่ด้วย มีน้ำใน ลำก้าน เมื่อ ผน
แล้ง ไม่มีน้ำเต็มเข้าไป น้ำในลำก้าน
แห้งไป ก้านลำก็ตึงเหี่ยวตก เมื่อ ผน ตก
มีน้ำเต็มเข้าไป ก็กลับตึงขึ้น เมื่อ แดก
แตกเผา น้ำเต็มเข้าไม่มีทน น้ำในลำก้าน
แห้ง ก็ต้องกลับเหี่ยว ตกไป อีก ข้อที่เอนหนี
เรือนนั้น เพราะ เรือนยังร่มเสีย ต้นไม้ถึงเอน
ออกไปหาแดด เหตุที่เอนออกไป ไม่ใช่เอน
เพราะ รู้สึก ตัวเอนหนี เอนไปด้วยอำนาจ
ความร้อน ความเย็น กรรมตา ของ ทุก อย่าง
ย่อมแปรไปต่าง ๆ ได้ เพราะ ความ ร้อน ความ
เย็น เช่น หลอด โคม ที่จุด กำลัง ร้อน จัก ถูก
น้ำกระเด็น ก็แตกยิ่ง ที่เดียว นี่ก็เห็นได้ว่า
เป็นเพราะ ความ ร้อน ความเย็น หลอด โคมไม่

มีชีวิตที่รู้สึกเป็นแน่ มัน เป็นเอง ตามธรรมดา
ในข้อที่ฝน แล้งแห้งเหี่ยว. ฝนตกสดชื่น. แดด
เผาผลาญแห้งเหี่ยว. นี่ก็เห็นได้โดยง่ายว่า แปร
ปรวนเพราะความร้อนเย็น หรือความเย็นแห้ง
ตามที่ได้อธิบายมาแล้วเมื่อ ตะกี้แล้ว ในข้อที่
เอนหินร้อนนั้น หรือ แปร ปรวนด้วยความ
ร้อนเย็น เพราะ ถูกร่มทำให้เย็น ข้างหนึ่ง ถู
แดดทำให้ร้อนข้างหนึ่ง จึงทำให้เอนเอียงไป
เช่น เกาะก้นไม้ค้ำอะไรล่า ไม้ค้ำคานไฟ
ให้งอตรง ก็เห็นได้ว่า ตรงเพราะร้อน ไม่ใช่
มันรู้สึกเป็นแน่ เพราะ มัน คาย นานแล้ว จน
แห้ง หมันนั้นก็บังปลานั้นแน่ มันงอไป
งอมาเหมือนกันแหละ

นาย หม่าน—ก็ อ้ายคัน ไวยะ ราว ที่ไปกะ ทบ มันเข้าละ
หุบใบ ออกป้วยป้วยๆ หนะ มัน เป็น ด้วย
อะไร ละ ขอรัย มัน ไม่รู้ สึกหรือ หัก หรือ
มัน เป็น เพราะ ร้อนเย็น ยัง ไง?

อ้าย เร็ก—พี่ หม่าน เจ้าคุณ ให้หา

นาย หม่าน—แล้ว กัน กำลัง สุก ที่ เคียว ต้อง เล็ก
นี้ผม เกรียม จะ ตาม พรหมลัก ฟัก ให้ คัด สีน อีก นา
ใน บาฬิ ตู เหมือน ว่า ไม่ มี วิญญาณ มี แต่ ร่าง
กาย จะ เป็น สัตว์ หรือ ไม่ ใช่ หนะ ถ้า เป็น สัตว์
ด้วย ละ ก้อน หิน ก้อน ฝา ไ้ เป็น สัตว์ กัน บ้าง ละ
เสีย คาย แท้ ๆ ต้อง ไป

เจ้ากรรม ก็—วัน ขึ้น ถึง มา คุด กัน ใหม่ ซิ

ว่า ด้วย แก้ว ๔ ดวง

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้า ไชยานุชิต

ประวิกรม พระทาน มา ลง

บุคคลผู้ใด ถู แก้ว ๔ ดวง ไว้ ให้ มัน

อย่า ให้

พลาด พลัด ตก จาก มือ แล้ว บุคคลผู้ นั้น

จะ ได้ รวย

ความ สุข ภาย สบาย จิต ใจ ไป ตลอด ชีวิต ของ ตน เป็น แท้
ไม่ต้อง สงสัย

ถาม แก้ว ๔ ดวง คือ อะไร ?

ตอบ แก้ว ๔ ดวง คือ “อย่า หนะ ” ดวง หนึ่ง
“ หนึ่ง เสีย ” ดวง หนึ่ง “ ข้าง เถอะ ” ดวง หนึ่ง
“ เฉย ไว้ ” ดวง หนึ่ง เป็น ๔ ดวง ด้วย กัน กัน

ถาม ถู ไว้ ให้ มัน นั้น อย่างไร ?

ตอบ ถู ไว้ ให้ มัน นั้น คือ ตัก ประพาศ ดวง ใจ
ของ ตัว ให้ มัน ไว้ ใน ความ ๔ ข้อ เช่น ว่า มา
อย่า ออก แวก หวน ไหว

ถาม ความ ๔ ข้อ นั้น เหตุใด จึง ได้ เทียบ
เช่น ดวง แก้ว ?

ตอบ ความ ๔ ข้อ นั้น เป็น ของ พิเศษ โดย จริง
จึง ได้ เทียบ เช่น ดวง แก้ว วิเชียร อัน มี ค่า เหตุ ว่า คับ
ทุกข์ เสีย ได้ คราว หนึ่ง ๆ ใน เมื่อ เวลา ทุกข์ ยัง เกิด ขึ้น
ถึง พระ อริย เจ้า แต่ ก่อน ท่าน ก็ ถู ใน ความ เช่น ว่า นี้
เหมือนกัน คือ “ ชาติ ตี แล อเบกขา ” ยัง ไ้ เล่า

ถาม คับ ทุกข์ เสีย ได้ นั้น ด้วย เหตุ อย่างไร

ตอบ คับ ทุกข์ เสีย ได้ นั้น คือ สรรพ ทุกข์
ที่ ยัง เกิด ขึ้น ใน ตัว เรา แล้ว เมื่อ ไ้ ก็ ทำ ใจ ถู เสีย ว่า
“อย่า หนะ , หนึ่ง เสีย , ข้าง เถอะ , เฉย ไว้ ”
เท่า นี้ ก็ แล้ว กัน ความ ทุกข์ ที่ เกิด ขึ้น ก็ จะ เลื่อม ไป
เพราะ ความ ทุกข์ นี้ มา แต่ ไ้ไหน ความ ทุกข์ ก็ มา จาก
ดวง ใจ เรา นี้ เอง เมื่อ ปลอ ย ดวง ใจ ให้ กระ สับ กระ ส่าย
หวน ไหว ไป ตาม ความ ทุกข์ ที่ เกิด ขึ้น แล้ว ความ ทุกข์
ก็ กำ เหวบ หนัก ยิ่ง ขึ้น เพราะ เช่น นี้ จึง ควร ทำ ใจ ว่า
ทุกข์ นี้ มัน เป็น ของ สำหรั บ โลก เป็น การ ไม่ อัจฉ รรย
อะไร เมื่อ มา กระ ทบ ถูก ต้อง ข้าง อยู่ ใน กาย ใจ
เรา แล้ว ก็ ถู เสีย ว่า “อย่า หนะ ” คือ อย่า กระ สับ
กระ ส่าย ไป ตาม ความ ทุกข์ , “ หนึ่ง เสีย ” หนึ่ง ๆ อยู่
อย่า หวน ไหว ไป ตาม ความ ทุกข์ , “ ข้าง เถอะ ”

ช่างเกิดความทุกข์ไม่อัศจรรย์ เพราะเป็น ของธรรมดา สำหรับ โลก, “เฉยไว้” เฉยๆ ไว้ก็แล้วกัน ความทุกข์เกิดขึ้นแล้ว ก็คงต้อง คับไปเอง, ถ้าถือ มั่นในแก้ว ๔ ดวงถึงว่ามานี้ ก็คงรู้สึกได้ว่า ได้รับความ สุข คือเป็นสุขใจ โดยแท้ ความทุกข์ที่เกิดขึ้น ในขณะ หนึ่งๆ คงเสื่อมคลาย ไม่ต้องสงสัย แก้ว ๔ ดวง นี้เป็นเครื่อง สำหรับ ปรายปรามความทุกข์ แลผล ของความทุกข์ได้ โดยจริง

ถาม มูลของความทุกข์นั้น คืออะไร?

ตอบ มูลของความทุกข์นั้น ก็คือ ความโลภ, ความโกรธ, ความหลง, ความรำคาญ นี้เอง ใช้ชื่ออื่นไกล เมื่อ โลภ, โกรธ, หลง, รำคาญ นี้ แก่กล้า ขึ้นเมื่อใด ก็ย่อมจะเป็นรากเง่าของความทุกข์ ขึ้น เมื่อ นั้น เพราะเช่นนั้น จึง ว่าเป็นมูลของความทุกข์

ถาม ก็ความโลภ, โกรธ, หลง, รำคาญ, ซึ่ง เป็นมูล ของความทุกข์นี้ ยังเกิดขึ้นแล้ว จะต้อง เอาแก้ว ๔ ดวงนั้น เข้าหักถอน ขี้ข่มเสีย เหมือนกัน หรือ หรือจะทำอย่างไร?

ตอบ เมื่อความโลภเกิดขึ้น คือ อยากได้ของ สิ่งใด ที่เป็นสิ่งที่ตนไม่ควรจะได้ แต่อยากได้โดย ความโลภแรงกล้าแล้ว ก็ต้องเอาแก้วดวงหนึ่ง ที่ ชื่อว่า “อย่านะ” เข้าหักเสียว่า “อย่านะๆ, อย่านี้, อย่านั่น, อย่าอยากได้โดย, เพราะ เป็นของที่ตนยังไม่ควรจะได้.” ถ้าทำดวงใจยัง ลง ยังแก้ว ดวงนี้ให้แน่นนอนแล้ว ก็เลสที่เกิดขึ้นแต่ ความโลภ ก็ จะเสื่อม หายไป ถ้าไม่ทำน้ำใจหัก ความ โลภเสียว่า “อย่านะๆ” แล้วดังนี้ เมื่อของ ที่ตน อยากได้ ไม่ได้ตามความปรารถนา ก็ จะ ก่อให้เกิด ทุกข์ขึ้น เพราะ โลภเป็นมูล ทั้งนี้

อีก ประการหนึ่ง เมื่อความ โกรธเกิดขึ้น คือ ขุ่นข้อง คับเคืองแก่ผู้ใด โดยความ โกรธแรง กล้า แล้ว ก็ต้องเอาแก้ว ดวงหนึ่ง ที่ชื่อว่า “นิ่งเสีย”

เข้าหักเสียว่า “นิ่งเสียๆ” นิ่งเสียไม่โกรธเขาหลง, นิ่งเสียไม่ขุ่นเคืองเขาหลง, นิ่งเสียไม่ประทุรร้าย เขาหลง, เพราะที่ โกรธเค้นขุ่นเคืองนี้ เป็น การไม่นำผลมาให้เป็นแท้ เมื่อ ทำน้ำใจยังลง ยังแก้ว ดวงนี้ แล้ว ก็เลสที่เกิดขึ้นแต่ความ โกรธ ก็ จะเสื่อม หายไป ถ้าไม่ทำน้ำใจหักความโกรธเสีย ว่า “นิ่งเสียๆ” แล้วดังนี้ ความ โกรธนั้น แร่งกล้าเข้า ขาที่จะถึง ทำอันตรายกัน แล จะ เป็นการอาฆาตผูกเวรกันไม่รู้สิ้น ก็ จะ ก่อให้เกิด ทุกข์ขึ้น เพราะความ โกรธเป็นมูล ทั้งนี้

อีกประการหนึ่ง เมื่อความหลงเกิดขึ้น คือ หลงว่าเป็นตัวเป็นคน เป็นคนเป็นสัตว์ เป็นเรา เป็นเขา เป็นไฟว์เป็นผู้ที่ ครั้นความทุกข์, ภัย, โรค, มาเย็บเย็บพิชิตาแล้ว ก็กระสับกระส่าย หวั่นไหวไปตาม ทุกข์, ภัย, โรค, ที่เย็บเย็บพิชิตานั้น เพราะถือว่า เป็นตัวเป็นคน เป็นเราเป็นเขาเช่นนั้น หรือมิฉะนั้น เมื่อมีผู้มาสมประมาทเรา คิ้วยว ภาว วาจาเป็นต้นว่า เสียดสีข้างกราย หรือกล่าวคำหยาม ขำต่างๆแก่เรา เราก็ จะมีความ ขัดเคืองเดือดร้อน ด้วยการที่เขาสมประมาทเรา นั้น เพราะเราถือว่า เป็นเราเป็นเขาเป็นไฟว์ เป็นผู้ที่ เมื่อความเห็นผิดเกิด ขึ้นโดยความ หลงแรงกล้าดังนี้แล้ว ก็ต้องเอาแก้ว ดวงหนึ่ง ที่ชื่อว่า “ช่างเถะ” เข้าหักเสียว่า “ช่างเถะๆ” ช่างเถิด, ช่างเขาเถิด, ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา เหมือนกันทั้งนั้น ไม่เป็นการแปลกประหลาดอันใด เมื่อทำน้ำใจยังลง ยังแก้ว ดวงนี้ให้แน่นนอนแล้ว ก็เลสที่เกิดขึ้นแต่ ความหลง ก็ จะเสื่อม หายไป ถ้าไม่ทำน้ำใจหักความ หลงเสียว่า “ช่างเถะๆ” แล้วดังนี้ ความหลงนั้น แร่งกล้าเข้า ก็ จะชัก ชวนญูงให้เห็นผิด จาก ความ ที่เป็นจริง ก็ จะ ก่อให้เกิดทุกข์ขึ้น เพราะความหลง เป็นมูล ทั้งนี้

อีกประการหนึ่ง เมื่อความรำคาญเกิดขึ้น คือรูป
ที่มากกระทบดวงตาที่ไม่อยากคอยเห็น, เสียงที่
มากกระทบแก้วหูที่ไม่อยากได้ฟังได้ยิน, กลิ่นที่มาก
กระทบจมูกที่ไม่อยากจะสูดจะดม, รสที่มากกระทบ
ลิ้นที่ไม่อยากจะกินจะกลืน, สัมผัสที่มากกระทบ
ตัวที่ไม่อยากจะลูบจะคลึง. อารมณ์เหล่านี้ เมื่อมา
กระทบเข้าแล้ว ก็พาให้เกิดความรำคาญอย่างยิ่ง
เพราะไม่อยากจะพบจะปะจะพ้องจะรู้จะดจะเห็น ก็มา
พบมาปะมาพ้องมารู้มาดมาเห็นเข้า แล้วจึงชักให้
เกิดโทสะขึ้น ด้วยเป็นของที่ไม่ต้องแก่อารมณ์ของตน
ทำความรำคาญให้แรงกล้า จนรู้สึกได้ว่าไม่มีความสุข
ในใจเพราะความรำคาญ ทั้งนี้แล้ว ก็ต้องเอาแก้ว
ดวงหนึ่ง ที่ชื่อว่า “เฉยไว้” เข้าหักเสียว่า
เฉยไว้ ๆ, เฉยไว้อย่าเอามาเป็นอารมณ์, เมื่อ
สิ่งที่มากระทบถูกต้อง จะชอบ ก็ดีมิชอบก็ดี เฉย ๆ
ไว้ก็แล้วกัน, ครั้นไม่เฉยอยู่ จะเกิดความร้อนใจขึ้น
เมื่อทำหน้าใจหยิ่งลงยัง แก้วดวงนี้ ให้แน่นอนแล้ว
ความรำคาญที่เกิดขึ้นแต่นี้วรณ์ ก็จะไม่เลื่อมหายไป
ถ้าไม่ทำหน้าใจหักความรำคาญเสียว่า “เฉยไว้ ๆ” ทั้งนี้
ความรำคาญนั้นแรงกล้าเข้า ก็จะไม่ให้เกิดทุกข์
เพราะความรำคาญเป็นผล ทั้งนี้

ก็ดวงแก้วทั้ง ๔ คือ “อย่านะ, นิ่งเสีย, ช่างเถอะ,
เฉยไว้.” นี้ เป็นของพิเศษ เป็นเครื่องที่สำหรับ
จะปราบปรามความทุกข์ แลมูลของความทุกข์ เมื่อ
เวลาเกิดขึ้นได้โดยจริง แต่ต้องถือไว้ให้มั่น อย่า
ให้พลัดพลัดตกจากมือ เลยเป็นอันขาด จึงจะเห็นคุณ
พิเศษของแก้ว ๔ ดวงนี้ว่า เป็นเครื่องทำให้ใจเป็นสุข
ปราศจากความกระวนกระวายได้ โดยแท้

ถาม ความ ๔ ข้อ ที่เทียบเสมอด้วยแก้ว ๔ ดวง
แลยกย่องสรรเสริญว่า เป็นของพิเศษนี้ จะสำหรับ

ใช้แต่ข่มความทุกข์ แลมูลของความทุกข์เท่านั้นหรือ
หรือจะใช้เป็นสาธารณะได้ทั่วไปด้วย?

ตอบ ความ ๔ ข้อนี้ สำหรับแต่ใช้ข่มความทุกข์
แลมูลของความทุกข์ เมื่อเวลาเกิดขึ้นเท่านั้น
จะเอาไปใช้ในสาธารณะกิจทั่วไปไม่ได้ ถ้าหากจะใช้
ได้ทั่วไปเช่นนั้นแล้ว เมื่อเป็นกิจที่ควร จะพึงทำ
เป็นต้นว่า รักษาคุณศีลธรรมขณ ๑๐ กัณฑ์ หรือรักษาทาง
ราชการกัณฑ์ หรือกิจการในบ้านเรือนของตนเองกัณฑ์
หรือการแสวงหา ศิลปวิชาคุณใส่ตัวกัณฑ์ ถ้าจะถือเอา
ตามความ ๔ ข้อ คือ “อย่านะ, นิ่งเสีย, ช่างเถอะ,
เฉยไว้.” ทั้งนี้แล้ว จะเป็นการสมควรละหรือ หากเป็น
การสมควรไม่ เพราะเช่นนั้น ในที่นี้จึงใช้ไม่ได้
ในที่นี้ ต้องสรรเสริญแก้วอีกดวงหนึ่งต่างหาก คือ
“ความหมั่น” (ปราศจากการเกียจคร้าน)

แก้ว ๔ ดวง คือ “อย่านะ, นิ่งเสีย, ช่างเถอะ,
เฉยไว้.” นี้ สำหรับใช้ได้แต่ปราบปรามความทุกข์
แลมูลของความทุกข์ เมื่อเวลามาถึงเข้าหรือเกิดขึ้น
ถึงพร้อมมาเท่านั้น

ข้าพเจ้าเรียบเรียง มาด้วยเรื่องแก้ว ๔ ดวง แล
ยกย่องสรรเสริญคุณพิเศษของแก้ว ๔ ดวง ว่าเป็นเครื่อง
ประคอง โสภิต แลทางวิจารณ์ของท่าน สมาชิกทั้งปวง
ในคราวสมัยประชุมใหญ่ของหอ พระสมุทวชิรญาณ ยุคที่
โดยสังเขปเท่านั้น แม้นจะผลพลั่งหนักเบา อยู่ประการใด
ขอรับประทาน อภัยโทษ แต่ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงด้วย

อนึ่ง ขอสรรพศิริสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล อัญญวิมล
ผล จงคลออุบัติยังเกิดมี แก่หอพระสมุทวชิรญาณ
แลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นผู้ทรง
บำรุงหอพระสมุทวชิรญาณ อันทรงพระคุณธรรม
มหาประเสริฐ กับทั้งกรรมสัมปาทิกที่ไว้รับตำแหน่ง
ทุก ๆ ปีมา แลสามัญสมาชิก, วิสามัญ
สมาชิก, ภาคีสมาชิก, สมาชิกทั้งปวงทั่วถ้วน

ทุกหน้า ที่ไต่มาสโมสร สันนิบาตพร้อมเพรียงกัน
เพื่อแสดงการสามัคคี ในคราวมงคลสมัย การ
ประชุมใหญ่ ของหอพระสมุทวชิรญาณนิเทศ

ความ ไคอิงแอบอ้าง มีพยาน
เท็จ แต่กลับกล่าวหา ตอบโต้
เป็น เพราะไขว้จวน คามเหตุ เป็นนา
จริง แน่กลับแพ้ ใจ อรณาทักควร ฉงน
๑ ข้าราชการเจ้า สยามินทร์
ตำแหน่งหลวง นายสิทธิ ช่อตั้ง
ผู้ช่วย ศิริวิมล สติท หอพระ สมุทเชย
ประภค คิค เรื่องทั้ง เพื่อเลือก สอน

มีนิทานเรื่องหนึ่งคือหลวงเมือง เป็นกรมการอยู่เมือง
สุพรรณบุรี ภรรยาชื่อสี มีบุตรหญิงคนหนึ่ง ชื่อฉาย
หามีบุตรผู้ชายไม่ จึงได้ไปขอบุตรชายท่านขุนคลัง
ชื่อนายสังมาเลี้ยงเป็นบุตร ครั้นอยู่มาท่านสีภรรยา
หลวงเมืองป่วย เป็นไข้ ถึงแก่กรรม ท่านหลวงเมือง
จึงได้ขอแม่มา บุตรท่านหลวงมา มาเป็นภรรยา
ด้วยแม่มาเป็นม่าย เดิมเป็นภรรยาท่านยกกระบัตร ซึ่งถึง
แก่กรรม แม่มา มีบุตรชายกับท่านยกกระบัตรคนหนึ่ง
ชื่อนายมี ท่านหลวงเมืองก็ยกแม่มาให้เป็นภรรยา
ท่านหลวงเมือง ครั้นอยู่ด้วยกันประมาณ ๑๐ ปี
แม่ฉายบุตรท่านหลวงเมืองก็เป็นสาว นายสังบุตร
เลี้ยงก็เป็นหนุ่มขึ้น แม่ฉายกับนายสังได้คุ้นเคย
เล่นหัวกินนอนด้วยกันมาแต่เล็ก ๆ ก็เกิดปฏิพัทธ์รัก
ใคร่กันขึ้น หามีผู้ใดรู้ไม่ อยู่มาวันหนึ่งหลวงนา
ใช้อำมาตย์ไปตามหามา มาหา ครั้นแม่มาได้ทราบ
ก็รีบมาหาบิดาโดยเร็ว หลวงนาปรารภกับแม่มาว่าวัน
นี้บิดาให้ไปหา มาด้วยพ่อมีความหนักใจอย่างหนึ่ง ด้วยเจ้า
อยู่มาอยู่กับหลวงเมืองนานแล้วก็ไม่มีการ อ้ายทรัพย์
สมบัติไรนาของตัวเจ้า ซึ่งเขาหาไว้ได้ มีสูญสิ้น
เป็นของผู้อื่นไปหมดหรือ เจ้าก็โตเท่าพ่อแม่แล้ว

จงคิดให้ดี แม่มาจึงเรียนว่าดิฉันคิด อยู่เสมอไม่เป็น
อันหลับอันนอน ทุกวันนี้ดิฉันนอนไม่หลับ หลวงนา
จึงว่า อ้อเจ้าไม่เข้าใจ พ่อเห็น ว่า ถ้าเอง เห็นด้วยตาม
ความคิดบิดาแล้ว ก็คงเป็น อันตกลงเรียบร้อยไม่เป็น
ที่เกียจ ร้องกับเจ้าต่อไป คือบิดาเห็นว่า เจ้ามี
มันก็เป็นหนุ่มรูปงามมันก็ไม่เลว แลหล่อนายลูกเลี้ยง
เจ้าเขาเล่าว่าว่าสวณิก แต่ข้าก็ยังไม่เห็น แล
เขาว่าอายุก็ รุ่งราว คราวกันกับเจ้ามี ลูกเจ้าไม่
ใช้หรือ แม่มาก็รับว่า รุ่งราว คราวกัน เออ ก็เจ้าทำ
ไม่ผิดคิดอ่านให้มัน อยู่เสีย ด้วยกันเล่า ทรัพย์สมบัติ
จะได้ ไม่แตกสลายไปอื่น ถ้าทั้งไว้มีผู้หนึ่ง ผู้ใด
เขามาขอไปเสียแล้วละเจ้าก็ จะ ใจเทียวหนา ครั้นแม่
มาได้ ฟังบิดา ชี้แจงให้ ก็มีความยินดีเป็นอันมาก
รีบปากบิดาว่าเจ้าคะ เป็นสำเร็จ ดิฉันคิด ไม่ถึงเลย
ก็ลาบิดา กลับมาบ้าน แล้วยื่นบอกนายมีบุตรเข้ามา
ว่า เจ้าก็โตใหญ่สมควรที่จะมีเมียเรือนแล้ว แม่
คิดว่าจะให้เจ้ามีภรรยาเจ้า จะเห็นอย่างไร ข้างนาย
มีนั้น มีความรักแม่ฉายอยู่มาก แล้วยกมารดา
ว่ายังไม่อยาก จะมี ด้วยลูกสาวใน เมืองสุพรรณนี้
ไม่เห็นมีดีที่ไหน มารดาจึงกล่าวว่า แม่เห็นแล้วละ
ผู้หญิงสวยแลเป็นที่ชอบใจของแม่ ถ้าเจ้าไม่ชอบ
แล้วแม่ก็ไม่เห็นที่ไหน ถ้าเป็นที่ชอบใจของเจ้าแล้ว
แม่จะได้ยินยอม ถึงความดี ที่จะมีคุณต่อไปข้างหน้า
ให้เจ้าฟัง ด้วยแม่คิดไว้ มันฤๅละ ครั้นนายมีได้
ฟังดังนี้ ก็เป็นที่ปลื้มเสี้อย่างยิ่งด้วยดีใจ จึงแก้ง
ทำตอบเอื้อย ๆ ว่า ถ้าคุณแม่เห็นดีผม หรือ จะ ชัก
แต่ผมยังไม่เห็นทางที่จะได้ มารดาจึงตอบว่าก็เจ้า
เห็นดีหรือไม่เล่า นายมีจึงตอบว่า ผมก็เห็นดีตาม
คุณแม่ว่า แม่มาว่า ถ้าดังนี้ แม่ไม่ต้องยินยอม
ให้เสียเวลา แต่แม่อยากจะให้เจ้ารักใคร่ได้กันเองแล้ว
แม่จึงจะ จักแรง แต่งให้ ค่อ ครั้นหลัง นายมีก็รีบคำ
มารดาโดยเร็ว ตั้งแต่วันนั้นมานายมีก็ พุก จาแพะโลม

แม่ฉาย ทุกวัน ประมาณได้สัก ๓ เดือน มารดาจึงถามนายมีว่าตกลงแล้วหรือยัง แม่จะได้บอกคุณพ่อเลี้ยงเจ้าให้แต่งงานเสีย ด้วยวันขึ้นสิบค่ำ พระปลัดเมืองราชบุรี เขามาหาท่านหลวงด้วยเรื่องผู้ร้ายปล้นขึ้นที่แขวงเมืองราชบุรี แม่เกรงว่าถ้าเขารู้ว่าหนูฉายสวย เขาจะไปบอกพระปลัดให้มาขอ ที่ไหนคุณพ่อหลวงเจ้าเขาจะขัด ด้วยรักใคร่กันมาก คงไม่ขัดเป็นแน่ นายมีจึงตอบมารดาว่าสมมุติว่าถ้าเหมือนจะรักผมพวกด้วยคำใดก็ตอบทุก ๆ ครั้ง เว้นไว้แต่ผมยังไม่ได้ตามใจประจักษ์ ครั้นอยู่มาได้สัก ๕ วัน นายมีเห็น ไม่มีใคร อยู่ในห้องแม่ฉาย จึงได้ย่องเข้าไปถามแม่ฉายว่า หล่อน รักฉันหรือไม่ ด้วยใจฉันนั้นรักหล่อนเป็นเต็ม ประดา แม่ฉาย จึงได้ตอบไปตามข้อว่า พี่ทำไม่ฉันจึงจะไม่รัก ข้างนายมีเข้าใจว่ารักก็รักกันสนิทใจ ข้างแม่ฉายตกใจเสียเต็มประดา ร้องจ้ำจั่นทันทีว่า เธอจะไปบอกคุณพ่อเสีย ข้างนายมีนั้นก็ผละ ร้องว่าจะฉันไม่ทำไม่ละ ด้วยฉันเข้าใจว่าน้องรัก พี่จึงลองผลัดเล่นหยอก ก็ข้างร้องออกได้เต็มเสียง นายมีก็เลิกละออกไปนอกห้อง ย่องไปหามารดาทำหน้าเขี้ยว บอกว่าผมเกลียดแล้ว หล่อนก็ไม่รัก กลับพูดทักว่าจะไปบอกคุณพ่อ น่ากลัวจะก่อให้เกิดเหตุ เรื่องนี้คุณแม่ต้องขอร้องให้ได้ ด้วยออกใจผมเสีย แหง้เต็มที ไม่มีช่องที่จะเกลี้ยวได้ ถ้าคุณแม่ คิดให้คุณพ่อไล่ให้นายสังไปเสียทีอื่น แล้วก็ เป็นอันตกลง ด้วย ผมเผลาไปหาได้เรียนคุณแม่ให้ทราบ แต่เก็บไม่ ด้วยเข้าใจเสียว่า พี่น้องกัน แต่ด่าเขาพัวพันกันเต็มที มารดาจึงตอบว่า ถ้าจริงก็เจ้าว่า แม่จะหาความให้มันไป อยู่เสียทีอื่น ตั้งแต่นั้นมาก็ แกล้งหาไทยใส่ นายสัง พ้อง อยู่เสมอจน ท่านหลวงเมืองนครพนมไม่ไ้ ต้องไล่ นายสังไปอยู่เสียทีอื่น นายสัง มีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะ

อาลัยแม่ฉาย ด้วยรักใคร่กันมาก จึงได้เข้าไปลาเอาสัญญาว่าไม่ทิ้งกันจนหาชีวิตไม่ แม่ฉาย จึงถอดกำไลมือให้นายสังไปคต่างหน้าของหนึ่ง นายสังก็ให้แหวนแม่ฉายไว้วงหนึ่งเหมือนกัน ต่างคนต่างร้องไห้ด้วยอาลัยต่อกันเป็นอันมาก พอวายความโศก นายสังก็ลไปเมืองราชบุรี ตั้งแต่วันนายสังไปแล้ว นายมีก็เวียนเกลียวแลเข้าหาอยู่เสมอ แม่ฉายก็ยังไม่มีความสบาย ด้วยทุกข์ถึงนายสังผู้ซึ่งรัก โหนมารดาเลี้ยงจะ พาล คอยู่เสมอ ครั้นอยู่ได้ประมาณเดือนเศษ แม่มาจึงพบกับหลวงเมือง ว่าหนูฉายบุตรคุณก็เป็นสาว เจ้ามีบุตรก็ฉันก็เป็นหนุ่ม ที่ฉันคิดว่าจะยกให้มันอยู่เสียด้วยกัน ด้วยก็ฉันคิดว่าหนูฉายก็เหมือนบุตรของฉัน เจ้ามีก็เหมือนบุตรคุณ เพราะฉะนั้น ถ้าเขาได้อยู่ด้วยกันแล้ว จะปะ การดีกว่าอยู่กับคนอื่น หลวงเมืองจึงตอบว่า ซึ่งหล่อนว่านั้นก็เป็นการดี แต่ต้องถาม ตัวเขาเสียหน่อยว่าจะมีผิวหรือไม่ ด้วยพี่เห็นเขาไม่ลงจากเรือนไปเที่ยวไหน ๆ กับใครเลย เห็นเขาจะไม่อยากมีผิวละกะมัง ถ้าเขาไม่อยาก มีก็ต้องรอไปก่อน ด้วยพี่ได้ตั้งใจไว้ว่าจะไม่ข่มขืนให้บุตรมีผิว หรือยกให้เองตามความชอบใจ ทั้งเช่นท่านทั้งหลายทั้งปวง เห็นบุตรมีอายุสมควรจะมีเรือนแล้ว ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดมาขอ ก็ยกให้ตามความชอบใจของคนเป็นดังนี้ทั้งนี้ แต่ในอายุพี่ได้เห็นมา ประมาณ ๑๐๐ คู่ ที่ได้อยู่ด้วยกันจนชีวิตหาไม่ ไม่ถึง ๑๐ คู่ ก็เป็นด้วยเด็กทั้งสอง ไม่ได้รักใคร่ ชอบใจกันเอง เป็นด้วยบิดามารดา ยกให้ ตัวของเด็กไม่ได้รู้จัก อริยาไครย หรือชอบใจกันเองทั้งสองฝ่าย จนถึงที่สุดแต่หน้าตาเป็นอย่างไร ก็ไม่ได้เห็นกัน เกือบเท่า กับเขาว่า คลุมถุงชน ไม่เอาคำขอร้องที่ท่านว่าปลูกเรือนตามใจผู้ อยู่ ทำตามใจผู้นอน ใจของ

พี่ถือเอาคำบรรณทั้งนี้ ต้องให้เขาชอบใจกันเอง ทั้งสองฝ่าย จึงแต่งงานให้อยู่ด้วยกัน จึงจะเจริญ แก่เด็ก ้วยเราเป็นผู้ใหญ่ไม่มีใครจะได้ใกล้เคียงพุกจากับเด็ก จะไปรู้ อธิบายไครยของเด็กว่าเป็นอย่างไรได้ ไม่เหมือน เด็ก ต่อเด็ก เขาได้พุกเล่นกันตามประสา สาว ๆ หนุ่ม ๆ จนรู้ธิบายไครยแห่งกันแลกัน ถึงเราจะสืบสวน อย่างหนึ่ง อย่างใด ก็ไม่เป็นการแนะนำเหมือนตัวเขาได้ พุก จาชอบใจกันเอง นี่เป็นความเห็นของพี่ที่รักทั้งใจไว้ทั้งนี้ เพราะฉะนั้น พี่จึงไม่สามารถที่จะตอบหล่อ่นได้ ในเวลานี้

จะกล่าวถึงนายสัง ครั้นไปถึงเมืองราชบุรี ก็อาไครยอยู่กับท่า ไม่มีความสบาย ้วยคิดถึงแม่ผายซึ่งเป็นที่รัก ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง นายสังไปพบนายเหมือนเพื่อนรักที่โรงเหล้า ก็นั่งคุยกัน โดยฐานคนรักใคร่กัน นายเหมือนจึงถามนายสังว่าตั้งแต่ท่านมาอยู่ในเมืองนี้ ได้ชอบใจ ผู้หญิงที่ บ้านไหนบ้าง หรือยัง นายสังก็ตอบว่า ฉันยังไม่ชอบใจผู้หญิงที่ไหนเลย นายเหมือนจึงตอบว่าควร จะต้องหาเสียสักคน ้วยผู้หญิงเมืองไหนหน้าใจไม่สู้ผู้หญิงเมืองนี้ได้เลย ้วยฉันได้เที่ยวมานักแล้ว นายสังจึงตอบว่า ฉันมีที่รักแล้ว แต่เป็นเคราะห์ของฉันท้องจากกันมา นายเหมือนจึงตอบว่าถ้าจากกันนานๆ น่ากลัว จะกลืน กลาย ควรจะหาใหม่ นายสัง ออกเคือง ้วยความรักแลไว้ใจแม่ผายมาก จึงตอบว่าผู้หญิงในแผ่นดินนี้ ไม่มีใครที่จะสู้ ต่อผิว แลงาม เหมือนผู้หญิงเมืองสุพรรณ นายเหมือนจึงว่าท่านพคะไร อย่างนั้น ฉันทจะ อวดเสียสักหน่อย ว่าถ้าฉันได้เกี้ยวผู้หญิงคนใดเข้าแล้ว ที่จะไม่รักเป็นไม่มี นายสัง โกรธจนเลือกขึ้นหน้า จึงเอ่ยว่าฉันคิดว่าเมียฉัน ผู้ชายใน โลกนี้ จะไม่รักใคร่ หมด เว้นแต่ฉันคนเดียว นายเหมือนจึงว่า โอ้ท่านที่รักไม่ควรจะ โกรธ ฉันทพนี้ไม่ได้ แลลว่าเลยเป็นความจริง โดยแท้ นายสังจึงว่าฉันพุกก็เป็นการจริง โดยที่

ฉันได้รู้ ได้เห็นหน้าใจ เมียว่า รักฉันไม่มีผู้ใดเปรียบ เพราะฉะนั้นจึงได้กล่าว อวดท่าน ถ้าท่านผู้ใดเกี้ยวได้แล้วฉันคิดว่าฉันจะไม่มีภรรยาอีกต่อไป แลตัวฉันมีทรัพย์สินสมบัติอยู่เท่าใดโดยยอมให้ริบเอาไปให้หมด หรือจะเอาชีวิตฉันเสียด้วยก็ได้ ไม่เป็นที่รังเกียจ นายเหมือนออกเก่า เห็นเป็นนายสัง อวดก็ จึงมีมานะขึ้นมาว่าตัวฉันได้พุกพคะกับหญิงคนใด ถ้าฉันต้องการแล้วเป็นต้องได้ ถึงจะถึงถึงเมียท่านที่ว่า ถ้าฉันจะต้อง การก็เป็น ต้องรัก ไม่มีความสงสัยเลย ถ้าเกี้ยวไม่ได้ ผู้ใด จะเอาชีวิตฉัน หรือจะบรื้อมใหม่ อย่างหนึ่ง อย่างใด ฉันก็ยอมเหมือนกัน ต่างคนต่าง อวดก็ มีมานะ แร่งขึ้นทั้งทั้งสองฝ่าย ตกลงทำหนังสือสัญญาว่า ถ้านายเหมือนเกี้ยว แม่ผายได้ นายสังยอมเป็นค่า ถ้าเกี้ยวไม่ได้นายเหมือน ก็ยอมเป็นค่า แล้วยนายเหมือนจึงเอ่ยขึ้นว่า ทำไฉนฉันจึงจะรู้จัก เมียท่าน ๆ ต้องมีหนังสือชักนำให้ เมีย ท่านรู้จักกับฉัน จึงจะได้ นายสังรับตกลง โดยความไว้ใจแม่ผาย ก็เขียน หนังสือถึง แม่ผายผู้เป็นที่รักว่า ้วยนาย เหมือน เพื่อน ของฉันจะ มาเที่ยว ในเมืองสุพรรณ ขอให้หล่อ่นรับ รองอย่าให้เขาตกฉันได้ ้วยเขาไม่รู้จักใครเลยในเมืองนี้ ครั้นเขียนแล้ว ก็ส่งหนังสือให้นายเหมือน ๆ ก็ลาไปเมืองสุพรรณ ในวันนั้น

จะกล่าวถึงแม่ผาย ตั้งแต่ นายสังผู้สามีไปจากบ้าน ก็ไม่มีความสบาย ้วยนายมีบุตร ของ แม่เลี้ยง รบ กวน อยู่เสมอ จนชบผอมด้วยทุกข์ตรอมถึงผิวซึ่งเป็นที่รัก ถอดถึงถูก น้ำเรียวเข้า ท่านหลวงเมืองกับภรรยาหาได้ อยู่บ้านไม่ ไปคุบ่าวทาสทำนาเสีย ถอนนายเหมือนไปถึง ก็เอาหนังสือส่งให้แม่ผาย ๆ ได้รับหนังสือของผิว ก็มีความยินดีเป็นอัน มาก เชื้อเชิญนายเหมือนเข้าไปใน ห้องรับแขก โดยฐานซึ่ง เป็นเพื่อน ของผิวหาความรังเกียจมิได้ จึง

ถามถึงผู้มีความสุขสบายก็ หรือ โศกถึงฉิบมาก นาย
เหมือน จึง ตอบว่า โอ เขามีความสุขสบายมาก ไม่
เห็นเขาทุกข์โศก แล บ่น ถึง ท่านเลย แต่ สักคำหนึ่ง
เห็นเขาก็นั่ง แล้ว ก็ ลงเรือนไปเที่ยวเที่ยวผู้หญิง แล กิน
เหล้าเล่นเบี้ย นาย เหมือน ก็ นั่งพรรณนา กล่าว แต่นาย
สังข์หัวทาก็ได้ แม่ ฉาย คิด จะ ถามถึงผิวต่อไป ก็ ไม่
ทันถาม ค้วย นายเหมือนนั่ง พก พัก เกี้ยว ไม่มีหยุด
แม่ ฉาย ออก ฟ้นนายเหมือนเต็มที เห็น เป็น คำ เท็จทั้งสิ้น
แต่เกรงใจค้วย เป็น เพื่อน ของผิว ไม่รู้จะ ว่าอะไร
ค้วย เป็น คน อุตทน แต่นึกว่า ถ้า ไม่ใช่เพื่อน ของผิว
จะให้ยาว ถีบลง จาก เรือน โดยทันที ข้าง นายเหมือน
เห็นไม่สมคิด ก็ ลา บอกว่า ฉันท้องรีบกลับไป
ในเวลาพรงนี้ แต่ผิวของท่านได้ วานฉันท้อง
ของไว้ รวมค้วยกันค้วยหนึ่ง เป็น ของต่าง ๆ ไม่
รู้จะ เก็บไปฝากใครไว้ ที่ไหน ค้วย กัดวชะโมย เพราะ
ฉันท้องฝากของไว้ ที่ เรือน ท่าน สักคั้นหนึ่ง ค้วย
เรือเขา จะ รีบออก ในเวลาเช้ามืด แต่ฉันท้องจะได้มา
รับของเอง ค้วย จะต้องไปหาเจ้าของ เรือเขา แลพา
คนไปขน ของต่าง ๆ จะ ให้แค่คน ถีบหนึ่งลือมา รับ
จะได้หรือไม่ แม่ ฉาย ก็รับว่าได้ ค้วยเข้าใจว่า
เป็นของๆผิว ครั้น นายเหมือน กลับไป ถึง ที่พัก
ก็ เรียกลูกจ้าง สั่งว่า ภาชนะคำให้ยกค้วยนี้ไปฝาก
ที่แม่ ฉาย ภาชนะคำให้ยก กลับมาไว้ที่นี้ แล
นายเหมือน ก็ ลง อยู่ในคั๊ตบัสนิทก็ คนใช้ก็ยก
คั๊ตบัสไปให้แม่ ฉายเห็นว่าเป็นของๆผิว ก็ให้ยกเข้า
ไปไว้ในห้องนอน ภาชนะคำตามมาหาพกเกี้ยวแพะ
โลมต่าง ๆ นางเก่าเหลือที่จะเก่า ไม่รู้ว่า ฟ้นอยู่ที่
ไหน ลูกเข้าห้องตรงถึงผิว แล นึกถึงเรื่อง
นายมีเกี้ยว ก็ ยิ่ง กลุ้ม ไม่เป็นอันที่ จะ นึก ถึงอะไร
เลยนอน หลับ ภาชนะคำประมาณ ๒ ยามเศษ นายเหมือน
ก็ ค่อย เข้านอน หลับ ชื่น จากคั๊ตบัส เห็นแม่ ฉาย หลับ
ก็ เทียว จด ทรมัยสิ่ง ของ ในห้อง นั้น ไม่ว่า สิ่ง ไ

อยู่ที่ไหน จด เสีย จนหมด ชั้นที่สิดเปิดผ้าห่มของนาง
ที่คลุมนอนออก จด ฝาแลคี่แมลงวัน ที่ถื่นแลตาม
ร่างกาย ของ แม่ ฉาย แล ถอดแหวนที่นาง ใส่ไป คั๊ตบัส
แล้ว ก็ กลับลง นอน ในคั๊ตบัส บัด ฝาเสียบ ตามเดิม ภาชนะ
สวางคนใช้ของ นาย เหมือนก็มา จะ ยกคั๊ตบัส ไปในเวลา
นั้น แม่ ฉาย กำลัง สาระวนคิดแต่เรื่อง นายมี ที่
มา พก เกี้ยวพาน แต่เวลานั้นนี้ไม่หายฟ้น ก็ หา
ทัน คั๊ตบัส ถึง แหวน ที่ หาย แลไม่ให้ ทรวคั๊ตบัส ว่า
จะ ขยบลาย อย่าง ไบ บ้าง ภาชนะ รีบหนึ่งลือ นาย เหมือน
ให้คนมา ยก คั๊ตบัส ก็ ยกให้ยกไปเถิด ครั้น คนยก กลับ
ถึงที่ พัก นายเหมือนก็ ออก จาก คั๊ตบัสรีบกลับไป เมือง
ราชบุรี บอกนายสังข์ ว่า ข้าพเจ้าได้ไป พย ภรรยา
ท่านแล้ว เป็น การ ตก ลงกัน ได้โดย เรียบร้อย นายสังข์
ยิ้มว่า ท่านมา หลอก ข้าพเจ้าหรือ ถ้าจริงถึงท่านว่า
ต้อง มี สิ่ง ที่เป็นพยาน ให้ข้าพเจ้าเห็นได้ จึง จะ เชื่อ
นายเหมือนจึง ว่า เป็น ขรรคามา ผู้ที่ รักใคร่ได้ เสียบกัน
ต้องเห็น สิ่งสำคัญอยู่เอง เพราะ ฉนั้น จำเป็นที่
ข้าพเจ้า จะ ต้อง อธิบาย คือ ในห้องนอน หรือ อะไรต่าง ๆ
ที่จะ อธิบาย ได้ตาม ความ จริง ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้ร่วม
รักกับ ภรรยาท่านแล้ว ก็ เป็น การ อิมที่ข้าพเจ้า จะ ได้
เห็นสิ่งต่าง ๆ ในห้องนอน ถ้า อธิบาย ได้แล้วท่านต้อง
ยอม ตาม สัญญา นายสังข์ ก็ รีบ ตก ลง นายเหมือน
ก็ อธิบาย สิ่ง ของต่าง ๆ ในห้องที่ได้ ไป เห็นมาจน หมด
แล้วถามนายสังข์ ว่า ท่าน ยอมหรือยัง นายสังข์ เห็น
เป็น การไม่จริง โดยเชื่อใจแม่ ฉาย แท้ จึง ว่า ได้
ข้าพเจ้ายอมไม่ได้ ค้วย ข้าพเจ้า รู้แน่ ว่า ภรรยาข้าพเจ้า
คง รับท่าน โดยแข็งแรง แล คง จะ ไม่มีความ รังเกียจ
ค้วยไว้ใจว่า เพื่อน ของข้าพเจ้าผู้ เป็น ที่ รัก ของ
หล่อน ๆ คง พาท่าน คั๊ตบัส ได้ทั่วไป นายเหมือน
จึง ว่า อ้อท่านยังไม่รู้ สัก หรือ ว่า ข้าพเจ้า เกรงใจ
หมาย จะ พก แต่ภาชนะให้ท่าน เข้าใจ เชื้อ ถ้าถึงนั้นต้อง
ขยายเสียให้เห็น จริง นายเหมือน ก็ ขยาย แหวน ที่

ชะโมย นาง มาออก ให้ นาย สักว่า จำไว้หรือไม่
 แหวนวงนี้ นาย สักได้เห็นแหวน เข้า สิ้น สติ ตกตลิ่ง
 แขนงไปทั้ง ตัว ด้วย จำไว้ว่าเป็นแหวน ของ ตัว ซึ่ง ให้
 ไว้เป็น ที่ รุกก เอาอกใจ คึกคักไป หมก เกือบจะเชื่อ
 แต่หากแขนงใจว่า โอ ย่าง ที่ ทำ จะ ชะโมย ของ ภรรยา
 เรามา ก็ ไม่ รู้ นาย เหมือน ใต้ พัง ทำ หัวเราะ ว่า ข้า ไม่
 ใต้ ชะโมย แต่ แหวน ตก ชะโมย ใฝ่ ที่ ถิ่น ข้าง ซ้าย ของ
 ภรรยา ท่าน มา ด้วย แล้ว เลย ขยาย ถึง ของ ใน ที่ สืบ มา
 ใต้ พัง หมก เอา นาย สัก ล้ม ลง ทั้ง ยืน ร้อง บอก นาย
 เหมือน ว่า เชิญ ท่าน ฆ่า ข้า พเจ้า เสียเถิด ถึง ข้า พเจ้า
 จะ อยู่ หน้า ผู้หญิง อีก ต่อ ไป ไม่ ได้ ด้วย ชื่น ช้อ ว่า สัก
 เป็น ไม่ มี สัก ทั้ง แต่วัน นี้ เป็น ไม่ มี ภรรยา อีก ต่อ ไป
 โดย ความ ไร้ ใจ จึง ใจ กัด ลำ พันธ์ เพราะ ฉนั้น เชิญ ท่าน
 ธิรสรพ สิ่ง ทั้ง ปวง ไป ตาม สัญญาเถิด นาย สัก แพ้
 แลยอม อนุญาต ให้ นาย เหมือน ธิรพ ธิรพ สมบัติ ตาม
 สัญญา ตัว นาย สัก ก็ ต้อง ไป อยู่ กับ นาย เหมือน
 แล้ว นาย สัก ก็ เขียน หนังสือ ถึง นาย ปลอก ซึ่ง เป็น เพื่อน
 น้ำสยด อยู่ใน เมือง สุพรรณ ว่า บัดนี้ นาง ฉาย บุตร
 หลวง เมือง ซึ่งเป็น ภรรยา ข้า พเจ้า ท่าน ย่อม ทราบ อยู่
 แล้ว ว่า ข้า พเจ้า รัก เขา เพียง ไท บัดนี้ ข้า พเจ้า ไม่
 เป็น ที่ ชอบใจ เสีย แล้ว ขอให้ ท่าน คึกอ่าน ว่า เมื่อ เวลา
 นั้น ไป ท่ง นา หรือ เมื่อ ไป ตกไม้ ใน ป่า เสีย ให้ จง ได้ ตัว
 ท่าน ไม่ ฆ่า นาง ฉาย เสีย ให้ ได้ แล้ว ข้า พเจ้า จะ อยู่ กับ
 หน้า มนุษย์ ไม่ ได้ ครั้น นาย ปลอก ได้ รับ จก หมาย เขา
 ตกตลิ่ง ไป เป็น ครู่ จึง ใต้ รู้ สัก นึก ไป นึก มา ว่า เหตุใด
 หนอ จิต ใจ นาย สัก จึง ใต้ เชื้อน ไป ดังนี้ ถึง ที่ เมื่อ
 จะ จาก ไป สัก ผ่า ผึ้ง เรา เสีย นึก หนม นึก หนา ดู เหมือน
 ชีวิต ของ ตัว ก็ ไม่ รัก เท่า นาย ปลอก ก็ คิด ไป คิด มา
 ไม่ เห็น ทำ ที่ นาย สัก จะ โกรธ แม่ ฉาย ด้วย เรื่อง ไท แต่
 จำ ใจ จำ ต้อง ทำ ตาม หนังสือ ด้วย เป็น เพื่อน ที่ ได้
 สาขาล กัน มา จึง ลง จาก เรือ นไป ยอก แม่ ฉาย ว่า
 บัดนี้ นาย สัก มา คอย หา หล่อน อยู่ ที่ ชาย ป่า หลัง บ้าน

ครั้น แม่ ฉาย ใต้ พัง ดัง นั้น ได้ ขึ้น สวรรค์ หา ท่าน ที่ จะ
 แต่ง ตัว ไม่ ด้วย หลวง เมือง กำ ลัง ไป อยู่ ที่ งาน ท่าน เจ้า
 เมือง ลูก เติบ ตาม นาย ปลอก ไป ครั้น ถึง ชาย ป่า แม่
 ฉาย จึง ถาม นาย ปลอก ว่า สามีนั่ง อยู่ ที่ ไหน นาย ปลอก
 จึง กรัก ขึ้น โกล ใน พก แล หนังสือ นาย สัก ออก ส่ง ให้
 ว่า นี้ แหวน ตัว นาย สัก ครั้น แม่ ฉาย ใต้ พัง ตกตลิ่ง แขนง
 กระ ค้าง ไป ทั้ง ตัว นาย ปลอก จึง ถาม ว่า จะ คึก อย่างไร
 แม่ ฉาย จึง ตอบ ว่า ฉนั้น ไม่ มี คำ ไท ที่ จะ กล่าว นอกจาก
 ที่ จะ รับ ขึ้น โกล โดย ที่ สามีนั่ง บัง คับ ด้วย ฉนั้น ใต้
 ตั้ง ใจ ไว้ ว่า จะ ไม่ ให้ เป็น ที่ ชัก ใจ สามีนั่ง แต่ มีความ
 เสียใจ ที่ จะ ตาย ไม่ ได้ แล เห็น หน้า ว่า พนาง นาง ก็ ร้อง
 ให้ ไป เป็น ครู่ จึง ใต้ รู้ สัก นาย ปลอก จึง ถาม ว่า ความ
 รัง มน เป็น อย่างไร แม่ ฉาย ก็ สาบาล ให้ ว่า ไม่ มี เหตุ
 สิ่ง ไท เลย อยู่ เลย ๆ ก็ มา เป็น ดังนี้ ครั้น นาย ปลอก
 ใต้ พัง ก็ ให้ มีความ เวทนา เป็น อัน มาก จึง ออก ปาก ว่า
 จะ ไม่ ให้ ตาย แต่ แม่ ฉาย จะ ว่า กระไร แม่ ฉาย
 จึง ตอบ ว่า ถ้า ฉนั้น ก็ ไม่ กลับ บ้าน จะ ขอ ลา ไป ตาม สามีนั่ง
 ให้ จง ได้ แม่ จะ ตาย ก็ ไม่ เสีย คาย ชีวิต ขอ ท่าน ได้
 โประ ขอก ให้ ทราบ ว่า สามีนั่ง อยู่ ที่ ไหน แล ฉนั้น ขอ
 เครื่อง แต่ง ตัว เป็น ผู้ชาย สัก สัก หนึ่ง ครั้น นาย ปลอก
 ใต้ พัง ก็ ให้ มีความ สัก เวช เป็น อัน มาก จึง จัก แกร เลือ
 ผ้า ให้ แล บอก คำ บล บ้าน ชัก เจน นาง ก็ ใจ ลา ไป ใน วัน
 นั้น ครั้น เดิน ไป ถึง แขวง เมือง ราชบุรี เวลา ยาม เสด
 เห็น มี บ้าน หมู่ หนึ่ง ไหญ่ ไท นาง คึก จะ อา ใต้ รย นอน
 ด้วย เติบ อ่อน มา เต็ม ที่ ครั้น จะ ร้อง เรียก ก็ กลัว เจ้า ของ
 บ้าน จะ ไม่ ได้ ยิน ด้วย ร้อง ห่าง กับ บ้าน ประ มาณ สัก เส้น
 จึง ขึ้น รื้อ เข้า ไป ฝ่าย บ่าว นาย มั่ง ซึ่ง นั่ง ยาม แล เห็น
 ก็ ร้อง ว่า ผู้ ร้าย พา กัน ช่วย จับ มิด ไว้ พอ เข้า ขึ้น นาย มั่ง
 ขึ้น เห็น บ่าว ไฟร์ จับ หนม น้อย มิด ไว้ จึง ถาม ว่า
 เรื่อง อะไร กัน แม่ ฉาย ที่ ต้อง มิด จึง บอก ว่า ข้า พเจ้า
 จะ ไป หา อา ที่ เมือง ราชบุรี ครั้น เติบ มา หา ที่ พัก มี ได้
 ข้า พเจ้า จึง ใต้ ขึ้น รื้อ เข้า มา หมาย จะ ขอ อา ใต้ รย นอน

ข่าวของท่านก็จับข้าพเจ้ามามากไว้ ว่าเป็นผู้ร้าย ขอ
ท่านได้โปรด ครั้นนายมุงได้ฟังก็มีความเวทนา ด้วย
เห็นหน้าตาสะสวย คงจะไม่ใช่ผู้ร้าย แลละเชื่อว่าเป็น
ผู้ชาย จึงได้ว่าเองต้องอยู่ให้ข้าใช้บนเรือนก่อน เมื่อ
เห็นหน้าใจในคอแล้ว จึงจะปล่อยให้ไป ด้วยเข้าใจว่า
ในแขวงนี้ผู้ร้ายขึ้นอยู่ในตัวหมด ที่ไหนหนุ่มน้อย
คนนี้จะกลับมาจะไม่เลย แลคงจะหนีไปไม่ได้ จึงไม่
ได้รักชีวิตไว้ ฝ่ายนายเหมือนเคยไปปล้นเขา ได้ของ
มาไปขายให้นายมุงเสมอ อยู่มาวันหนึ่ง คิดว่าเรา
ซัดสนเต็มที จะต้องไปหานายมุง คิดอ่านหาเงินใช้
ก็เดินไปหานายมุง ๆ เห็นนายเหมือนก็ร้องทักว่า
เออ หายหน้าหายตาไปนานทีเดียว พ่อเอ๊ย ไ้อะไร
แปลกๆ มาบ้าง หรือ นายเหมือนร้อง โอเต็มที่แล้วขอรับ
เวลานี้มันช่างซัดสนเสียจริงๆ จะไปที่ไหน คอกมัน
ก็แน่นเสียหมด แต่ล้าถ้างผม คนเดียวคงไม่สำเร็จ
พ้าผ่าสหาย ผมไปพบไว้มันเยอะละ ถ้านายไปด้วย
ละเป็นไ้การ อะไรที่ไหน บอกให้กันรู้ก่อน ชีพ่อเอ๊ย
ห้าย นายเชื่อผมเถอะให้ตกนรกไปซี เมื่อสองเดือน
นี้เอง ผมไปเที่ยวแขวงเมืองสุพรรณ พบคอกโคอยู่ริม
บ้านชายป่าประมาณ โศลกสองร้อย บ้านมันตั้งใหม่
ไม่รู้ว่าบ้านใคร เออ กันรู้เรื่องอย่างนี้ละไปซี แต่
การใหญ่หาพ่อเอ๊ย ข้าจะต้องเอาคนสำคัญไปด้วยสัก
หกคน แต่เราจะเอาใครไป อ้าของผมมีละ อย่างกล้วย
คนเดียวแหละ ชื่อนายสัง อี! ไว้ใจได้หรือไม่ พลาก
พลึงละก็ชีวิตเดียวหนะ พูโ้! อย่างกล้วย นาย
ด้วยชีวิต นายสังมัน อยู่ในมือฉันนี้ละ ครั้นจะเล่า
ให้นายฟังก็ จะเสียเวลา กลับมาเถอะ ผมจะขยาย
ให้ฟัง มันลึกเสียละ อ้าว! กันไม่รู้ นี่ พ่อเอ๊ย
ถ้าไว้ใจได้ก็ไปนะซี ครั้นตกลง นายมุงก็เรียก
เจ้าหนุ่มน้อยซึ่งจับไว้ไ้ไปด้วย ด้วยเห็นว่าเป็น
คนซื่อแกละไม่เที่ยวข้างไหน กับใคร

ฝ่ายหลวงเมือง กลับถึงบ้าน รู้ว่าบุตรหายไปตกใจ
เรียก อีสาอีน แลละผู้คนคำทนายมาชำระ ไม่ได้ความ
ว่าไปกับใคร พลากโกรธแม่มาว่าไม่คไม่แล เลยเสีย
ใจไม่เป็นอันกินเป็นอันนอน พอรุ่งเช้าเข้าไปหาท่าน
เจ้าเมือง เรียนว่าผมไม่ใคร่จะสบาย ขอลาไปรักษาตัว
สักเดือนหนึ่ง ท่านเจ้าเมืองตกลงยอมให้ไป หลวง
เมืองกลับถึงบ้าน สั่งข้าทนายให้ชวนของไป อยู่บ้านใหม่
ที่ชายป่า คั่นโคกระบือที่นำมาไว้บ้านใหม่หมด
ด้วยท่านหลวงคนนี้เป็นนายช่องเก่า ชำนาญในการ
ปล้นโคกระบือมาก เพราะฉะนั้นที่คอกโคของแกมีหลุม
พรางอยู่หลายแห่ง ครั้นนายมุงกับนายเหมือนพากัน
เฝ้าคอกโค พอจะเข้าไปไล่โคออก ก็ตกหลุมลง
ด้วยกันหมด ครั้นหลวงเมืองได้ยินเสียงเอะอะ ก็รู้
ว่าผู้ร้ายมาได้โค จึงร้องตะโกนปลุกข่าวว่าเขาตัว
ได้ไ้ แกก็วิ่งไล่ ลงจากเรือนถึงคอกโค เห็น
อ้ายผู้ร้ายอยู่ในหลุมทั้งสี่คน แกก็ร้องบอกอ้ายเรื่อง
อ้ายโรค ให้โคตกลงไปจับมัดขึ้นมา ตักหัวเสีย
ให้หมด ด้วยกลางป่าคอกหวา ถึงจะฆ่าก็ไม่
มีใครรู้ อ้ายข่าวก็โคตพรลงไปมัดขึ้นมาได้หมด
ท่านหลวงเมืองก็ใจ ร้องให้เอาไฟเข้ามาส่องดูหน้า
มันที พวกข่าวไฟก็พากันจุดไ้แลคยเข้ามาส่อง
ออกสว่าง ทั้งคอกโค หลวงเมืองพิศดูหน้าเจ้าคน
หนุ่มน้อย ร้องพูโ้ ไม่ควรจะมาเป็นผู้ร้ายเลย
เจ้านี้ แะ หน้าตาเองก็ทำไม่ ถึงมาเป็นผู้ร้าย
ข้าหนักคหน้าเองมันช่างเหมือนกับลูกข้าที่หาย เออแน่
ข้าจะไม่ฆ่า ด้วยเวทนาเองนักหนา อยู่ด้วยกันเถิด
จะเลี้ยงเองเป็นลูก ข้างหนุ่มน้อยนั้น ก็ร้องให้ด้วย
เห็นบิดาแปลก นึกในใจว่า ไ้เราชั่ว บิดารัก
เป็นนักเป็นหนา ยิ่งคิดขึ้นมาถึงร้องไห้ จะตอบ
บิดาก็หาออกมา หลวงเมืองก็ยังมีคำสั่งเวช จึง
บอกเจ้าโรคว่า เอง โคคเข้าไปแก้เสียก่อนเถิด หว

ด้วยกเวทนาจะเลี้ยงเป็นบุตร ทุก อ้ายกานนี้ว่าเรื่อง
 เทียวพ่อ เคียง ขึ้นมาก ๆ จะโตเทะกัน โดยแต่แรกก็
 กลับหันหน้าไปพัก ว่าเอะ... พ่อไม่ฆ่าไม่เข่นชโละ
 ข้างหนุ่มน้อย จึงตอบว่า ถ้าบิดาจะ โปรก ก็ฉันต้อง
 ขอโทษ เสียอีก ๒ คน เออ... เองนี้มีเมตตา ข้าก็
 เวทนา ยอมยกให้กับเอง ข้าง นายมั่งได้ ยิน เจ้าของ
 บ้าน ว่าจะยก โทษ ให้เจ้าหนุ่ม ๒ คน ก็ออกส่าห์ทน
 ยก หัวขึ้นร้อง ออก แต่ครั้งเอง ขัน รื้อ บ้าน นั้นะเกล็ด
 ฟังไม่ได้ฆ่า นะยังกลับ รักเอง เป็น อันมาก ครั้นแม่
 ฉายได้ ยิน จึง ร้อง ตอบว่า ตัว แกจะ รอด ก็ ต้อง เป็น
 ครั้งที่ ๒ ข้างนายเหมือนนั้น ค่อย ๆ กระซิบ ว่า เสีย
 แรง ย่อง กริยมาด้วยกัน เจียว นะเพื่อน แม่ฉาย จึง ตอบ
 ว่าตัวจะไม่ให้ฆ่า นั้นก็ได้ แต่สิ่งใด ข้าจะถาม เองต้อง
 แรงความ แต่สิ่งที่จริง นายเหมือน ว่าเพื่อนอย่ากริ่ง
 ให้ข้าตายกลิ้งตายงอไปสิเฮ้ ถ้าข้าไม่เล่าแต่สิ่งที่
 จริง แม่ฉาย จึง ตอบว่า แหวนที่ติดก้อยเจ้ามานั้น
 ได้มาจากไหน ข้างนายเหมือน สำคัญว่าแม่ฉายนั้นเป็น
 ผู้ชาย ก็ขยายจน ออกหมก แม่ฉายเหลือที่ จะเว้น
 ก็วิ่งเข้า แก้มักนายสัง ว่าเชิญ ท่าน ฟังดู เป็นอย่างไร
 ว่าพลาง นาง ก็ร้องให้ ข้าง นายสัง กำลัง ถก เขามัก
 ฟังไม่ชัด ว่าเขาว่าอะไร นี่ก็ว่าเราตายในคืนวันนั้น
 ครั้นได้ ฟัง แม่ฉาย อธิบาย เรื่องกันจน ตลอดปลาย จึง
 ได้รู้ ว่าภรรยาของตัว ข้าง หลวงเมืองเห็นเขาร้องให้
 กันนักหนา จึงได้หันหน้าไปร้องถามว่า เรื่องราว
 มัน เป็น อย่างไรกัน อยู่ ๆ ก็ร้องให้ ข้างแม่ฉายก็เข้าไป
 ไปกราบที่ทรงเท้า ท่านบิดา บอกว่าฉันนี้เป็นบุตร
 แล้วก็ได้เล่า เรื่องแต่เดิมมา ให้ บิดา ฟัง จน สิ้น สุด
 ท่านหลวงเมือง จึงว่า พุด ถึง ข้านี้คลั่ง ถึง เจ้าเสีย
 เกือบตาย เขาเป็น สิ้น เพราะหี สิ้น โศก กันเสียที่
 กลับไปนี้พ่อ จะหาวันทีแต่งให้ อยู่ เสียด้วยกัน แต่ด้วย
 พวกที่จับไว้ นี้จะว่า อะไร พ่อไม่รู้ด้วย สุดแล้ว แต่

เจ้าทั้ง ๒ จะทำโทษ นายสัง จึง เรียน ว่าขอ ให้ปล่อย
 ไปเถิด จะได้ ไม่เป็นเวรเป็นกรรมต่อไป เป็นตก ลง
 ปล่อยไปตามนายสัง

ขอเนือความ ตามนิทาน ที่ได้กล่าวมานี้

ลง กับ หลาน สันทนา กัน

หลวง สโมสร พดการ ผู้ช่วย ลาวา นิยกร เรียบเรียง

ลง กับ หลาน สันทนา กัน อยู่ เอ้อเฮ้อ! สม ชื่น สูง
 เต็มที่ ตกเวลาค่ำแลเห็น เอ้อ! สิง ขาว ร่าง ภาย ไม่
 รู้ว่าจะไปไหน เพียงใด อายมาก เข้าละก็ เป็นไปต่าง ๆ
 นา ๆ เอ้อ! เจ็ดสิบเก้าเข้าปีแล้ว จะช่อง แซงไปถึง
 แปกสิบหรือไม่ถึงก็ไม่รู้ เอ้อ! เกะ สัน ลา เจ้าคุณขอ
 ให้เข้าไป พอดเห็นชายผ้าเหลือง พ่อหลาน ชายหนุ่มเด็ก ถ้า
 เห็นแล้วถึงจะตาย ในวินนั้นก็ไม่ว่า พ่อก็อาย ยี่สิบแล้ว
 หนอ (หลาน) ขอ รบ ยี่สิบแล้ว เอ้อ! มันก็หลง ๆ ลืม ๆ
 จำอะไรไม่ได้ จำได้แต่เมื่อพ่อเกิดว่าน้ำมากหรือ
 น้อย จำไม่ได้ละ แต่แน่ใจ อยู่ว่า น้ำไม่ขาม อ่อน
 กำลังเต็มตัน จะเป็นเค็ช ะไร ก็ จำไม่ได้ เอ้อ! นี่แต่ยัง
 จำได้ อีก อย่าง หนึ่ง เมื่อมารดา พ่อ เจ็บ ท้อง เวลาสอง
 ยาม วิ่งหาหมอตำแย กันมาไม่ทัน พอมาถึง คลอด
 เสียแล้ว เอ้อ! เห็น คลอด ลูก กันมา มาก กว่า มาก
 ไม่เห็นใคร คลอด ง่าย ออกง่าย ทั้งนี้ ท่านข้าคือ ใจราวจะ
 จะโลกไป ยิ่งรู้ว่า เป็นชายละ พอ จิต แรง พร้อม นอน
 กอดกระ โนม จนมารดา พ่อ ออกไฟ พอออกไฟแล้ว จัก
 แรงยกมาเรือน เมื่อพ่อเล็ก ๆ อยู่ นั้น ไม่ได้อายุ เรือน
 พ่อทอดหนา ข้าเขาเอามาไว้จนโต เมื่อเล็ก ๆ อ้วน
 จำมา ไม่น่าจะเป็นคนเขี้ยวบางร่างเล็กยังนี้เลย เทียว
 นี้รูปร่าง กล้อง แกล้ง ลง วิดนักพ่อเฮ้ย! ออกส่าห์

รักษาตัวให้สูงโตบุญมาก ๆ สักหน่อยเถิด ย่ากระ
คือ รรันทะ จะอยากมีลูกมีเมีย ขวช เวียนแล้วสูงจะ
หาให้ การหาเมียนี้ยากอยู่พ่อ เห็นเขามีกะมีข้าง
สักแต่ว่าเมื่อนั้น ใช้ไม้ไผ่คอก ลักษณะเมีย ต้องหาที่
เขาเป็นแม่เหยาเข้าเรือน เป็นคนเรียบร้อย ใจบุญสุน
ทาน ไม่เป็นนักล่า นักเลง รู้จักปฏิบัติลูกพ่อ แม่
เออ! เดี๋ยวนี้พ่อเฮย! เห็นแต่ว่าผิวเข้าวังเมียเขานอน
กลัวยมาทะเลาะกัน ตักกัน ต่ำกัน ฉาว ๆ หนวกศุหนวกตา
อ้อ! ที่ข้างบ้านเรานี้ก็มีอยู่คนหนึ่ง ไม่เห็น ว่ามัน
ทำมาหาเงินอะไร เย็นลงเจ้าผิวเมลาเหล้าเข้ายัดเคระ
เกาะไม้ เออ! อ้ายเจ้าคนนี้นั้นก็คึกคัก ถ้ามันไม่เมา
ละก็เรียบร้อย ถ้าเมาเข้าละก็เท่านั้นแหละ เป็นอย่าง
หนึ่งอย่างสองไปเถียว อ้อ! พระเทศนาว่าสุราเป็นสิ่ง
ชั่วแท้ ก็ยังขึ้นบริโภคนกัน ตายไปต้องคัมน์น้ำทองแดง
เมื่อก่อน ๆ มีพระมาลัยมาโปรด เออ! ครั้งนี้หมด
พระสาวกพระอรหันต์แล้ว เจ้าพวกนี้ตกไปในนรก
ต้องรับโทษเต็มที ไม่มีเวลาแบ่งเบาเลย หือพ่อหน
เจ้าไปอ่าน หรือไม่พระมาลัยนั้น ขอรับเกล้าผมไป
อ่าน เออ! ไปอ่านก็ละ อุดส่าห์จำไว้หนะ ข้อวัตรปฏ
ิบัติของท่านก็มาก ยิ่งเจ้า โทษ กาเมนั้น ก็ลึกเป็นโทษ
ทั้งปวง บัณ แลอนาคต ต้องไปขึ้นจวนหนามยาวสียห
งคุลี เออ! ไปเห็นเขาเขียนไว้ที่โบสถ์คุณากลัวมาก
คนเราก็สำคัญ แต่ทำไว้ให้เห็นยังไม่งก เออ! ข้าเจ้า
เองเมื่อหนุ่ม ๆ ยังไม่รู้อะไรก็เกือยไป คุณปู่ของเจ้า
แลท่านเคื่อนจึงรอกตัวไป หาไม้ก็คั่นจวนเป็นแท
เออ! พันทกซ์ไปได้ เดี๋ยวนี้มันขึ้นมาแล้วใจหาย
เออ! เกิดไปชาติใดฉันใด ความชั่วอย่าได้เห็น เชิญใจ
อย่าได้พบ ให้สำเร็จแก่พระนิพพาน ทนศาสนาพระ
ศรีอาริย์ พระท่านเทศว่า “สหาย นัก น้ำขุ่นผ่องหนึ่ง
ลงผ่องหนึ่ง แผ่นดินร่ายเป็นน้ำกลอง น้ำไม่น้อย
ไม่มาก พอกากับลงคัมน์ได้ คนในโลกมรูปเหมือน

กันหมด ลงจากเรือนแล้วผิวเมลาไม่รู้จักกัน การกิน
อยู่ นุ่งห่มไม่ต้องหา นึกเอาเป็นได้ คนที่เกิดใน
ศาสนา นั้นก็สุขมาก แลไปนิพพานหมด ” (หลาน)
เออ! ได้ยินเขาพูดกัน ว่า “ศาสนา พระยามาร จะไ
ครัล ก่อนไม่ใช่หรือ ขอรับ ” (ลุง) อ้อ! เต็มที่ศาสนา
พระยามาร เขาว่า “เหลือ ทน เมื่อไครัล ปาก
เห่มน้ำร่าย โยชน ” ลุงทนไม้ไผ่คอก เขาว่าถ้า
ทนไม้ไผ่ ไม่สำเร็จ พระนิพพาน ข้าเจ้านี้ไม่ต้องการละ
ศาสนา นี้ไม่สำเร็จ ก็ตาม (หลาน) ว่าการที่เห่มน
หรือหอม นั้นผมไม่ว่า ถ้ารู้ว่าไครัลความสุขแล้ว
ต้องยอม เกิดมาเป็นคนจะเล็ดไม่ไคร้ สดแล้วแต่การ
ที่ไป (ลุง) เออ! ก็พ่อทนไคร้ตามใจ ลุงนี้ทน
ไม้ไผ่คอก ต้องไปศาสนาพระศรีอาริย์ ค่อย เป็น ที่คียัง
ไม่ต้อง ลำบาก

เมื่อขณะพูดกัน อยู่นั้น มีคนไปรษณีย์บุ
รุษ เอา หนังสือมาลงให้แก่หลานของท่านผู้นั้น ผู้หลาน
จึง เปิดหนังสือออกอ่าน แล้ว ก็พิศอกของเข้าไว้
ท่านลุงสงสัยถามว่าหนังสืออะไร (หลาน) บอกว่า
หนังสือมาแต่หอพระสมุท ว่าด้วยการ ประชุมขอรับ
อะ! หนังสือราชการ อะไร ทั้งมาลอบ ๆ ไม่ใช่ ละ
กระมัง ไหน ขอคฤ (หลาน) ไม่ต้องคฤ ขอรับ ผมจะ
อ่านให้ฟัง อย่าเลย ๆ ฉันอ่านเอง คุณลุง อ่านไม่
เห็น คอก ขอรับ เห็นซี แวนตาข้ามนี้ เฮ้ย! ใคร อยู่
นั้นหียบแวนตาที่ บ่าวไคร้ หียบ มาส่งให้ แวนอัน
นั้นม นาน นึก ได้มาแต่คุณปู่ต่อ มาจน ถึงท่านบิดา
จน ถึงตัวข้าเจ้า หลายชั่วคน ก็แท้ นี่เป็นแวนเงิน
ไม่ใช่แวนฝรั่ง แวนฝรั่ง เดี๋ยวนี้เขาสรรเสริญกัน ว่าค
ึก ก็ยังไร พ่อรู้หรือไม่ ขอรับ ก็กว่าแวนเงิน
แวนเงินสู้ไม่ได้ อะ! ยังนั้นเจียวหรือ อ้อ!
เรายังไม่เคยใส่เลย เมื่อคราวตั้งกรม ในกรมท่าน
พระทาน ข้าเจ้ารับมาแต่ไม่ได้ เห็นว่าเป็นแวน ฝรั่ง

กลัวจะขาดจากพระไตรสรณคม เลยให้เจ้าพุกเขาเสีย
เขาบอกว่าใส่ก็ เจ้าพุกก็เข้าเจ้าคนควรวุ่นเวียน
กันเล่นกันมาแต่เด็ก ๆ เขาเป็นคนเก่าแก่ ทุกวัน
ออกไปอยู่นา หายไป จะอยู่ที่หรือยังไรไม่รู้! เธอ! คน
เก่า ๆ ล้ม ตายหายจากไปหมด เหลือแต่เจ้าพุก
กับเรา ใครจะไปก่อนใครก็ยังไม่เที่ยง เธอ! เจ้า
นี่มุ่งอยู่แต่ว่าบวช หลานแล้ว ๆ ก็ตามทีตามทีเถิก เธอ
ทาหุเหลือทน แว่น ๆ ไรใส่ไม่เห็นเสียแล้ว! อ้อ! เห็น
แต่ต้องไกลมาก อ้อ! นี่อะไรเลขนี้อ่านอย่างไร ๔๓๔๓
—๒๔๓ อ้อ! ตารางม อ้อ! เป็นรูปม งภูมิพานใส่อะไร
กลม ๆ เหลี่ยม ๆ อ้อ! หนังสือฝรั่งมีเขาค้น ไม่เอา
ไม่ชอบ (หลาน) ไม่ใช่ เป็นหนังสืออธิบาย
อ้อ! สาธุ หนังสือของพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ในรัชกาล
ที่ ๔ เธอ! ลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม พระสติปัญญาแล้วหา
ยาก เมื่อกระนั้นเข้าไปละก็พอทอดพระเนตรเห็นละ
เป็นทัก อ้อ! นี่มีหนังสือเหลือของพ่อพระสมท
วชิรญาณ อ้อ! ตัวเล็กบอกพระบรมหาราชวัง หนังสือ
เกี่ยวนี้ ชอบกลหนอ ใส่ ถ้วนถี่หนอ แต่ก่อนมาเรา
ทำกันด้วยกระดาษไทยดินสอคำ จำกันได้ราชการ
เหมือนกัน ะ! คราวหนึ่ง หมายถึงแต่ได้
พวกข้าราชการกาหลกัน จักแจ้งเรือทำกันยา
กันกลางวันกลางคืน ข้าเจ้าต้องออกเข้าออกปลา
หาม รุ่งหามคำ อ้อ! นี่เชิญประชุมหรือ เธอ!
ประชุมอะไรกัน (หลาน) ประชุมการของ
พ่อพระสมท ขอรับ เป็นการปี่ของผู้ที่เป็นสมาชิก
ได้เข้าเฝ้าถวายบังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทั่วหน้ากัน บัลลังก์ เธอ! สมาชิกนั้น
เป็นพวกไหน พวกยังไรที่เรียกว่าสมาชิก ตำแหน่ง
ว่าการยังไร เป็นยศชั้นไหน ชื่ออย่างฝรั่ง
หรือไทย ขอรับเป็นชื่อบาฬี พวกสมาชิกนี้ไม่มี
หน้าที่ราชการอะไร ต่อเมื่อปี่ใครใคร่ต้องถูกเลือก

ขึ้นเป็นกรรมสัมปาทิกจึงจะมีหน้าที่ทำการ การใน
หน้าที่ก็รับจัดการ พ่อพระสมทนั้นเองแหละ อ้อ!
ยี่นั่นหรือ เข้าใจละ เธอ! พ่ออุตส่าห์ให้ไว้เลือก
กับเขายังจึงจะดี เธอ! เขาว่าต้องเสียเงินด้วย
หรือเป็นสมาชิก ขอรับ ต้องเสียบัลลังก์คำสั่ง
เธอ! ไม่สู้มาก พ่ออุตส่าห์ให้ ถึงกำหนดละก็รับสั่ง
เสีย ๆ หลาน อย่าให้ต้องทวง ขายหน้า การบำรุง
ช่วยเจ้านายของเราเป็นที่รัก เธอ! การประชุม
นี้ก็เป็น การดี แลได้ถวายบังคมพระเจ้าอยู่หัว
บัลลังก์ เป็นสวัสดิมงคล พ่อ คนแต่ก่อน ๆ มา
ไม่ใคร่จะได้เห็นพระเจ้าอยู่หัว แต่เพียงว่าถึงไม่เห็น
ได้ยินแต่เสียงสังข์แตรประโคม เสด็จออก นี่ก็ยัง
นิยมกันว่าคุ้มภัยทั้งปวงได้ ก็การที่เจ้าได้เห็น พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้เป็น การดี ยิ่งนัก พ่อจะทำ
ราชการต่อไป อุตส่าห์ให้จงหนัก แต่ก่อน ๆ มาคนชั้น
เช่น หลานนี้ไม่ใคร่จะได้เห็น เมื่อข้าเจ้ายังเด็ก ๆ
อยากเห็นพระเจ้าอยู่หัว ถ้าน่ากฐินดินยาอุตส่าห์คอย
มองตาม รตามช่อง อยากเห็นไม่ใคร่เห็น ท่านเสด็จ
มาในเรือพระที่นั่ง มีกระสุนนำเรือ ถ้าใคร ชะโงก
ช่องออกไปมันง่าย เปกเข้าหเข้าตาแตก มือ
กระสุนเจ้าหล่อนฉะงักนัก เจ้าที่อยู่หน้าเรือ พระที่นั่ง
เขาว่าคนมองตามช่องยิงตรงเข้ามา เปกเข้าตาแตก
จริงหรือขอรับ เขาว่ากันจริงไม่จริงเอาไว้กับผู้เล่า
ผู้กล่าว ปู่! โทษผมหมายความว่าคนดูเห็นเอง เปล้าไม่
ได้เห็นคอก เขาเล่ากันต่อ ๆ มา อ้อ! พ่อจะทำ
ราชการไปข้างหน้าละก็รักษาตัวให้ดี คนเราทุกวัน
นี้ยากนัก เป็นคนต้องรอบรู้ราชการต่าง ๆ เจ้านายจะใช้
ลอบ ต้องมีความกตัญญูเป็นหัวหน้า ข้าเจ้าฟัง ๆ ค
ลังเกตคน ๆ ชื่อเสียงเหมือน จะไป ๆ ละเจียมไป
คไม่แน่ เธอ! เป็นอนิจจังหนอ เจ้าต้องรักษาชื่อเสียง
ให้จงหนัก คนเราที่มีความเสีย มักไม่ใคร่เสียใน
ทางอื่น มักเสียในเรื่อง โลกแล โดยมาก อ้ายกบ

มะ ลอ ด้ว นั้นมันแก่งแท้ มัน ทำให้คน ยืน บ้ เลียมาก
การ โลก นี้ มี ใช้ แต่ ใน ราชการ ถึง การ ขรรคมทา ก็ เปน ไ้
ถ้า ใคร เกิด โลก เกิน ไป แล้ว คง ไม่ พัง ไม่ พ้น การ ฉิบหาย
เช่น กับ เจ้า หวย สามสิบ สี่ นั้น ก็ เปน ไร ละ ถูก ฟ้า
ใช้ สามสิบ ฟ้า พอง โลก อยาก ได้ มา แทง มัน ๆ กิน ยืน
ถึง กับ ผล คอ ล้ม กับ คอ ตาย ก็ มี ข้า เจ้า เมื่อ ภาระ นั้น ก็
แทย อยู่ ย่าง เขา ว่า คี ๆ กัน มา ก็ เว้น ไม่ ไ้ แทย แรก ๆ
ก็ ถูก นาน ก็ เหลว มัน กลับ กิน เอา ชาติ ทุน แต่ นั้น มา
ถึง ใคร ๆ ว่า คี ก็ ไม่ ต้อง การ เชื้อ ไม่ สู้ อีกละ เขา เล่า ภา
กัน ต่าง ๆ ว่า ขวี่ ส่า ขวี่ คลม โปง ขวี่ หน้า ปาน ขวี่
สัพ พัญญู ท่าน เหล่า นี้ ครุ คร่า ใน ทาง หวย แต่ ญา ติ
โยม จน กรอบ ไม่ มี ใคร รอก ด้ว เจ้า พวก ไป ขอ ถก ด้ว
ถก แ่ง เอา ทุน ไม่ โกรธ ไ้ มา กิน ไ้ มา กิน ร่า ไป
เจ้า พวก ไป ก็ พิ ลี ก เทียว หา เหล็ก ไ้ หล, ไ้ หล คำ,
ขมัน ขาว, ว่า น เต่า, ไ้ แ่ง แ่ง, น้ำ มัน ทา ตา ไ้ เห็น
ไป เอา ไ้ มา ทา กัน มัน ก็ ไม่ เห็น ปุ ไ้ ปุ ไ้
คน หนอ ความ โลก ไร ละ ของ เหลือ ด้ว ทั้ง ด้ว ๆ จะ ไ้
แล ตลอก ที่ เทียว หนอ เออ หลาน หนา เจ้า ก็ เกิด
ใน ชาติ ใน ทรู กูล สิ่ง ไร ที่ เปน สิ่ง ชั่ว เจ้า อย่า ไ้
สมา คม เลย อุต ส่า ด้ว ราชการ ไ้ น้อย กิน แต่ น้อย
ไ้ มาก กิน ไ้ มาก อุต ส่า ด้ว รักษา ทุน สงวน ทุน อย่า ทำ
ยศ เกิน เงิน อ้อ ปุ ไ้ พัง จน ล้ม ชัก ลก ประคำ
อยู่ ที่ ไ้ หน อ้อ อยู่ ไ้ เอง ปุ ไ้ ทุก ชิง ทุก ชิง ชัก
ลก ประคำ ไป สิ้น พก

กว่า จะ ไ้ กิน แต่ ละ มือ

หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์

เรียบเรียง

คนเราทุกชาติภาษา ก็ ไ้ อา ไร ด้ว เลียง ชีวิต
ด้ว เข้า เปน สิ่ง ที่ ด้ว ว่า เปน พ้น ของ อาหาร อย่า ว่า

แต่ ไทย เรา กิน เข้า สก ที่ หุง ด้ว กัน ทั้ง เมล็ด ถึง ฝรั่ง
ที่ กิน ขนม ยั้ง เปน พ้น ของ อาหาร นั้น ก็ อะไร เข้า ทำ
เปน แ่ง แ่ง ทำ เปน ขนม ยั้ง มี ใช้ หรือ การ ด้ว แต่
เข้า เกิด จน ภาระ ทั้ง ไ้ เข้า มา เปน อาหาร บริ โภค เข้า ไป
เปน เลือ ก หนอ ไ้ มีความ ลำบาก มา เท่า ไ้ เรา
ควร จะ รู้ ทุก คน ว่า เข้า เปน เมล็ด ของ พรรณ ไม่
ชนิด หนึ่ง พืช พรรณ ของ มัน มี ช่อ รวง ใบ ก้าน คล้าย ๆ
กับ ต้น หนุ้า แล ละ มี รวง กอ ละ หลาย ๆ รวง
มี เมล็ด รวง ละ หลาย ๆ เมล็ด แต่ เท่า นั้น เรา จะ ไป
เก็บ หา เข้า ที่ เกิด เอง มา กิน ก็ หา พอ บริ โภค ไม่
ต่าง ก็ ต้อง คิค อ่าน ปลูก เข้า ไ้ เกิด ขึ้น ด้ว ละ มาก ๆ
และ แ่ง ละ มาก ๆ ก็ เพื่อ จะ ไ้ เมล็ด เข้า มา บริ โภค
เท่า นั้น การ ที่ ปลูก เข้า ถึง ว่า ต่าง ประเทศ ต่าง ชาติ
ภาษา ต่าง คิค อ่าน ทำ กัน ด้ว วิ ด้ว ๆ ก็ ไ้ แต่
รวบ รว ม ใจ ความ ลง ก็ มี ลักษณะ อัน คล้าย ๆ กัน
คือ ประสงค์ ต้อง ทำ ที่ กิน ไ้ ถก ด้ว กับ พืช พรรณ เข้า
จะ ชอบ เพื่อ ไ้ เกิด ผล มาก อย่าง ๑ เมื่อ เข้า ออก รวง
มี ผล แล้ว จะ ต้อง ทำ ไ้ เมล็ด เข้า หลุด จาก รวง อย่าง ๑
เมื่อ เมล็ด เข้า หลุด จาก รวง แล้ว ยัง ต้อง ทำ ไ้
เปลือ ก แล ละ เยื่อ ชัน ใน ของ เมล็ด เข้า หลุด ออก จาก
เมล็ ด อี ก อย่าง ๑ ยัง พวก กิน ขนม ยั้ง จะ ต้อง ยืน
เมล็ ด เข้า ไ้ แล ก ลอ ยึด เปน แ่ง แ่ง แล ละ จะ ต้อง ทำ
แ่ง ไ้ กลับ เปน ก้าน แล ละ สก นั้น ต่อ ไป อี ก แต่ ข้าง
ฝ่าย เรา ที่ กิน เข้า ทั้ง เมล็ด ก็ เพียง แต่ ต้อง ทำ เมล็ด
เข้า ไ้ สก อี ก ชัน เดียว เท่า นั้น

จะ ไ้ ด้ว ถึง ความ ลำบาก ใน วิ ด้ว เข้า จน ไ้
บริ โภค มา ไ้ เห็น ที่ ละ ชัน ๆ ต่อ ไป การ ชัน ต้น เมื่อ จะ
ปลูก เพาะ ต้น เข้า ต้อง หา ที่ ที่ จะ ปลูก พรรณ เข้า ไ้ เปน ที่

มีน้ำใสสะอาด พอดีแก่เจ้าจะชอบ คือเป็นที่ซึ่งไม่ให้
มีน้ำมาก เกินแฉะไม่น้อยเกินไป ถ้าที่ใดมีน้ำน้อย
เกินกว่าเจ้าจะชอบ ผู้ทำก็ต้องคิดอ่าน ขุดร่องวาง
ทำทางให้น้ำไหลมาได้แต่อื่น พอ สะดวก เลี้ยงต้นเข้า
ถ้าที่ใดมีน้ำมากเกิน ก็ต้อง คิด ก่อทำนบขัดทาง น้ำ
ที่จะไหลมา ผ่อนให้น้อยลงไปแต่พอดี ถ้าที่
ไหนใดมีน้ำไม่มาก เกินแฉะไม่น้อยเกินไป เช่นนี้แล้ว
เมื่อจะเพาะปลูกยัง ต้องหักร้างบาง พง งานถึงไม่
ขาดหญ้า พาไปให้พื้นที่จะปลูกเข้า แลต้องไถทำดิน
นั้นให้แตก ร่วน แล้วจึงหว่านเมล็ด พรหม เข้าลง
ในนา แต่ถ้าเป็นที่ดอนน้ำน้อย ไม่พอ แก่น้ำโดยเข้า
ที่ชอบชุ่มชื้น ในชั้นแรกก็ต้องเพาะต้น เข้าให้
งอกมาแต่ที่อื่นเสีย ก่อน แล้วจึง มาปักลงในนา
ต่อไปก็ต้องบำรุง รักษา คือ เรือง น้ำ ถ้ามาก เกิน
ต้นเข้าก็จะเน่าตาย ถ้ามีน้อยเกินไป แห้งตาย ก็ได้
แลต้องระวังรักษาสัตว์เล็กใหญ่ ที่จะมาทำ
อันตรายแก่ต้นเข้า ยังเมื่อเข้า ออก ผล แล้ว ยัง
ไม่แก่พอจะเกี่ยวได้ ก็ต้อง ระวัง สัตว์ ซึ่งจะมา รุม
จิกกินเมล็ด ครั้นเมล็ดสุกได้ที่แล้ว ก็เกี่ยว
ตัดรวงเข้าให้ขาดลงแล้วมัดมาเป็นพ่อน เป็นสำเภา
ประโยชน์ในการบำรุง รักษาต้นเข้าให้เจริญมาได้ ต่อ
นั้นมา ถึง ความ ลำบาก ที่จะทำเมล็ดเข้าให้หลุด
จากรวง แลหลุดจาก เปลือก แลเยื่อ ชั้นใน จนกระทั่ง
เหลือแต่แก่นเป็นเข้าสาร ด้วยเข้านั้นเป็นเมล็ด
เล็กๆ แล เพราะหักขึ้นได้ง่ายๆ ทั้งมากมายนัก
ก๊วย ขากที่จะทำให้ดี แลจะทำที่ละเมล็ดก็ไม่ได้
ต้องทำทีละมาก ๆ แลไม่ให้เมล็ดเข้านั้นหักขึ้นเสีย

ไป ชั้นนั้น จึงต้องเอารวงเข้า มาเหยียบ นวด จน
เมล็ดร่วง ออกจากก้านหมด แล้วก็ ขน เมล็ดเข้า
มาใส่ให้เปลือก แยก เมล็ดเข้าที่สุกแล้ว ยัง ไม่หมด เยื่อ
ต้องตำซั่มกว่า จะ หมด แล้วก็ ฝัก เยื่อ แฉะ แฉะ
ออกเสีย จน หมด เป็นเข้าสาร เมื่อจะบริโภคยัง ต้อง
มาหุงต้มให้สุก ด้วยไฟ อีกเล่า เข้ากว่า จะ ทำ
เป็น อาหารมาบริโภคได้ มีความ ลำบาก เพียงใด
คนทุก วัน ที่ต้องเห็นเจเห็น้อย ลำบาก อยู่ทุกคน ก็เพราะ
อะไร มีเกิดมาแล้วก็ต้อง หาเลี้ยง ชีวิตเป็น เบื้อง ต้น
มิใช่หรือ ถึงแม้ว่าไม่ได้เป็นผู้ถูก ลำบาก ในการ
ปลูกเข้ากิน เช่นกล่าวแล้ว ทุกคน ก็ อยู่ใน ต้อง ทำ
การอื่น หาสิ่งอื่น มาแลก เข้ากินด้วยกันหมด คิดๆดู
แต่ชาวนามีอะไรเพียง ปลูกเข้า ทำเข้า ที่ เห็น ว่า
ใครๆ ทำอะไร ไม่เป็น ไปทำนา ยังหาเข้ากินได้
แต่ต้องลำบาก ถึงเพียงนั้น คนอื่นๆ ที่ทำการ ยากกว่า
ปลูกเข้า หลายๆชั้น จะมีความ ลำบาก เพียง ใด
แต่ตกลงก็คง รวบรวมใจความได้ว่า “อัม แต่พอวัน
หลับแต่พอคืน” เท่านั้นมิใช่หรือ ใช้ว่าใคร
เห็นเจเห็น้อยทนทนมานาน ผ่านความ ลำบากได้มาก แล้ว
จะกินได้มากกว่าเท่าวันหนึ่ง นอน หลับมากกว่า
เท่าคืนเดียว แลจะ เกิด เนื้อ หนัง กำลัง แรง มาก
กว่าคนสามัญ ก็หาไม่ คิดแต่เพียงนั้นก็ไม่พ้นคำ
โศกนาฏิกต คึงกล่าวว่า “รู้ก็ซาม เมื่อไม่รู้ก็กู
ไป มันคงได้คนละซาม ยาม จะกิน ” นั้นเลย
แต่ทว่าถึงเรา รู้กระนั้นแล้ว เราไม่ทำเท่าที่เพียงรู้
ด้วยเหตุใด ด้วยเหตุที่มีความอีกข้อหนึ่ง คือ
“กว่าจะทำความดีได้แต่ละชาติ ”

นั่นเป็น การ ยากกว่า การ ปลูกเข้า แต่พอ กินเช่น ชาวนา

เป็นแต่ต้อง ออก แรงกำลัง ผู้ที่ทำความดีไปกว่านั้น
ยังต้อง ออกทุน คือ เวลา สำหรับความสุข ไปบรรจุง
ใน ชะระที่กระทำ ความดีนั้น ด้วย เราเสีย ความ
สุข ให้แก่ความดีเท่านั้น จะนับว่า เป็น สำคัญ
ยังไม่ได้อีก เพราะ อย่าง ที่สุขยิ่ง กว่านั้น ยังมี
คือชีวิตของ ตน ซึ่งเป็น สิ่ง สำคัญ เสียแล้วหาใหม่
ไม่ได้ เช่น ผู้เสีย ชีวิตใน ระหว่าง การ รบ คึก ก็ ที่
มีเป็น ตัว อย่าง มาทุกชาติทุก ภาษา ความ เสีย
ในเหตุ ที่ควร เสีย เช่นนี้ ย่อมเป็น สิ่ง สรร เสริญ
ของ คน ทั้งหลาย เป็น อัน มาก เพราะ คนเรา เกิดมา
แล้วตาย เล่า ที่ จะ หา ความดี ได้แต่ ละชาติ นั้น
ย่อมเป็น การ ยาก ที่สุด เพราะฉะนั้น จึง เห็น ว่าหา กิน
แต่ ละ มีอ ก็เป็น ความ ยาก ของ คนอยู่ แล้วที่ จะ หา
แต่หาความดี แต่ละชาติ จะ ยาก กว่านั้น อีก สัก เพียง ไ

โคลง ยก ย่อง ทอ พระ สมุท วชิรญาณ
หม่อม เจ้า อลังการ ผู้ช่วย ประวิคม
เรียบเรียง

๑ ขอกล่าว ความ เจริญ สรรเสริญ ขอ พระสมุท
บุตติ แต่ สอง สิ่ง ว่าที่ยิ่ง ควร ชม สมเป็น ทาง
ประพฤติ บัดเป็น แขนง ความดี หนึ่งใน สามัคคีสมานมิตร
สอง มีจิตร ปรอง คอง ทวี ตรอง ประชุม กัน แก่ผอง
ผ้น หามล บล ความรู้ ไข่สุด ขอกล่าว หยค เรืองไว้
จัก ขยาย ภิไธย แขนง แล้วเจริญ นาน ก่อน นา

๑ การใด ได้ ได้ คำนั้น มีธรรม เนียม ญา
จักกล่าว บ่เกรง คำ คัก คำน
จักทำ ประยอม ทำ ทาง ไปร่ง เทียว พ้อ
ทำ พูกง่าย ทุก คำน เพราะ ได้ เติณ ผัง

๑ ทัง ขอ พระ สมุท
ความ ประพฤติ พร เอิน
ควรร ชูเชิด สรร เสริญ
เพราะ ถูก พระ พุท ขเจ้า

๑ พระ ชม ชี วา ชคาว
ใน พระสูตร กล่าว มี
หนึ่ง ความ เสพ สามัคคี
สอง ประ ชุม ภิไธย

๑ สาม การ ประพฤติ เบื้อง
สี่ เชื้อ ผู้ใหญ่ ขาน
บ่ คือบ่ คึง การ
ห้า ห่อน บั้ว ครอบ น้อย

๑ หก มี จาร ัตน อ้อม
ไข่ หล่ เล็ก ทำ มา
เจ็ด หวัง อยู่ โดย ผา
คิริ ที่ กล่าว นี้

๑ เกิน ความ เพราะ เหตุ นี้
ทาง ประพฤติ ถูก สม
ความ เจริญ ไข่ ถอย วม
ไภย พิ บัด คัก มล้าง

๑ สมัย นี้ สมา ชิก พร้อ ม
ทั้ง จิตร สู้ สามัคคี
ร่วม ใจ ร่วม ไมตรี
ล้วน แต่ คำ แหน่ง ขำ

๑ ตาม คัก ถึง รัตน ร้อย
ไข่ ท่า ห้า ร้อย เจ็ด
ช่วย ภิฯ ช่วย การ เสรีฯ
ชน ขวบ ไปรก เกล้า ให้

นับ เจริญ
เหมาะ เค้า
ผลส่ง จิง แช
ทริส อ้าง ปาง ปฐม

ลิจ ฉวี
เจ็ด แท้
สมาน หมู่ กัน เฮย
เหตุ ร้าย โกล สถาน

เขาราดน ธรรม นา
กล่าว ถ้อย
เคารพ เรียบ นอ
แผก เพี้ยน ประเพณิ

บุชา สดุด แช
เช่น กิ
สูก แห้ง สงฆ์ แช
นับ พัน แผน เจริญ

จึง นิยม
แขนง อ้าง
ชุด เสื่อม เจียว พ้อ
อยู่ได้ ฉน ใจ

ยิน คี
ทั่ว หน้า
ร่วม คณะ กัน แช
ชิราช ไท่ ใน สยาม

สีย เอ็ด
นับ ไก่
เป็น ส่วน ส่วน นา
เปลี่ยน ผู้ศุ การ

๑ งานประชุมเพื่อแก้
ปัญหาหลายหน
ล้นคึกกิจเกิดผล
ทุกหน้าที่เรียบร้อย

๑ การประชุมตั้งอยู่ใกล้
คือเทศสามัคคีใจ
สามัคคีมาตรงแตกไป
กันเหตุตั้งอยู่แล้ว

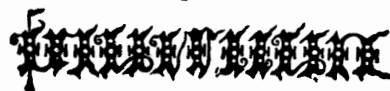
๑ คลประชุมย่อมได้
ทางคิดต่างปัญญา
สิ่งผิดมีทางมา
เพราะว่ารู้ถึงร้าย

๑ มีฉันนี้ของใหญ่ล้ำ
แรงหนึ่งแม้ผิดซัก
หลายแรงช่วยพอจัก
คงคิดปลื้มเปลี่ยนให้

กิจฉนวน
ห่อนวัน
แห่งอีก ๒๓ นอ
หลักดีหนึ่งงาน
ฉันใด
ร่วมแท้
ประชุมอีก ๒๓ ญา
จึงรู้เจริญผล
วิชา
ยากง่าย
โดยยาก
ผ่อนน้อยถอยพลัน
โทษนัก
ห่อนใด
จงยกขึ้นแซ
ล้นทั้งประสงค์

๑ ทรงความการพริ้วพร้อม สามัคคี
หลายเล่ห์อุปเท่ห์มี
ยิ่งทวียิ่งครองทวี
บ้านวัดแม่มีพัน
๑ อีกสถานที่สถิตย์ไค้
เพราะพระเดชจักรพงษ์
สามัคคีจึงมีผืนคง
สองสิ่งกอบขวกเข้า
๑ ขอบการที่กล่าวนี้
ขอขึ้นขึ้นทั้งคึก
ขอสมานสามัคคีมิตร
ขออย่าปลุกเปลี่ยนให้
๑ จงมีสมาธิเกิด
จงกอบขอพระสมุท
จงเจริญอย่าวิสัย
จงลสมทั้งอ้าง

มากล้น
คุณเอนก
แตกกว้างวณูพาด
ดำรงนี้ชา
อยู่เกล้า
เจริญยิ่งขึ้นนอ
จึงได้ไพศาล
รุ่งสถิตย์
คาคไว้
มันอยู่
ห่างสิ้นสามัคคี
หนนออก
แผ่กว้าง
สนุเสียม
หลักไว้ในสยาม

เงิน สก แลความเชื่อถือ

โคลงให้พร

เรื่องสมทอง

ความสข

ว่าด้วย การประชุม

บุญญะ กิริยาวัตถุ

ว่าด้วยแก้ว ๔ ทวง

ว่าด้วย ความเท็จ แต่มี พยาน ที่เห็น ได้กลับกลายเป็นจริง

ว่าด้วย ลงกับ หลานสนทนากัน

กว่าจะ ไ้ กิน แต่ ละมือ

โคลงยกย่อง หอพระสมุทวชิรญาณ

หน้า	๑	ถึงหน้า	๘
หน้า	๘	ถึงหน้า	๙
หน้า	๙	ถึงหน้า	๑๓
หน้า	๑๓	ถึงหน้า	๑๔
หน้า	๑๔	ถึงหน้า	๑๖
หน้า	๑๖	ถึงหน้า	๒๕
หน้า	๒๕	ถึงหน้า	๒๘
หน้า	๒๘	ถึงหน้า	๓๔
หน้า	๓๔	ถึงหน้า	๓๗
หน้า	๓๗	ถึงหน้า	๓๙
หน้า	๓๙	ถึงหน้า	๔๐

ภาคผนวก

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

ประวัติความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ อันเป็นมงคลโรกาสน์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารีทรงรับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาจารึกภาษาตะวันออก) จากบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร ฐานาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โดยความร่วมมือของนักศึกษาและอาจารย์จาก
มหาวิทยาลัยศิลปากรได้จัดพิมพ์หนังสือรวมพระฉายาลักษณ์จำหน่าย นำเงินรายได้ทูลเกล้าฯ ถวายเป็น
กองทุนเริ่มแรกสำหรับเก็บดอกผล เพื่อพระราชทานเป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้ขัดสนตามพระราชอัธยาศัย
ซึ่งได้พระกรุณาพระราชทานชื่อทุนว่า “ทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา”

ต่อมาได้มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคสมทบเพิ่มขึ้น เห็นควรขยายโครงการทุนพระราชทานเพื่อการศึกษา
ให้มั่นคงกว้างขวางขึ้น จึงดำเนินการจดทะเบียนเงินกองทุนดังกล่าวขึ้นเป็นมูลนิธิ และได้รับพระราชานุญาต
ให้ใช้ชื่อว่า “มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา” ตามชื่อทุนเดิมที่ได้รับพระราชทานแล้ว ทั้งยังทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ รับเป็นองค์อุปถัมภ์ของมูลนิธิ ด้วย

มูลนิธิ ได้เริ่มให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาทุกระดับที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตั้งแต่ประถมศึกษา
ถึงระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มให้ทุนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน ได้ให้ทุนการศึกษาไปแล้วเป็นจำนวนมาก

กองทุนมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีรายได้จากการบริจาคและจากการจัดพิมพ์พระราชนิพนธ์
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ นอกจากนี้
มูลนิธิ ได้จัดทำและจัดพิมพ์นิตยสารต่างๆออกเผยแพร่ เช่น นิตยสารวรรณคดีไทยและนิตยสาร
พระมหากษัตริย์ไทย เป็นต้น

พระนามและรายนามคณะกรรมการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

องค์อุปถัมภ์มูลนิธิฯ

ท่านผู้หญิงมนัสสินีย์ วณิกกุล

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ท่านผู้หญิงนราวดี ชัยเชณียน

ประธานกรรมการ

นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์

รองประธานกรรมการ

คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร

กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ

กรรมการ

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

กรรมการ

นายเดโช สนวนานนท์

กรรมการ

ดร.สุวัฒน์ เงินน้ำ

กรรมการ

นายสมศักดิ์ วิราพร

กรรมการ

นายทรงฤทธิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

กรรมการ

ดร.สมเกียรติ ชอบผล

กรรมการ

นางโฉมฉาย เหล่าสุนทร

กรรมการและเหรัญญิก

นางวัลลียา ปังศรีวงศ์

กรรมการและผู้ช่วยเหรัญญิก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ

กรรมการและเลขานุการ

นายสุพจน์ จิตสุทธิญาณ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัสสา คชาชีวะ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คุณชวลี อมาตยกุล

กรรมการกิตติมศักดิ์

นางชฎานุตม์ อินทุตม

กรรมการกิตติมศักดิ์

นางสาวอรวรรณ แยมพลา

กรรมการกิตติมศักดิ์

ดร.อมิชัย จันทระเสน

ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย

องค์ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ที่ปรึกษา

ท่านผู้หญิงนราวดี ชัยเจริญ

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการที่ปรึกษา

พลตรี ม.ร.ว.ศุภวรัญญู เกษมศรี
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ
นางโสมสุตา ลียะวณิช

คณะบรรณาธิการ

นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พันธุ์
นางอัจฉรา จารุวรรณ
นางวงจันทร์ รอดจัน
นางสาวเนาวรัตน์ ปัญญางาม
นางสาววาสนา งามดวงใจ

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ
นางสาวรัชณี ทรัพย์วิจิตร
นางจุฑามาศ ศิริพรวัฒนกุล
นางสาวทิพย์ อรรถวิสุทธิกุล

เจ้าหน้าที่วิชาการประจำโครงการ

นางสาวรัตนภรณ์ ประจักษ์การ

